APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 4 (98)/ iarnă 2021

Tema numărului

POEZIE ŞI CENUȘĂ

Iarnă 2021

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACŢIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTOR: Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Doina BUCIULEAC

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Diana Dobriţa BÎLEA (Constanţa)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Cristina RUSU (Iaşi)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Priştina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI
CUI 11850040

ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 15 lei.
Costul unui abonament anual este 60 lei + 8 lei taxe postale.

*Tipărit la **BLUE SIM & CO***

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Din impurităţile focului se adună cenuşa Învierii* / **5**

„Adevăratul loc de baştină al poeziei este copilăria...” – convorbire cu poetul şi editorul muntenegrean **Andrija RADULOVICI / 12**

POEME de: Şerban CODRIN (22), Ioan POTOLEA (25), Cristina SCARLAT (27), Valeriu VALEGVI (31), Cristina RUSU (33), Luca CIPOLLA (40), Adrian MATEI (36), Magdalena HĂRĂBOR (38), Marin MOSCU (40), Ioan POPOIU (42), Adi FILIMON (45), Mihai HORGA (47), Alexandru CAZACU (49), Cristian Ovidiu DINICĂ (52), Mariana CODREAN (54), Nicolae IONESCU (55), Elena NETCU (59)

TINERI AUTORI Mădălina BĂRBULESCU (62), Ciprian ROMANIUC (64), Elena OLARU NEGUŞ (66), Marieva A. DEMETRESCU (69)

AUTORI DIN FILIALA IAŞI A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA/ 72
Rafila RADU, Indira SPĂTARU, Caliopia TOCALĂ, Vasilian DOBOŞ, Elena LAZĂR

POEŢI DE LA CENACLUL SCHENK/ 91
Gabriela Mimi BOROIANU, Nuţa CRĂCIUN, Ionuţ PANDE, Georgeta RADU, Adrian VIZIREANU, Cristian CRUŢI, Steluţa CRĂCIUN, Marian VIŞESCU, Dumitru VASILE, Daniela Sorina CIURARIU, Mira MINU, Neagu Costel-Excelsior, Mirela MOISE, Anamaria Julia DRAGOMIR, Petre STOICA

POEZII DE IERI PENTRU AZI – Dimitrie PANDOVICI/ **102**

ARTE POETICE LA ROMÂNI:
Cezar BOLLIAC – *Răspuns la articolul* Poezia, 1845/ **103**

POEME ROMÂNEŞTI de: Tudor ARGHEZI (106), George BACOVIA (106), Vasile VOICULESCU (107), Lucian BLAGA (108), Radu STANCA (109), Nina CASSIAN (110), Adrian PĂUNESCU (111), Ana BLANDIANA (113), Max BLECHER (114), Constantin MARAFET (116), Lucian ALEXIU (116), Sorin GÂRJAN (120), Elena Liliana POPESCU (123)

Traduse de: Constanţa NIŢĂ, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE, Carmen D. BLAGA, Victor Emanuel BLAGA, Dagmar Maria ANOCA, Baki YMERI, Hana HERMMANNOVÁ, Kuei-Shien LEE, Adrian George SĂHLEAN, Estelle VARIOT

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU*/ **126**

P O E Z I E de: Yvan GOLL (136), Jean PONCET (137), John DIGBY (142), Menachem M. FALEK (145), You GUOYOU (149), Si WEN (151), Taeko UEMURA (153), Dagmar Maria ANOCA (155), Ivica RUTTKAYOVÁ (159)
În românește de: Mircea M. POP, Valeriu STANCU, Olimpia IACOB, Constantin LUPEANU, Marius CHELARU, Dagmar Maria ANOCA, Lucian ALEXIU

P O E Z I E ŞI C E N U Ş Ă :
Dragoș COJOCARU – Poezie și cenușă în *Divina Comedie*/ **164**
Diana Dobrița BÎLEA – *Cenușa – simbolul sfîrșitului de drum sau al unui alt început?* / **170**
Cristina RUSU – *Cenușă am mîncat în loc de pîine – omul simplu plin de căință în fața Domnului* / **176**

ESEU: Nicolae MAREŞ – *Bicentenarul poetului Vasile Alecsndri* / **178**

CRONICI ŞI RECENZII
Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie*/ **187**
Ioan HOLBAN – *Poezia lui Florentin Dumitrache*/ **195**
Departele dintr-o scoică ori din steaua de lotus/ **205**
Lina CODREANU – *Neliniștea psalmistului/* **203**
Diana Dobrița BÎLEA – *Povestea, salvatoarea identității noastre spirituale*/ **207**
Vocea eului liric, credibilă și empatică/ **209**
Raluca FARAON – *Caligrafia poeziei pe foaia destinului* / **212**
Mihaela MERAVEI – *Arhitectura secretă a iubirii*/ **214**
Ion PACHIA TATOMIRESCU – *Poet-protopopul de-a văzut lacrima „în clătinare" de pe diamantul din Graal* / **217**
Maria NIȚU – *La vama dintre lumi/* **223**
Anca SÂRGHIE – *Oglinda lumii existențiale în optica lui D. Cristănuș din volumul* Citirea oaselor / **227**

COMEMORĂRI:
Nicolae MAREŞ – *Lec – precum Dumnezeu a vorbit în citate* / **232**

ÎNSEMNĂRI:
Florentina NIȚĂ – *POEZIA DIASPOREI* (XXI) *„Doar rămânând încrezător, activ și tenace poți fi învingător!"*/ **242**
Ion CUZUIOC – *Aforisme* / **247**
Carmelia LEONTE – *Prima verba*/ **248**

Mihai EMINESCU – *În zădar în colbul școlii...* / **250**

Cassian Maria SPIRIDON

Din impurităţile focului se adună cenuşa Învierii

Novalis, în unul dintre aforismele sale, se întreabă dacă în reziduri aflăm potenţe fertilizatoare. Primul pe care îl nominalizează e *bălegarul*, cu divizarea între îngrăşământul animal şi cel vegetal, fiind mai rodnic cel *mai înalt:* „După cum noi îngrăşăm solul vegetal, plantele ne îngraşă solul aerian. Plantele sunt copii ai pământului. Noi, copii ai eterului (pământul ca solid, eterul ca fluid). Plămânul este, de fapt, miezul rădăcinii noastre. Trăim respirând şi ne începem viaţa cu o respiraţie. Copiii cerului le-au peţit pe fiicele pământului".

Un rol esenţial are focul ca element purificator. Cuvîntul *pur*, rădăcina a tuturor purificărilor, cum consemnează Gilbert Durand în *Structurile antropologice ale imaginarului* (Univers, 1977, traducere Marcel Aderca) înseamnă în sanscrită foc. „Incinerarea trupului ar corespunde credinţei în transcendenţa unei esenţe, în nemurirea sufletului" (Gilbert Durand). Rezultatul arderii fiind în plan terestru cenuşa, iar astral ridicarea la nemurire a sufletului.

În mitologia lui Vishnu, unde asistăm la zămislirea şi dizolvarea universului, Fiinţa Universală Supremă afirmă: „Eu zămislesc universul din esenţa mea şi sălăşluiesc în ciclul de timp care-l dizolvă".

Henrich Zimmer, în *Mituri şi simboluri în civilizaţia indiană* (Humanitas, 1994, traducere Sorin Mărculescu) sintetizează parcursul după dizolvarea eonului şi reluarea ciclului: „Fiinţa Supremă, sub forma apei, a adunat şi depozitat treptat în ea o energie ardentă. Apoi, cu puterea sa nelimitată, s-a hotărît să producă din nou universul. Cel ce este el însuşi Universalul a imaginat forma universului în cele cinci elemente ale acestuia, eterul, aerul, focul, apa şi pământul. Zăcînd calm pe oceanul insondabil şi subtil, Vishnu, după ce intră în apă, începu să o agite cu blîndeţe. Valuri îi încreţiră suprafaţa. Urmîndu-şi unul altuia, printre valuri s-a format o mică despicătură. Această despicătură a fost spaţiul sau eterul, invizibil, intangibil, cel mai subtil dintre cele cinci elemente, purtător al calităţii senzoriale, invizibile şi intangibile, a sunetului. Spaţiul a răsunat, şi din sunet s-a ivit cel de-al doilea element, aerul, sub formă de vînt.

Vîntul, forţă motrice spontană, avea la dispoziţia sa spaţiul în care să se poată dezvolta. Pătrunzînd spaţiul, el s-a extins impetuos în toate direcţiile. Năpustindu-se cu violenţă, suflînd cu sălbăticie, vîntul a învolburat

apele. Din mişcarea şi frecarea rezultată a luat naştere cel de-al treilea element, focul – o divinitate puternică, al cărui drum e negru de fum şi de cenuşă". Ne oprim aici, pentru a sublinia drumul focului, unul *negru de fum şi cenuşă*.

Pentru Heraclit elementul primordial, principiul unic este focul. Cum sintetizează Aristotel în *Metafizica*: „Heraclit şi Hippasos din Metapont consideră focul ca principiu al tuturor lucrurilor; din foc, susţin ei, se nasc toate lucrurile şi în foc se sfîrşesc. Cînd focul se stinge, în lume se alcătuiesc toate cîte sînt; mai întîi, partea mai densă a focului, tot strîngîndu-se laolaltă, devine pământ, apoi, cînd pământul se dilată, prin acţiunea focului, Heraclit spune că apare apa, iar din exhalaţiile de pe suprafaţa apei se iveşte aerul. Şi iarăşi lumea şi toate corpurile cad pradă focului în incendiul universal".

Şi la Heraclit şi la Empedocle aflăm ideea comună a ciclicităţii devorării şi purificării prin foc şi a reluării renaşterii lumii din propria cenuşă.

Se narează o întîmplare semnificativă cu Heraclit din Efes, la care sosesc în vizită cîţiva străini dornici să-l cunoască şi faţă de care se arată binevoitor în a-i primi. Intrînd în casă îl află pe filosof în faţa căminului mişcînd cărbuni prin cenuşa vetrei spre a se încălzi. Pentru a nu-l tulbura străinii încearcă să se retragă, la care gazda *i-a poftit să se apropie fără teamă*, *spunînd că şi în acel loc se află zei*. În orice loc avem şansa să ne întîlnim cu frumosul.

În *De caelo* (*Despre cer*) Stagiritul insistă asupra opiniilor privind lumea, care, *generată fiind, este eternă, alţii destructibilă, precum oricare altă fiinţă dintre cele ce sunt compuse; alţii, precum Empedocle din Agrigent şi Heraclit din Efes, afirmă că, fiind distrusă, lumea se găseşte alternativ cînd într-o stare, cînd într-alta, această alternanţă continuându-se etern astfel*. Tot el diferenţiază asupra *alternanţei*; la Empedocle este între generările şi distrugerile succesive; la intervale periodice sub acţiunea *Iubirii* (φίλία), care uneşte elementele întru construirea *Sferei* (Σφαίρος), şi a *Urii* (Νείκος) care separă elementele, iar la Heraclit *alternanţa* este eternă între *naşterile* şi pieirea periodică prin foc a lumii.

Principiul purificării prin foc, între altele are şi o raţiune mult mai savantă, cum ne atenţionează Gaston Bachelard în *Psihanaliza focului* (Univers, traducere Lucia Ruxandra Munteanu) şi implicit mai *eficace psihologic*: *focul separă materiile şi nimiceşte impurităţile materiale* până la cenuşă.

Pe lîngă focurile de fuziune întîlnite în metalurgie, avem focul agricol, prin care se purifică cîmpurile după strîngerea recoltei, foc care nu doar mistuie ierburile inutile, ci şi îmbogăţeşte, fertilizează pămîntul. Vergiliu în

Munca ogorului, care deschide Georgicele (traducere D. Murărașu), dă sfaturi cum solul capătă, prin îngrășare, înnoite puteri:

„Nu te sfii să hrănești cu gunoiul cel gras istovita
Țarină și-n cîmpul sleit s-arunci o murdară cenușă.
Și cu schimbări de sămînță ogoarele iau-și odihnă,
Dar și lăsate pîrloagă la timp îți vor da mulțămită.
Bine-i adeseori chiar să dai foc vlăguitelor cîmpuri
Și-n pîrîitul de flăcări să spulberi ușoarele paie:
Fie că astfel pămîntul își trage puteri tăinuite,
Proaspătă hrană din plin, ori se curăță-n marea văpaie
Tot ce-i cusur și, ca aburi, se stoarce-o netrebnică apă;
Fie că însăși căldura-i destupă noi căi și ascunse
Răsuflători pentru sucuri ce vin semănatelor plante;
Fie că mai întărindu-se, strînge deschisele vine,
Astfel că ploi ușurele, în toiu-i bătaia de soare,
Vînt cît de pătrunzător de la Nord n-ar putea să mai strice."

Zhuangzi, unul dintre cei trei părinți ai daoismului, alături de Laozi și Liezi, trăitor între secolele III și IV î.H., în *Călătorie liberă* (Humanitas, 2005, traducere Luminița Bălan și Tatiana Segal), capitolul XXII, *Cunoașterea călătorea în Nord*, narează întâlnirea Cunoașterii cu împăratul Huangdi, care, la întrebările ei o atenționează: „Omul înțelept cultivă învățătura fără vorbe. *Dao* nu poate fi transmis prin vorbe, iar la Virtute nu se poate ajunge. Omenia poate acționa, Dreptatea poate dăuna, iar Ritualul poate înșela. O vorbă spune: «De se pierde *Dao*, urmează Virtutea; de se pierde Virtutea, urmează Omenia; de se pierde Omenia, urmează Dreptatea; de se pierde Dreptatea, urmează Ritualul. Ritualul este un simplu ornament pentru *Dao* și este începutul dezordinii». O altă vorbă spune: «Cel care acționează în numele lui *Dao*, pe zi ce trece acționează tot mai puțin, până când, în cele din urmă, ajunge la Non-Acțiune. Non-Acțiunea înseamnă că nimic nu rămâne nefăcut». Acum tu acționezi asupra lucrurilor și dorești să te întorci la Origini. Oare nu este greu? Este ușor, dar numai pentru Omul Mare".

Și, ca o concluzie, cu trimitere la veșnica reluare a ciclurilor, adaugă: „Viața este urmarea morții, moartea este începutul vieții. Oare cine cunoaște legea care le guvernează? Viața omului este concentrare de suflu. Concentrarea de suflu aduce viața, risipirea de suflu aduce moartea. De ce să fiu neliniștit dacă moartea și viața se urmează una pe cealaltă? De aceea, cele zece mii de lucruri sunt Unu. Ceea ce este considerat frumos pare minunăție și mister; ceea ce este considerat urât pare împuțiciune și putreziciune. Împuțiciunea și putreziciunea se transformă iarăși în minunăție și mister; minunăția și misterul se transformă iarăși în împuțiciune și putreziciune. Se spune: «În Lumea Subcerească, totul este un singur suflu.

De aceea, Omul înţelept preţuieşte Unu»".

Laozi, în naraţiunea din *Călătorie liberă*, la întrebarea, în context, asupra Virtuţii Omului Desăvârşit, răspunde: „Nu, căci aceasta nu reprezintă decât dezgheţul şi dezmorţirea. Omul Desăvârşit, asemenea celorlalţi, adună roadele pământului şi Bucuria Cerului. Nu se lasă tulburat nici de oameni, nici de lucruri, nici de foloase, nici de pagube. Nu face lucruri ciudate asemenea celorlalţi; nu face planuri asemenea celorlalţi; nu acţionează asemenea celorlalţi. Uşor se duce şi la fel se întoarce. Acestea sunt regulile de păstrare a vieţii şi atât".

Pentru o mai bună deslușire, discipolul Nanrong Chu insistă, spre a afla dacă aceasta este desăvârșirea: „Nu. Eu ți-am spus mai devreme regula «să poți redeveni prunc». Pruncul se mișcă fără a ști ce face; merge fără a ști încotro se îndreaptă. Trupul său este precum ramurile unui copac uscat, iar inima sa este precum cenușa moartă. Pe cel care este astfel nu-l lovește nici o nenorocire, nici nu-l ajunge fericirea. Pentru el nu există nici nenorocire, nici fericire. Atunci, cum ar putea exista dezastrul oamenilor?"

Metamorfoza Omului Desăvârșit în cenușă, pentru părintele Daoismului, este, din cele afirmate, șansa intrării în Nirvana. Cenușa nu-i doar ce rămâne în urma purificării, este și patul germinativ, izvorul renașterii, al ciclicei învieri. Este afirmarea rolului fecundator al cenușii.

Frédéric Portal afirmă, în lucrarea sa, publicată în 1837, unde vorbește despre culorile simbolice utilizate în Antichitate, Evul Mediu și-n timpurile moderne, citat în *Dicționar de simboluri* coordonat de Jean Chevalier și Alain Gheerbrant (Polirom, 2009, traducerea aparține unui colectiv numeros) privind culoarea cenușie, compusă în părți egale din negru și alb, că are ca semnificație, în simbolistica creștină, învierea morților. Și argumentează cu apel la artiștii Evului Mediu, care îl înfățișează pe Iisus Hristos învești cu o mantie cenușie la Judecata de Apoi. „Simbolismul cenușii, citim în *Dicționarul de simboluri* amintit mai sus, rezultă mai întîi din faptul că ea este prin excelență o valoare reziduală: ceea ce rămîne după stingerea focului, deci, din punct de vedere antropocentric, cadavrul, reziduu al trupului după ce s-a stins în el focul vieții.

Din punct de vedere spiritual, valoarea acestui reziduu este zero. De aceea, în orice viziune escatologică, cenușa va simboliza lipsa de valoare, nulitatea legată de viața omenească, din cauza precarității acesteia".

Cu mult curaj, dar și cu multă smerenie răspunde în *Facerea*, Avraam Domnului la întrebarea: De ce ar cruța Sodoma?: „Iată, cutez să vorbesc Stăpânului meu, eu, care sunt pulbere și cenușă" (Fac. 18, 27). Iar Iov se urgisea pe sine și se pocăia *în praf și în cenușă*.

Nu diferit descifrează simbolistica cenușii Hans Biedermann în *Dicționarul de simboluri* (Saeculum I.O., 2002, traducere Dana Petrache):

„Potrivit reprezentărilor existente în numeroase culturi antice, cenușa conține, într-o formă concentrată, energiile celor arși, însă, pe de altă parte, este și simbolul deșertăciunii a tot ce este pământesc. ... În spațiul cultural mediteraneean cenușa este cunoscută ca simbol al morții, al purificării și al ideilor despre deșertăciunea vieții pe pământ". Și tot cercetătorul german precizează că cenușa nu este doar un simbol al smereniei, al doliului și al căinței, *ci și al speranței într-o nouă viață*, exemplificând cu purificarea prin foc a Păsării Phoenix și care *s-a ridicat renăscând din propria cenușă*. Fenomen narat în cartea maya: *Popol-Vuh*.

O tradiție care subliniază și valoarea pozitivă, regeneratoare a cenușii este utilizarea cenușii binecuvântate în cadrul *unor rituri precum sfințirea unei noi biserici*. Ivan Evseev, în *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească* (Amarcord, 1998) definește cenușa drept *un element rezidual al arderii, un produs al focului, de unde prezența ei în anumite rituri de purificare, de penitență și de expiere a durerii. Călugării amestecă cenușa în mâncarea lor. Dar cenușa poate acoperi și un foc mocnit ce poate să se reaprindă*. Motiv prezent în basmele noastre cu trimitere la aceste nașteri miraculoase, în fapt renașteri.

Ivan Evseev lămurește, în articolul dedicat cenușii, aceste atribute: „Proprietățile magice atribuite cenușei vetrei pot fi explicate și prin ritul cremațiunii. Această cenușă păstrează mana strămoșului (puterea sacră) și este folosită în riturile fertilității câmpului, sau ale întemeierii. La multe popoare există obiceiul ca la mutarea așezării sau casei, oamenii să ia cu ei cenușa vetrei, încercând astfel să mute și strămoșul ocrotitor". De altfel, cum explică cercetătorul rus V.I. Propp, citat de Evseev, *în conștiința omului arhaic, strămoșul, vatra, focul, cenușa se întretaie, formând ideea strămoșului protector ce poate să se reîncarneze într-un erou.*

Are totodată și proprietăți apotropaice, iar leșia, obținută prin fierberea cenușii, are un rol purificator, prin curățarea rufelor. În *Epistola către evrei* a Sfântului Apostol Pavel citim despre proprietățile purificatoare ale cenușii: „Căci dacă sângele țapilor și al taurilor și cenușa junincii, stropind pe cei spurcați, îi sfințește spre curățirea trupului,/ Cu cât mai mult sângele lui Hristos, Care, prin Duhul cel veșnic S-a adus lui Dumnezeu pe Sine jertfă fără de prihană, va curăți cugetul vostru de faptele cele moarte, ca să slujiți Dumnezeului celui viu!" (9. 13, 14).

Cărbunele aprins, înainte de a fi cenușă, trăiește un timp ca tăciune, un tăciune pe care arderea nu l-a epuizat. În Persia, când un tânăr oferea o lalea iubitei sale dorea să-i transmită, prin simbolismul ei, că fața sa este în flăcări, iar inima se preface în tăciune. Cine se uită la o lalea va remarca în fundul cupei meșa flăcării țâșnind din petale, iar fundul cupei este complet negru, precum un tăciune. Spre ilustrare una din rubaiatele lui Omar

Khayyam, adunate sub titlul generic *Vanitas vanitatum*, de traducătorul lor inspirat, George Popa:

„Miresme, cupe, harfe și bucle aurii:
O, jucării sfărmate de Vreme, jucării!
Gând, faptă, renunțare, virtuți căinți și rugi:
Cenuși pe care Timpul le spulberă, – cenuși…"

În *Stă în codru fără slavă*, Lucian Blaga trimite la mitul Păsării Phoenix:

„Stă în codru fără slavă/ mare pasăre bolnavă./ Naltă stă sub cerul mic/ și n-o vindecă nimic,/ Numai rouă dac-ar bea/ cu cenușă, scrum de stea./ Se tot uită-n sus bolnavă/ la cea stea peste dumbravă". Pentru poetul transilvan, în poezia *Noi și pământul*, cuprinsă în *Poemele luminii*, iubirea este una cu arderea de tot.

Citim în Evanghelia lui Marcu: „Și a-L iubi pe El din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul și din toată puterea și a iubi pe aproapele tău ca pe tine însuți este mai mult decît toate arderile de tot și decât toate jertfele".

În *Corăbii de cenușă* prin *Cînele din Pompei*, Blaga își afirmă permanența dincolo și prin cenușă: „*Văzui în Pompei acel cîne roman./ Așa ni-1 voiră zeițele sorții –/ mulaj conservat în materia morții,/ să nu-1 putrezească nici ploaie, nici an.// Ieșise să scape de norul din ușă,/ în noaptea căzută din munte cu foc./ Dar cînele, scurt răsucindu-se-n loc, se stinse rînjind și mușcînd din cenușă./ Te văd Dumnezeule – plumb, scrum și nor/ – odată venind peste mine prin ușă,/ din muntele cerului, cutropitor.// Scăpa-voi doar pînă în poartă. Apoi/ mușca-voi, în Tine, a lumii cenușă./ Tiparul în Tine păstra-mi-l-voi*".

Voi mai cita încă un poem, de această dată din Ugo Foscolo, *Morminte*, inspirat de Decretul lui Napoleon din Saint-Cloud, din 1804, prin care era interzisă înhumarea morților în biserici sau în interiorul orașelor, iar inscripțiile funerare erau la rândul lor supuse unor restricții:

„Și-atunci de ce-naintea-i muritorul
să-și spulbere iluzia care-n pragul
tarîmului de veci i-aține pasul ?
Au nu trăiește el și sub țărînă,
cînd mută-i pentru el lumina zilei,
de poate cu suave griji s-o-nvie
în cei rămași? Cerească e această
de dulci simțiri duioasă contopire;
e har ceresc în oameni; și adesea
prin ea trăim c-un prieten drag și dînsul
cu noi, dacă țărîna milostivă
ce l-a crescut de prunc la sîn, în moarte

un ultim adăpost în poală dîndu-i,
va ocroti oasele lui de ploaie
și vînt, de pasul sacrileg al gloatei,
și dac-o piatră-i va păstra memoria,
și din copacii-nmiresmați de floare
moi umbre îi vor mîngîia cenușa".

Tot în cuprinsul întinsului și revoltatului cînt revine la „uneltele" oferite poetului de Muze întru perpetuarea amintirii morților: *Ci eu, ce pribegesc din țară-n țară,/ mînat de vremuri și setos de faimă,/ să cînt eroii-am fost ales de Muze/ ce-ațîță-n noi gîndirea muritoare./ Ele păzesc mormintele; cînd timpul/ cu-aripa lui de gheață năruiește/ pînă și urma lor, ele-nsenină/ cu cîntul lor pustiul și-armonia/ frînge tăcerea-a mii și mii de veacuri/*. (*Antologia poeziei italiene*, traducere Eta Boeriu, Albatros, 1980).

Din propria cenușă, cînd ultima scînteie este stinsă, cînd flacăra lirică mistuie totul, cu o nebănuită forță poezia renaște din impuritățile focului. Cenușa este totodată fecundatoare, minunat aliment pentru smerenie întru curățare, întru lustrarea inimii și minții.

Din cenușa arderii lirice a poetului se ridică lujerul de subtile parfumuri ale crinului (însoțitor al arhanghelului Gavriil, înger al Bunei-Vestiri) întrupat în Poezia. Prin ea ni se purifică sufletul, așa cum cenușa curăță trupul.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2022 – *Poezie și voință; Poezie și taină, Poezie și infinit, Poezie și timp*
2023 – *Poezie și inimă; Poezie și spațiu, Poezie și senzație, Poezie și revoluție*
2024 – *Poezie și pîine; Poezie și realism, Poezie și miracol, Poezie și natură*
2025 – *Poezie și limbă; Poezie și moralitate, Poezie și regalitate, Poezie și idee*

„ADEVĂRATUL LOC DE BAȘTINĂ AL POEZIEI ESTE COPILĂRIA...”

convorbire cu poetul și editorul muntenegrean **Andrija RADULOVICI**

Andrija Radulovici (n. 3 februarie 1970, în Podgorița, Muntenegru) este poet, eseist, jurnalist, editor la câteva publicații literare. A absolvit facultatea de filosofie în Muntenegru, și apoi a absolvit, pentru a fi profesor, pedagogia la universitatea din Novi Sad, Serbia. Scrie poezie, critică literară, eseuri și traduce din rusă. Este prezent cu poeme în câteva antologii naționale și internaționale (a fost și în România), iar creații ale sale au fost traduse în douăzeci și două de limbi străine, între care și româna.
Locuiește în Podgorica, Muntenegru, unde este profesor de școală, și editor la două reviste literare „Squaire” și „Scrieri literare”. A primit o serie de distincții/ premii naționale și internaționale pentru proză și poezie, inclusiv în România. A publicat până acum douăsprezece volume de versuri și două antologii, între care și unul în română, *Coasta de foc*, în 2006.

Cu Andrija am colaborat la mai multe proiecte, ne-am întâlnit și am discutat și despre poezie, și despre țările noastre, ajungând la concluzia de a înregistra o convorbire pentru cititorii revistei „Poezia” cu atât mai mult cu cât, recent, în numărul din vara acestui an, a apărut în paginile acesteia și cu un grupaj poetic.

Marius CHELARU: Andrija, ne-am întâlnit de câteva ori și față în față și prin intermediul poeziei, și am discutat și despre faptul că în timpul vieții noastre multe s-au schimbat în secolul trecut, în noul mileniu. Cum era Muntenegru în copilărie (care, pentru orice om, și, desigur, orice poet, e un regat aparte), în anii de școală ș.a. Cum era orașul tău și cum e acum?

Andrija RADULOVICI: Admiram păpădiile, priveam furnicile, și păsările care își construiau cuiburile sus în vârful plopilor, agățam vreun șarpe de casă de coadă, vânam fluturi, buburuze, mergeam la râu cu fratele meu să dăm la pește, aveam ariciul meu numit Mishko, un motan numit Cornelius, mi-am julit genunchii și visele... Credeam că oricui ar ucide o rândunică, i-ar muri o persoană dragă din casă… Și, într-adevăr, cum a spus Sartre, că adevăratul loc de baștină al poetului este copilăria... Nu mai mult decât în clasa a doua, învățătoarea mea m-a „lovit” cu cea mai mică notă pentru o scriere despre primăvară. Tata, care era și profesor și un boem, a mers să discute cu ea, și colega lui i-a spus cu ostilitate – „fiul tău vede totul în negru”! Apoi tata a pus carnetul meu în buzunar și a mers la

crâșmă... După asta am început să compun poeme pe bucăți de hârtie pe care mi-aș fi dorit, cu timiditate, să le arăt unei fete din clasa mea care mă privea mereu cu uimire prin ochelarii ei mari, și care, de asemenea, cânta și la pian… Ar trebui, de asemenea, să menționez că am avut un unchi român, numit Popescu, care m-a învățat cum să leg cârligele și să facă o plută pentru pescuit și care mi-a spus să vânez crapii care sunt galbeni ca ceara în apă și care nu pot fi găsiți nicăieri altundeva decât în lacul Skadar. Atunci mi-a spus și despre peștele uriaș pe care l-a prins în tinerețea sa în Dunăre, așa că atunci când am ajuns în Brăila, la o întâlnire poetică, câteva imagini din copilărie au revenit la mine... Mi-aș fi dorit să dezleg un pește uriaș, tras la țărm, și să-l lasă să se întoarcă în adâncuri, dar pescarul mi-a zădărnicit planul…

Marius CHELARU: Provii dintr-o familie în care ai putut de când erai copil să fii în universul cărților, a culturii. Cum se face că ai început să scrii, care au fost primii pași (sigur, afară de poemele pentru fetița cu ochelari...), debutul tău?

Andrija RADULOVICI: De la o vârstă fragedă mi-am petrecut timpul în bibliotecă… În casa noastră nu erau altele decât cărți, câteva tablouri și icoane, și, desigur un televizor alb-negru cu puține programe, și o nelipsită tablă de șah mereu plină cu scrum de țigară… Afară era comunism, în casă Homer, Pușkin, Cervantes, Dante, Gogol, Dostoievski, Kafka, Camus, Whitman, Edgar Allan Poe și alți scriitori care mi-au *deturnat* viața.

Marius CHELARU: Facultatea de istorie, apoi ai studiat să devii profesor, ai ajuns scriitor, editor... Cum a curs acest drum în viața ta?

Andrija RADULOVICI: Am visat să studiez arhitectura, dar atunci doar copii nomenclaturiștilor vremii puteau ajunge la această facultate, iar părinții mei erau profesori, din familiile victimelor, așa că am ajuns la facultatea de filosofie, cu specializarea istorie. Dar în orice caz, am ascultat și alte cursuri. Atunci eram interesat de filosofie, și acolo erau mai mulți profesori „visitors" de la alte universități... Universitatea își deschisese , puțin, ușilor, cu ajutorul studenților, pentru marii noștri teologi și episcopi, înainte uitați, care au vorbit uneori despre Dumnezeu și iubire în amfiteatrele plin, și asta a fost a fost, de asemenea, o experiență nouă pentru mine… Am intrat foarte repede în conflict cu un profesori și am părăsit facultatea de istorie, adesea pierzând vremea cu un grup de tineri poeți care participau activ la procesele sociale și manifestările politice… Apoi am vrut să mă apuc de literatură, dar la facultate mi s-a spus că „haiducul ăsta nu poate fi primit în grupul nostru"! O doamnă profesoară

căreia îi plăcea poezia mea m-a invitat la grupul pentru profesori şi am început să merg pe urmele părinţilor mei… Mi se pare că am fost mai faimos ca student decât sunt acum... Un cunoscut profesor de psihologie de-al nostru mi-a dat ca sarcină să recit unul din poemele mele ca a treia „chestiune" din examen, dar studenţii din amfiteatru mi-au recitat în cor versurile în locul meu… Ca student aş fi călătorit, sau, mai degrabă, hoinărit prin Belgrad, Novi Sad, Budva şi alte centre culturale doar ca să-i întâlnesc pe marii noştri poeţi… Poezia m-a atras ca un magnet, din ce în ce mai mult cu fiecare zi, la fel ca vieţile şi destinul poeţilor... Ulterior, ca editor la revistele noastre, am dat tinerilor o şansă dar, mai presus de toate, am încercat să fac cunoscută gândirea modernă a autorilor contemporani din alte culturi.

Marius CHELARU: Cum era să fii scriitor aspirant când ai debutat tu şi cum e acum în Muntenegru? Cum a fost pentru omul „obişnuit" înainte de 1989 în ţara ta? Cum era să visezi, să speri să devii un scriitor, în acele vremuri? Şi cum e acum?

Andrija RADULOVICI: Dacă ne întoarcem în 1989, în acele vremuri Muntenegru era una din cele şase republici din Iugoslavia, care era o ţară mare, cu potenţial variat şi poziţie importantă în Peninsula Balcanică… Şi pe atunci era şi o piaţă literară unificată cu scriitori aclamaţi în acele vremuri, mulţi dintre ei azi nu mai sunt priviţi ca fiind pe poziţii aşa de înalte cum ni se păreau atunci. Cu certitudine, cei mai mari scriitori iugoslavi încă sunt Ivo Andrić, Miloš Crnjanski, Vasko Popa, Milorad Pavić, Danilo Kiš, Branimir Šćepanović, Borislav Pekić, Matija Bećković, Miodrag Bulatović, Stevan Raičković, Ivan V. Lalić, Desanka Maksimović, care, apropo, sunt scriitori sârbi... Înainte vreme, un oaspete frecvent la Belgrad era Nichita Stănescu, care a propus ridicarea „Porţii sărutului" la graniţa dintre Iugoslavia şi România. L-am iubit pe Stănescu foarte mult în tinereţea mea şi adesea i-am recitat poemele, şi chiar şi azi, în special, iubesc acele poeme… „Tristeţea mea aude nenăscuţii câini/ Pe nenăscuţii oameni cum îi latră".

Azi sunt câţiva scriitori mari în Muntenegru, care şi-au construit propria cale şi care cred în Cuvânt şi misiunea literaturii. Unul dintre cei mai prizaţi poeţi din Muntenegru e Bećir Vuković, care a fost în România cu mine, şi Ilija Lakušić, care a publicat o carte de poezii în română şi este adânc înrădăcinat cu poezia sa în sufletul Muntenegrului. La alţi autori importanţi din Muntenegru ai putea vedea individualitate şi singurătate, spirit creştin şi mediteraneean, mergând până la problemele existenţei umane, diverse experienţe estetice care construiesc tabloul general al lumii

Iubesc marile valori ale poeziei române

Marius CHELARU: În poezia ta vorbeşti despre viaţă, despre credinţă, despre lucrurile care definesc viaţa noastră. Din ce am văzut, eşti foarte atent şi la literatura, la cultura şi felul de a fi al oamenilor din locurile în care călătoreşti. Ai fost în România şi am regăsit în poeme ale tale numele lui Eminescu, Blaga, Stănescu, Geo Bogza ş.a. Spuneai că „România/ încă se bizuie/ pe sfinţi şi pe poeţi". Cum ai văzut tu România, cum ai perceput-o?

Andrija RADULOVICI: Iubesc marile valori ale poeziei române! În special iubesc poezia lui Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Marin Sorescu şi Geo Bogza. L-am citit pe mare poet Eminescu în traducerea lui Milan Nenadić şi Ileana Ursu

Marius CHELARU: Care au avut amabilitatea să îmi traducă şi mie, cu ani în urmă, câteva poeme...

Andrija RADULOVICI: Acele poeme ale lui Eminescu au fost publicate în revista noastră. „Stvaranje" (Creaţie) în Podgoriţa. Citind poemele lui Eminescu, le-am spus prietenilor mei, aici este un poet care stă alături cu Njegoš al nostru, care până azi este considerat cel mai mare poet al slavilor sudici.

Mulţi poeţi români sunt cunoscuţi în Muntenegru, printre alţii Ana Blandiana, Ion Mircea, Mircea Dinescu, Nichita Danilov, dar mulţi poeţi mari despre care am auzit când am fost în România sunt cu totul necunoscuţi aici sau doar la nivel informativ. Am publicat câţiva poeţi contemporani români, între care şi poezii ale tale, ca editor, cu numeroase ocazii, şi reacţiile cititorilor au fost deosebite… Poezia română are cu adevărat un loc special în literatura europeană cu acele pepite de aur strălucind din străfunduri.

Marius CHELARU: Scrii despre lume aşa cum este sau cum ar trebui să fie?

Andrija RADULOVICI: Unul dintre criticii noştri literari a scris că, de fapt, nu compun poeme, ci ţin un jurnal al viselor mele despre/ din poezie, sau, aşa cum a punctat or, un poet, că imaginile pe care le-am văzut în vis le încoronez în metafore... Şi fiecare autor speră că fie şi câteva versuri îi vor rămâne pentru viitor, şi că vor dura în timp... Ezra Pound a spus undeva că el a învăţat nouă limbi străine şi că asta nu l-a ajutat cu nimic să scrie o poezie mai bună, pretinzând că a supt darul poeziei cu laptele mamei sale. Şi, cu adevărat, un poet este născut!

Marius CHELARU: Vorbește-ne, te rog, despre edituri, reviste, publicațiile literare din Muntenegru de ieri, dar mai ales de azi. Și despre piața de carte. Cum artă peisajul editorial, al revistelor și editurilor din Muntenegru?

Andrija RADULOVICI: Câteva jurnale literare importante sunt publicate în Muntenegru, cel mai cunoscut dintre acestea fiind cel aș Asociației Scriitorilor din Muntenegru, „Stvaranje", care a fost publicat continuu timp de peste șaptezeci de ani. Mai avem o revistă remarcabilă, numită „Ovdje" (Aici), care din păcate a fost închisă acum câțiva ani, și cu certitudine acea revistă a publicat cele mai recente apariții literare. Îmi amintesc că publica cu regularitate traduceri din poezia franceză contemporană, de la Henri Michaux, Yves Bonnefoy la Fabienne Courtade și un număr de alți autori până la Michel Houellebecq, care e așa de atașat de strămoșul său literar Baudelaire… Apropo, Muntenegru este o veche țară europeană înc e privește o tradiție culturală semnificativă, și prima carte tipărită printre slavii sudici – *Octoihul* (o carte de imnuri dedicată învierii lui Iisus), care a fost tipărită pe 4 ianuarie 1494 la tipografia Crnojević din Cetinje, la doar câțiva ani după descoperirea lui Guttenberg… Opt ani mai târziu, litere din Cetinje au ajuns în România, la Târgoviște, și aici a fost o conexiune culturală importantă, acel pod de litere între țările noastre prietene… În vremurile regelui Nikola Petrović, câteva reviste literare și ziare au fost publicate la Cetinje, și marele poet sârb Laza Kostić (1841-1910), care e cunoscut, printre altele, cu poemul său „Santa Maria della Salute", a fost un editor al ziarului „Glas Crnogorca" (Vocea Muntenegreanului) din Muntenegru pentru zece ani. Și Regele Nikola însuși s-ar fi adresat poporului său în versuri!

Într-un fel, Muntenegru a fost creat de poezie, mai ales prin poezia noastră populară care a fost admirată de marii Goethe, Puşkin, Eminescu… Conducătorul nostru, episcop și sfânt Petar I Petrović Njegoš – Sfântul Petru din Cetinje (1748-1830) a scris epistole care au7 fost în topul literaturii epistolare europene, după laureatul Nobel Ivo Andrić. Apropo, Sfântul Petru din Cetinje a fost unchiul celui mai mare poet al nostru, Petar II Petrović Njegoš (1813-1851), care a fost înmormântat în vârful sacrului munte Lovćen, care este un simbol al libertății Muntenegrului. Capodopera sa este „Gorski vijenac" (Coroana Muntelui) care a fost tipărit prima dată la Viena în 1847 și tradus în aproape toate limbile Europei. În Română acest poem al lui Njegoš a fost tradus de Dumitru M. Ion (publicat la editura Albatros), iar un altul, „Luča mikrokozma" (Raza microcosmosului) de Ljubica Rajkić. Faptul că faima lui Njegoš este atât de mare e confirmat de aceea că mulți recită versurile sale în viața de zi cu zi, din Parlament până

în taverne, de la Universitate la Academia de Ştiinţe şi Arte… Aproape că nu există om care să nu-ţi poată răspunde la multe aspecte ale vieţii contemporane citând din versurile lui Njegoš. Profetul din Lovćen şi Prometeu Petar Petrović Njegoš, el însuşi a creat şi ridicat o mică biserică pe vârful Muntelui Lovćen pentru a fi locul său de veci. Biserica lui Njegoš a fost dărâmată întâi de austrieci în Primul Război Mondial, pentru a fi restaurată în 1925 de regele Iugoslaviei Aleksandar Karadjordjević, care era o rudă apropiată a marelui poet şi episcop muntenegrean şi conducător Njegoš. A doua oară biserica lui Njegoš a fost dărâmată de comunişti în 1971 şi pe locul acela a fost ridicat un mausoleu, conceput de celebrul sculptor Ivan Meštrović. Mulţi scriitori ai acelei epoci s-au pronunţat împotriva dărâmării bisericii de pe Lovćen, între care şi Andre Malraux, printre alţii, dar cum se întâmplă de obicei, politica este mai puternică decât literatura, deşi literatura bună, de regulă, supravieţuieşte politicii, cum spunea Brodsky!

Cât despre edituri, cele mai cunoscute sunt „Unireks", "Oktoih" şi Asociaţia Scriitorilor din Muntenegru, care tipăreşte cei mai cunoscuţi autori. Multe edituri s-au închis sau mai publică doar puţine titluri ocazional. Sunt însă câteva festivaluri importante, dintre care cel mai important este „Theatre City" din Budva, unde au fost oaspeţi, printre alţii, Harold Pinter, Tadeusz Rozewicz, Gyorgy Konrad, Ronald Harwood, David Grossman, Vladimir Burich şi alte nume importante. Şi Mario Vargas Llosa a vizitat Podgorica recent. Sunt multe anecdote despre ospitalitatea muntenegreană şi dragostea faţă de poeţi, şi favorita mea este una despre Bernard Shaw care şedea până în zori în tavernele din Cetinje, încercând fără succes să plătească pentru măcar una din băuturile sale. Când a revenit acasă, a spus în ziare: „poeţi, grăbiţi-vă spre Muntenegru, pentru că, în felul în care merge acolo, băuturile se vor termina curând!"

Marius CHELARU: După 1989 în România a început un proces, ca principiu cu premize/ cerinţe normale/ necesare, de re-lecturare a (istoriei) literaturii noastre, a unor scriitori importanţi, uneori corect, alteori cu accente exagerate. Încă mai avem mult de lucru, de pildă, cu re-aşezarea scriitorilor nu doar din ţară, dar şi din „diaspora", la locul pe care îl au de drept. Cum a fost în Muntenegru?

Andrija RADULOVICI: O sită a timpului e ceea ce îngrijorează mulţi scriitori. În opinia mea, un scriitor trebuie să fie complet liber, el ar trebui să fie un martor înainte de orice! Câţiva dintre scriitorii noştri care aveau faimă în vremurile socialiste s-au scufundat cu totul, câţiva se mai menţin, cum ar fi Mihailo Lalić, deşi şi el, de asemenea, a avut câteva pagini albe şi negre în opera sa extinsă, dar el are şi cele mai frumoase descrieri ale

naturii, mai ales pădurile care respiră în cărţile sale. Odinioară un scriitor cunoscut, Miodrag Ćupić, al cărui roman „Jadi Gorčina Petrovića" (Tristeţile lui Gorčin Petrović) a fost ars în anii 70 şi autorul condamnat, acelaşi roman a intrat mai apoi în cunoscuta serie „Roman" din Muntenegru, şi azi noi primim un premiu literar regional numit „Miodrag Ćupić". Cel mai faimos caz în Iugoslavia care s-a petrecut în anii 80 ai secolului trecut în Belgrad este cel al poetului Gojko Djogo, care a fost condamnat la doi ani de închisoare pentru o carte de poezie, deoarece curtea a considerat că acele versuri conţineau aluzii la preşedintele J. B. Tito. De asemenea, Miodrag Bulatović a trebuie să caute refugiu în Franţa o vreme, după ce una dintre cărţile sale...

Marius CHELARU: Este un fapt că autorii din zona noastră, Europa de Sud-Est, nu răzbat de loc uşor pe piaţa europeană şi mondială. Un motiv serios este şi maniera în care pot pătrunde pe marile „culoare" editoriale prin traduceri bine făcute, care pot ajunge la edituri de forţă. La noi se discută mult şi despre cum e concepută şi cum este pusă în aplicare efectiv politica instituţiilor de stat în ce priveşte promovarea autorilor români. Ai fost tradus în diverse limbi străine, ai un volum şi în România. Cum a fost pentru tine? Cum este în Muntenegru în general perceput acest subiect?

Andrija RADULOVICI: Aceasta este o mare problemă şi pentru scriitorii din Muntenegru şi ar trebui cumva aşezată pe făgaşul normal, corect. Este în special mai greu pentru scriitorii din Balcani, deşi numele Europa s-a născut în Balcani, şi asta e cumva uitat, după cum sunt uitate şi cuvintele rostite în acele agora greceşti, şi care încă rezonează în poezia de azi… Am tradus poezie din rusă, şi e foarte dificil şi o muncă puţin răsplătită, dar foarte importantă şi necesară în acelaşi timp, pentru că, la urma urmelor, autorul îşi păstrează mintea antrenată în acest fel şi revelează frumuseţea datorită căreia lumea există.

Cartea mea de poezie „Ognjeno rebro" (*Coasta de foc* The Burning Rib) a ajuns în România cu 15 ani în urmă, şi a fost prezentată la Târgovişte, iar asta pentru mine a fost un lucru foarte important să am asta în biografia mea, pentru că astfel vechile legături între cele două ţări şi culturi ale noastre care au fost stabilite cu mult timp în urmă au fost reînnoite, şi ar trebui să fie refăcute pentru că scriitorii contemporani din Muntenegru sunt aproape necunoscuţi în România, dar, cum am discutat noi aici, şi viceversa... De exemplu, unul dintre cei mai mari dintre poeţii noştri contemporani, Ranko Jovović, care a murit recent, este complet necunoscut în România.

Marius CHELARU: Să vorbim despre poezia ta. Ce volume ai publicat, de care eşti cel mai legat.

Andrija RADULOVICI: Până acum am publicat 12 volume de poezie şi două antologii. Cel mai discutat şi premiat a fost "Sniježna azbuka" (Snowy Alphabet), şi înainte de asta „Ognjeno rebro" (The Burning Rib)… Până şi azi criticii literari şi azi adesea amintesc aceste două cărţi, ca puncte de cotitură în aventura mea literară, deşi există şi povestea aceea despre separarea naturală a poeziei de critică. De fapt, sunt bucuros în special când alţi poeţi scriu despre versurile mele şi le traduc, pentru că mereu este suflet în acele scrieri… Celelalte cărţi ale mele îşi trăiesc vieţile lor la fel de bine, pentru că eu cred că există acea sare neagră fără de care nu există poezie.

Marius CHELARU: Văd că vrei să ne mai spui despre ţara ta.

Andrija RADULOVICI: Cum am spus mai sus, Muntenegru e o veche ţară europeană cu o istorie şi moştenire culturală bogate, frumoase oraşe vechi, biserici şi mănăstiri, munţi şi râuri limpezi. Cetinje este centrul istoric, spiritual şi cultural al Muntenegrului, un oraş despre care în trecut s-a vorbit ca despre cuibul libertăţii, pentru că niciodată nu a fost cu totul cucerit de către invadatorii turci, unde este ridicată celebra Mănăstire Cetinje, al cărui bogat tezaur este o mărturie a istoriei agitate. Mănăstirea Cetinje a fost ridicată în 1484, şi între 1493 şi 1496, faimoasa tipografie Cetinje a funcţionat aici. Azi, mâna Sfântului Ioan Botezătorul şi o frântură din Adevărata Cruce a lui Iisus sunt păstrate în Mănăstirea Cetinje, şi celebra icoană a Doamnei Noastre din Philermos[1], care are o istorie bogată, este în muzeu… Vechiul oraş Kotor, care este sub protecţia UNESCO, este o bijuterie a Muntenegrului, cu bisericile lui milenare, palate şi pieţe, fundaţiile imperiale şi regale, la fel ca şi Budva, care a fost vizitat chiar de evanghelistul Marcu. Budva are o vechime de 3450 de ani şi este unul din cele mai vechi oraşe de la Marea Adriatică. Mulţi oameni faimoşi în trecut s-au născut în Perast, care a avut un şantier naval încă din 1336. Ţarul rus Petru cel Mare, la recomandarea Veneţiei, şi-a trimis nobili la Perast să fie pregătiţi de renumitul matematician şi marinar Marko Martinović, a cărui navă a navigat slujită de nu mai puţin de 17 prinţi ruşi... numele Muntenegrului este de asemenea inscripţionat pe Arcul de Triumf din Paris!

[1] Este vorba despre Icoana Madonei din Filerimos, care se spune că ar fi fost pictata chiar de apostolul Luca, dar şi că are trăsăturile reale, adevărate ale Fecioarei Maria, şi care a cunoscut o adevărată odisee până a ajunge aici.

Orașul litoral Ulcinj, care are o plajă lungă de 13 km, e și el cunoscut pentru că Cervantes a fost odinioară închis aici. În mănăstirea ortodoxă Morača, care a fost fondată în 1252, se află faimoasa icoană „Corbii hrănindu-l pe Profetul Ilie" din secolul al XIII-lea, care a fost declarată una dintre cele mai frumoase din lume la expoziția mondială de la Paris în 1952, și Pablo Picasso a inclus-o în capodoperele artei lumii. Mânăstirea Ostrog este sus pe stâncile „Ostroška greda" și e cunoscută pentru Sfântul Vasile de la Ostrog, și e cu certitudine una din cele mai vizitate mănăstiri ortodoxe din Sud-Estul Europei. Oameni de toate religiile, din toată lumea, vin la această mănăstire… Herceg Novi e un oraș care are mai multe scări decât străzi, în care cei mai faimoși scriitori iugoslavi au locuit ocazional sau constant, între ei laureatul Nobel Ivo Andrić, este așezat în Golful Boka Kotorska, cu o moștenire bogată în monumente din îndelungata sa istorie… Acestea sunt doar câteva fărâme din bogatul mozaic care este Muntenegru, pământul poeților, pictorilor, navigatorilor și eroilor. Cei mai faimoși pictori din Muntenegru sunt Petar Lubarda, Milo Milunović și Dado Djurić, care a spus pentru sine că el este „vulnerabilitate și distrugere și pictur este pentru el mai importantă decât viața". Picturile lui Djurić pot fi găsite în multe galerii faimoase din lume, dar, de asemenea, și în expoziția permanentă de la Bobur[1], din Paris, iar Petar Lubarda a câștigat premii concurând cu Picasso, Dali și alți mari artiști de talie mondială în expoziții în toată lumea. A sa „Noapte în Muntenegru" e considerată o capodoperă a picturii europene. Adesea s-a spus că Petar Lubarda este în pictură ceea ce este Njegoš în poezie!

Marius CHELARU: Ai luat o serie de premii. Știu că primul premiu îți un sentiment aparte… Cum a fost cu primul tău premiu pentru poezie?

Andrija RADULOVICI: Premiile revarsă lumina peste cartea ta, și deschid paginile jurnalelor pentru conversații, recenzii, dezbateri... Premiile vin și pleacă, poezia rămâne. Când am câștigat primul meu premiu am fost plin de bucurie, și le-am primit pe celelalte cu tot mai puțină bucurie, pentru că, din nefericire, odată cu ele vin și dușmanii...

Marius CHELARU: Cum ai spus, traduci poezie în special din limba rusă. În multe țări se discută despre mai multe traduceri din și în limba engleză. Cum este în țara ta? Ne-ai spus și cum deja cum este literatura română în general cunoscută în Muntenegru.

[1] Este vorba despre Beaubourg, cum i se spune adesea, dat fiind zona în care este construit, Centrului Pompidou din Paris.

Andrija RADULOVICI: Da, am mai spus dar revin la asta, literatura română Romanian e prezentă ocazional în reviste, dar încă nu în felul în care sunt autori din Franța, Rusia, Regatul Unit… Poezia română are o valoare aparte pentru poeții din Muntenegru. Cooperarea culturală ar trebui reînnoită prin publicarea de noi antologii de poezie și invitații reciproce... Lumea vie a poeților ar trebui să fie auzită!

Marius CHELARU: Să încheiem, mulțumindu-ți pentru această convorbire, cu proiectele tale și cu un cuvânt pentru cititorii revistei „Poezia", unde, în acest număr, odată cu aceste rânduri vor apărea mai multe poeme ale tale traduse Liubița Raichici și de mine.

Andrija RADULOVICI: Sunt onorat să aud că vor apărea cuvintele mele în limba română în revista „Poezia", cum au apărut și poemele mele (care sunt rudele mele la vreme de insomnie) în traducerea Ljubiței Rajkić și a ta.

Traducere, note și prezentare: **Marius CHELARU**

Şerban CODRIN

ÎN LOC DE MĂRTURISIRE

Cu amărăciune îmi destăinui slăbiciunile, greşelile de neadmis; mulţimea
făcliilor de veghe ridică absente rugăciuni, sau stinse, pe niciodată
străine pământuri;
Îmi recunosc primejdioasele orbiri şi pierderea cârmei în pustiuri ale minţii
fără minte; de ce să mai ridic ochii spre ceruri, când nicio iertare nu-i
de iertat; şi eu, perorând despre omisiuni şi rătăciri, cu întreg sufletul,
uit să-mi reproşez tocmai mie omisiunile de neîngăduit,
Rătăcirile în oracole îngăimate mincinos, dar cu fast, de sibile dintotdeauna
buimace.

Într-o carte am citit, oricum, am nimerit peste însufleţitoare cânturi, unde barzi,
cucernici predicatori şi povestitori ai faptelor de minunată bărbăţie
înmănuncheau vitejeşti îndemnuri la luptă, repetau mărturii ale marilor
comandanţi, transcriau confesiuni cutremurătoare şi memorii de gravă intensitate,
Dezvăluiau, cu evlavie, crunte strădanii, rugăciuni, vărsări de sudoare şi sânge
câte le-au trebuit bieţilor, căzniţilor oameni, din strămoşi în strănepoţi,
Prin războaie, năvăliri, cuceriri, devastări de cetăţi şi holocausturi, prin
mânioase acuzaţii de blasfemie şi erezie, prin anateme ale sfinţilor
împotriva duhului răutăţii şi ale sacerdoţilor împotriva sfidătorilor
adevăratei credinţe,
Astfel s-a fost ajuns la magicele înfăptuiri ale tuturor înfăptuirilor, incendii
şi surpări, unde în urmă a mai rămas numai cenuşă a cenuşilor.

Priviţi răufamatele adunături de cărţi, abjecte şi neomeneaşti, de papirusuri
murdare, de pergamente mâzgălite; măsuraţi abrutizanta înghesuială
de scribi şi de copişti în ateliere de scriptorie;
Speriaţi-vă de savanteriile trăncănite între găunoşii gramaticieni; judecaţi
rătăcirile astronomilor cu ochi de cârtiţe scotocind întunericul;

Dispreţuiţi ruptele în coate controverse între geografi şi geometri
şi fizicieni, disputele cu vorbe de ocară între filozofi şi discipoli,
care mai de care mai prăpăstioşi la minte, mai empirişti, cinici, stoici,
platonici, epicureici, atomişti, sceptici, pesimişti, defetişti, umanişti,
o uriaşă adunătură de păgâni; renegaţi ciondănelile până la bătăi
cu palmele şi cu pumnii între retori îngâmfaţi şi oratori scuipându-şi,
printre dinţii murdari, pledoariile în amfiteatre;
Admiraţi şi cântăriţi conjuraţiile poeţilor-tragici, să-şi acapareze cu lăcomie
cununi de lauri;
Ascultaţi vorbăria versificată şi răcnetele şi bocetele corifeilor şi ale coreuţilor
pe scenele de piatră, blestemate eşafoduri unde se lamentează demoni
cu măşti schimonosite, precum ticălosul cu fulgere şi trăsnete Zeus,
nesătulul de furtuni pe mări şi de corăbii înecate, Neptun, protectoarea
bufniţelor Atena, o înşelată de duhurile rele, Afrodita, cea mai destrăbălată,
Prometeu, încătuşat în belciuge de bronz deasupra abisului, pe stânca ispăşirii,
se laudă cerului şi pământului: Eu am dăruit focul şi toate meşteşugurile
trudiţilor oameni, eu, numai eu.
Hercule: Nu-mi amintesc defel să-mi fi ieşit din minţi.
Hecuba: Întotdeauna zeii n-au ţintit decât să mă căznească
Casandra: Dar ce plâng eu smintită, de zbucium copleşită?
Ifigenia: Se cuvine să venerezi în sfinte rituri zeii;
Agamemnon: Acum la răstrişte, ajută-mă, căci nu e niciun muritor dăruit
cu noroc, răsfăţat de zei până la capătul vieţii, niciun om nu-i scutit
de chinuri.
Klitemnestera: Ar trebui să credem că zeii sunt zănatici.
Electra: E faptă de nebun, de om smintit, ca să vânezi zădărnicii.
Oedip: Ce neguri adânci mă înconjoară! Ce noapte spăimoasă asupră-mi se-aşterne!
Rugătoarele: Nu din evlavie, ci de nevoie am venit să ne rugăm în faţa acestor
divine altare primitoare, unde ard jertfele.
Dionysos: Tu eşti îngrozitor, îngrozitor, şi te îndrepţi spre un sfârşit de mare
înfricoşare, ce-ţi va sălta renumele până la cer.

Bacantele urlă, cu şerpi la cingători şi în plete, ţopăie în larma flautelor: Fericit
cel hărăzit de soartă să fie părtaş la misterii, euhoe, euhoe!

Luaţi aminte şi lepădaţi-vă de limbuţia de nevindecat a rapsozilor, cu tobe mici;
proscrieţi pălăvrăgeala poeţilor-lirici, cu lire; stigmatizaţi treanca-fleanca
poeţilor-erotici cu flaute diavoleşti; apăraţi-vă de mizeria poeţilor-comici-
şi-satirici, cu naiuri şi fluiere; scuipaţi pe tagmele certăreţe de barzilor imnici, unii beţi de cu zori, alţii înecaţi cât ţine ziua de lungă în *carmen saeculare* impudic de trimfalnice,
Phoebe silvarumque potens Diana, lucidum caeli decus, o colendi semper
et culti, date quae precamur tempore sacro;
Nu ascultaţi peanae-le gureşe până la neruşinare; izgoniţi sarbedele idile
cu ciobăniţe şi oiţe cu floarea-grâului în corniţe, ori şoldurile rotunjite în urcioare de vin al ispititoarelor;
Blamaţi sălbătăciunile grăitoare, în haite, ale fabuliştilor; săturaţi-vă până la scârbă
de pletora prea numeroşilor măsluitori de ode să-i hiritisească pe jegoşii,
vinovaţii bătăuşi cu pumnii la olimpiade sortite numai oaselor zdrobite
şi naufragiilor sufleteşti.

Totul în tot, cu vinovată rătăcire, nicio pioşenie nu se face auzită, nicio căinţă,
nicio închinare şi închinăciune de mulţumire ori desnădejde nu se ridică
spre ceruri de pe esplanada jignitor de îngâmfată, ce să mai spun despre
cele o mie de trepte cioplite şi irosite într-un abuz de marmoră în urcuş
spre spurcatele uşi de bronz –

Triumf al triumfurilor, prin sumedenii de făclii pârlind mâinile binecuvântate
ale purtătorilor şi aruncătorilor, mai presus de uriaşe flăcări, de lapidări

şi moloz, crima devine rugăciune, se sfinţeşte, aşa că, împreună cu îngerii
adevăratului Dumnezeu, sunându-şi, numai de aur, trâmbiţele,
Preacinstiţii, drept-credincioşii bărbaţi cântă cu însufleţire şi îmbrâncesc în foc,
dărâmă destrăbălatele temple unde petrece apocaliptica fiară:

Odată pentru totdeauna nimicesc Biblioteca din Alexandria.

Ioan POTOLEA

livadă
se joacă o vulpe
în coroana pomilor
de se face seară
prin crengi şi plouă
din cerul senin

iarba nopţii creşte
pe câmp peste
pietrele melancolice
peste caii sălbatici –
o linişte prin care se-aude
un ţăran cum scoate
din grădină o căciulă

răsare luna prin ceaţa
unui cântec de greier
când vulpea alunecă
în grămada de fructe

eu, atunci
vine o pasăre de zăpadă şi-mi spune:
– să scrii despre somnul meu în aer!

vine un cal de zăpadă şi-mi spune:
– să scrii despre somnul meu pe câmpie!

vine un peşte de zăpadă şi-mi spune:
– să scrii despre somnul meu în apă!

e-he-hei! vine o femeie de zăpadă
şi-mi spune că-n patul ei
noaptea dorm laolaltă
un fel de cai, un fel de păsări, un fel de peşti
şi dacă se poate să scriu
despre asta o poezie

eu, atunci, mă fac urât, urât
încât încep toţi să râdă
şi râsul lor îngheaţă
împrejurul capului meu
şi nici nu mai apuc să spun:

– doamnelor şi domnilor,
eu habar n-am să scriu poezii!

bârne
călătoria – biserica la care
m-am închinat în toate zilele…

mă trezea tata cu noaptea în cap
plecam prin glodul de rouă coboram
şi urcam. în prăpăstiile câmpiei

ieşeam la liman – un drum cu lună
pe marginea unui lan de tutun
cine mai poate să-şi închipuie?

şi flăcările vuind în focurile mării?

pregătiri de iarnă
nu colind, niciodată nu
colind prin lanurile albe…
ele sunt adâncurile arselor mări
care-şi ţin nevăzută
greutatea în aer…
nu tremur, niciodată nu
tremur în aura solară
a fructelor înainte de iarnă…
eu trag ca o cergă peste pat

zăpezile vărgate din câmp
și scutur în celula cuvintelor
funinginea de pe toate
burlanele ninsorii…

copilăria mișcării
vorbesc la ferestre călătorii
și deasupra trenului
o floare de frig
se deschide în pasăre…
câmpia se umple de aburi
prin care copii dezbrăcați
mână cai de hârtie caldă
și fac cu mâna spre cer…

Cristina SCARLAT

OCHIUL ORB
miercuri, 11 august 2021, Iași
cu ochiul orb al poetului din nord pipăi orizontul cu croncănit de corb corbul lui poe și stalactite și stalagmite ca ispite cresc ca din drojdie puful norilor pe care îi destramă cu ciocul și cu aripa corbul lui poe născând poveşti din fire de nor despletite în stalactite și stalagmite într-o peșteră evadată direct din platon ca o platoșă la războiul nevăzut al lumii cu tine pervertind bezna transformând-o în lapte în carte în norul pe care l-ai scurmat cu ciocul și cu aripa corbului lui poe și el a crescut din nou în stalactite și în stalagmite ca un clopoțel de Crăciun agățat într-un pom în peștera evadată din platon eco poe kfk

SINDROMUL QUIJOTE
luni, 23 august 2021, Iași
I când vrea să-ți intre în respirație să te ia în palme în suflet în respirație în vis în viață un înger atins de aripa gândurilor tale va face toate giumbușlucurile posibile permise și va folosi toate formulele și toate formele de evadare se va îmbrăca în toate cămășile tale le va respira urzeala se va lega în firul lor va învăța să facă imposibilul posibil să te ajungă să te respire să te atingă cu geana chiar dacă ești mort de decade chiar dacă ai rămas faraon fără aripi chiar dacă umbra ochilor tăi nu mai face umbră și nici tu nu mai lași umbră

II îl ştiţi pe quijote cu siguranţă aţi frământat şi voi în drojdia visului său atunci când aţi râvnit să ajungeţi cu pasul pe urma pasului dulcineei chiar dacă dulcineea a fost doar din carne şi oase de vis nepermis nălucă

III pot să mă arăt colorat lumii să ţip colorat să plâng colorat într-o zi îngerul va desluşi plânsul colorat platoşa de nimicuri va scoate aluna din coajă şi bobul din păstaie va răvăşi puzzle-ul colorat şi-l va pune pe şine

IV quijote mă vezi mă auzi mă prinzi plânsul meu colorat e ca tine colorat pervers de cuminte ca un costum luat pe dos ca să strig mut munch şi zile să-mi înghit ţipătul fără alcooluri fără pastile

V mă rupi din vrej mă scoţi din păstaie mă pui pe şinele inimii pe şinele curcubeului vântul mă respiră cu aripă de înger

VI mă nasc în lumină sânger

VII respir înger

VIS

luni, 23 august 2021, Iaşi

I. îngerul poate să-ţi apară în drum fără nici un cuvânt ca un vânt fără respiraţie împletită pe respiraţie

dar

II. e ca şi când cerul s-ar coborî pe pământ şi ţi-ar arăta cum el cu respiraţia lui tu cu respiraţia ta v-aţi vindeca de bube v-aţi sufla cu miere de gând

ar fi ca şi când

III. v-aţi vindeca unul pe altul v-aţi scutura de solzi v-aţi lovi de ferestre de lumină aţi tânji după aripi v-aţi rupe de gând de vis şi v-aţi rostogoli spre lumină

chiar dacă

IV. aripile-s frânte durute căzute moarte învelite în smoală ca fluturii îmbrăcaţi în chihlimbar

mai ştiţi

V. să visaţi să topiţi să rostogoliţi în lumină ca în burta mamei înainte de hohotul prim

VI. munch şi zile fără pauză fără virgule fără paradisuri artificiale fără pastile

VII. mai ştiţi

VIII. cine îngerul

AM LOVIT

marţi, 7 septembrie 2021, Iaşi

am lovit în coaja oului am spart naşterea mi-am forţat ieşirea în lume prematur respiram deja cu viteza a patra nu a luminii nu a lumii am crescut mai repede decât alţii am înotat prin vârste mai repede decât alţii pe cei de vârsta mea i-am lăsat în urmă fără urmă nu mi-au mai dat de urmă am consumat totul în patru viteze mai puţin esenţialul şi am strâns o frumoasă colecţie de verze varză sunt o varză frumoasă deasă aleasă cu grijă de hârtie crescută în patru viteze nu ca alte verze

POEZIND

marţi, 7 septembrie 2021, Iaşi

I. toţi oamenii sunt frumoşi toţi oamenii au o mie de creste de care dau cu capul cu fiecare vis împlinit dacă nu e vis aiurit infinit e visul cu o mie de creste din care ţâşnesc alte o mie de creste

II. poezia nu ţine de foame de iubit de iubită de ursit de ursită e o bucată de hârtie chiar dacă aurie aiurie chiar dacă scrisă cu vis cu sânge cu lacrimă nu ţine de lacrimă de ţinutul de mână de învelirea cu aripă de miros de drum de hohot de cuvânt dar

III. rostită e ca o bucată de pâine care rămâne în firimituri în nimicuri în pliurile visului în parfumul lacrimii în sarea abisului

IV. poezia e cu o mie de feţe cu o mie de texte învelite într-un singur text ca o ceapă ca o apă cu valuri ca voaluri o hermeneutică extensibilă pliabilă pe cititor impermeabilă sau

V. poezia bolnavă gravă cu metastaze faze raze chimio poezie bolnavă gravă suavă scrisă cu aparatul de oxigen pe gură

VI. mortură

RĂTĂCIT

sâmbătă, 25 septembrie 2021, Iaşi

rătăcit un vis în clepsidră fir de nisip omidă miriapod cu o mie de feţe cu o mie de guri cu o mie de drumuri lipite de firele de nisip de omidă rămasă vălurind nisip în clepsidră

NU ȘTIU

sâmbătă, 2 octombrie 2021

I. nu știu cum se cheamă această spaimă în care-mi înec mâinile ca în coca de pâine încercând să dibuiesc cu degetele cocoloașe de lună pene de înger lacrimi de iarbă

II. nu știu cum se cheamă această spaimă ca o păstaie fără tine rămasă în urmă rămasă în lume dezbrăcată de tine dezbrăcată de vis dezbrăcată de ploi cu aripile fâlfâind înapoi ca în abis

III. nu știu cum se cheamă această uimire subțire ca firul de iarbă de a privi ecranul mare și orb al lumii să văd pe el doar umbre de cer nostalgii cusute cu iarbă frunze de cântec căzute toamna în urma adâncă lăsată de umbrele câinilor care aleargă neștiind ce zi e azi ce anotimp de ce nu e mâine de ce e târziu de ce nu e iarnă

IV. nu știu de ce se împletesc ploi pe mâinile mele care au mestecat în coca de pâine o pâine suavă

INVAZIE DE ÎNGERI

sâmbătă, 2 octombrie 2021, Iași

pene de îngeri ca aripi de fluturi se rostogolesc pe degetele vântului ca în iarbă fac giumbușlucuri se strigă mut se ating într-un dans fără direcție aleargă sunt pene de îngeri ca aripi de fluturi care se-ating de gene de lacrimi vor să ți se facă aripă

TĂCERE

sâmbătă, 2 octombrie 2021, Iași

ca smoala ți se lipește de vis de ochi de cerul gurii ți se rostogolește în păr uitând măsura măsurii tăcerea e ca alergarea prin iarbă cu rouă tăcerea care ninge tăcerea care plouă ți se rostogolește pe privirea nătângă pe privirea bolnavă tăcerea bolnavă e ca o grabă de mărgele mute rostogolite din sânge pe stradă pe pași pe umbre pe caldarâm atinge copacii și fluturi și umbră de câine tăcerea e ca o umbră pe catalige care aleargă te îmbracă mult te îmbracă strâmb te aleargă ca-n munch munch și zile fără somn fără gânduri fără pastile

AM DESCHIS UȘA

sâmbătă, 2 octombrie 2021, Iași

I. am deschis ușa visului am pășit ca pe umbre de îngeri talpa goală era o scrisoare udă parfumată cu lacrimă ca o mare care s-a revărsat în

mărgele de sticlă printre picături de culoare de îngeri împletind șuvițe albe de rouă palimpseste pene de îngeri

II. am deschis ușa visului cu sfială ca pe ușa de la intrare am intrat dibuind ca-n cămara cu amintiri cu nostalgii cu vânt fluturat de îngeri care ți se zburătăcesc precum porumbeii în palme am deschis am intrat m-am liniștit m-am speriat mi-am așezat pe clanța ușii cămașa de așteptări m-am șters pe picioare am umplut cămara cu mărgele de sticlă de hesse cu litere mari dese de-o șchioapă cu prefețe cu mirări am făcut ochii roată și am văzut în cămara cu amintiri o lume mută care aștepta să mă rostogolesc în mărgele de gând în cuvânt în mirări să culc îngerul în căușul privirii ca-n căușul palmei să-l odihnesc să facem schimb de zbor de mirări să alunec și eu pe aripa altui înger să-l iau de aripă să mă țin de el să-l vindec de frică pentru a mă vindeca de frică să mă ridic din cămara de umbre aripă lângă aripă să ies din umbre din marea de mărgele de sticlă și să împletim poeme la ușa de la intrare să băgăm cheia în ușa de la intrare în vis să ne fie ușor să ne rostogolim du-te vino între viață și vis liberi doi îngeri îmbrăcați din nou în clipe și umbre de vis de mirări să ne găsim cărarea de zbor în zbor o cărare cu mai multe cărări

III. am deschis ușa de la vis de la casa lui de la casa visului cu cheia privirii cu geana cuprinsă de stele care hârjoneau cerul din gând cerul din inimă ușa m-a lăsat să intru în valuri nemaivăzute să mă îmbrac în stele să mă îmbrac în cuvânt ca bobul de păstaie într-o coajă subțire albastră spălată de aripi de îngeri fluturând firesc pe pământ pe pământul în care am crescut cu vis cu tot îmbrăcând o păstaie

Valeriu VALEGVI

Mintea-i descusută doar de zei

Unii spun că marea-i devină
pentru rostirea din urmă
alții că muntele-i o șoaptă
ce scapă de-a vântului hârjoană

câțiva pași și partitura e gata
de negociat cu Inspiratul invocat
în osanale cu discernământ redus

câte nu ai mai fi făcut pentru ascunsul
drum printre ere de trăiri

ce nici nucului nu-i trecea prin
mintea-i descusută doar de zei

și Maya cum țese la iluzii

Așadar clipele
De te vor durea clipele
petrecute ca un vis
printre iluziile pietrificate
de suflarea zilei
o să-ți aștern la picioare
câte și mai câte ziceri
despre viori și piane încercate
de vântul nerăbdător din fire
nu atât de drept încât
să ne îngăduie cuminți și
înțelepțiți mai devreme
cuvântului să ne dăruim
până la cea din urmă suflare
cu tăria unui arc

așadar clipele
ne vor recunoaște după grai
urâtul surghiuni-se-va
în niște locuri pustiite
de un zvon de infertilitate

Acele sălcii
Tot numărând acele sălcii
dintr-un scâncet nepotolit
impare azi
pare mâine
timpul adaugă trupului lentori
o euforizare totuși respiră discret
prin mădularele așezate de demult
și umori din adâncul neostoit
interzise rămân măcar

Cristina RUSU

În tihnă îmi umblu înserarea şi liniştea

Cînd am şezut de vorbă cu Domnul
pe laiţa din marginea sufletului meu
privea în mine dintr-un cer de linişte
El m-a cercetat cu privirea Lui vie şi plină de lumină
parcă trupul meu
era un fulg
poposit pe umărul drept al îngerului meu păzitor
noi doi
fulgi răzleţi în faţa Domnului cu gînduri vălătucite şi vise desţelenite
un vînt răzleţ a trecut pe lîngă mine şi mi-a fluturat părul
unde umbli m-a întrebat vîntul
am făcut palmele căuş la gură
i-am strigat din depărtare: umblu în Hristos
atunci o boare mi-a adus cuvîntul Lui în creştet
mi-a spus de bunii mei
că bunul mîngîie mîini amorţite de trudă ale speranţelor neîmplinite
buna descurcă caierul mare al viselor pline de speranţă
dar eu cui îi sînt
cui am rămas eu, călător pustiit fără traistă, fără urme de paşi alături
fără candelă luminată în nopţile de singurătate
Iar Domnul m-a împărtăşit din Sfînta Lumină a Sa
iar fulgul era zăpadă
zăpada era albă strălucitoare mantie
pentru înţelegerea tuturor celor scrise şi nescrise din ochii bunilor
eram ciutură
eram foc
îmbrăţişarea bunului
eram vîrtelniţa bunei
eram în privirea lor caldă, în rîsul lor limpede
eram
în amintirea mea
o candelă aprinsă în nopţile mele reci
lîngă mine îngerul meu de suflet cu aripi încărunţite
prietenul meu veşnic ascultător, veşnic departe
dar atît de aproape lipit de inima mea
încă din tinereţe
doi pustnici împreună pe un petec de senin

pe un drum neumblat de nimeni pînă acum
predestinaţi să se izbească cu fruntea de stele
să zboare înalt, apoi să coboare lin
şi din nou să ţîşnească în fire de lumină
pe cerul pe care Domnul a pus îngerii să vegheze o tainică cărare
doar ei rostuind, zidind, umblînd ani şi ani
legaţi de blîndeţea unui apus şi a unui soare
ce coboară mereu în mare

Cerul era ca o pîine dospită

Cerul se deschidea ca o pîine dospită
să facă loc alaiului infinit de stele
Iar ea privea undeva sus spre ferestrele cu îngeri
în fiecare fereastră se lumina un înger drag
şi chipul bunicii care zîmbind o îmbrăţişa cu cea mai caldă privire
ca o tainică amintire
rînd pe rînd ferestrele se urcau tot mai sus
nu le mai puteai cuprinde cu privirea
dar în inima ei curgea cîte un strop de căldură şi recunoştinţă
că dintre cei care au însemnat cu adevărat ceva
nu a uitat-o nimeni
cerul era acum în inima ei
ca o pîine dospită ce-i creştea în suflet cu blîndeţe

Luca CIPOLLA

Uitaţi
Şi n-avem scaune
unde liniştită respiraţia
unui eu solitar să poată
transcende pe altul,
privirea
peste o scară abruptă
care, tăind ţelul,
duce la turnul
roşu al porumbarului.
Gândurile noastre
sunt furate de sintagme ignare

născute la întâmplare,
incomprehensibile celor mai mulți,
ideile noastre o povară
în comoda lor existență.
Și sprijine n-avem
dacă monstrul ne asaltează,
nici eroi, chiar așa,
spatele goale,
abandonate poate și
de cine nu știe dezerta.

Orfani adulți
Dificil este a lăsa
în urmă
anotimpul iubit,
lemnul e rășină
și nici o altă esență
parfumează mai mult ca aceea
în prezent.
O lebădă cântă
ultima ei melodie
și un nor o ascultă,
un nor inimă.
Suntem reflexul
strămoșilor noștri
pierduți în zbor,
poate ne ascultă sau poate nu,
orfani adulți
care caută căi de ieșire,
un refugiu,
în lumea aceasta efemeră.

Amintiri
O rază slabă
ce arată cu degetul
pe urechea acului,
respirația
care prinde formă
și se îndesește pe geam,
așa se dezvăluie
timpul care trece

şi nu mai este
aripă de pasăre
care pictează pereţii
pe neaşteptate
nici autobuzul de-acum
în spate,
un lampion care dispare
în neant sau
minge de hârtie
pe asfaltul ud..
ora de nani.

Adrian MATEI

Al treizecelea poem
Dispensa de segregare, într-un mod indezirabil,
Ispiteşte în supliciu chinul incomensurabil,
Empatia-i estompată sub a plăsmuirii vină,
Zace dragostea, emfatic, ca-ntr-un staul o bovină.

Inimi consfinţite-n smoală, fără sânge în aorte,
În tăciune se îmbracă sub abjectele cohorte,
Indecenţa e virtute sub un cer rănit de ceaţă,
Sentimentul e trecutul, fără noimă, fără viaţă.

Lacrimi clocotesc sub pleoape într-o crimă viscerală,
Coleric, se ucid vise, într-o luptă imorală,
Plozi candizi îşi plâng oftatul, fie-n pântec, fie-n lume,
Neînţelegând tratatul ce le-a zămislit un nume.

Timpul toarce-a vieţii pânză...
şi cum toate-s trecătoare,
Intangibil, vremea curge, chiar dacă iubirea moare,
Slujba clipelor trecute, într-un prunc, îşi scaldă faţa...
El va scrie, peste vremuri, epilogul şi prefaţa...

Al treizecelea şi unulea poem
Dragostea din vremi străbune
Simţământul, ca o fiară,
Se aruncă peste suflet,

Scurge sângele din vene,
Cu dorința lui precară,
Înecat într-un răsuflet,
Peste inimi doruri cerne,

Dar, privindu-i frumusețea
Faptelor din ceas de seară,
Nici prea rele, nici prea bune,

Te cuprinde tinerețea
Anilor de-odinioară...
Dragostea din vremi străbune...

Al treizecelea și doilea poem
Dacă ți-aș săruta sărutul,
Mi-ai îmbrățișa îmbrățișarea?

Dacă ți-aș iubi iubirea,
Mi-ai desfăta desfătarea?

Dacă ți-aș atinge atingerea,
Mi-ai mângâia mângâierea?

Dacă ți-aș cuprinde cuprinsul,
Mi-ai jindui jinduirea?

Dacă ți-aș pătrunde pătrunsul,
Mi-ai naște nașterea?

Al treizecelea și treilea poem
Nu-ți voi pângări altarul, zeiță din cer căzută,
Nici de-mi curg pe umeri norii cu o forță nevăzută,
Nu voi asalta cu pietre templu-ți părăsit de soare,
Crescută-n nelegiuire, suferința faptei doare!

O durere prea zeloasă, fără scrupul, fără milă,
Simt că vei aprinde-n mine o iubire volatilă,
O rază din spectrul vieții, ascunsă în întuneric
De a inimii bătaie, cu al ei tumult generic.

Eu nu știu ce-mi e aproape – viitorul sau trecutul,
Tu nu știi ce-ți e aproape – sfârșitul sau începutul,
Între noi, precum în Cosmos, e-o întreagă nebuloasă,
Ne cesionăm libertatea clipei ce o vrem frumoasă.

Te voi accepta, zeiță, din furtuni voi scrie cânturi,
Îți va obloji sărutu-mi aripa-ți rănită-n vânturi.

Al cincizeci și nouălea poem
Apusuri pătate
de păsări stinghere
se pierd printre brazde
de nori, austere,
se stinge cenușa
luminii ce moare,
prin stele pribege
doar luna apare.
Sub raze obscure,
în umbre pictate,
se-ncumetă bezna
s-aprindă păcate,
ne strigă dorința
ca gest de vestire
spre replici trupești
cu act de-nsoțire.
Ce negru-ntuneric
ne curge pe chipuri,
ce dulce mi-e calmul
pierdut printre rituri,
din cerul închis
coboară dorința...
Sărut a ta gură
iubindu-ți ființa.

Magdalena HĂRĂBOR

Doar tu
Doar tu nu știi să culegi lumina sălbatică
Frageda păpădie
Nici lacrimi ori safire

Ţeavă de tun să alegi din locuri pustii
Să treci cu vederea chinul

Mai ai de cules câteva singurătăţi
Fuga cerbului prin fire de seară
De hotărât priorităţi
De înfruntat istorii reci/seci
Păduri cu elefanţi
Fată tânără zâmbeşte
Uită tundra, faptul incriminatoriu
Că ai fost trecută cu vederea

Pe alt drum ne-om întâlni
Tu înaltă dragoste
Fată tânără
Poezie cu fragi şi cetăţi
În regatul cald
Fortăreaţă sigură a sufletului.

Insomnii măsurate cu ochii deschişi/ de martie
Visam că alergam cu ochii înţepaţi de culoarea zilei
Mă trezeam şi aţipeam într-un continuum
decor impresionist
Obosită de căutări interzise şi
De întrebări incomode
Amestecam imagini trăite cu cele dorite
Obosisem printre atâtea feţe necunoscute
Erau oameni
Asistând la goana mea, la frica mea
...
Singurătatea avea aripile rupte
Ieşisem dintr-un poem încântător
După prieteni alergam
Rătăcind vara prin zăpezi
Pe uliţa de ţară

Mai absentă decât absenţa
Mai goală decât goliciunea
Înviind amintirea unor timpuri calde
Aerul susţinea poezia trecerii prin lumea mea
Onirică defilare şi nostalgică

Fără coroniţa de flori primită la şcoală nu eram eu...
Fusesem o parte eu, o parte altcineva
Dar ochii aceiaşi...

Inima ca un mărţişor în piept.

Marin MOSCU

Baladă

Eram tînăr, viguros,
Urcam dealurile pe jos,
Străbăteam la pas poteci
Chiar şi în clipele reci.

Ascultam păsări cum cîntă,
Izvoare cu apa sfîntă,
Ochii-mi alergau în zare
În fulger de căprioare.

Întindeam mîna spre cer,
Codrul nu era stingher,
Dealul mi se părea mic,
Ori eu eram mai voinic!

Acum dealul s-a mărit,
Îl privesc din asfinţit,
Pasul nu-l mai prea străbate,
Gîndurile adună şoapte.

În curînd voi fi sub deal,
Iarbă verde pentru cal,
El să mai fie fugar
Pe tărîmul legendar.

Că mi-a fost să-mi fie drag
Dealu-ncoronat cu fag,
Cu stejari şi tei din tei
Unde am iubit femei.

Totul însă va rămîne
Un lătrat prelung de cîine,
O cruce-n cădelniţare
Şi-o baladă în uitare!

Plesneşte talpa...

Plesneşte talpa în ţărînă,
Se-nalţă sînge-n foi de carte,
Luna mai toarce fir de aur
Ca vrajă pentru lunga noapte.

Ecoul bîzîie ca-n oală
Nedesluşind văpăi de foc,
În mine un butoi de smoală
Îşi soarbe setea din noroc.

Plesneşte talpa şi curg vise
În dorul soarelui arid
Unde îmi pun pe axa lumii
Gîndul iubirii, să-l aprind.

Amară-dulce e prigoana
Tălpii plesnite în ţărînă,
Se vindecă atunci cînd morţii
Întind uşor spre noi o mînă.

De cad, mă-nalţ împărăteşte
Prin uşa visurilor mele,
Un ideal purtat în largul
Iubirilor zidite-n stele!

Trandafiri crescuţi în icoane

Se scutură apusul în inima mea,
Fructele lui sînt nasturi de şoapte,
Îmi închid cămaşa la gît cu o stea,
Mă zbat în spectacol de noapte.

Gura lumii soarbe zaţ de cafea,
Ghicitori descriu frumos preaplinul:
Eu sînt eu, tu, şi tu, eşti cineva,
S-a înhumat în demiurg destinul.

Acum vocalizezi în toamna lungă
Aducînd licoare amăgirii mele,
Canalii perfide se adună-n strungă
Să sugă lapte covăsit de stele.

Trufaşii îngeri locuiesc mai sus
De cripta hibernării in balcoane
Unde tu, iubire, surîzător ai pus
Trandafiri să crească în icoane.

Ioan POPOIU

FUGA LUI ENEA

„Căutând întunericul găseşti o lumină-ntoarsă trepte reci adevăruri pietrificate moarte” (Baconsky)

sunt adevăruri care ne guvernează viaţa
la care ne raportăm neştiut
golit de atâta luciditate de atâta aşteptare
de speranţe înşelate
de această desfăşurare halucinantă a lucrurilor
de încordarea extremă
în care se scurg zilele şi nopţile
trăim tăcem nu ştim ce se petrece cu noi
fiecare zi ne aduce o altă dezamăgire
o altă trădare
o altă dezertare
şi vremea se scurge cenuşie fără întâmplări mari
ca şi când nimic nu s-ar întâmpla
cu noi în noi mereu ceva ne surprinde
ne revoltă ne exasperează
ne aduce la capătul puterilor
în pragul nebuniei această dezlănţuire paranoică
desfăşurare spasmodică
care nu ne promite nimic bun
ce ne sfâşie sufletele oare la ce ne puteam aştepta

ne-am făcut vreodată iluzii aşa de mari
încât să ne aşteptăm la ceva
urma de mult să fie toate câte sunt…
câtă dreptate are prinţul danez
acest erou lucid
lucruri întunecate urâte ticăloase se petrec la lumina zilei
ca şi cum ai respira nimic nu ne mai miră
înghiţim orice după ce-am capitulat jalnic
în faţa oştilor întunericului
nu mai avem ce apăra orcii sunt peste tot
s-a sfârşit cu speranţa unei lumi normale
zilele şi nopţile sunt toate de coşmar
ne provoacă
nu avem cum să ne smulgem din miezul ororii
nu mai e timp pentru nimic
contemplăm dezarmaţi cu priviri consternate
acest peisaj dezolant
vedem cum înaintează deşertul
cum se surpă temeliile lumii
şi nu avem puterea să facem ceva
revolta mânia curajul s-au stins privim din afară
ca la teatru ca şi când ar fi vorba despre
căderea Cartaginei sau fuga lui Enea din Troia
ne este aproape egal
noii vandali care demolează statui şi ard catedrale
au aliaţi chiar în nepăsarea noastră
marea dramă se petrece pe tăcute
sub privirile noastre absente
se naşte o lume nouă inumană mocirloasă hidoasă
iar noi tăcem nu ne opunem răului
privim contemplăm
ca într-o piesă de teatru…

UNDE SUNTEM ACUM

câtă tăcere pentru a ajunge la mine însumi
mă caut şi nu mă găsesc
vorbiţi-mi de puritate de inefabil să-nţeleg versul lui Rimbaud scriam
tăceri nopţi notam inexprimabilul încercam să prind în cuvinte pasărea Paradisului
nu ştiu nu înţeleg parcă învăţ acum să fiu
alfabetul existenţei cu acesta ar trebui să începem

ne mulţumim doar cu literele lui nu vom ajunge niciodată la înţelesuri am pierdut calea directă dreaptă care ducea spre inima noastră nu mai ştim cine suntem
nu poţi pătrunde înăuntrul lui Dumnezeu – cine a fost sfetnicul Lui
a afla o limbă universală culoarea celor nevăzute neştiute există un tărâm al misterelor ce ştia Orfeu ce taine s-au pierdut cum să accedem din nou la începuturi
in illo tempore
la esenţe la ceea ce era auroral
cum să scăpăm de molozul de cunoştinţe
cine a luat cheile cunoaşterii şi ne condamnă să stăm la porţi ferecate orbi şi muţi
nu mai putem face un pas spre lumină
clarobscurul e culoarea sufletului cea de toate zilele penumbra ne guvernează vieţile
cunoaşterea solară apolinic şi dionisiac
adevărurile crude elementare esenţele pure
au fost acoperite de întuneric
Dumnezeu ne-a aşezat în rai ca sub un pom verde
în timp ce noi orbecăim în manuscrise veştede retorte si instrumente între ziduri mucede
Faust ce aproape-mi eşti
de câte ori de la începutul lumii
se repetă această dramă
cum de ne-am închis singuri
orizonturile şi stăm prăbuşiţi
în faţa zidurilor înalte şi goale
Împărăţia...da... există...
nu mai ştim cum să ajungem până la ea
ne-am irosit energiile în căutări mărunte
marea lumină am pierdut-o cunoaşterea s-a făcut cioburi păşim ca nişte condamnaţi
pe un drum al pierzaniei
ieşire nu există
cine a ascuns lumina
ce se petrece cu noi
unde suntem acum...

Adi FILIMON

prin ochelari lumea se vede mai mare:
sunt înconjurat de falii tectonice
şi ca să-mi fac un loc doar al meu
nu mai trebuie tăiat un copac
ci decupez ca dintr-o din fotografie 3D
un metru cub de pădure
aerul dintre frunze se pietrifică
şi naşte destulă materie primă
pentru fiecare perete
în care voi sta închisă
dar voi visa la fierul ce tunde
păşunea cea grasă
în lumină pescăruşii vibrează
unul îşi bate aripile dureros
când atinge un ochi de-al meu
ochiul nevăzut clipeşte
retina se crapă fără zgomot
puţin câte puţin
în forme hexagonale
şi înmulţeşte agonia pe care
o percep foarte acut
în forma finală totul
e cub sau e colţuros
doar în centru e o sferă mare
din care desfac fire de mătase
înlăuntrul ei stau şi mă nasc
altceva decât om
mersul biped e un lux
pe care nu-l vreau
mă gândesc la aripi de molie
vreau să le desfac noaptea
să mă adaug zidului plângerii
îngerii se prefac timizi
că nu văd ce se întâmplă
sunt mult prea umani
de la un timp încoace
se ţin de aripi
să nu le fie teamă de vânt

doar câteva respiraţii între mine şi sete:
pe unde calc
las un strigăt aşa de mut
că sparge bolta piciorului
pământul e plin de urme sub care
urlă fetiţe însetate
sunt aşa de uscată încât
setea fuge înaintea gurii mele
câteva secunde
cândva nu era aşa de acut
pe atunci setea era mult mai aproape
între mine şi ea puteam
strecura câteva respiraţii
acum gâtuie locul
în care ar fi fost inima
dacă vreau întind mâna
şi simt în palmă pulsul
ce tremură în picioarele goale

ca o sete de câteva zile:
cearta asta cu mine
nu aduce nimic bun
în altar piticul stă agăţat
de pletele statuii din ipsos
azi-mâine va decupa din vitralii
un înger căruia să-i râcâie
cu briceagul orbitele negre
cu ochi migdalaţi
lumina din mine toarce
până dimineaţa
veghează întunericul ce suferă
ospătat de durere
cearcănele i se plimbă s
pânzurate de coada
ochilor mâinelui
ca un vultur cu aripi de ceaţă
umbra se spulberă
duşmănoasă în colţuri
furnici cu aripi adună
în grabă resturi de spaime
din ele vor coace

o pâinică-mpletită
pentru săracii copii
ai rudelor morţii
să nu adormi fără mine
măcar tu nu ştii să taci
măcar tu înţelegi cum negrul
se face mai mult o prăpastie
decât un cer peste care întinzi
atâta nefastă şi moale tăcere
piticul se îneacă în propriul lui fum
dar te iubeşte ca o nălucă
în multe feluri
şi vrea să te ia de lângă mine
cel îngropat în spasmele tâmplelor
cu vinişoare albastre
moartea tace din nou
totuşi am auzit ceva
dar cred că n-a fost decât
un oftat sau poate fluieră
printre gânduri o melodie veche
nu pare să-i pese prea mult
că zdrenţuie dimineţile albe
cusute cu mâna
ca o sete de câteva zile
mă trezeşte un clinchet
de clopoţei
e iar sărbătoare
trec oameni
cu lumânări aprinse în mână
dar nu pentru mine
ci pentru cioplitorii crucii
căci lemnul e îngreţoşat de rugina cuielor
ce-şi sapă moartea în el

Mihai HORGA

I A R N A

Din cer, iarna fulgii-şi cerne
(Îngerii se bat cu perne…).
Blajin, Domnu-i mustră-n barbă:
– Măi, copii, voi n-aveţi treabă?!

Reci confeti de zăpadă
Nu mai contenesc să cadă
Învelind întreaga țară
Cu o plapumă uşoară.
Doarme bobul de sub glie
Visând vara ce-o să vie.
Totul a încremenit
Feeric împodobit.
Cu podoabe de beteală
Codrul s-a gătit de gală,
De praf alb, rece, brumat
Scânteiază, argintat…
Vine crivățul, acuși
Prinde fulgii jucăuși,
Cu plămânii lui de gheață
Suflând, troiene înalță!
Lacul nu mai are val
Podit e- din mal în mal
Se ascunde, camuflat
De un abur înghețat.
Iarna-general glumeț
Ningându-mi pe epoleți
Cu steluțe, imediat
Mă face al ei soldat!
……..
În albul imaculat
Simt că răul a-nghețat,
Sângele e mai fierbinte,
Speranța se reaprinde.
Iarnă, ce frumoasă eşti
Cu sărbători de poveşti!

M E D I T A Ț I E

Zilei, fac safteaua... savurez cafeaua
Un noian de gânduri se vrea scris pe rânduri
Stând la gura sobei, deschid drumul vorbei
Trosnește-n pod grinda, e ger! În oglinda
Focului astral, pe teluric val
Făcut de cenuşă, sclipind jucăuşă
Eu mă văd, grăbit. Mai vreau să profit
De restul de viață, fugind ca o hoață

Mai fac un efort, încă nu sunt mort
Sunt viu, dar e-o stare, curgând, călătoare
Ehei! „panta rhei" - se duc anii mei!
(Totu-i trecator…) Traversez uşor
Ceaţa dimineţii, calc pe zebra vieţii
Deşi-istovit, iată-s nelovit
Cu viteza gândului, de Maşina Timpului
Sprinten, m-am ferit, încă-s fericit
Că mai am reflexe, poate şi complexe
Dar, cândva, chiar mâine, viaţă pe pâine
Oare, voi avea? Soarta-cum o vrea …
Nu ştiu, e târziu, cum va fi nu ştiu
Poate, mai e vreme, încă e devreme ...

Alexandru CAZACU

Decupaţi din stampe mateine
Lumina în declin a serii de Octombrie
este o formă de salut
când ploaia şterge desenele de pe asfalt
ca pe nişte decizii greşite şi devenim
eleganţi şi nobili
decupaţi din stampe mateine
printr-un tărâm nepieritor al izbânzilor muritoare
Nu departe cineva mângâie
puii de-o zi ai pisicii şi luna apasă cu razele
ochii lor nededeschişi încă
iar cercurile arborilor s-au strâns
în toate pădurile lumii
Frigul este adus în ghiare de păsări
cuvioşia toamnei *en chair et en os*
e tot ce ne rămâne odată cu
odăile iluminate de fructele ramase
pe glaful hotelului măcinat
de nostalgiile unei provincii
cand ajutorul din cărţile sapienţiale
nu mai vine şi trecem printre ore
ca un şarpe prin tunelul pielii sale abandonate

Se transformă în cântec
Noapte s-a tras peste oraş
ca o husa peste un violoncel
Gândurile din altă primăvară se întâlnesc
cu cele din primăvara de acum ce se transforma în cântec
Când stelele cad prin cutia milei
şi cochiliie uscate ale melcilor rămân în urmă
ca nişte paşi pierduţi
Continentul este un imens amfiteatru
pentru povestea unor farisei
Stolurile pescăruşilor ne arată
că oriunde am fi marea este aproape
Un buchet de freziii roşii cu tiv alb în petale
strâng mâinele copilăriei tale
Colţul de lună varuieşte umbrele
Sigur o fata dormind acum o mie de ani ne-a visat
povestea şi acest vis este
ca o imensa statuie de aer
prin care trecem
dar pe care nu o vom zări niciodată

Pe o stradă mică
Când timpul apasă necruţător butonul sonerii
şi jocurile sunt deja făcute
pe o stradă mică într-un cartier aclamat
amatorii de senzaţii vor avea material
pentru mult timp de acum înainte
acum când ploaia
îşi îneacă în şanţuri corăbiile
şi radarele turnului de control
identifică stoluri de păsări din Hitchcock
Igrasia înaintează în pereţii casei
ca un batalion de recunoaştere în teritoriul inamic
iar reporterii marilor trusturi vorbesc precipitat
printre multimea ce se calcă în picioare
la promisiunea că astăzi un arhanghel
se va arăta în mijlocul pieţei
în deschiderea concertului formaţiei de rock alternativ

Fortuna Labilis
La o simplă atingere oraşul va urla teribil
şi este foarte posibil chiar să dispară
însă nici o patrie nu îi va fi recunoscătoare
Umbra prelunga a trupului tău
pe şosea la orele amiezii este un meridian
într-o zonă de graniţă a mentalităţilor
când iarna vine ca o femeie în toată puterea cuvântului
şi ştie ce şi cum să ceară
când totul constă în câtă aşteptare şi câtă nădejde
se poate acorda acelor *plaisirs démodés*
de balastul zilei ce se lipeşte de trup
ca o cămaşă transpirată
într-un western spaghetti cu desfăşurare previzibilă
când nu mai sunt nici polițe de plătit
nici societăţi de binefacere care sa poată
achita facturile
iar profeții sunt sacrificaţi
în urletele de bucurie ale mulţumii

Reportaj dintr-o ţară îndepărtată
Acest Noiembrie nu poate fi decât
deziluzia noastră optică
sau un comerţ cu propriile răni
pentru comunităţi străbătute de o criză morală
printre luminile de balisaj
ale unui aeroport clandestin
şi sălile de aşteptare ale gării centrale
dintr-o ţară mică şi îndepărtată
unde visele sunt pe terminate
iar tot ce înseamnă speranţă
se consumă într-un ritm ameţitor
unde ambasadorii marilor cauze
îşi pierd imunitatea diplomatică
iar *our way of life & love*
ne salvează şi răsfaţă de atâtea ori singurătatea
Măştile de camuflaj se întăresc
pe chipul decis să fie el însuşi
Moneda de schimb a serii se pierde
în buzunarul paltonului plin cu mărunţişuri
Stelele atârnă ca nişte săcotei de aur

pe cablurile întinse până la maxim
de la o fereastră la alta unde rezistăm
fără întăriri
fără inutile efuziuni sentimentale
până când începe să ningă

Cristian Ovidiu DINICĂ

Blocul insomniac
iarbă aruncată în sus cu verdele la timpul prezent
scheletul de fier păzește intrarea blocului precum un paznic ce-și rotunjește
mustața la ultimul fum de țigară
din cenușă renăscut
blocul vechi își schimbă straiul
cu polistiren expandat pentru nopți insomniace
ca într-un joc de copii
se va închide copilăria în nisip
blocul ascunde trăsături umane între ziduri tencuite cu palmele ude
de ființe coborâte dintr-un alt univers, sunt salahorii speranței,
șenile albastre strâng în brațe pereții să nu răsufle timpul,
la fiecare etaj liniștea este spartă, forfecată cu migală
în culori vesele ucenicii duc cu ei zâmbetul sacrificat,
cutiile poștale părăsite de noroc au plecat să-și facă toaleta în grădina publică
este plină de moloz cărarea ruginită în frunzele toamnei
blocul nu se predă ,nu plânge în chingi de schelă strâns
ca un uriaș vegheat de vulturi rezistă,
maleabil, sociabil cu glezne de beton armat
și cărămidă asemeni unor perechi de urechi ascultă
cuvinte răvășite în ploaie,
aici straturi de viață miros a parafină și conservanți,
domnișoara de la etajul doi primește săruturi pe rețetă,
la prânz avortează cerul,
seara pregătește așternuturi noi pentru o noapte de dragoste
în camera mea întunericul înlocuiește lumina unui zâmbet cu lacrimile uscate ale vremii
zugrăvită pe verticală,
seara veioza adună respirația gândurilor forțate să trăiască

ca o grădina rămasă în zăpada timpurie,
vecinul meu de apartament crește lupi,
duminica îi scoate în ogradă,
se aud zgomote ca într-o pădure
sfâșiată de fulgere,
cerul se aruncă pe brânci,
de la geam văd pașii templierilor
pe ziduri călărind umbra,
umblă cu capul desculț să adauge tăcerea soarelui,
calcă pe raze ca într-o sală de bal cu candelabre
ce varsă lumina domol pe epoleții lor de argint,
le dă putere să urce în istorii sărăcia
nu au leac pentru ea, povestea lor de iubire
este scrisă de un Dumnezeu aspru,
pe acoperișul devenit trambulină poeții sinucigași plătesc în avans
cu versuri dintr-un alt veac, saltul în gol.

Mama
mama încurcă adesea sunetele
unele le simte cum i se urcă pe umeri
ca niște copii răsfățați
altele îi ajung la urechi
asemeni cuvintelor
ce se rup în silabe și se risipesc
ea caută să le adune și ele rostogolesc lumina
ce devine sălbatic de albă
ninge peste peste ea ca în copilărie
când merele roși le mânca direct din pom
unele cuvinte reușesc totuși să-i escaladeze memoria
și să dezgrope imagini
ce o întorc la viață
abia atunci înțelege că timpul a trecut
și plânge până se lasă seara.

Piața
Intrăm triști, grăbiți în piață
atragem atenția subretelor
spânzurate în galantare
cât să intre privirea prin urechile acului
și să evadeze în delir,
zilnic grijile lustruiesc balustrade,

sânii mamelor plâng,
pe maidanul aglomerat victime naive
verze împăiate,
roșii trofee vegetale,
portocale acrite,
nuci înverzite,
flori supuse travaliului de a naște timp,
zilele mor în calendar să ajungă duminici
atunci se dezlănțuie iadul fructelor,
un țârcovnic cu barba înfășurată în stele aleargă spre coșul împletit
să pizmuiască toamna,
eu nu văd zâmbetul soarelui, decupez volte, croșetez frica,
pofte întinse la mezat,
meșteri ce poartă cocarde lasă zeului cântar uiumul,
între cărări trec ostateci cu brațele goale să prindă libelule,
respiră greoi, pufăie asemeni unor vechi locomotive staționate
în rezerve de spital, în locul vagoanelor trag de paturi ce nu au stații
există resemnare,
vuiet prelung
se vede capătul lumii..

Mariana CODREAN

Ploaia

Ploaia își ascundea sânii în pumnii pământului
Ne înfloriseră crini pe pleoape,
se scuturau mugurii de pe buze.
Erau multe zgomote, iar ploaia tremura.
Se furișase în sânul tău,
mă privea cu ochii închiși
și-i tremurau degetele,
iar eu i-am zâmbit.
Am înțeles atunci că trebuie să iubesc ploaia
pentru a ajunge la tine.

Mi-am dat foc umbrei

Mi-am dat foc umbrei,
mă urmărea până în cele mai intime gânduri.
Într-o zi, am răstignit-o,
legându-i degetele de marginile cerului,

dar a reuşit să scape,
strecurându-se pe sub scândurile mucegăite
ale mormântului meu.
Îi simţeam chemarea nebună de a o atinge.

Pământul din cer
Lasă-mă să dorm în braţele tale,
Gândeşte-te că este pentru ultima oară
Când glasul meu te roagă să rămâi!
Din şoapte curg lacrimi,
pământul mă înfăşoară,
cu stropi de ploaie mă îmbrac.
Iubeşte-mă cum cerul îşi iubeşte umbra!
Tu eşti pământul din cer,
eu sunt cerul din pământ.

Nicolaie IONESCU

Trecut şi prezent
(Una din legendele (oare?) Ceahlăului

La poala Ceahlăului,
În valea Durăului,
Veni Duhul Răului,
Cu ceată călare,
De hoarde migratoare,
Amenințătoare,
Şi-n mesajul lui,
Duhul Răului,
Urlând a cerut,
Un mare tribut.
Că-n a zecea zi,
De nu-l va primi,
Duhul cel barbar ,
Se va-ntoarce iar,
Cu vai şi amar.
A zis şi-a plecat,

Pe drum depărtat,
Zice-se că până,
În ţara păgână…

Şi, rămaşi în urma lui,
Moldovenii locului,
Din Valea Durăului,
La poala Ceahlăului,
Pe-nserat s-au adunat,
La Biserica din sat,
Spre a ţine Mare Sfat.
Însă toată-averea lor,
Era codrul munţilor,
Câteva turme de oi,
În rest lipsuri şi nevoi…

Se-mplini a zecea zi,
Şi peste Durău veni,
Val de ape zbuciumat
De ţinutu-a inundat,
Distrugând gospodării,
Ucigând bătrâni, copii,
Animalele din prag ,
Tot ce era sfânt şi drag…
După tot ce s-a-ntâmplat,
Moldovenii n-au plecat…

Şi potopul de sfârşi ,
În altă a zecea zi,
La Durău în acel loc,
Izbucni un mare foc,
Care-a ars, a mistuit,
Tot ce au agonisit
Moldovenii locului,
Din valea Durăului,
La poala Ceahlăului…
După tot ce s-a-ntâmplat,
Moldovenii n-au plecat...

Și-n altă a zecea zi,
Boală crâncenă veni,
Care-a luat făr-a gândi,
Bătrâni, tineri și copii…
După tot ce s-a-ntâmplat,
Moldovenii n-au plecat...

Însă-n alt-a zecea zi,
În ținutul lor veni,
Călărind un cal bălan,
Mușatinul moldovean,
Cu nume neaoș, Ștefan,
Care-a stat și-a ascultat,
La Biserica din sat,
Unde toți s-au adunat,
Răul ce s-a întâmplat,
De la Duhul blestemat.
Și-au stat mult și-au cugetat,
Cum ar fi mai cumpătat,
Să se fi organizat,
Bine, pentru apărat.

Și-n altă a zecea zi,
Însuși, Duhul Rău veni,
Și-încă de această dat
Cu puhoiul înarmat...
Însă bine n-a intrat
Chiar la margine de sat,
Că în calea lor ieși,
Ștefan, care-i nimici,
Aruncând asupra lor,
Buzdugan ucigător!
Și-ntr-o clipă-a alungat,
Duhul rău și blestemat…

Și se spune că atunci
Toți... bătrâni, tineri și prunci,
Pentru că i-a ajutat
Și luptând i-a apărat,
Pe dat-au îngenuncheat
Și credință i-au jurat.

Slăvindu-l în graiul lor,
Vodă-al moldovenilor.

Mai târziu, în oastea lui,
Împotriva turcului,
În gloata norodului,
Moldovenii locului,
Din valea Durăului,
Din coasta Ceahlăului,
Mulți pe Ștefan l-au urmat,
Moldova de-au apărat,
De dușmanul blestemat,
Care vatra le-a călcat…

Vara, când umblăm hai-hui,
Dăm prin partea locului,
În Valea Durăului,
La poala Ceahlăului,
...și-n liniștea codrului,
Adierea vântului,
Aduce pe-aripa lui,
Din vremea străbunului,
Glasul moldoveanului…
"–Orice rău s-a întâmplat,
Noi, de-aici nu am plecat!
Pune-ți întrebarea-acu'
De ce pleci ... și unde...,Tu?!

Din Valea Durăului,
La poala Ceahlăului,
De privești în sus, spre zare,
Lîngă Ocolașul Mare,
Vezi minune de zidire,
O frumoasă Mănăstire,
Ca pioasă amintire,
Pentru cei ce-au fost odată,
„Moldoveni cu limba lată".

Elena NETCU

Umbra gândului

Se-ntâmplă uneori să nu te mai găsesc
Scormonesc cuvintele până la nori
Se-ntâmplă uneori...
Eu te găsesc în zbor
Umbrindu-mă cu aripile tale...
Atunci cuibăresc cuvintele
Sub un dor ca o pană de păun
Până se fac curcubeu...
Vii pe o adiere de vânt
și iarăși întind cuvintele pe zare
ca o corabie în naufragiu
așteptându-te să vii
de peste tot
ca un albatros rătăcitor
cutreierând până dincolo de zări
cu umbra gândului meu
până la nori...

Dincolo de tăcere e uitarea

Așteptarea e un punct de plecare spre nicăieri
Totul se stinge-n uitare...
Dacă aș fi asemenea copacului
m-aș pregăti pentru o nouă înflorire,
mi-aș măsura bucuriile și tristețile
prin numărul de inele...
Așteptarea ar bate îngeam cu o ramură de măslin,,,
La marginea mării valurile ar face o plecăciune,
Ar trece prin mine răscolind amintirile,
aș sta în bătaia lunii
ca să nu mă întunec...
E atâta tăcere în jur încât vântul nu mă aude...
Nici păsările nu-și mai găsesc culcuș
În ramurile mele,
Luna trece străvezie
Fără să mă atingă...
Doar ploaia mă prăvălește în abis,
Curățind locul de întâmplarea de a fi...
Mă inventez și iarăși te aștept...
Am fost copac și pădurea m-a uitat,

Am fost pasăre și marea m-a înghițit,
Am fost fluture și-am ars nesăbuit,
Am fost fărâmă de timp
și m-a înghițit tăcerea și uitarea...
dar cel mai greu îmi e să fiu femeie,
să am din toate astea câte puțin,
păstrându-le în mine ca o povară...

Recviem
Mamă, m-ai chemat aseară
Mă făcusem mică iară
Cu păpușa mea de sârmă
Din cuvânt rupeam fărâmă,
O silabă șchipătând,
Restul vorba ta în cânt...
Maică, slova mi-e fierbinte,
Mult mi-e frică de cuvinte
Le-ascund pe toate în tăcere
Cum se naște în stup miere
Maică, urc pe trepte nod cu nod
Urc abrupt, prinsă-n năvod
În urmă negre jivine
Rând pe rând mușcă din mine...
Doar cuvântu-mi este unsul
Ca sî/mi mântuie urcușul...
De mă/npuținează clipa
Tot îmi scânteie aripa
Maică, la sfârșit de vară,
Tu mă nășteai prima oară,
dar mai naşate-mă o dată,
lasă-mă în timp uitată
ca să ard ca lumânarea
și să intre-n mine zarea...

Vânzând tristețe la pahar
Bătrâni la margine de sat
Ca niște statui
Cu brațele de piatră întinse inert
Se răsucesc anii înapoi
Timp apăsând peste timp
Satul vuiește, strâns la cișmea

Bătrânii vând la pahar
Tristeţea făcută bucăţi
Se aud voci peste voci:
Cumpăr tristeţe, cumpăr mereu
Amestec din toate câte puţin,
Ploi,vânt, miorae plângând,
Vâlvele cu rouă, inimi arse, făcute tăciune,
Mirişte-ntinsă- deşărtăciune
Tristeţea făcută coctail
Turnată-n pahar îndelung
Paharul se umple amar...
Tristeţea mă arde,
Tristeţe de jar,
Vânzând-o şi eu la pahar

TINERI AUTORI

Mădălina BĂRBULESCU

RĂZVRĂTIREA CERBERILOR

Libertatea noastră nu are stăpân!
Nici sufletul nu-şi pune trupul ca tribut
lui Christos sau vreunui demiurg păgân;
nici zeilor din norduri, ce-nvârt
iaduri şi raiuri în hăul din fiorduri,
nu li se mai pleacă nomade seminţii,
deşi în urma lor, stirpe după stirpe
se naşte şi se-afundă făr' a zămisli un ultim
soi de floare, sânge rupt din soare,
care să le-atârne istoria-n vârf de cer;
rămân doar ei, adamici, înfrânţii victorioşi,
ce vin, trudesc şi pier.
Nici măcar credinţa nu mai stăpâneşte
mintea spovedită de cerberii din noi,
ci ne poartă pasul, cu grabă şi cu râvnă,
spre Ziua de Apoi.
Lumea s-a desprins de naşterea-i păgână,
în vremea când şaduful făurea arginţi
şi din canope Sfinxul reîntrupa doar prinţi.
Acum, iubirea noastră se-afundă în ţărână,
iar visul treaz se curmă pe năluci de sfinţi.
Levitează focul pe tânga de pe cruci,
răzbeşte în nocturnă; prin mine trece moartea,
mă urcă în trăsură, iar eu o bat pe umăr,
se-ntoarce şi îi spun:
– Libertatea mea nu are stăpân!

CONSORŢIU

Hrăneşte-mă cu mâna ta!
Mâna ta să-mi fie sabia lui Saladin,
să-mi fie consoarta anilor lumină
şi până la pământ,
să-mi fie plecată închinăciune,
născută din vântul de sud.
Să stăm în jurul mesei,
de parcă am sta în jurul universului
să ne ospătăm.

Dar nu miel – n-am vrea
să-L sacrificăm pe Dumnezeu...

DELIR SICOFANT
Mă iubeai ca un sufit, dezrobit fiind de căinţe,
şi-ai mei sori nesfârcuiţi se-nălţau ca nişte zmei;
printre ei călăuzeai, fără veghea unor zei,
lumi zidite din osârdie – lumile ochilor tăi.
Cu-o pedanţă de calif, mă iubeai aprins şi straşnic,
îmi puneai în piept iscoade şi zvâcnirile-i neroade
revărsau norod de inimi ce se-mpresurau în pântec
cu pudoare de infantă; soarta cu gust de curmale
o-nfăşam, ca pe un prunc, cu tasmale din amurg.
Eram noi iubiţii care făureau smintirii dogmă,
fără teama că în evuri dragostea va fi cu normă.

Mă iubeşti ca un ocnaş care îşi păzeşte vina
c-un cinism de cal troian, stors de sângele albastru.
Eu te izbăvesc în suflet, aşa cum un caloian
îşi cadoriseşte vipia şi credinţa cu salmastru;
şi-n dezastrul convertirii la amorul cel ateu,
cercetăm să soarbem timpul, scurs pe cupa lui Orfeu.
Suntem noi iubiţii care, naufragiaţi pe rug,
pervertim al rugii crug, când meschina îndurare,
ascunsă după o dogmă, ne trădează
iar delictul de a ne iubi cu normă.

Şi-n virtutea celor triste, neîntâmplate, constatăm
că doar sânge mai separă întuneric de lumină,
când destinul îşi închină chiar a inimii bătaie
pentr-o dragoste bălaie, solitară şi proscrisă
unui soi de bun rămas, unui soi de amăgire,
prinsă-n acele de ceas.
Oare fi-va despărţirea, în deliruri sicofante,
doar un gest de mare fante al destinului ingrat?
Hai, iubite, să-l sortim, ca pe-un paşă emigrant,
la dezmăţul diletant din sentinţele vacante.

Ce Destin? Ce mare fante?
Eu sunt Beatrice, tu, Dante!

Tu, Tristan şi eu, Isolda!

Destinul şi-a luat iar solda...

Ciprian ROMANIUC

UN LIKE

Dă like la tot:
la broască, la căpuşă,
la câini, la oameni
răi, stângaci sau proşti.
Dă like la stele, lună, soare şi like dă la păpuşă,
la nori, la vânt, la prieteni.
Dă like şi la leproşi.
La cifre şi la litere,
la numere, cuvinte, fraze,
la zgomotul strident
ce rupe din sinapse,
la strigătul, ce-n disperare cere
atenţie sau care sufl-ameninţare.
Dă like mereu, de-aiurea,
chiar dacă nu-nţelegi,
sau nu îţi place,
chiar dacă n-ai văzut,
şi nici nu crezi
ori nu cunoşti problema.
Dând like, conflictu-l ţii departe,
şi pacea o păstrezi.
(Şi prietenii, şi postul, şi serviciul…)
Degeaba faci cadouri
sau te comporţi frumos,
degeaba eşti amabil,
mereu prietenos,
degeaba duci narcise
ca musafir sfios,
degeaba faci eforturi
şi-ajuti unde te afli;
căci dacă nu dai like, băiete,
nimic din toate astea, nimic nu va conta.
Dă like,
că asta-i lumea ta.

Morala:
În 2021 un *like* face cât o mie de cuvinte…

AM ÎNȚELES
Te-ai vaccinat? Observ că nu ai mască.
Pe buze ai contur maro, subțire,
un rid ascuns stă sub un fard de gheață,
iar zâmbetul ți-e palid, ochi de mire!
Te simți altfel? Am înțeles... nicio schimbare.
Niciun simptom nu ți-a dispărut,
gustul ți-e fad când muști din portocală,
nu te mai smulge și nu mi te mai cheamă
mirosul florilor de tei. Rămâne tot necunoscut.
Și totuși... ai un aer înnoit
Ți-e dat de simplul fapt că nu porți mască
sau de trecutul ce îl crezi trecut
și de chemarea ce o ai spre viață.
E limpede c-ai devenit distantă,
saluți cu gesturi scurte, cam prudent,
ai mersul drept, o ancoră ce-n ceață
propteşte-o navă într-un port abject.
Am înțeles cum ți se-ntâmplă noul
produs de serul mediatizat:
Ți se întoarce înapoi ecoul
la strigătul curmat, când brusc te-au înțepat.
Acum redobândești și vis, și libertate,
deasupra norilor tu poți zbura, timid
ții pașaportul verde la-ndemână
ca pasager în drum spre infinit.
Călătorești oriunde vrei; acum
poți vizita orașe, țări, muzee
și poți ieși afară oricând vrei
să te-mbraci precum dorești, femeie.
Să tragi pe tine un pulovăr *Dior*
de dimineață să cobori în stradă,
să ai deschis, să poți intra când plouă
să bei cafea cu lapte, la interior,
să-mparți un corn cu nucă pe din două
s-asculți un *jazz* zgâriat la patefon,

să-nveți iar ce-i atingerea de om.
Privindu-te cu-atenție, mi-e clar,
am înțeles de ce e cu folos
s-alergi urgent la vaccinat acum:
Nu pentru că te face sănătos
sau pentru că de gripă te ascunde
ci, pentru că îți dă un drept furat,
să poți umbla iar liber, să poți trece,
s-arunci cerceii din urechi –
să poți purta cireșe –,
să mergi cu fața-n soare
să plângi, s-admiri mirese.

NĂSCUT CU MASCĂ
Azi la spitalul de pe Cuza Vodă
Ce-i îngrijit de Domn` Profesor Doctor,
Cu moașe multe și-o asistentă grasă,
Cu mari eforturi și prin cezariană,
Ni s-a născut primul copil cu mască.
Când a ieșit la suprafața lumii
N-a plâns, cum fac de obicei copiii.
Cu-n gest discret el și-a impus distanță,
A salutat din cap pe toți prezenții,
și a cerut un telefon și-o cască.
Primul lui zvâc avut ca pui de om
N-a fost nici sânul mamei, nici suzeta,
Nici blând-atingere a podului de palmă,
Nici glasul cald când e strigat pe nume,
Ci *prioritizîndu-și* internetul,
Neapărat să fie conectat la lume.

Elena OLARU NEGUȘ

am săpat în groapa marianelor

de mult n-am mai trecut pe aici
e praf și mobilă veche
din vremea războiului
les quatre glorieuses

sau cum îmi place să numesc acei ani
mult a fost ușa încuiată și lacătul a ruginit
am ținut acolo ostatice toate buchetele uscate
acum când intru oglinda spartă încă arată imaginea de atunci
tot eu sunt? unde sunt? pe unde am umblat? cine sunt?
am săpat în groapa marianelor
și am dat de un copil firav
cu pixul în mână și lacrimă la subraţ
eu eram
sunt orice
numai ce am fost nu mai sunt
e frig și praf aici
și fotografii pe jos
și cărți rupte și lemne nearse
a fost vreun jaf sau vreo furtună?
eu unde am fost în tot acest timp?
ce bine c-am săpat în groapa marianelor
e doar o pădure cu doine și ghicitori într-o limbă
pe care nu o cunosc
n-o mai recunosc
eu eram aici?
de ce atunci arăta altfel?
de ce mirosea a flori de mai
a crini, a stejar, a rouă?
de ce acum e mucegai pe pereți?
de ce atunci era iarba verde
și acum e asfalt bătătorit?
de ce orașul rozelor e acum un cătun părăsit?
de ce am crescut?
mamă, mai naște-mă o dată și îți promit
că la aniversarea de 10 ani îmi voi dori
un cățel și nu să cresc mare

ei nu înțeleg

ei nu înțeleg cum e să zbori printre cuvinte,
printre morfeme și vârfuri silabice,
să simți fiecare univers paralel din colțul inimii,
nu înțeleg și nu sunt capabili,
mintea lor se oprește la ușa cuvântului,

îi admiră forma, dau mâna cu el
și se întorc în lumea lor plasticată,
nu înțeleg ei cuvântul...
cum naiba
să urci pe treptele de cuvinte-n văzduh
și să-ți fie frică să te arunci de acolo?
ce dacă mori?
vei învia pe hârtie!
ei nu înțeleg cuvântul,
zbor în neant,
parașută de fier,
dar ei nu înțeleg și-l distrug
precum un albatros baudelairian
prins pe banca marinarilor
ecou disperat,
zbor spre infern
pe care nu-l înțeleg

a iubi sau a urî, asta-i întrebarea

de la iubire la obsesie e doar un pas
de la iubire la ură doi
iar până la indiferență nu e decât un veac
de singurătate
între obsesii difuze
și iubiri vinovate
de la durere la sânge e doar o coajă
pe jumătate ruptă
de la ochi la buze nu e decât o cascadă
pe unde curg lacrimile
tot mai jos
și udă pământul uscat

Studenți provinciali

suntem studenți provinciali
ne roadem unghiile sub clar de lună
ne spargem dinții în ceașca cu soare
dormim fără să visăm și

visăm fără să dormim
tragem pe nas sânge uscat
din fostele iubiri
fotografiem cioburi
să le punem în portofel
ne cenzurăm emoţiile
plângem nu ne plângem
cu lacrimi verzi
cântăm ne îngrămădim
ne îndrăgostim ne înjurăm
rupem paginile dicţionarelor
şi lipim în loc frunze cu nuanţe
diferite pentru fiecare sens
aglomerăm piaţa să ne înjure bătrânii
ucidem muşte apoi le înmormântăm
respirăm când ni se permite
că aerul capitalei ne sufocă
ei râd de noi când ne jucăm cu porumbeii
nu avem bani doar stele desenate pe tavan
colecţionăm cutii de cafea
ne tatuăm pe inimi notele din examene
cu restanţă la somn –
recuperăm noi în mormânt
luăm Dristor 2 dar vrem spre Mercur
împărţim pliante şi dureri de cap,
călcăm prin noroi şi ne atârnă la gât
veşnicia care nu, nu s-a născut la sat
ci în suflete curate
suntem săraci cerşim găuri cu covrigi
ne roadem unghiile sub clar de lună
când aşteptăm pachetul de acasă
suntem studenţi provinciali

Marieva A. DEMETRESCU

Toamnă e
Toamnă e atunci
când o pădure-ntreagă moare
de dragul unei femei
preschimbate în soare.

Toamnă e atunci
când o rază
îmbracă un trup de femeie
într-un somn de amiază.

Toamnă e când
în tandru delir
mai pot îndrăgostiții
să se îmbrace în mir.

Când triste stoluri albe
s-or duce mii și mii,
când se va face rece
chiar dacă m-ai iubi
va fi toamnă întruna;
atunci tu o să știi –
vor adduce țăranii
triste teascuri în vii.

Înșelăciune
Am găsit în trupul tău un orologiu cu cadran
în care se adună de sub plapume
numărând cu-acustică de porțelan
iubirile din trupul tău de azime.

Am rescris din chipul tău un calendar,
din ochii tăi o altă galaxie
în care se învârt primordial
pescărușii nervoși de fum din Eforie.

E cald de-atât amar și pasul ce îl porți,
îți cad femei la orice colt de stradă;
tu le-ai purta pe fiecare și le-ai juca la sorți,
ți-ai încrusta cu ochii lor armurile de-aramă.

La tine totul este cuvenit,
îți numeri pașii-n străzi cu minutare;
e vreme numai bună de iubit,
e vreme numai bună de plecare.

Copiilor noştri
Din lacrimile noastre se vor naşte copii;
mi-a citit o ţigancă-n cafea.
Copiii noştri vor avea aripi aurii,
vor purta fiecare nume de stea.

Pielea lui va fi dalbă, vor avea ochi albaştri,
la lună plină vor ieşi să vâneze prin aştri.
Îşi vor lua drept mirese prinţese de fum,
vor cuceri imperii din lemn de salcâm.

Vom face din ei meşteri care, pândind,
ne vor fura lacrimile şi le vor face argint
din plânsetul nostru mereu să-şi cioplească
inele cu care să se fălească.

Din lacrimile noastre se vor naşte copii
care vor învăţa să cânte Bach
într-o singură zi.

POEȚI DIN FILIALA IAȘI A UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

Rafila RADU

Rafila Radu este membră a Uniunii Scriitorilor din România Filiala Iași, membră a Societăților de Haiku București și Constanța. A publicat șapte volume de versuri, dintre care două haiku, pozitiv receptate de reprezentantii criticii literare. A obținut diverse premii, atât la poezie cât și la haiku. Cuprinsă în dicționare și în peste patruzeci de antologii.

DOAMNE, FĂ, LA TINE SĂ NU AJUNG EU TRISTĂ!

mi-am uitat fluierul pe trepte
la care eu cântam de sărbători
să mă întorc îmi este lesne
zăresc un poet cu mere-n mâini
alergând, înspre rai, înapoi
mă iau după el
cât mai are chip
și dor și grai și sete

la Tine, Doamne, fă
să nu ajung eu tristă!
pe-acolo departe, pe unde-am fost
și-am gândit, și-am plâns
cu ochiul închis, văd eu cuvinte
părăsind tăcerea
în lumini de curcubeu
un ritm desparte norul de nor
se răzvrătesc în mine taine
peste nebiruințI
prin cercuri de platină se zbat
nebănuite duioșii
și un minuscul fum.
să-mi iasă-n cale de Florii
Iisus!

în revolta lor doruri
răscolesc amarnic firea
să rup din grădină flori de liliac
în zi de Paște

să nu, carecumva, să uit de fraţi
să n-o uit pe mama!

glasul tăcerii se pierde-n ecouri de mister
nu cer voie nimănui
decât, doar, altui început
Absenţa Ta
nu mai poate-n jur mişca şi aer
şi nici până la mine alerga

Doamne, fă,
la Tine să nu ajung eu tristă!
în visul meu către Tine, trepte
povestea mea-i făr' de ferestre,
dar, cu trecutul mut
Doamne, sufletul meu
Voinţei Tale-I cere:
rupe, din lumina unui crin!
mă satur şi cu firimituri
doar, copacii mai aud
glasul florilor fugind din rai
acest gest de-a fura
din esenţa unui Gând Pur
doar, copacii mai privesc
Tribunalul albastrului divin
închis cu lacăte de crin

inima Lui Dumnezeu
bate ritmul albului secret
ritmul faptei, însă, în paragini
nu limpezeşte verbul a fi
pentru vină nu mai sunt cuvinte
în urma neputinţei
faptele ciobite nu mai par erori
a căzut din iluzie până şi cântecul meu
ce-a ucis fără voie-o noapte

cu degete de vânt
prin cenuşa clarului de lună
ce-a ars? ce-a ars pe aici?
nu pustiuri, nu tristeţi, nu singurătăţi

au ars pe rând
firave duminici

înainte de a fi frumos
sufletul cară pe el pietre
primește și dă sfaturi mersului pe jos.
o dimineață cu tristețea ei de o mie de carate
m-a prins cu fereastra deschisă înspre nord
lasă-mi, Doamne, un semn mărunt
că ai trecut prin somnul meu durut!

candela-i pregătită oricând.
în așteptare
cuvinte care mișcă sfere.
cineva pozează depărtarea:
pe cer o singură stea
și soarele
sub pleoape irisul
desenat cu cerneală de cer blând
iar în ochii tăi Dumnezeu
tace plângând:
suflet rătăcit prin ierni nevestite –
în crângul făr' de stăpân
acolo se împărțea iubirea
lipsea, tocmai, fata cu ochii albaștri
dusă să pună trandafiri sălbatici
pe pieptul soldatului
căzut, pe front, de curând
aburul pierdutelor întâlniri
acoperă ușor luna

există o zi când toate femeile
poartă numele de Maria
vorbind despre moarte ca despre un somn nebun
numai Noaptea de Sânziene-i îi dă locul dimineții
să-nchidă cerului misterul
atunci fete somnoroase
se mai cred, încă, iele.

la poalele universului urzit
plâng și alte vârste împreună cu ale mele

pentru că am îndrăznit
să-ngrămădesc în privire
şi cer şi păduri virgine
Dumnezeu
până şi parfumului de roză
i-a dat un trup: trandafirul de stâncă
cules de mâna unui copil
ori păscut de-o ciută.

tăcerea reface-n gândul alb, mister.
în teama
de-a nu-mi găsi poporul meu pe cale
în agonie, rătăcit
în miezul disperării n-am sa intru decât
cu lumina rănii înflorind
Doamne, fă, la Tine
să nu ajung eu tristă!
lasă-mi, Doamne, un semn mărunt
că ai trecut prin somnul meu durut!

CU OCHII PE SCRIITURA DOAMNEI QUEEN
oglindă, desigur, tot oglindă se numeşte
cristalul viu şi scump, profund în care
cu spaimă, milă se priveşte:
prin adâncuri rădăcini de plâns divin
stârnite vânturi din senin

într-un colţ de inimă, istorii frânte
război, parfum, tumult
iar în altul, doar, femeie şi-atât.
ca pe nişte perle sidefii înşiră
lumini printre verbe de-mprumut

azi e duminică şi mâine-i luni
ştiri de Breaking News întunecă
ca fardul pe frumosul palid chip
şi-un voal de proaspăt mov, cortină
gata să-i îngroape albastrul destin
în matinalul, ultim gând.

Indira SPĂTARU

Indira Spătaru, născută pe 24.01.1971, în Iași, este absolventă a Univ. „Al.I. Cuza”, muzeograf în cadrul MNLR, Iași. Debutează în revista „Convorbiri literare" la 15 ani, în 1986. Obține numeroase premii la concursuri literare, Premiul de debut al USR, filiala Iași, în 1995, pentru volumul *Poeme*. Alte volume: *Seninătatea lemnului, Serile la Mircești, Marele Albastru, Sălbaticul anotimp* – premiul Mihai Eminescu pentru volum, *În bucătăria Sylviei Plath, Etna, AXA Vărsătorului, Promenada*. În pregătire volumul *Năvod peste trup*.

De obicei ochim mai bine
De la tejgheaua ultimului etaj
deseori am privit întinsele lanuri
prin ochii lui Van Gogh
corbii ciugulind paiaţe din cartier
blocurile potârnichi pitite printre tomberoane.
Duminica se retrag mai toţi
la ţesut covoare în faţa monitoarelor
labradori graşi se întrec la căscat
balansoare roase de timp şi nevoi.
Atunci rinocerul intră pâş-pâş, cu ziarul în mână contemplă
modelul întortocheat al broderiei rochiei africane
nu ştie că este supravegheat acerb prin telescop
de sub turbanul femeii cu mustaţă
din balconul vecin.

Rostogolirea
Strecor piciorul prin celuloza nopţii
Să-ating prin somn
piciorul tău de vers
de-ar scrie toţi o poezie
s-ar pierde moartea prin livezi
şăgalnici îngeri printre crengi.
Strecori o mana grabnic pe fereastră
să prinzi luna în armură
cînd echinocţiul urma iernii şterge
din praful de zăpezi.

Tactil
Palma mea extinsă pe trupul tău –
hidră uriaşă
fiecare falangă vibrează

prin ochiul din vârf
linia vieții pulsează.
Algă marină, palma mea
te încolăceşte precum banduliera
juisare şi sare,
te acaparează pînă devii transparent
habitatul meu
doar valul ne pendulează
în timp.

Pînă şi pasărea tatuată pe omoplați ştie
Adastă marea în pigment vopsea de vis
zilele au împletit năvoade în nopțile lor
sunt mai bună decât tine, mi-ai spus de atâtea ori
încât un piedestal m-a ridicat spre nori
pisici de mare, feline pasionale te vor urma
de-acum în gând, sub duşul fad
dintr-un apartament secat.

Aporii
Cînd vremea stă să plouă
în târg, câte o mie
visează la Apollo
şi iscă mici poeme
de tip Apollinaire

Duminica pe cînd
țestoasa depăşeşte țeasta
Ahile stă pe loc

E-un anotimp prielnic
pentru cai,
nu pentru carele de foc.

Tapet
Poemului i se zbate pleoapa
ochiul mărit precum Gongul trezirii
pene de carnaval poartă şarpele din pom.
În gară ceasul a stat pe gânduri
preț de un secol
veteranii au dus medaliile la talciocuri

protezele lor mai povestesc uitatele orori.
Tinerețea strecoară un cub de zahăr în ceaiul Bătrâneții.
De -acum , totul e clar!
Aproape este râsul din taiga
aproape și marele alb, cu dinții ascuțiți ca lamele de ras.
În cușca toracelui inima pipăie
pereții liftului de carne.
Adrenalina dorită pregătește un final eclatant
Poemul s-a agățat precum
îngerul cu parapantă
de steluța irisului tău.

Desigur, uite și altele:

Habitat
La primul nivel al ziguratului
oamenii erau translucizi, li se numărau coastele
la subsol stăteau orânduiți morții.
Ce ani mai sunt și ăștia domnule,
comentau privind mutra invită
la televizorul alb – negru din dulap.
Câte un vecin moțăia cu undița atârnată pe geamul fără perdele
"nici o masă fără pește"
în ac se agăța uneori vreun microfon, vreo șosetă aruncată de la etaj.
Turbinele de la demisol asurzeau
de la prima revărsare a zorilor cenușii.
Pe paliere se țineau ședințe de toate soiurile
erau ședințe UTC, ședințe cu părinții, ședințe cu locatarii, plenare etc.
Copiii se strecurau hliziți, cu trotinetele de lemn
printre picioarele de ghips, salutând din mers tabloul ctitorului, ridicau
bașt ile încărcate de tencuială și var.
Cei de la nivelele superioare, ceva mai tineri,
dezbăteau în jurul meselor pătrate
nu știau nici ei
concret despre ce
stând așa, cu ochelari dreptunghiulari, privind inexpresiv unii la alții
cum ai privi în gol.
Exista o pancartă, o regulă apărută din senin
de a nu comunica cu cei de jos, din alte generații,
pentru ca șirul anilor adunați
să crească vertiginos, începând de la ei.

Nu se știa cine dăduse legea,
dar toți o respectau cu sfințenie.
Pe terasă se juca fotbal, se întindeau rufe, se naviga pe internet
OZN-uri zburau în raid pe deasupra pomilor vopsiți, cu mere desenate,
din cînd în cînd mai cădea un meteorit.
Zeul își spăla picioarele deasupra tuturor
într-un imens lighean,
semăna cu Homo Faber, dar aducea uneori
cînd cu Marx, cînd cu Engels
te puteai aștepta la orice
și nimic nu mai mira pe nimeni.

Caliopia TOCALĂ

Este pseudonimul Caliopiei Hodorogea (născută în Cozmești, județul Iași, în 1958), profesor de limba și literatura română – Colegiul Național „G. Ibrăileanu" Iași, membră a Uniunii Scriitorilor din România, din 2019. După liceul pedagogic (1978), a absolvit facultățile de filologie (1984), filozofie (2002). Volume publicate: în 2014 romanele *În captivitate, Simfoniile destinului, Gemenii,* piesele de teatru *Captivi, Vieți duble, Alter ego*, în 2018 primul volum din romanul *Năluca.* A primit mai multe premii pentru romanul *Năluca* (la Bacău, Bistrița ș.a.), și teatrul său (piesa *Captivi* a fost nominalizată de UNITER la „Cea mai bună piesă a anului", în 2017).

POEM
Voi continua să scriu,
până ce voi reuși să dau unui copac picioare.

COBOARĂ DIMINEAȚA DE TOAMNĂ PESTE IARBĂ
Coboară dimineața de toamnă peste iarbă,
cupolă peste cupolă, somn peste somn,
în acest miracol care se va sfârși
nici o umbră nu știe când.

Eu, calmă, alung leii în toate părțile,
să-mi aducă, dintre creiere, pe cel mai frumos.

Mă cuprinde cea mai mare tristețe,
cum stau culcată pe valul cel mai înalt
al înserării, în timp ce soarele

îşi strigă setea de aer,
iar scheletele setea de carne.

VINE O ORĂ CU CARAPACE ŞI CU ŞENILE
Vine o oră cu carapace şi cu şenile,
vine încet, dar sigur,
ţintă îi este capul meu nemişcat.
Chiar în acea clipă el mă strigă din grădină:
– Vino să-ţi arăt o oră cu carapace şi cu şenile.
Mă ridic, cu o fracţiune de secundă
înainte ca ora mea cu carapace şi cu şenile
să-mi strivească fruntea,
şi mă apropii de el şi-l trag de braţ cu putere.
– Te înşeli, nu vezi că-i o broască ţestoasă?,
e o paşnică broască ţestoasă.
El este puţin nedumerit, apoi zâmbeşte şi
continuă să culeagă cireşe în grădină,
în timp ce ora mea cu carapace şi cu şenile
şi ora lui cu carapace şi cu şenile,
care abia se mai vedeau,
curgeau într-un timp despre care nimeni nu ştie nimic.

LUMINA ALTEI LUMI
Eu, albă, subţire, întinsă de-a lungul patului,
cu părul răvăşit, păianjen -mi-a venit în minte-,
lumina neagră care aşteaptă să urle, mi-a mai venit în minte,
cea din faţa mea, întinsă şi ea de-a lungul patului,
care mi-a spus: vino să fim lumina altei lumi,
am văzut într-un târziu că sunt tot eu,
în locul meu a răspuns o voce care venea de nicăieri:
toţi bărbaţii s-au transformat în femei,
ea surâse, se ridică pe coate, scoase o gheară de leu,
îşi spintecă venele, îmi spintecă şi mie venele,
eu n-am zis nimic, am râs, ba am lătrat, nu mai ştiu,
ne-am aruncat una în braţele celeilalte,
într-o îmbrăţişare roşie, leii au tresărit uşor,
negru, apoi alb, din nou negru, iarăşi alb,
lumina începu să latre, o, suflete jilav, păianjene,
lumină a altei lumi, creier al cărei nopţi?

JOC DE UMBRE
În volute regale, cu sărituri peste cap,
patinam și nu mai eram decât
o flacără albastră, iar patinoarul,
aripi de fluturi înnodate,
dar tu n-ai cum să știi
câtă grație este în zborul meu,
fiindcă tu nu poți vedea, vai,
în lumina viermuind de omizi,
decât o statuie întâmplătoare
în apa unei cascade,
întrezărită și aceea doar o clipită.

CEDAREA RECIPROCĂ A SPECIFICULUI
Ca o scurgere de sânge din vene invizibile
se lasă amurgul, printre lanuri,
în bătaia vântului, un om
s-a întâlnit cu alt om.

S-au oprit unul în fața celuilalt,
s-au privit îndelung,
apoi au plecat mai departe,
trecând unul prin celălalt
și înlocuindu-și și trupurile.

Cerul era o carapace apăsătoare, neagră.

FIECARE FRUNZĂ E O GURĂ VERDE
Magnolia își arcui deodată ramurile deasupra casei
și fiecare frunză nu era decât o gură verde,
se auzi apoi o simfonie albastră, foarte tristă,
în timp ce-o flacără înaltă, râul roșu,
cuprinse casa mea în vâlvătăi,
trosnea acoperișul sub limbile de foc
și s-ar fi prăbușit, dacă din gurile acelea verzi,
n-ar fi căzut o ploaie deasă,
sub calmul simfoniei stacojii,
apoi, ca la un semn, au început să cadă
fulgi grei de nea din gurile acelea verzi,
și iepuri albi să vină-n jurul casei
iar după ei lupi fioroși în nesfârșit convoi

și nu era prea mică gura lupului

ca să nu-nghită dintr-odată-un iepure,
nici gurile din ramuri, cele verzi, prea mici,
ca să nu-nghită-n grabă lupii iernii,
sub calmul simfoniei, cea albastră.

E turnul morții verzi, șoptii,
să nu mă înspăimânt,
e turnul morții verzi,
cea mai senină dintre toate și mai nobilă,
precum e simfonia cea albastră.

TURNUL MORȚII VERZI
Eu vorbeam, vorbeam, nici eu nu mai știam de când,
și părul meu vorbea prin nu știu care gură,
el se trezea și adormea la loc și-n somn spunea:
e turnul morții verzi, afară , draga mea,
prelungă noapte e și iarnă pură
și nici un soare n-o să mai răsară,
curând o simfonie albastră o să-nceapă,
nimic nu va mai fi, nici dimineață și nici seară,
nici aer, nici pământ, nici foc, nici apă,
nimic din ce-ar putea să doară.

E-o profeție mincinoasă, îmi spusei,
și îmi venea să-l iau la palme,
dar simfonia cea albastră-și începu
curând acordurile calme.

O VIZIUNE
De când se uita el la mine
timpul a-ncetat să mai treacă prin carnea mea,
pur și simplu timp nici nu mai exista,
dar a fost suficient ca el să se uite
numai o clipă în altă parte,
ca eu să îmbătrânesc brusc
și să alunec în moarte.

Asta am visat eu noaptea trecută,
dar mă întreb și acum:

de ce s-o fi uitat el în altă parte?

REVERIE
Să stai într-o încăpere mică
în care să încapi numai tu
și toate amintirile tale frumoase
și el să vină, nici tu nu știi

pe unde ar putea să intre,
și să te cuprindă în brațe
iar lungul sărut
să-ți dea gustul morții.

Vasilian DOBOȘ

Bufoneriile numărului treisprezece

și viața fuga, și moartea fuga
pînă cînd au trântit
dragostea și iluzia la pămînt.

1.
Nu mă pricep la sîngerări.
Asta e.
Deși,
mă ridică în aer prima rafală
a unui sărut.
Nu mă inițiez în deșertăciuni.
Asta e.
Deși,
c-o privire mă poți întinde
pe inima ta.
Nu mă dezrădăcinează iernile grele.
Asta e.
Deși,
încă tresaltă vechiul tău ruj
de vreme proastă,
agățător
zbenguindu-se printre flăcări,
cu toată imaginația.
2.

Nu adevărul e punctul forte al inimii.
Asta e.
Deşi,
mă tulbură abundenţa de nori
care compun întunericul din ea.
Viaţa este mereu îmbrăcată în negru.
Asta e.
Deşi,
viaţa nu poate fi adecvată la femeie.
Femeia nu este o ploaie simbolică,
ea are o lacrimă în pîntec.
Asta e.
Deşi,
iarna femeile sînt de zăpadă.

3.
Am visat în locul ei treisprezece nopţi.
fără folos.
Asta e.
Deşi,
zilnic mi-a dăruit cîte un Dumnezeu
şi fonetica apei sfinte,
şi sintaxa tăcută.
Ştiu. C-o inimă mică nu faci valuri.
Asta e.
Deşi,
zilnic admir bufoneriile numărului treisprezece,
şi Luna neagră pieptănîndu-se,
şi femeile shakespeariene,
cum se transformă ele în întuneric.

4.
Ei, domnule Înger, avem iar Luna Neagră
în casa a şaptea.
Asta e.
Deşi,
nu s-au prăbuşit toate cerurile senine.
Şi încă mai cred că dragostea are faţă de om,
că o umbră lungă înconjoară pămîntul inutil.
Nu am găsit o dragoste mai tăcută
şi mai tristă.

decît aceea răpusă de dragostea însăşi.
Asta e.
Deşi,
în fiecare seară, Îngerul se retrage
cu iubirea în lumea sa.

Despărţirea de Tom şi Jerry
1.
În fiecare zi, puteţi proslăvi obscuritatea,
Puteţi blasfemia Pasărea
care iese înfometată din pianină...

Ptiu, afară de mine!

Iubiţi sau ucideţi virtutea şi credinţa!
Ptiu, afară de mine!

Mergeţi prin lume şi cunoaşteţi
tot ce se poate plînge,
tot ce poate înălţa peste fruntea lui Dumnezeu,
atingeţi mierea cu degetul, apoi,
ascundeţi-vă în faguri,
exersaţi arta Vicleniei!

Ptiu, afară de mine!

2.
Puteţi sta în dreptul Luminii ca o noapte
mulţumită de faptele sale nevăzute,
de sublimul ei negru de Gazdă Finală.
Puteţi da cu Inima de pămînt
cînd sînteţi fericiţi,
puteţi purta haine de aur
care să ascundă mutilările şi golul...

Ptiu, afară de mine!

Puteţi intra în Arena Oraşului
ca nişte tauri –
şi puteţi fura caşcavalul acestei lumi
cu abilitatea şoricelului.

Ptiu, afară de mine!

3.
Puteți sta cu coarnele-n jos,
sau cu ele-n sus.
Puteți avea o viață nerațională,
și asta să însemne Înalta Culme Atinsă.
Puteți să vă țăcăniți de mîndrie,
ori de toxine, de preapuțin, de lăcomie...

Ptiu, afară de mine!

Puteți primi oaspeți în inimă,
sau sub cizmă,
preadărniciile încîntă, dar și ucid.
Vă puteți murmura Fericirile, ori urla...
Puteți fi meticuloși ca un Demon,
puteți avea o aripă albă, alta neagră...

Ptiu, afară de mine!

4.
Puteți trăi zilnic ungînd o felie cu unt,
să vă admirați ghetele,
în slavă să ridicați erezii și sminteli,
să patinați în transcendență –
și cu disprețul și cu mînuța de pomeni!

Ptiu, afară de mine!

Puteți bine struni făloșenia în dinți, ori nu,
puteți mărșălui
cu acest Eu negru,
cu picioare drepte ori strîmbe,
prin ape de aur și uitare-de-sine.

Ptiu, afară de mine!

Cîntați și sfîrtecați Mielul...

Ptiu, afară de mine!

Elena LAZĂR

Născută în comuna Cucuteni (fosta comună Băiceni), jud.Iaşi la data de 10 aprilie 1949; tatăl său se numea Mihai, mama Maria. Este licenţiată în Ştiinţe Juridice.
Este membră a Uniunii Scriitorilor din România. A debutat în 1999 cu volumul de poezii „Înfiorare", Editura Junimea, Iaşi.
Deţine mai multe premii şi diplome pentru eseurile publicate la simpozioane internaţionale. Este autoare a mai multor romane, volume de nuvele, poveşti pentru copii şi poezii.

Uliţa copilăriei

Uliţa copilăriei cu gard verde-mbătrânit
De departe către tine
Gându-mi zboară
Şi-mi adun amintirile
Ca pe nişte ierburi de leac
Cu care îmi oblojesc sufletul
Până mi s-a stinge focul în vatră
Şi-mi va bate cineva în uşă
Prin colţuri se vor aduna străbunii
Afară câinele latră…

În urma ta

Nu am ştiut
C-atât de mult voi suferi
În urma ta
Nu am ştiut
Că despărţirea poate fi
Atât de grea
Nu am ştiut
Că fără tine
Nimic nu va mai exista
Nici cânt
Nici vânt
Nici somn
Nici nopţile-nstelate

Doar o planetă cufundată-n întuneric
Şi îmbrăcată în pustie
Va rămânea în urma ta

Depărtare
Drumurile ştiute s-au acoperit
Cu paşii absenţei tale
Groază de singurătate
Mă face să prind
Rădăcini tot mai adânci
În leagănele ce par mai mult
Morminte
Fără cântecul care ne însângerează urechea
Suntem pierduţi înainte de a ne naşte

Sat părăsit
Ce trist e satul copilăriei mele
Ce trist! Ce trist!
De ce te tângui, salcie pletoasă?
De ce eşti tristă, frunză mişcătoare ?
Mă uit la voi şi-mi este dor de soare
Mă uit la cer şi-mi este dor de-acasă.
S-a stins pârâul înghiţit de mare
A curs lumina într-o pâclă deasă
De ce te tângui, salcie pletoasă?
De ce eşti tristă, frunză mişcătoare?
Un cerc de foc mă prinde şi mă lasă
Şi trupul meu se face o cărare
Prin care eu mă-ndrept către visare
Ademenit de-o stranie mireasă.
De ce te tângui, salcie pletoasă?

Între viaţă şi moarte
Cu părul alb
Şi vocea tremurândă
Făcând eforturi mari
Să se audă
Încearcă să mă mângâie
Dar mâna-i cade
Zâmbeşte trist
Şi-mi spune despre mâine
Deşi îl văd tot mai aplecat
Spre pământ
Ca un copac încovoiat de zăpezi
Aplecat către vârful picioarelor

De parc-ar vrea să-şi admire-ncălţările
Deşi bătrânul simte şi ştie
Că nu va mai păşi prin această iarnă

Degeaba
Degeaba te naşti în palate
Cu aur, argint şi cristal
Onorat de funcţii înalte
Scăldat în al banilor val

Dacă ai suflet hain
Lipsit de sensibilitate
Te porţi cu prietenii precum Cain
Şi eşti avar, uitând şi de dreptate

De nu iubeşti florile
Nu ştii să asculţi păsările
Nu ştii a descifra niciodată
Misterul pădurii cum freamătă
Degeaba!

Fără tine
Astăzi şi mâine, mereu
Nimic nu va mai fi
Ca până ieri
Nici cântecul privighetorilor
Atât de minunat altădată
Nici foşnetul frunzelor
Purtate de vânt,
Nici adierea însăşi a vântului
Nu va mai aluneca lin
Ca-n ultima seară
Pe aleea rătăcirii noastre
Când fiecare, pe rând,
A pornit-o
Pe partea de nord a existenţei.

Amărăciune
Mi-e sufletul amar
De zâmbete false,
De vorbe perfide

De atîtea minciuni
Mi-e inima pustie
De golul din juru-mi
Sub masca prieteniei
S-au năpustit asupra-mi
Semenii-fiare
Dorind să-mi smulgă
Stropul de tihnă
Lăsat de destin.

POEȚI DE LA CENACLUL SCHENK

Gabriela Mimi BOROIANU

Miraj
Trezită,-n iarbă, ziua se întinse
Lascivă, somnoroasă... Priceput
Cu ochii-n brațe soarele-o cuprinse,
Desăvârşind lumina cu-n sărut.

Pe ochii somnoroşi căzuse rouă
S-alunge umbra-n gene agățată
Şi soarele c-o sărutare nouă
Zefirii adormiți trezi la viață!

Se-mbujorară macii bucuriei,
În pielea zilei n-au mai încăput,
Au evadat, nebunii, de sub ie,
Iar câmpului pistrui i-au apărut!

Nuța CRĂCIUN

am văzut moartea de mai multe ori
şi ea nu a fost niciodată violentă
ochii doar se opresc din privit mâinile din îmbrăţişat

viaţa e un râu ce dă în mare un drum ce duce la alt drum
nu poti să-i laşi atât de trişti şi de singuri pe cei morţi
de care încontinuu ţi-e dor
îi vizitezi şi nu te mai întorci atât
rămâi cu ei în lumea lor tăcută în care nu mai latră câinii

de fapt moartea nici măcar nu trăieşte într-o peşteră
trăieşte în noi în fiecare
până când vine un înger şi-ţi face un semn
îl urmezi fără să pui la îndoială semnul lui
simţi cum te înalţi în lumină goală fără bagaje
şi aştepţi să primeşti sărutarea vântului din nord

ai simțit mereu moartea mai mult decât viața
dar ce nu poți ierta este moartea în dragoste
tristețea aia pe care o poartă sufletul tău înaintea ta
că simți nevoia să fugi din tine
să te ascunzi în cântecul unui clopot
să lași să crească peste tine flori de piatră
o tăcere care să cadă și să te îngroape
ca-n visul acela din ultimul tău haiku
unde apoi se lumina atât de frumos de ziuă

știai că o să scrii cândva despre asta pentru a rezista morții
culegând cuvinte și aruncându-le în aer
pentru ca ele să poată ajunge în cer

Ionuț PANDE

Boul timpului

Mă-njug la carul timpului un bou
Cu pieptul lat, cămașă și jabou
Și merg cu pas domol și legănat,
E timpul un birjar, eu- împărat.

Mă mângâie pe spate cu un bici
Birjarul nemilos, un agarici,
Din coadă pendulez în sus, în jos,
Îi râd în nas, îs tânăr și frumos.

Și nu-s ca el, inform, infirm și mic,
Nu scurm gunoaiele ca un limbric
Și nici nu stau ascuns într-un popou,
Chiar dacă sunt la car numai un bou.

Când vreau iubită, îl răstorn din car
Pe ăst neisprăvit, ciudat birjar
Și fug, cu coada-ntoarsă, pe izlaz,
Adulmec fata,-i zic de la obraz:

– Nu vreau decât să ne iubim nițel
Și, deie Domnul, iese și-un vițel!
Apoi mă-njug ferice și voios
La Carul timpului întors pe dos.

Şi merg, şi merg, şi merg pân' la zenit,
Cât pasul mic năravul mi-a strunit;
Acuma-s rădăcină de stejar!
Îi timpul infinit?! Aş, doar birjar...

Georgeta RADU

ŞI PLOUĂ

Miroase lumea a mătasea broaştei,
de-atâta ploaie vâltorită-n holdă.
S-au prins, se pare, farmecele Hoaştei,
să nu ne-ajungă grâul pentru soldă.

În suflet parc-ar creşte mucegaiuri, descântă apa inimi deocheate,
se-ncurcă Babilonu-n mii de graiuri
şi noaptea minţii cade peste toate.

Aruncă vântul pietre reci în hrană,
securi de trăsnete sporesc angoasa,
împarte lacrimi Dumnezeu, în strană,
în tunet, Moartea îşi ascute coasa.

E grav bolnavă huma, de pelagră,
pervers, tăciunele curtează spicul,
se-mbracă ceru-n pelerina neagră
şi plouă-ntruna... adăpând nimicul.

Adrian VIZIREANU

Străinul

Sunt sita de rune-mpletită din beznă,
Doar noaptea îşi cerne prin mine strânsoarea.
Mă strânge amurgul cu teamă de gleznă,
Căci eu sunt târziul ce-şi ţese uitarea.

Mi-e ora departe de turnul luminii
Şi timpul copil îmi atârnă brăţară
De setea pribeagă ce-adapă ciulinii
Din ciuturi uitate demult într-o vară.

E luna un țipăt într-un stol rătăcit
Și-atât de departe aproapele-mi pare!
Azi gheţarii din nord mă-mpresoară tacit
Și-n cuiburi, prin piept, am doar stele polare...

Copaci transparenţi înfloresc doar din umbre,
De umăr mă ține un foc singuratic,
Prin lanul cenușii, prin ploile sumbre,
Eu... Eu sunt străinul, granitul eratic...

Cristian CRUȚI

Durere bătrânească
(în cinstea unui bătrân de prin munţii Întorsurei)

Azi bat cu mâna amorţită
Și poarta nu se opinteşte...
Și viaţa-mi văd în van trăită,
Durerea-mi nu se ofileşte.

Lăsat-am murgul pe hotar,
Să nu se ştie unde sunt.
De ani mi-e vremea în zadar;
Ce-aveam mai scump, e în pământ.

Deschide-ţi poarta, cimitire!
Mai lasă-mă şi azi să trec !
Că sunt bătrân, şi-mi scrie-n fire
În suferinţă să petrec.

Vo' câţiva ani,numai, în urmă,
Eu mai aveam o bucurie.
Doar gândul către ea îmi curmă
Povara ce-mi apasă mie.

M-am chinuit cum am putut,
Din sărăcia-mi am crescut-o.
Singur plângeam în griji pierdut,
De-atunci dar, plâng că am pierdut-o.

O copiliță ca o sfântă,
O nepoțică doar, aveam.
Și doru-i încă mă frământă,
La fel ca grija ce-i purtam.

Rămase-orfană, ca-ntre câini,
Un înger mic și scump și drag,
Când au adus-o 'cei străini
Peste al casei mele prag.

Îmi era soare și lumină
Pe bătrâneţea-mi strălucind.
Tu, Doamne, eşti sau nu de vină,
Spre Tine mâinile-mi întind!

Dă-mi copiliţa înapoi,
Măcar o zi s-o văd râzând,
Iar din a turmei Tale oi,
În locul ei, ia-mă în rând!

Scoate-ți sicriule capacul,
Și dă-mi comoara înapoi!
Că pentru ea-aș lupta cu dracul!
Și-aș lupta îngeri, și cu voi!

Ah cimitir, am să-ți rup poarta!
Mi-e dor de nepoțica mea...
Îndurerat îmi blestem soarta...
Micuța doar opt ani avea.

Hai Doamne, ia-mă Tu pe mine,
Dar ei dă-i viaţa înapoi!
S-o văd râzând printre lumine
Cu chipu-i gingaș și vioi...

Doamne, de ce-am trăit în lume???
Să-ngrop copii??? Să-ngrop nepoți???
Ai blestemat oare-al meu nume?
Că nu pricep cum mă socoți...

Steluța CRĂCIUN

Trecător prin Gare d'Orsay
E ora când amurgul, prea obosit, se lasă
Spre capătul luminii în coada violetă,
Când umbre deformate țes peste câmpuri plasă,
Iar peste toate curge alb, liniștea de cretă.

În umezeala densă de lanuri înspicate,
Ultimii maci brodează tapiserii cochete,
Un impozant Gandolfo își poartă ruga-n spate,
Pe-o dâră de lumină planează un erete.

În lumea de fantasme din clarobscurul verde,
Rotund, ochii de buhă păzesc atent pădurea,
Un țârâit de greieri de jos în sus se pierde
Și un ecou de clopot plutește-n vânt, aiurea.

Ne-având la îndemână o pânză de sineală,
Zugravul ia penelul și șterge ușor norii
Și-n catifeaua nopții ce-adoarme și înșeală,
Adună praf de aur, pictând deasupra sorii.

E ca un nod în spațiu când tot ce vezi nu este,
Deschiși, puțini sunt ochii, iar minți și mai puține,
S-a răsturnat oglinda în vraja din poveste
Și-n jocul aparenței, tot ce n-a fost, devine.

Marian VIȘESCU

Obol
A scăpat pâcla din șoldul
lanului de grâu și înghite
suflete la fiecare masă.
Le dospește pe vârful limbii
împletindu-le amurgul.
Noaptea sparge pereții
de piatră ai minții
și străbate retina profanând
palmele celor sacrificați

pline de seninul din obol,
trimițându-i către
Aheron cu gurile căscate!

Dumitru VASILE

Cine?
Pereții de piatră, acum coșcoviți,
Stau parcă-ntr-o rână, în coaste loviți
Și țigla ce-n soare lucea ca un sânge
Grămadă-i de cioburi urâte și ciunge.
Din stâlpi și din grindă nimic n-a rămas;
Ferestrele-s oarbe… Doar loc de pripas!

Ce mese întinse erau în ogradă!
Băieți și bărbați băteau mingea, grămadă,
Femei și copile păreau că sunt stoluri
De grauri vioi, valsând prin ocoluri.
Bunici și părinți priveau roată, zâmbind,
Și viața curgea ca un râu fără timp.

În ploaia de toamnă, ce parcă e stoarsă,
Răsfir amintiri; privirea-i întoarsă...
Icoana-n perete, în suflet – ai mei.
Din casa de piatră, acum e-un bordei.
Văd urme de pași pe podeaua tăcerii;
Cine bate la ușă, în marginea serii?

Daniela Sorina CIURARIU

fără prejudecăți
la nouă fix
mi-am dat întâlnire cu moartea
mi-am tăiat unghiile până la limita conștienței
am făcut un duș rece al valorilor
și mi-am luat haine albe de post negru
da și pe degetul inelar am ascuns repede o iubire două trei de care sunt mândru

nouă fără zece minute

miroase a mere coapte cu scorţişoară
şi copacul streaşină din vecini
îmi face prietenos cu mâna
ca şi cum ar vrea să îl iau si pe el
şi pisica dintre crengile lui
şi fructele lui dulci-acrişoare
şi cerul colorat ca o paletă de acuarele

mai sunt trei minute
mă strânge un pantof fiindcă e prea nou
şi neobişnuit cu moartea
mă strâng şi câteva întrebări
dar înghit în sec şi tac
sunt obişnuit să nu am răspuns la toate

e nouă fără un minut
şi în uşă apare această
femeie îmbrăcată în rochie roşie de foc
e atât de frumoasă că îmi vine să plâng de fericire că sunt atât de norocos

mă relaxez
îmi arunc umbrela şi sărim amândoi
fără acoperire
de la etajul 109
şi fără prejudecăţi

Mira MINU

Recuzită

Se strecoară vorbe, hramuri vechi se-ngroapă,
Arhitecţii lumii hăuri vii ne sapă ...
Din pustii, vin hunii sufletelor noastre
Să-i încerce funii păsării măiastre.

Nerostiri se crapă pe la colţuri hâde,
Spectatori, cu ochii-nchişi la timpuri nude,
Se-nvârtesc în cercul şarpelui, căci coada
Şi-o înghite-ntruna, omul e doar nada.

Suveniruri roşii dau să se-ntrevadă
Din unghere strâmte, unghiul drept se-noadă,

Nu e-nchinăciune, ca să n-o jertfească
Lăcomia vremiii, să n-o pervertească.

Un ceaslov zvâcneşte, ridicat din moarte,
La un miez de noapte, flăcări mari împarte!
Ce n-a fost cu veacul, vine-acum cu ceasul,
Dau năvală muguri, lung ne-a fost pripasul.

Neagu Costel-Excelsior

Ultima vecernie

Nu este
nimeni,
nimeni,
niciodată,
doar, poate,
sufletele fără pată,
la adăpost
de zbaterile vremii,
la ceasul
ultimei vecernii...
Sub răsuflarea rece-a
iernii,
ce stă să vină
și ne suflă-n pleoape,
ni-i, parcă, timpul, astăzi,
prea aproape...
Și ultimul grăunte din clepsidră
va stinge
lumânarea din absidă.
Iar noaptea ce se lasă-i
nechemată,
nepăsător și tulbure-i e ochiul
care, clipind,
de viață
ne dezviață...
Iar mama nu-i
să știe de deochiul.

Mirela MOISE

RĂMÂI VERDE

m-ai îngropat aici
în locul unde nu s-a întâmplat nimic
într-o grădină ştearsă
ce nu-ţi mai vorbeşte

riduri săpate-n obrazul de piatră
seva cea din urmă curgând printre linţouri
asta e tot ce pot să-ţi dăruiesc
deocamdată

în locul unde soarele muşcă dealurile
apar umerii mei
nesărutaţi
ce nu mai sunt verzi

s-au agăţat între sprâncene corbii
zgâriind amintiri
mi-e plină fruntea de furtuni
de nopţi petrecute printre morminte

se nasc şi mor păduri
rând pe rând
doar tu rămâi la fel
veşnic verde

dacă-ţi par ofilită
fă ceea ce trebuie făcut
prinde-mă de ramuri
coboară ploi de munte-n ochii mei

Anamaria Julia DRAGOMIR

Cugetări în derivă

Vara a plecat în surghiun
şi-a sosit toamna pe aripi de cinabru.
Toate ferestrele îmi plâng acum
şi frunzele au început să cadă în dizgraţie.
Ca-ntr-o psihoză, vântul mă urmăreşte peste tot

și mă împresoară cu voci șoptite,
dar, paradoxal, mă macină însingurarea.
Beau sânge de strugure până la ultima picătură,
sorbind fumul amar de țigară
undeva, la o masă, în noapte,
măsurând deșertul, pustiul,
cu o nesemnificativă clepsidră.
Mintea mea e cuprinsă de cugetări în derivă,
că au murit demult și crizantemele
la fel cum ai murit și tu până la urmă.
Era-ntr-o toamnă mucedă ca asta
când te-ai oprit din inutila trudă.

Petre STOICA

Prudent și straniu

Dispăruse parcă și gravitația.
Nu știu cine o subtilizase tocmai acum când
Erau atâtea de coborât pe Pământ.
Frunzele o luau razna. Din copaci ajungeau direct
Pe creștetul Zeilor.
Păsările năpârleau prin aer adormite, frânturi
De comete.
Am ieșit să mă plimb în jurul meu,
Cum o fac vizitatorii în jurul Mesei Tăcerii.
Prudent.
Numai că
Mi-a cerut o țigară un tânăr și culmea, nu știu de unde,
I-am oferit.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

Dimitrie PANDOVICI

CĂTRĂ PRAVOSLAVNICULU NORODU ALU ȚĂRÎI RUMĂNEȘTI

O pravoslavnice norodu, limbă rumânească,
Păzită de Dumnezeu, țară creștinească,
În Domnulu să vă bucurați prin sfînta cîntare
Cu credință, cu nădiajde, cu dragoste mare,
Că iată s-au tîlmăcitu spre alu vostru folosu,
Carea cu nevoință dinu grecie s-au scosu.
Cîntați, slăviți, lăudați pre Dumnezeu celu mare
Cu dragoste, cu frică, că e înpăratu tare.
Și pre sfînta stăpînă să o lăudați,
Cu toți sfinții înpreună slavă mare să-i dați.
A sfintelor praznice taină să cinstiți,
Cîntîndu cu înțelegere și să o proslăviți.
Și cu toți dinpreună rugăciune făcîndu,
Din totu sufletulu nostru să grăimuzicîndu:
Prea puternice înpărate, Dumnezeu celu mare,
A-tot-țiitoriule, Doamne celu prea tare,
Dă pace și sănătate, bună norocire,
Ani mulți și zile bune, și cu fericire
Domnului Mihai-vodă ca să stăpînească
Țara Ungrovlahiei, și să odihnească
Întru prea înnălțatulu scaun precumu să cuvine
Păzindu țara, miluindu cum iaste mai bine,
Cu multă veselie, cu multe buneațe,
Cu viață îndelungată într-adînci bătrîneațe,
Cu Doamna, cu coconii întru toată nălțimea,
Cu rudele, cu boiari, cu toată mulțimea,
Biruindu vrăjmașii săi cu puteare de susu,
Cu paloțu, cu buzduganu, prin stema ce i-ai pusu.
Că a ta iaste mărirea, slava și putearea,
Stăpînirea și cinstea și toată ținearea,
Celui ce ești mai nainte de veaci făr-începutu
Acumu ți pururi și în veaci de veaci fără sfîrșitu. Aminu.
De Dimitrie Pandovici, Tyipografulu.

Catavasier, București, 1742, *Bibliografia românească veche*, tom II, 1910, p.57
Poezie veche românească, Minerva, București, 1985

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Cezar BOLLIAC

Răspuns la articolul *Poezie*
1845

Domnul meu,

În numărul 2 al *Curierului românesc* am citit atîtea laude pentru poeziile mele, încît mă roşeam din rînd în rînd şi să mă crezi, n-am avut curajul să le citesc pînă la sfîrşit. Are omul nişte senzaţii atîta de dulci uneori, încît i se pare că ar face o crimă să le desece deodată, şi poate că mi-aş fi păstrat pentru multă vreme plăcerea de a le gusta cu încetul dacă strofele ce le întrerupea, acele fiici plăpînde ale imaginaţiei mele, nu mi-ar fi rîs cu toţi ochii lor, nu m-ar fi chemat cu toate mîinile lor ca să-mi arate, fiecare dintr-însele florile ce-i alcătuiesc cununa ce a primit la examen. E mînă de prieten, am zis, şi mîndria-mi a început să se umilească, senzaţiile s-au făcut în obosire şi bucuria în mîhnire; am rămas ca un om în minutele cînd o fatalitate îi smulge din buze cupa plăcerilor ce e gelos să deşerte: este o slăbiciune, dar o mărturisesc. N-a trebuit să mă gîndesc mult ca să aflu pe cel ce a făcut articolul, – am cunoscut mîna d-tale, prietene, pe trăsăturile caracteristice şi imaginile cele vii.

Identitatea ce găseşti între scrieri, vorbire şi fizionomia mea poate să fie adevărată, căci natura în concepţia individului concepe şi spiritul lui, – materia şi spiritul se dezvoltează împreună şi prin urmare sînt silite să se rudească, să se asemine într-un punct oarecare. Mă flatez, domnul meu de astă asăminare a mea, cu mine. Răposatul Talleyrand însă ar zice că sînt un om greşit de natură, căci d-lui credea că vorbirea este dată la om ca să-şi ascundă sufletul, cugetarea, iar nu ca să le arate. Să lăsăm pe răposatul diplomat şi, ca filozofi, să mărturisim că este o identitate între materie şi spirit, între vorbire şi cugetare, între scriere şi autor; am văzut şi eu analoghie între multe imagini create de spiritul autorului, care să semine cu autorul însuşi; precum şi în fizic seamănă un fiiu cu părintele său.

Zici că am vanitate; şi ce nu este vanitate în lume? Zici că am amor propriu; aceasta este cea d-întîi lege a animalităţii în ordinul istoriei naturale. Găseşti că sînt răzbunător; nu este adevărat. Găseşti multe stepe, multe sticluţe fără putere de reflecţie, multe reflecţii slabe, – produse din lumini depărtate, – multe lemne uscate în poeziile mele. Domnul meu, este adevărat: omul este imperfect şi nu poate săvîrşi nimic perfect. Poezia este centrul inimei noastre care aruncă şi priimeşte reflecţiile obiectivărilor sale în lumea ideală, de unde ochiul fantaziei se nalţă şi se întinde în acel luminos spaţiu în care se scaldă şi se-nfrăţesc simtimentele cele nobile, şi de unde iară se afundă şi se sting în acel întunecos caos în care se îngînă şi

se sfîşie patimile monstruoase. D-aci se deseamnă frumosul şi urîtul şi se alege bunul şi răul; şi poetul, adecă acela ce se-ncrede să expuie poezia, ar trebui, ai dreptate, să fie un credincios pictor al imaginilor ce vede ochiul fantaziei sale prin prisma poetică; dară putea-va vreodată expresia cît poate fantazia? Şi apoi celelalte facultăţi ale spiritului nostru nu au şi ele felul lor de somn, felul lor de trîndăvie, felul lor de lene? Sînt ele oară totdeauna deştepte şi agere la capricele acestui instinct ce s-a zis muza poetică? sau poetul este el totdeauna şi artist? filozoful este totdeauna şi elocvent? Este atâta deosebire între gîndire şi vorbire, pe cît e între spirit şi materie; este atâta neajungere de expresii la cugetările poetului, cîtă neajungere se află şi în puterile trupeşti a executa voinţele noastre; este atîta deosebire între talent şi talent, cîtă este între *Mihaida* şi *Tudor*, între *Mircea* şi *Matilda*.

Nu te mira însă, domnul meu, că nu urmez poveţilor d-lui Boileau cu sugrumarea şi omorîrea cugetărilor mele scoase odată afară din mine. Care părinte cu inimă de părinte şi-a sugrumat copiii pentru că nu s-au născut frumoşi şi mintoşi precum ar fi dorit el să se nască? Mărturisesc, domnul meu, că fiuuciderea este crima cea mai neagră din cîte poate săvîrşi omul. Am urmat şi eu acelui păcătos poet, şi într-o îmbătare de ambiţie, într-un vîrtej de trufie, repetînd aforisme de ale acestui famos versificator, – ce s-a zis nu ştiu pentru ce şi poet, – am aruncat în foc fără milă o mulţime de schiţe, creionări, eboşuri ale unei fugoase imaginaţii de juneţie, şi între acestea şi pe *Matilda*, pe care d-ta ai sărutat-o atît de dulce la naşterea ei, cînd ţi-am adus-o ca să-i pui un nume, şi căreia un alt prieten a pus piedică infamă între culise cînd debuta sfiicioasă şi palpitînd, fetiţa mea; cînd voia, zic, să iasă pe scenă ca să ia aplaudele făgăduite de d-ta: „Cea d-întîi tragedie dictată de muza română". Crede-mă, prietene, că nu o încinsese încă bine flacăra, şi mustrarea de cugit m-a săgitat amar. De atunci şi pînă astăzi eu văd neîncetat fantasma întîiei născute fiici a imaginaţiei mele, cînd grinzînd în dureri, pîrlită şi în veşmînt de lut: cînd plîngînd despletită la picioarele mele şi întrebîndu-mă să-i spui care i-a fost vina de am omorît-o cu atîta cruzime; cînd rîzîndă, graţioasă, arătîndu-mi şi bucurîndu-se de cununa verginală ce i-ai pus d-ta pe frunte cînd ai socotit-o destul de gentilă ca să se arate la templul muzelor. O văz, o văz, prietene, şi aş voi să omor suvenirea acelui destructor infernal al creaţiilor spirituale, pe care d-ta mi-l tot aduci de exemplu. Verseturile epopeii evreieşti şi tot epopeele ce se descoperă din zi în zi de exploatatorii tezaurilor intelectuali cutrupiţi de seculi şi de pîcla întunericului timpurilor primitivi, – epopeea indiană, egipteană, persană, chineză şi scandinavă, – acele lumi întregi de poezie nu s-au făcut pe regulele d-lui Boileau; şi Iov şi Faust sînt rebeli cu totul artei lui Boileau şi aforismilor ei, dar cu toate aceste există, pentru că acţia şi geniul dramatic sînt încarnate

într-însele. Shakespeare şi Hugo vor trăi, domnule Boileau, fără regule, precum trăiesc Osianii şi se renasc în toate limbile fără să fi avut limbă făurată la fabrica d-tale, sau avînd o limbă foarte imperfectă. Să lăsăm utopiile literare şi să mai zicem ceva asupra poeziei: Ce este alt poetul dacă nu este o reflexie a naturei văzute şi nevăzute? Oare natura este totdeauna perfectă? toată vegetaţia este numai de cedri şi de roze, toată animalitatea de lei şi armăsari, de acvile şi păuni? Lîngă crin nu creşte şi scaietele, lîngă micşunea, viorea, nu creşte şi urzica? Nici un loc sterp, nici un cer îngălat, nici o plantă ghimpoasă şi uscată, nici o stîrpitură animală, nici un monstru, nici o creaţie greşită în natură? Toată planta frumoasă trebuie oară să aibă şi miros, şi toată planta mirositoare trebuie să fie frumoasă? Pupăza trebuie să cînte ca privighetoarea şi privighetoarea să fie frumoasă ca pupăza? Pentru ce pretindem ca poezia să fie mai perfectă şi mai consecuentă decît natura? Toată muma are ea tot acea porţie de iubire pentru fiii săi? Ura, ambiţia, amorul sînt tot într-un grad pronunţate în fiece individ? Nici un simtiment îngălat, nici o patimă slabă, nici o fizionomie neînsemnătoare, nici o faţă nesigură, nici o nuanţă spălăcită, nici un sunet neînţeles şi fals! O, domnul meu, sîntem foarte aspri cu poeţii!

Îţi mulţumesc, prietene, de lauda ce faci poeziilor ce am pus acum sub tipar. M-aş flata poate de aste laude, dar sînt încredinţat că ai privit talentul meu cu lupa prietenească care înşală, măreşte lucrurile, şi socotesc că nu e bine niciodată cineva să se pronunţe în public pentru prietenul său, căci compromite şi pe sine şi pe prieten; vrăjmaşii sau antagoniştii lor, care cată petele şi vinele cu microscopul şi apoi le îmflă prin prisma urei, se pun, întărîtaţi, într-o distanţă opusă şi parodiază de acolo şi pe unul şi pe altul. Nu ţiu nicidecum la talentul meu, domnule Eliade; este atît de mic pe lîngă al d-tale, încît surîz de milă de cîte ori îmi vorbeşti de dînsul; însă dozele de poezie ce posedăm sînt tot acelaşi: d-ta ai darul a o arăta şi eu nenorocirea o simţi numai. Toată fapta ce-ţi iese d-tale din mînă, toată ideea ce ai viat într-însa te veseleşte, te mulţumeşte şi şterge cît un creţ ce a lăsat necazul pe fruntea d-tale, căci o vezi frumoasă, – cel puţin posedînd pe jumătate frumuseţea ce avea cînd se afla în fantazia d-tale. Toată fapta ce-mi scapă mie din mînă, toată ideea ce am voit să pui într-însa, mă întristează mă mâhneşte şi adîncează un creţ pe fruntea mea, căci o văz nesigură, ideea dintr-însa s-a desfigurat, s-a slăbit, abia licureşte şi mai că nu mai seamănă cu tipul ei. D-ta eşti, domnul meu, poetul practic, eu poetul contemplativ.

Bucureşti, 1845, 10 ian.

Arte poetice. Romantismul, Univers, 1982

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

„TRADUTTORE – TRADITORE” sau ÎNTRECEREA CU ORIGINALUL de pe COORDONATELE LIMBII FRANCEZE. MOTIVUL CENUŞII în POEZIA ROMÂNEASCĂ MODERNĂ. EŞANTIOANE LIRICE

Tudor ARGHEZI

(1880-1967)

ZIUA CENUŞIE/ JOURNÉE CENDRÉE

(vol. Poeme/ Poèmes, 1947)

La journée cendrée, ni blanche, ni noire
Entasse le Soleil dans son mouchoir.

Dans le canevas gris des brouillards,
Avec des cordes, traînent des peupliers blafards.

Muettes, les brumes ourdissent en secret,
Une nuit intacte et ininterrompue, non-entamée.

Le Soleil reste suspendu: tel un bouton.
Un jour-croquis. Estompe et porte-plume de plomb.

Version française par **Constanța NIȚĂ**

George BACOVIA

(1881-1957)

GRI/ GRISÂTRE

Pleurs funestes sous ma fenêtre s'arrêtèrent.
Sur la ville, un plomb d'hiver s'était laissé...
„– Écoute les corbeaux qui croassent...” – me suis-je dit
en gémissant...
À l'horizon, alourdi par le plomb,
Tombe la neige grise.

Pareil à l'horizon, mon esprit s'était noirci, lui aussi,
Toujours plus seul au monde et barbare,
Toujours plus triste, à l'aide d'une plume,
Je me suis mis à balayer mon âtre,
Tandis qu'à l'horizon, par le plomb alourdi,
Tombe la neige grise.

FEUDE/ FIEFS
Rose
Jaune
Blanc
Vert
Gris cendré
Tapis
Paysages du fond de l'horizon
L'Empereur Blanc
L'Empereur Noir
Grosses richesses
Dans un lointain caché
Utopies
Mirages
Au-delà des murailles citadines
Créations mentales...

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Vasile VOICULESCU

(1884-1963)

SODOMA/ SODOME
(vol. *Pârgă/ Mûrissemen*t, 1921)
Ayant perdu sa tête, Lot s'éloignait...
Sodome, Gomorrhe brûlaient à grande flambée –
Même minuit brûlait comme à l'aube, la lueur,
Hélas ! Grincement de dents, mâchoirs serrés,
Et des hurlements en choeur...

Le suivaient de très près, sans répit,
Mais regarder en arrière – il lui fut interdit !

Frappées de feu, les cités de mes amours
Brûlent tout comme les flammes d'un flambeau...
Mon âme crève, étoiles tombent d'en haut,
Les mains sur mes yeux effrayés, je cours...

Étant maudit, l'amour brûle en arrière
Telle une Sodome frappée par le tonnerre –
Si bien que la passion et la folie, proscrites,
Complètement, en cendres soient réduites...

Le passé, plein d'erreurs, qui ne cesse de trembler,
Il gémit, le coupable, je l'entends m'appeler
D'une voix basse, dans le feu, toute noyée...

Tourner la tête: j'attirais punition !
Pour peu que je m'arrête pour regarder –
En un glaçon inerte je serai pétrifié... !

Version française par **Constanţa NIŢĂ**

Lucian BLAGA

(1885-1961)

NOI şi PĂMÂNTUL/ NOUS et la TERRE
(vol. *Poemele Luminii/ Les Poèmes de la Lumière,* 1919)

Motto: *În zori de zi aş vrea să fim şi noi cenuşă.../*
À l'aube, je voudrais que nous étions, nous aussi, réduits en cendres...

Il y a tant d'étoiles qui tombent pendant cette nuit...
Le démon de la Nuit tient, semble-t-il,
la Terre dans ses mains
tout en soufflant là-dessus des étincelles
comme si c'était sur un amadou –
pour qu'il y mette violemment le feu.
Pendant cette nuit où tant d'étoiles tombent,
ton corps de jeune sorcière
brûle dans mes bras
autant que dans les flammes d'un bûcher.

Tout comme un fou,
j'étends mes bras, telles les flambées d'un feu,
afin de faire fondre la neige de tes épaules et
d'avaler, tout affamé, en dévorant
ton pouvoir, ton sang, ta fierté, ton printemps,
absolument tout.

À l'aube, quand la journée va incendier la Nuit,
et que la Nuit, réduite en cendres,
va disparaître emportée par un vent
vers le coucher,

À l'aube, je voudrais que nous étions, nous aussi,
réduits en cendres...
Nous et... la Terre.

FRUMOASE MÂINI/ BELLES MAINS

(vol. *Poemele Luminii,* 1919/ *Les Poèmes de la Lumière*)

Je pressens:
Belles mains, comme vous tenez aujourd'hui
de votre tendre chaleur ma tête pleine de rêves,
de la même manière,
vous allez tenir un jour
mon urne funéraire
avec mes cendres...

Je rêve:
Belles mains, lorsque vos lèvres chaudes
vont dissiper au vent mes cendres,
que vous allez tenir
dans le calice de vos mains –
vous serez telles les fleurs
d'où la brise éparpille le pollen...

Et je pleure:
Vous serez si jeunes encore,
Belles mains...

Version française par **Constanţa NIŢĂ**

Radu STANCA

(1920-1962)

CENUŞA/ LES CENDRES

(*vol. Versuri/ Vers,* 1980*)*

Est-il possible qu'une sorcière, avec tes yeux,
Eût fait des charmes ? car j'en suis hanté...
Le feu de tes charbons brûlants est si affreux
Qu je pourrais mourir... et j'en suis persuadé.

Recouvre-les mieux de tes paupières
Pour que je ne les voie toujours brûler !
Il vaut mieux que ce jeu reste en l'air
Étant privé de peines et de sujet...

Mais cela ne reste comme ça... Tout de suite,
Autour de moi, sur le bûcher, les flammes grandissent.
Chérie ! Apporte un pot en terre et viens très vite,
Pour qu'on y garde les cendres du supplice !

SONET (De câte ori se naşte din cenuşă...)/
SONNET (Chaque fois que ta figure, parmi les cendres...)
(*vol. Versuri/ Vers,* 1980)
Chaque fois que ta figure, tel un oiseau
De feu, parmi les cendres de mémoire renaît,
Timide et triste, devant ta porte, de nouveau
Craintif, je n'ose ni battre, ni entrer.

Devant ton seuil, planté tel un piquet,
Moi, je m'y tiens ainsi des jours entiers,
En écoutant le battement discret
Du coeur que tu balances telle une poupée.

Et tout d'un coup, vaillant comme à la guerre,
Dans la nuit noire qui coule tout doucement,
Je frappe éperdument, à rompre ta portière.

Et toi, épouvantée, tu lâches sitôt l'objet,
Et ta poupée vole en éclats, telle la portière,
Et je m'affaisse au seuil, anéanti, lésé..

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Nina CASSIAN

(1924-2014)

CUM DAT MI-E SĂ PLEC DIN IUBIRE.../
MON SORT EST DE QUITTER MES AMOURS...

Motto: Voiam să mă-ncarc de cenușa cocorilor...//
Je voulais me charger de la cendre de mes grues...

Je voulais rester au mois de septembre
sur la plage pâle et déserte
je voulais me charger de la cendre
de mes grues volages

et que le vent pesant fasse dormir
dans mes cheveux d'eau
des filets de pêche...

Je voulais allumer pendant une nuit
ma cigarette plus blanche que la Lune
mais autour de moi – personne, rien que la mer
à sa face dissimulée et grave...

Je voulais rester au mois de septembre
pour être présente au passage du temps,
ayant une main dans les arbres et
l'autre dans le sable grisâtre et que
je glisse avec l'été en automne...

Mais, quant à moi, tel est mon sort,
semble-t-il, des départs plus dramatiques,
tel est mon sort – de m'arracher du paysage
ayant l'âme non-préparée,
tout aussi bien que mon sort est de quitter
mes amours au moment où
j'ai encore à aimer...

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Adrian PĂUNESCU

(1943-2010)

CASTEL MEDIEVAL/ CHÂTEAU MOYENÂGEUX

(vol. *Totuşi iubirea./ Pourtant l'amour,* 1983)

Motto: *Miroase a pustiu şi a cenuşă.../*
Ça sent le désert et les cendres...

Quand tous accusent, un seul excuse –
Quand tous bavardent, un seul cesse de parler.
Troublé, mon sort déçu, désenchanté,
Fait signe de chute et de paix.

Ô temps d'une éphémère éternité ...!
J'ai dételé ma tête à la porte...
J'attends maintenant dans la nuit noire et morte,
J'attends quelqu'un qui vienne s'asseoir plus près.

C'est un tyran: la tyranie du pain
Règne au château dépourvu de vitraux;
Ses tigres domestiques portent des harnais,
Au lieu de chiens, il tient des loups bien enchaînés...

Ça sent les cendres, le désert...
Dans le sous-sol c'est une usine de fers....

STEAGURI ALBE/ BANNIÈRES BLANCHES

Motto: *Mă rog ... contra venirii cenuşilor...//*
Contre la venue des cendres, je vous supplie...

Avec le plein pouvoir du Mot, voilà, je prie
Pour la Terre et ses enfants, je vous supplie !
J'invoque la douceur des cantiques de Noël
Pour la santé des parents, des mortels !

Belles fleurs blanches de la Terre
Dans le ciel, de blanches bannières !

Avec la lumière des prodiges, je prie
À la mémoire des ancêtres, je vous supplie !
J'invoque l'espérance de chaque homme
Afin de tenir en balance l'atome !

Belles fleurs blanches de la Terre,
Dans le ciel, de blanches bannières !

Avec la sagesse de mes tantes, je prie
Contre la venue des cendres, je vous supplie !
J'invoque la douceur et l'harmonie des flûtes
Afin qu'un *happy end* finisse les disputes !

Belles fleurs blanches de la Terre,
Dans le ciel, de blanches bannières !

Avec l'empreinte des éclairs, voilà, je prie
Contre l'abattement total, je vous supplie !
J'invoque le plein pouvoir du Mot, de la prière,

Pour la santé des hommes et de la Terre !

Belles fleurs blanches de la Terre,
Dans le ciel, de blanches bannières !

Ana BLANDIANA

SCRUM/ CENDRE

Motto: *Gata să se împrăştie de scrum../*
Prête à s'eparpiller à cause de la cendre...

Beau tel un poème
Écrit dans une langue
Que je ne comprends pas en ses détails,
Le Temps qui m'a conçue
S'est éteint dans des secondes,
Dans des heures et des jours.

De la chandelle haute
Il n'y a qu'un petit bout qui est resté
Et qui brûle encore ...
Mais sa flamme couronne
Le front de la déesse Mèche
Qui,
Accablée par tant d'éclat,
Dresse désespérément cette flamme
En une colonne
Prête à s'éparpiller –
À cause de la cendre –
Dans un ultime *maintenant*...

Version française par **Constanța NIȚĂ**

Max BLECHER
(1909-1938)

PARIS

Erinnerst du dich, als du ankamst, die Lokomotive tönte
noch im Kopf, Paris Paris
Es war dunkel und andere Dunkelheiten lauerten in den Straßen
und in der Luft
Du zogst deine Überzieher zusammen damit der Nachtwind
nicht durchdränge
In das offene Loch deiner Brust, in den einzigen Abgrund
deiner Schwermut
Die äußeren Boulevards waren verlassen wie einige alte Friedhöfe
Wie von den Menschen verlassene Gärten und nur von Schweigen
erobert.
Du weintest oder es kamen dir die Tränen, der Himmel
bewölkte sich, derselbe benützte Himmel
Derselbe enge Himmel deiner Provinztraurigkeiten,
derselbe Himmel aus Stoff
Du hast dein Gepäck im Hotel hinterlassen und deine Seele in ihm
Deine Seele von daheim sorgsam zwischen der mit Basilikum
parfümierten Wäsche zusammengefaltet
Um durch seelenlose Straßen zu irren, ohne Koffer,
wie ein Gespenst ohne Fleisch
Wie eine Wolke über dem Asphalthimmel, formlos und verdampft wie
eine Wolke.
Auf Straßen laufend von Häusern begrenzt an welche
die Hände stoßen
In ihren verrückten Gesten, Paris Paris tönte noch im Ohr
Bis du müde mit Schmerzen in den Beinen mit Schmerzen in
Kopf und Schultern
Bis du in ein wie festtäglich beleuchtetes Haus eintratest;
es war ein Bordell

…Eine blonde und bildschöne Frau mit Strümpfen
wie eine Ohnmacht
Hat dich etwas Kompliziertes, vielleicht sehr angenehm gefragt,
du hast nicht verstanden
Du kamst vom Ende Moldawiens und einige Abende
vorher
Standest am Tisch mit deiner Mutter, mit deinem Vater und mit
deinen Schwestern

Hier vervielfältigten dich blasse Spiegel, es war warm,
draußen vermutetest du den Herbst
Wie eine Enttäuschung die vom Ende Moldawiens gekommen war
mit ewigen Winden
Mit den alten Regen, mit den alten wohlbekannten Wassern die
vom Himmel auf den Gehsteig fallen
So war es draußen und sogar noch kälter, noch dunkler, noch öder
Es regnete langsam und das Blut in dir rann wie immer
im Fleisch der verschwiegenen Worte
Es war wie ehemals und in der Haut das Vergnügen des blonden Mädchens
Wie ein Widerhall von zehntausend Jahren wie ein bedecktes
Grab
Unsinnige, hohe, prächtige, herzlose Erinnerung im Regen
In den Kleidern, in den Haaren, im Gehirn, im Hotelzimmer das
roch
Wie warme Haut und Seide im Bordell, es war Paris
Paris blasses Licht
Eingeschlossen im Hotelzimmer und du im Licht allein
Aber noch lebendig
Von fremden Armen umfangen, von Händen die um
Mitternacht
Den Sturm und das Blut in dir besänftigen mit weichem
Streicheln von Wischlappen
Es war Paris Paris spät eingeschlafen, Oh! Das Einkuscheln

in die Kissen
In deinen Schlaf von daheim, in deinen unverfälschten Schlaf,
in deinen Schlaf aus Wachs.
……
Und erst morgens als die Sonnenstrahlen
in reinen Spektren
Auf die Fenster stürzen mit Säbeln in den Spiegel
Mit Benzingeruch, und Motorenlärm und
hallenden Schritten auf der Straße
Erst dann belebte sich deine Seele das Licht spürend
ein wenig
Und du hast sie an die Luft geholt wie ein Hündchen das du
auf unbekannten Straßen ausführst
In den weißen und durchsichtigen Morgen von Paris.

Traducere in limba germana: **Mircea M. POP si Joachim SCHEWIETZKE**

Constantin MARAFET

Flugdrachen aus Reif
Ich erwartete die Regenbögen auf der Türschwelle
ich zähle die Ereignisse
manchmal vergaß ich die Zahlen
und du verwirrtest die Eintritte in die zukünftigen Nächte
ich versuchte dich zu vergessen zwischen den Quellen
und ich verringerte je ein Schattendunkel meiner Verwirrungen
du ließest Flugdrachen aus Reif steigen
über meinen durch Ereignisse längst verlorenen Schritten.
Von Weitem hört man den Gesang einer Saite.

Traducere in limba germană: **Mircea M. POP**

Lucian ALEXIU

IN DECEMBER
in december
the honeysuckle on the terrace
is as fragrant as in summer

palmists herbalists
scribes of the empire
proxies of the almighty astrologists
masters of martial arts and letters
ventriloquists alchemists
holders of the great seal
the three men are seating around a tin table
each one holding a cup in his hand

no one makes a sign
no one utters the magic word
they all know

in december
the terminator angel comes over
from the mediterranean sea
carried in his white litter

ave proconsul
ave you lame man stinking of sulfur

ave you loaded lawgiver
ave
what once was
the promised land
is now a cyclops
reservation

what once was a stake a salt pillar
a sacrificial altar
is now an oil well a stock exchange office
a water trough for the sheik's elephant
a mating place

in december
the envoy makes his way into the city
incognito at daybreak
he first stops by the oriental sauna
then at his advertising agent's
by noon he has read the ads page
in a café

he is looking for
another job –

the holders of the great seal
masters of martial arts and letters
ventriloquists proxies of the almighty
scribes of the empire
palmists herbalists
card-playing addicts alchemists
are still seating around the tin table
each one holding a cup in his hand

no one makes a sign
no one utters the magic word
they all know

in december
the honeysuckle on the veranda
smells as it does in summer

it might be time again
mais les jeux sont faits
the bets have been made

for two thousand years
what else is new

MILLENNIUM
dozing off in your armchair dreaming away
from the neighboring cinema-hall
the effluvia of the nearly deceased century slip into your nostrils
the great deadly stench invading you
dracula frankenstein vladimir leon
joseph adolf papa doc
a fine lot of pressed figures now diligently decaying
in celluloid

less than two steps away
the merry hell the world turned upside-down:
popeye olive oil cinderella
snow-white the tin-man
andersen baum lear
bound close together
are driven on by a crowd of
sullen sadists –

dozing off in your armchair dreaming away
from the neighboring cinema-hall
echoes from a long gone age

from a remote end of a millennium
assailing you

the rustling of the apple-tree leaves in eden
the call of the quail at dawn
the roar of the nemea lion

answering with a grin you say:
the cheshire cat
the snake hiding among the leaves
the big fish preparing
to swallow the little one –

reiterating almost mechanically you scan it:
the trophic chain is modified once
every nine hundred ninety-nine thousand years
and maybe
not even then

FIFTH AVENUE
first of all open the door
first of all go downstairs
first of all spot the translucent female
the cool one whirling like water
watch her trickling down the street
hear her jumping from stone to stone
from gutter to gutter
you should greet her
so she would look up in amazement
and suddenly turn around at the corner to
the fifth avenue

THE HUNTING PAVILION
in the hunting pavilion
the clouds take a break
thunderbolts make their nest

in the hunting pavilion
lynxes find shelter
snakes hide away

so many miracles
rushing in
all at once

you may hear the blackbirds calling you
come sundown
the angel may haunt you with his presence
come early morn

ERRATA
it does not run downstream
when the brook floods in the spring

it does not turn around in the street
with the gale starting out of the blue

it does not drill into the ground
like a mole

it does not lift itself to the sky

it leaves behind black laughter

a black roar of laughter
ever more distant
ever more indistinct

Versiunea în limba engleză de **Carmen D. BLAGA** şi **Victor Emanuel BLAGA**

Sorin GÂRJAN

Mydlová knižnica
nestavil by som sa že mi už stačia doterajšie tresty
vo svojich tridsiatich ... rokoch ešte stále verím v omyl
ešte ma neopustila nádej že si zmyjem tvár a ruky
mydlom ktoré väzni popísali básňami – škaredosťami – alebo
prosto nerozlúštiteľnými snami –
ešte si o sebe stále myslím že som čistý a za poličkami zraniteľnej knižnice
celý užasnutý a tam zabudnutý až do smrti.

Zimné klišé
sneh padá na mesto ako paralyzujúci sprej
chodci vyzerajú ako stromy skryté pod zimníkmi šálmi čapicami
– ich srdcia osamelé vtáky –
túlavé mačky si to rozdávajú v suterénoch
ako baganče vojaka s bahnom zákopov
vo vojne na zopár kilometrov odtiaľto
ako módny odev – iba deti
iba ony boli proti skutočnosti zaočkované snami – hoci
rok 2000 sa vylieva v predstavách všetkých ako mlieko čo kypí z hrnca –
z viečok okna sa snažím získať odtlačky anjela
pokým primátor môjho vidieckeho mesta zhotovuje
pusinky pre zopár mladých problémov.

Iba my
ach
ročné obdobie dlho si odkladajúce premiéru
hoci sa v parku pred všetkými veverica droguje
saltami mortale a gymnazistky
vo večne sviatočnom oblečení už vlečú svoje tiene na prechádzku –
pocity sa mrvia ako červy v zdochline
verejné hodiny s kvetnatým ciferníkom zrazu precitli
– iba my iba my –
vydražujeme jediný otáznik autograf ktorý nám vytetovali

na výstupný lístok z tejto ustavičnej udalosti.

Účet
tvoja tvár – nočný plameň
koncertujúc pre náručie týchto stien
pre stále odsudzované mlčanie no predsa ju ochraňujúce na rukách
stroviac ju až do posledného haliera síl na spoznanie
necitlivosti k námahe tých ktorí v elektricky osvetlenej miestnosti
pripravujú mŕtveho ako taký sendvič –
lavór s odstatou vodou
čerstvo naboxované topánky
neznosené šaty a sviece všetky
ingrediencie rituálu zvyšujú účet
no napriek tomu nechávaš obchodníkovi
ako celkom slušný tringelt
zopár sĺz syčiacich na tvári.

Odpočítavanie
šieste počítanie –
tak to nazvali správcovia genézy
odvtedy
jeho spätkujúce kroky – odpočítavanie
menia ho na skrachovaný motív
parabola to pre mladých rakov odovzdávaná svätým inštinktom.

Tvár tône
aké je to smutné slovo ti preletí ústami a ty zostávaš zdravým –
denne si v autobuse zabúdaš myšlienky a nezahlásiš to
v „stratách a nálezoch“ –
prechádzaš sa po námestí s raňajším svetlom pod pazuchou
pritom mäsiari odierajú z jahniat mladosť akoby ich odierali
zo zápachu tvojho narodenia a ty nevidíš
svoju smrť roztekajúcu sa po chodníkoch nechávajúcu sa len tak roznášať
na podošvách chodcov – a nespoznať v tvári tône ktorá vychádza z tvojich rebier
ženu anjela diabla.

Majstrovský úder
vták spiaci napoludnie na temene kríža
sníva o nikdy nezaspievanej piesni –
slnko pozorne našľapuje popri mieste kde

mama ochutnáva slobodu zeme zvislo zakopaná až po plecia
teatrálne si rozpustiac vlasy na manžetu aleje
– ten istý elegante zrezaný živý plot –
a jej duša prepožičaná inej skale (takej akurát pre slzný mlyn)
sa necháva vystreliť z praku smerom k driemajúcemu vtákovi
smerom k jeho budúcemu zraneniu.

Skrotenie seba
nič nie je nové alebo aspoň iné.
náhoda stráca bez vzbury svoje mliečne zuby –
z tvojich očí svetlo odchádza
a diskrétne prichádza ako aubusy na autobusových staniciach – počuť
zakašlať vodu v rebrách radiátorov
(obľúbenú melódiu obyvateľov domu)
– nič nie je nové
alebo aspoň iné – chuť udalostí vypáchla
komáre sa stali tvojimi pokrvnými príbuznými a ty
píšeš namiesto toho aby si sa triasol
vyznávaš sa miesto toho aby si si rozrezal žily
v byte čo páchne ako väznica
v záchytke samoty plnej ústupkov precvičujúc
šťastie s údermi päsťou do tváre
ako cvičenie na skrotenie seba.

Narodený aby si sa sebe nepodobal
narodený aby si sa sebe nepodobal bolo
vyústenie k vode horúcich chodieb
o ktoré rozbili fľaše šampanského
ako také slzy – na kamennej opone –
jedného rána rovnakého veku ako ty
medzi čeľusťami pôrodných klieští začala starnúť idea:
plač – výkrik– materinský jazyk
vstupujúc a vystupujúc z brlohu provizórnej
identity –

narodený aby si sa sebe nepodobal
navliekol si si zebriu kožu
po ktorej veční žiaci prechádzajú cez cestu
života a vždy pendlujú
medzi tými istými chodníkmi.

Telesnosť osamelej ženy
samota si vlečie zvery telom ženy
– tak ako iba väzeň členky cez okovy –
a jej telesnosť aký len remienok
pane aký len bezcitný remienok

Nočný reportér
je noc a anjel nespúšťa krídlo zo zvončeka
necitlivý básnik si čistí poľovnícku zbraň a
spamäti rekapituluje obete –
päť snežienok platí pre pohár vody ako celé obdobie

je noc a anjel nespúšťa krídlo zo zvončeka
dym cigarety zaťato škrtí hrdlo vzduchu
žene zdrhol spánok hodín na pár chvíľ
stará fotografia odmieta odísť do dôchodku
– spomienky ako to vidieť ďalej spoločensky postupujú –
ticho si zapisuje do súkromného denníka iba toľko:
„je noc a anjel nespúšťa krídlo zo zvončeka."

Príležitostná pyramída
kvet vypadnutý z náručia
krasokorčuliarov vo chvíli posledného úklonu – krehká pyramída
rozbíja monotónnosť ľadu svojou uznávanou skromnosťou.

Versiunea în limba slovacă de **DAGMAR MARIA ANOCA**

Elena Liliana POPESCU

Sikur ta dije
Sikur ta dije
sa shumë mall kam për Ty,
edhepse je në zemrën time,
dhe sa i madh është trishtimi
për mos të Të parë
veçse në ëndrrën time.

Sa shumë më mungon,
edhepse je prore me mua,
dhe sa e thellë është dhembja
për të Të mos dëgjuar

veçse në mendimet e mia.

Sa e rëndë më vjen
kur Të kërkoj përrreth meje
dhe nuk Të gjej veçse atëherë
kur dëshiron Ti të Të gjej…

Albanian version: **Baki YMERI**

Kdybys byl věděl
Kdybys byl věděl,
jak se mi po Tobě stýská,
ač v srdci mém dlíš dál,
a jak je veliký můj žal,
že už Tě nevídám,
leč ve snu jen.

Jak velice mi chybíš,
ač jsi napořád se mnou,
a jak hluboko to bolívá,
že slýchám Tě
už jenom v myšlenkách.

Jak těžko jen mi bývá,
když hledám Tě kol sebe
a nenacházím Tě, leč tehdy,
chceš-li Ty sám, abych Tě našla.

Czech Version: **Hana HERMMANNOVÁ**

如果你只知道
如果你只知道
我多麼懷念你
雖然你常在我心裡!
多麼傷心
只能在我夢中
看到你。

我多麼想你
雖然你始終與我同在……
痛苦有多深
只能在我思念裡
聽見你。
多麼難受啊
當我環顧搜尋你
只能在你想要現身時
才能找到你……

Chinese version: **Kuei-Shien LEE**

If you only knew
If You only knew,
how much I yearn for You,
though You're in my heart!
How great the sadness
to see You
only in my dream.

I miss You so,
though You're with me always...
How deep the pain
to hear You
only in my thoughts.

How hard it is
when I seek You
and find You only
when You want to be found.

English version: **Adrian George SAHLEAN**

Si tu savais
Si Tu savais
comme Tu me manques,
bien que Tu sois dans mon cœur
et comme est grande ma tristesse
de ne Te voir
que dans mes rêves.

Comme Tu me manques,
bien que Tu sois toujours avec moi
et comme est profonde ma douleur
de ne T'entendre
que dans mes pensées.

Comme cela m'est difficile
quand je Te cherche autour de moi
et que je ne Te trouve que lorsque
Toi, tu veux que je puisse Te trouver...

Version française: **Estelle VARIOT**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

Radu Şerban, *Cuget senin/ Serene in heart and thought*, poeme haiku în română şi engleză, versiunea în engleză: Olimpia Iacob şi Jim Kacian, Note de lector: Valentin Nicoliţov, Coresi Publishing House, Bucureşti, 2021, 274 p.

Radu Şerban a devenit de ceva timp un nume cunoscut între autorii de lirică de sorginte niponă din ţară şi de peste hotare. De altfel, şi în revistele „Poezia" şi „Convorbiri literare" fie a semnat o serie de articole, fie s-a scris despre volumele sale.

Cartea de faţă, situată de autor şi sub semnul celor 100 de ani de relaţii diplomatice dintre România şi Japonia, dar şi, prin numărul de poeme 226/ „ni-ni-roku", aidoma unui „număr fericit" din simbolistica japoneză, este, în fapt, şi o continuare a felului în care vede prin acest tip poem experienţa sa de viaţă, legătura profundă cu meleagurile natale, cea de suflet cu Arhipelagul Nipon fostul ambasador al României în ţara lui Kobayashi Issa.

Poemele sunt grupate (după un *Exordiu* al autorului) în ciclurile: 1. Siderale, 2. Germinative, 3. Amar, 4. Cerebrale, 5. De suflet, 6. Hazard, 7. Sete de nemurire, 8. Transcendental, 9. Metamorfoze, 10. Evanescenţă, şi se încheie cu Notele de lector ale lui Valentin Nicoliţov.

Tematica abordată este una variată, în esenţă însă legată de condiţia umană, de ciclul vieţii şi al morţii şi de drumurile sufletului (în care încape a într-un cer interior o întreagă lume, de la meleagurile natale, tradiţiile poporului nostru, patrie, la surâsul mamei, credinţă, de la brazi la oraşul „cu zâmbet malefic" ş.a.) pe care fiecare dintre noi le face aidoma unui fiu rătăcitor pe cărările înţelesurilor sacre. Din punct de formal cunoscător al acestui tip de poeme şi din perspectiva noastră şi din cea niponă, făcând, aşadar, alegerile în consecinţă şi cu înţelegerea lor, Radu Şerban este mai curând adept al învelişului clasic în 5-7-5, dar nu întotdeauna legându-l neapărat şi de alte elemente (kigo, kireji, punctuaţie ş.a.).

În încheiere (nu înainte de a remarca cu plăcere colaborarea pentru versiunea engleză cu Olimpia Iacob şi Jim Kacian), cu certitudinea că vom mai avea de semnalat şi alte cărţi ale lui Radu Şerban, câteva poeme: „Ritmul inimii;/ troienit de tristeţe,/ un clopot orfan."; „Fir de păianjen/ în galaxia oameni –/ Soarele captiv"; „Acolo – aici,/ Soarele peste Carpaţi,/ mereu acasă".

Daniel Onaca, *Parfumuri de perene*, alte 100 de poeme haiku în stil clasic, prefaţă de Marina Cuşa, Coresi Publishing House SRL, Bucureşti, 2019, 122 p.

De ceva vreme Daniel Onaca a devenit cunoscut cititorilor noştri nu doar pentru rubrica sa *Din poezia nordului*, pe care a susţinut-o cale de ceva ani în revista noastră, dar şi prin semnalarea volumelor sale de diverse tipuri, inclusiv de haiku, începînd cu *Roua anului 2017, 100 de haikuuri şi alte tristihuri*, 2018. Acum semnalăm un nou volum de acest gen în care, încadrîndu-le între un *poem de deschidere* şi *Metapoeme finale*, sunt patru secţiuni: Perene de *primăvară, de vară, de toamnă* şi *de iarnă*. Daniel Onaca a ales în acest volum, într-o vreme în care sunt diverse tipuri de abordare a acestui gen, mai mult sau mai puţin acceptabile/ experimentale/ fanteziste, să se ţină aproape de stilul „clasic", cu kigo, kireji şi arhicunoscutul 5-7-5.

În cadrul ciclurilor sezoniere, sunt, în stilul său caracteristic, mini-cicluri cu titluri/ tematici diverse, ca: *Trei poeme urbane, Poeme cu păsări, Poeme înmugurite, Poeme vegetative* ş.a.

Sunt aspecte interesante în felul lui Daniel Onaca de a scrie haiku. Unele le-am amintit deja cu alte ocazii, acum mă opresc doar asupra modului în acre formaţia sa românească, cu mentalitatea/ reflectarea mediului de acasă, se întreţese cu ce înseamnă ţara sa de adopţie, Suedia, cu locurile, cu felul de a vedea lucrurile al suedezilor ş.a. Sau, de pildă, aspecte care ţin de intertextualitate (şi mă gândesc la cunoscutul honkadori al japonezilor, dar cu alte valenţe aici) – iată un exemplu: „la ieslea din gard –/ atârnată de grindă/ bufniţa moartă" (explicaţia dată de Daniel Onaca: „Eres suedez; sursa informaţiei Oalus Magnus").

Aşadar, avînd un fel propriu de a scrie haiku, în cazul de faţă păstrându-se aproape de linia „clasică" (şi cu nuanţele sale de originalitate tematic; iată un exemplu: „val de căldură –/ Dalai Lama zâmbeşte/ lui Marx sus pe raft"), Daniel Onaca a devenit un autor cunoscut în lirica de gen.

Mihaela Cojocaru, *Valurile vin şi se duc*, prefaţă (Cu ochii pe busolă) de Corneliu Traian Atanasiu, coperta: Tiberiu Tizu, PIM, Iaşi, 2020,

Constănţeanca Mihaela Cojocaru a publicat, în afară de acesta, patru volume de haiku şi foto-haiku (editate trilingv, la toate copertele, ilustraţiile, foto-haikuurile fiind realizate în colaborare cu fiul său, Tiberiu Tizu), semnalate la „Biblioteca haiku". În esenţă, şi-a propus, cum scrie şi în cuvântul său de început aici, să plece în poemele sale mai ales de la ideea de a surprinde „cât mai expresiv peisajele şi viaţa plantelor şi a vietăţilor din microcosmos şi din macrocosmos, dar şi sentimentele

resimțite în preajma mării". Și-a dorit să redea acestea, desigur, în concordanță cu cerințele a ce înseamnă haiku, „cu sensibilitate și fidelitate". În general, în toate cărțile sale, a mers pe ideea unei nesofisticării inutile a limbajului și a ce vrea să exprime, dar asta neînsemnând o simplitate anostă, ci căutarea acelui moment care poate să creeze în sufletul, în mintea cititorului un sentiment, o imagine asociată. Unele dintre poemele (și sunt ceva texte de acest fel) din carte sunt legate de perioada prin care trecem acum, cu izolarea, pandemia ș.a., dar căutând a contrabalansa sentimentele generate de amintirea acestor lucruri cu altele care ne amintesc de delicatețe, de natură, de frumusețea care rezidă din chiar fragilitatea/ evanescența unei flori, a unei miresme: „stare de alertă –/ din nou în grădină privind/ cu nesaț măceșul înflorit"; „ieșirea din autoizolare –/ cireșul din grădină/ are deja fructe"; „stare de urgență –/ maci crescând pe acoperiș/ să-i admir de la fereastră" ș.a.. Sau acele momente unice, pe care le păstrăm undeva în adâncul „scrinului" nostru cu amintiri din suflet, și care sunt legate de valuri, fie ele ale mării („pacea amurgului –/ val cu val marea aduce/ soarele la țărm") ori ale unui lac (lacul cu nuferi –/ unduit de aripi și valuri. prin stufăriș).

Una peste alta, în câteva cuvinte, Mihaela Cojocaru arată cu fiecare carte a sa, inclusiv în aceasta (apărută în colecția „Prispa cu greieri", coordonată de C.T. Atanasiu) că a abordat cu seriozitate studiul și scrierea acestui tip de poem, căutând mereu să găsească formulele care i se potrivesc pentru a exprima ceea ce își dorește.

Véronique Dutreix, *Colchiques*, cuvînt pe coperta a patra de M. Gonfalone-Modigliani, ilustrații: Armelle Dutreix, haïkus, AF, 2013, 58 p.

Placheta semnată de Véronique Dutreix, un nume cunoscut în domeniu, care ne-a vizitat cu ani în urmă țara, și apărută în colecția „Solstice", sub egida Asociației Francofone de haiku, difuzată cu numărul 38 al revistei „Gong", este a treia care apare sub semnătura sa, după *Entre deux branches*, 2011, și *Baisers de mufle*, 2012.

Véronique Dutreix poartă cititorul, printre brînduțele sale, în natură, în viața cotidiană din mijlocul naturii, acolo unde este locul omului pe meleagurile sale natale, pe malurile rîului Solnan. Poemele sale nu frizează sofisticarea, vorbesc despre bucurii normale, simple, despre locul omului între cele din jurul său, în univers, despre păsări, arbori, ploaie ș.a. Tehnic vorbind, așa cum am mai scris despre felul în care scriu autorii francezi, sunt diferențe față de cei de limbă engleză, dar, în lumina trendurilor moderne, legate de felul în care se respectă sau nu ideea de kigo, numărul de „silabe", lucrurile par cumva să se apropie adesea.

Una peste alta autoarea ne poartă într-o călătorie care cheamă şi la nostalgie, la reflecţie, şi la o re-apropiere de lumea satului, a copilăriei unora dintre noi. Delicate şi ilustraţiile. Câteva poeme: „atâta zăpadă/ contururile deformate ale acoperişurilor/ arbori tremurători"; „bătrîna mea căţea/ o petală de trandafir/ pe nas"; „răsărite din pământ/ frunzele de lalea/ săgeţi ale primăverii".

Editori: Adjei Agyei-Baah, Gabriel Rosenstock*, The Awakened one, Buddha-Themed Haiku from Around the World*, Poetry Chaikhana, 2021, 108 p.

O antologie care reuneşte autori de gen din ţări de pe toate continentele (din ţara noastră sunt doi autori antologaţi, ambii din Iaşi: Mirela Brăilean şi Marius Chelaru), şi nu ar fi corect să amintim doar unele nume ale celor antologaţi. De altfel, în cuvântul său de deschidere (*Praise for the Awakened one*), Andrew Schelling, editor al *The Wisdom Anthology of North American Buddhist Poetry*, afirmă că, după ştiinţa sa, „este prima antologie care adună haiku contemporan de pe fiecare continent, din fiecare colţ al planetei".

Numele celor doi editori, Adjei Agyei-Baah (co-fondator al „Poetry Foundation" din Ghana, „Africa Haiku Network" şi al primei reviste internaţionale de haiku din Africa, revistei „*The Mamba*", din care am prezentat un grupaj amplu) şi Gabriel Rosenstock (un autor prolific, nume cunoscut pe plan mondial, ale cărui poeme/ volume le-am prezentat de mai multe ori) sunt deja cunoscute cititorilor revistei noastre.

Cei doi editori au optat pentru aşezarea în pagină a poemelor autorilor contemporani cu câte un maestru japonez al genului, în versiunea lor în engleză, după cum spun în *Introducere*.

O antologie frumoasă, o idee interesantă, o selecţie în care au cântărit mai mult ideile, partea spirituală, spiritul haiku/ originalitatea decât elementele formale. Şi, nu în ultimul rând, o lectură plăcută, în numele unei idei generoase. În acest număr, după „Biblioteca haiku", prezentăm câteva poeme ale unora dintre autorii antologaţi, în versiunea română semnată de Olimpia Iacob.

Gillena Cox, *Moments*, Introduction: Michael Baribeau, AuthorHouse, Bloomington, Indian, SUA, 2007, 66 p.

„Haiku este despre acele momente din viaţa noastră pe care alegem să le păstrăm pentru totdeauna", scrie Gillena Cox, originară din St. James, Trininad, Republica Trinidad Tobago, la finalul acestei cărţi, unde mulţumeşte lui Michael Baribeau pentru introducere şi lui Cindy Tebo,

pentru prefaţa sa, constând într-un haiku, grupând apoi şi câteva poeme pe care le preferă cei doi, pe care îi consideră colaboratori la acest volum.

În fapt, cartea vorbeşte în haiku despre un an din viaţa autoarei, începînd cu Anul Nou şi încheindu-se cu sfîrşitul lui decembrie, cu zile de tot felul, sărbători, clipe în natură, reflectînd, nu cm ne-am obişnuit, cele patru anotimpuri cunoscute nouă, care nu există în Trinidad, ci doar două: cel secetos (care ar corespunde, temporal, cu iarna şi primăvara), şi cel umed (vara şi toamna). Dar citim şi despre căldură, şi despre uragane, despre păsări şi flori tipice locului, ocean şi felul în care se răsfrîng toate acestea în sufletul autoarei. O carte plină de culoare, interesant concepută.

Câteva poeme: „atenţionare de uragan/ în liniştea stranie/ un amurg incert"; „sezon ploios/ ciripit de păsări/ în interludiul însorit"; „noapte lungă/ o molie îşi aşează aripile/ să se odihnească pe uşă".

Hoinar prin lume, fotohaiku, I. *Anotimpurile*, antologie realizată de **Cornelia Atanasiu**, 2019, 190 p., *Tainele munţilor*, fotohaiku, II, 2020, 144 p., ambele la Editura Societăţii Scriitorilor Români, Bucureşti.

Hoinar prin lume un prim volum al unui ciclu care, aflăm din cuvântul Corneliei Atanasiu (în care vorbeşte şi despre activitatea colegilor noştri, autori de lirică de sorginte niponă, despre cei care mai creează şi cei care nu mai sunt, despre realizări ale acestora, despre cum s-a dezvoltat fotohaiku „după apariţia fotografiei color" ş.a.), va mai cuprinde: II: *Tainele munţilor*, pe care îl vom semnala mai jos, III. *Tumultul apelor*. De notat că, din start, cartea primit în Japonia un premiu.

În acest volum sunt selectate creaţii semnate de: Jules Cohn Botea (care a realizat prima expoziţie de gen la noi), Nicolae Eugen Atanasiu, Vali Iancu, Letiţia Lucia Iubu (recent am prezentat o altă carte a sa în rubrica noastră), Cornelia Atanasiu (cunoscută autoare de gen, realizatoare a unor antologii ş.a.), Utta Siegried Köning, Magdalena Dale (cunoscută pe plan mondial cu precădere pentru tanka, realizatoare de antologii ş.a.), Constantin Stroe (fost secretar al SRH, autor), Victoria Fătu Nalaţiu, Vasile Moldovan (fost preşedinte al SRH, autor cunoscut pe plan mondial, cu care am colaborat la multe proiecte ş.a.), Dan Doman, Adina Enăchescu, Dumitru Roşu.

În *Tainele munţilor* (fie ei munţi din Franţa ori România, Scoţia ş.a.) sunt texte semnate de numai cinci autori, anume Letiţia Lucia Iubu, Nicolae Eugen Atanasiu, Virginia Popescu, Nicole Pottier, Cornelia Atanasiu. Volumul al doilea cuprinde şi o secţiune, *Prezenţe – corespondenţe – conexiuni*, cu fotografii, informaţii, detalii despre fotohaiku/ haiku în România şi unii dintre autorii din aceste volume, continuată cu o alta, în care sunt amintite cărţile autorilor din antologie.

Aşadar, în ambele volume sunt nume de autori cunoscuţi în ţară, bună parte şi peste hotare, despre care am vorbit nu o dată la „Biblioteca haiku" relativ la volume, antologii ale lor sau în care erau prezenţi, reviste, premii ş.a.

Nu este cazul să „descriem" aceste fotohaiku, din motive evidente. Notăm, însă, că, în primul volum, nu au fost uitaţi cei care nu mai sunt printre noi, dar au avut o contribuţie la popularizarea/ dezvoltarea genului la noi; fiecare autor are şi o prezentare a activităţii în domeniu.

Ţie, floarea mea de cireş, poezie de inspiraţie japoneză, cuvinte de închidere: Editura Pim, Iaşi, 2021, 80 p.

După ce în numărul din vara lui 2021 prezentam un proiect coordonat de Doina Maria Tudor, acum facem acelaşi lucru cu un al doilea, *Floarea mea de cireş*, în care, ca şi data trecută, poemele sunt grupate pe nişte teme/ întâlniri (ca: prima întâlnire, cu drag de Dragobete, ultima îmbrăţişare, cireşi înflorind ş.a.), care au ca motto secvenţe din creaţiile unor poeţi/ scriitori mai mult sau mai puţin cunoscuţi marelui public de pe diverse meleaguri ale planetei, de la Rumi la Paolo Coelho, sau aparţinând unor autori anonimi ale căror cuvinte au ajuns prin secole până la noi.

Textele antologate sunt semnate de 17 autori (unii amintiţi deja în paginile revistei noastre, aici sau în alte rubrici): Ion Cuzuioc, Gabriel Dragnea, Petru Ioan Gârda, Mircea Gordan, Florin Grigoriu, Nică Janet, Eduard Mânecuţă, Gheorghe Mizgan, Vasile Moldovan, Mihai Moldoveanu, Dan Norea, Adrian Nicolae Popescu, Marin Rada, Ioan Mugurel Sasu, Constantin Stroe, Teodor Laurean, Gheorghe Vicol.

În ultima secţiune Petru Ioan Gârda, Nică Janet şi Vasile Moldovan au, pe lângă poeme, texte mai lungi în care vorbesc şi despre cum au perceput ei „tema" care le-a fost dată, despre haiku ieri şi azi, deapănă amintiri ş.a.

Aşadar, un proiect de urmărit şi în eventualele următoare etape din mai multe motive, între care şi din perspectiva „elasticităţii" (şi) tematice care, din ce am văzut, lasă loc de „evadare" şi din punct de vedere al stricteţii formale, pe alocuri, fiind vorba despre „poezie de inspiraţie japoneză". Pe de altă parte, şi nu în ultimul rând, e de interes şi datorită autorilor antologaţi.

Alte cărţi ale autorilor de haiku

Constantin Stroe, *Inscripţii pe suflet*, poezii, Editura UZP, Bucureşti, 2021, 184 p.

Întrucât numele lui Constantin Stroe, felul în care scrie şi lirică de

sorginte niponă şi altele sunt deja cunoscute cititorilor „Bibliotecii haiku", şi nici nu avem aspecte esenţiale de remarcat în acest volum de *Inscripţii pe suflet* ale sale, menţionăm doar că şi-a păstrat cu preponderenţă apetenţa pentru poezia rimată, nu neapărat a unei forme fixe anume, şi că, din punct de vedere tematic, sunt texte despre iubire, poezie, fiinţa iubită, copiii săi, credinţă, geografia/ tradiţiile/ istoria patriei, valorile naţionale, curgerea timpului ş.a.

Încheiem cu un poem, *Îngeri*: „Poeţii plecaţi,/ Citesc noaptea din stele,/ Trimiţându-ne noile lor creaţii./ Astfel, ne bucurăm,/ Noi, cei rămaşi,/ De atmosfera celestă...".

Marin Slujeru, *Cum trecem cuminţi*, triptic, Editura Valea Verde, Sighetu Marmaţiei, 2019, 164 p.

Marin Slujeru, aflăm dintr-o scurtă prezentare, n. în 1954 la Ocna Şugatag, trăitor în Sighetu Marmaţiei, a publicat până acum mai multe volume: *pauza de lectură*, 1999, *Tresăriri*, 2002, *Târziu în iunie*, 2003, *În neştire*, 2008, *Anotimpul neprevăzut*, 2013, *În pas de 17*, 2015, şi unul de reminiscenţe, *...léptem*, 2010.

Cum trecem cuminţi cuprinde şi două „continuări" (părţi secunde), să le spunem: *În pas de 17* (II), şi *Anotimpul neprevăzut* (II), şi o a treia parte *Oraşul de fiecare zi*. Fiind la „Biblioteca haiku, câteva cuvinte despre prima parte, *În pas de 17* (II), care este şi cea mai amplă, şi cuprinde terţine şi poeme în stil haiku/ haiku. Deşi nu există nici o precizare dacă sunt terţine sau altceva, din mai multe detalii, între care mai ales aşezarea în cunoscutul „5-7-5", conchidem că e posibil ca autorul să fi avut în vedere să scrie haiku, aşa că le vom aborda ca atare, fără alte comentarii. Trecând peste unele „abateri" (modul de folosire a semnelor de punctuaţie, kigo „repetat" în poem, fenomen considerat de Şerban Codrin un fel de „pleonasm": „ger, Ghenarie –/ se trec ionatanele/ la focărit"; „neaua peste tot... –/ în zori, câte-un fulg uşor,/ de peste noapte") autorul merge pe un drum care îl poate duce unde-şi doreşte, cu acest tip de poem. Exemple: „perdea de Paşte,/ cu pliuri fără număr/ – mâinile Bunei"; „veterani în parc –/ pocnetul degetelor/ mitraliere"; „gospodar seara –/ unge ţâţâna porţii/ sper Septembrie".

Altfel, şi din această secţiune, şi din celelalte, cititorul poate să se apropie de atmosferă din Sighetu Marmaţiei, cu parcul central, „cuconiţele", gardurile îndoite „de-atâta mălin în floare", ministrantul din faţa bisericii ş.a.. Mai constatăm că autorului îi place să observe detaliile din care apoi, poem cu poem, „asamblează" un tablou al lumii sale.

Anca Focşăneanu, *Civilizaţia japoneză de la origini până la epoca clasică*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014, 272 p.

Cărţi de acest tip sunt întotdeauna bine venite nu doar pentru creatorii de lirică niponă, ci pentru toţi cei interesaţi şi de Japonia, de acea zonă a lumii. Autoarea acestei cărţi, absolventă de unei facultăţi de limbă şi literatură japoneză, activând în acest domeniu în universitate şi în alte instituţii, nu este la primul demers de acest fel. A mai publicat, pe lângă diverse articole/ studii în domeniu: *Onomatopeele limbii japoneze în perspectivă tipologică*, 2006, *Cultura japoneză – repere şi interpretări*, a tradus o sumă de alte volume ale unor autori japonezi.

În cartea aceasta autoarea şi-a propus, citim în cuvântul înainte, să prezinte civilizaţia japoneză de la origini până la începutul perioadei medievale, oferind şi „repere esenţiale pentru înţelegerea contextului istoric şi intelectual în care s-a format cultura japoneză clasică", din care multe elemente pot fi regăsite şi în contemporaneitate. Pe de altă parte, pornind de la elementele locale, urmăreşte şi influenţele străine, dar şi felul în care s-au „sedimentat" prin „sedimentarea specificului naţional".

Succint, după Introducerea autoarei, capitolele cărţii sunt: 1. Japonia astăzi. Date generale, 2. Fondul cultural tradiţional (Shintō, Daoism, Şcoala yin-yang, Confucianism, Budismul), 3. Epocile istorice (cu o periodizare, apoi de la apariţia omului în Japonia, Epoca veche, perioada Jōmon, Yayoi, Kofun), 4. Epoca clasică (Asuka, 573-710, Nara, 710-794, Heian, 794-1185), 5. Anexe, bibliografie, hărţi, lista fotografiilor.

Este o lucrare amplă, care merită consultată de autorii de lirică de sorginte niponă, cu informaţii prezentate (şi din perspectivă culturală, când s-a considerat că e cazul) după o alegere atentă conform criteriilor autoarei, pe care ne face plăcere să o aducem în atenţia cititorilor revistei noastre. Şi o autoare ale cărei carţi/ traduceri ne propunem să o semnalăm de câte ori va fi posibil.

Murasaki Shikibu, *Povestea lui Genji*, traducere din limba japoneză, note, glosar şi legendele ilustraţiilor de Angela Hondru, Editura Polirom, Iaşi, 2017, 900 p.

Pe scurt (detaliat în „Convorbiri literare") despre un roman cu multe referiri şi la poezia clasică japoneză, la măşti şi la piesele Nō, dar mai ales la un episod din *Genji monogatari*, al posedării doamnei Aoi, soţia lui Genji, de către una dintre amantele sale, doamna Rokujō, care a lăsat urme şi în societatea, şi mai ales în literatura, în dramaturgia, cinematografia japoneză şi nu numai.

Cartea (într-o prezentare tipografică deosebită, şi în versiunea română a unui nume de referinţă de la noi, în domeniu, Angela Hondru)

este împărţită în trei părţi, fiecare purtând numele unei măşti din teatrul Nō: *Ryō no Onna, Masugami* şi *Fukai*. Încă din prima întâlnind un grup de personaje educate, culte, legate într-un mod mai mult sau mai puţin, după caz, şi prin conexiunile/ afinităţile/ animozităţile dintre ele, dar şi prin interesul pentru literatura perioadei Heian şi în mod special cea legată de posedarea de către spirite. Între personaje (cu totul nu sunt doar câteva, spre deosebire de *Genji*) se creează variante de triunghiuri. Totul se desfăşoară aidoma unui vechi concept artistic japonez, jo-ha-kyu (originat în *gagaku* – ajuns în Japonia cu budismul, din China -*, muzica* elegantă de la Curte, cu începere de undeva de prin secolul al şaptelea, aplicabil în varii domenii în Japonia, de la artele marţiale la ceremonia ceaiului, poezie, teatru, literatură în general ş.a.), conform cărora lucrurile încep agale, ca în secţiunea *Ryō no Onna*, apoi capătă viteză, ca în *Masugami*, pentru a se termina brusc, cum se sfârşesc şi secţiunea *Fukai* şi cartea.

Amintim aici această carte şi pentru că este a unei autoare japoneze, dar şi pentru referinţele la poezia clasică, la literatură, la temple, la posedare, la *Genji monogatari*, la literatura din perioada Heian, forme de poezie, teatrul Nō şi, evident, la măşti.

O lectură plăcută, interesantă, despre o lume aparte, o carte frumos realizată cu totul.

*

HAIKU DE PE MERIDIANELE LUMII

după acest ţărm
ţărmul de dincolo...
dincolo de lume
Buddha

ciocîrlie în zbor...
cît de nemărginit
e cerul
Chiyo-ni (1703-1775)

ziua mamei...
căutarea unei stele
printre stele
Tsanka Shishkova, Bulgaria

şosete în
bătaia soarelui cu dinţi –
frisoane!
Utsuji (1881-1920)

o frunză pe sorb
vîntul nu o va lăsa
singură
Martin Vaughan, Irlanda

cînd ochii se
desprind de orbite –
dorul de lotus
Yamaoka Tesshu (1836-1888)

priviri cu lotuși...
înflorire
în taină
Kala Ramesh, India

din inimă se cern
zăpezile
din Shinano
Kobayashi Issa (1763-1828)

Lacul Shinobazy –
chiar şi lotuşii păliți
mă înveselesc
Maeve O'Sullivan, Irlanda

o vacă să fii
n-ar fi rău – aţipeli matinale
răcoarea serii
Kagami Shiko (1665-1731)

siestă –
trupul lung al
Buddhei
Jim Kacian, SUA

(selecție din antologia editată de **Adjei Agyei-Baah, Gabriel Rosenstock, *The Awakened One*** *Buddha-Themed Haiku from Around the World*. Poetry Chaikhana, 2021. www.poetry-chaikhana.com)

Traduceri: **Olimpia Iacob**

POEZIE STRĂINĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ
POEZIE FRANCOFONĂ

Yvan GOLL
(1891-1950)

Al şaptelea trandafir
Primul trandafir este de granit
Al doilea trandafir este de vin roşu
Al treilea trandafir este de pene de ciocârlie
Al patrulea trandafir este de rugină
Al cincilea trandafir este de dor
Al şaselea trandafir este de cositor
Dar al şaptelea
Cel mai fragil
Cel mai nocturn
Cel mai frăţesc
De-abia după moartea ta
Va creşte din sicriul tău.

Andante
În piatra oraşelor bolnave
Răsună uneori muzica,
În înguste camera compacte
Un perete va fi dinamitat.
Un copil vorbeşte.
O femeie plânge.
De departe înapoia semnalelor de ceaţă,
Mugeşte marea devenită liberă
Şi în scoica inimilor noastre
Vuieşte Dumnezeu.

Cântec din Lorena
Ploaie mică,
Ploaie mică,
Eşti tu cea pe care o aud rugând
Litania mizeriei noastre?

Frate mic,
Frate mic,
Eşti tu cel care plânge
La capătul lumii – singur?

Moarte mică,
Moarte mică,
Eşti tu cea care dormitează
În inima mea, copleşită de necaz?

XXX
Treizeci de ani
Te-am aşteptat:
În grădinile orăşăneşti
În spatele tufişurilor pândind,
La miezul nopţii după spectacolul de teatru
Te însoţeam în vis,
În distinse galerii de artă
Cumpăr eu copia zâmbetului tău:
Timp de treizeci de ani
Am putut să te aştept.
Toată tinereţea!

D ar astăzi dacă nu eşti punctuală:
Aştept numai până la următorul tramvai!

Traducere din limba germană: **Mircea M. POP**

Jean PONCET

Poetica solidarităţii

Exemplar în discreţia cu care trece printre întâmplarile vieţii, de o urbanitate care vine dintr-un alt veac dar care l-a făcut apt de a purta povara diplomaţiei şi a agitatei lumi academice, poetul acesta descins printre noi pentru a ne face părtaşi, în volumele sale de versuri, nu doar luminii pure a sudului, ci şi prelungilor umbre ale cipreşilor de la Avignon ori aerului tare al culmilor Rodezului, poetul acesta, pentru care omul rămâne mereu o chestiune de solidaritate şi de comuniune, aduce în versurile sale, cu aceeaşi discreţie dar cu nedisimulată fervoare, ecourile neliniştitei Marsilii, stradelele sale topite-n penumbrele după-amiezelor arse de sărutarea Mistralului, mireasma amară de alge şi soare a Mediteranei.

O poezie a semenului şi a semnelor este poezia lui Jean Poncet, această voce lirică potolită, de o simplitate necăutată, pe care austeritatea metaforei o slujeşte deplin. Discursul unui poet adevărat. Căci un poet adevărat este acest prieten al literaturii române, pe care a cunoscut-o la ea acasă, acest îndrăgostit de

orizonturile liricii blagiene, pe care a tradus-o în limba franceză în cel mai amplu florilegiu de până acum, încununat pentru rodul muncii sale de Premiul Lucian Blaga, acest redactor al preacunoscutei reviste Autre-Sud, care scria pe pagina de gardă a unei antologii de poezie românească: Voix de Roumanie/ Voci din România, alcătuită şi prefaţată de el însuşi: « *Fie ca aceste voci să se facă auzite » !*

Triptic în memoria lui Lucian Blaga

Pentru Elena Danielo

*

Plâns cerul
peste satul tău de lacrimi
şi casa-n care ochii i-ai deschis
din amintirea bătăturii-i
ştearsă

sub streaşinile ruginite
proscrişii fii ai zeilor
pândesc
în van răscumpărarea
dintr-o vârstă de fier

Dormi totuşi, dormi
narcisele-s mereu aici
şi-aşteapă
în umbra zidului albastru
răcoarea mâinii tinerelor fete
şi ale lor corole de minuni
râzând tăcut
ne spun că ochii tăi
închişi
trudesc mereu să vadă nevăzutul.

Lancrăm, 6 mai 1998

*

zadarnic face orice
cuvânt
amintirea iubirii

dar când vine ceasul
ia locul
îngrijitoarei grădinii

ca nicicând
să nu vestejească
aceasta

*
nu alungaţi femeia cu creştetul tuns

bluza ei albă miroase-a
eterul
din pavilionul nebunilor
însă
bocancii ei soldăţeşti
de câte hârtoape
au fost sărutaţi
până s-ajungă-n oraş

nu alungaţi femeia cu creştetul tuns

baticul ei negru
e-al văduvelor
eterne
şi ochii ei de zăpadă cerşesc
doar un fir
de mărgăritar
să-nlumine cu el
bronzul poetului.

Cluj, 8 mai 1998

Marsilia, o viaţă

Maldormé

Marea și-a-mprăștiat
ultimul val

Ascultă sfidarea
unui copil care râde

Un miracol viaţa aceasta
fericită, eliberată
din nou

Si-atunci barca
sărută pietrişul
abia de-l atinge cu coca
mângâiere scrâşnită

Si ochii ei deschişi

Fildeş palpitând
peştii smulşi din adânc.

Cheiul canalului
Scara
miros de praf de puşcă
şi de busuioc
vorbeşte napolitana

Ii povesteşti
alchimia cuptorului
acolo unde în taină-ndelungă
se împlinesc
nunţile
ţărânii şi sării

Balustrada umedă-a
scării
înaintea plecării în lume

Afară
soarele glorifică fruntea
celor drepţi
şi pelerinele sângerii
care pocnesc în vânt.

Sormiou
Cenuşi calde încă
pe drumul albastru

Jos de tot
la picioarele stâncii
se sparge cu furie

valul

Pentru prima şi ultima oară
Cenuşie
ploaia amintirii

pluteşte în aer
şi-n urmă
se duce

neoprite vârtejuri

întâmpinate
de ierburi de mare.

Clopotul din Rodez
nu
prieteni
nu va coborâ focul nicicând
peste creştetul vostru
dacă lumina-n lăuntru
nu străluceşte deja

căci doar
iluminarea aprinde
o flacără
veşnică.

Prezentări şi traduceri: **Valeriu STANCU**

POEZIE CONTEMPORANĂ DIN SUA

John DIGBY

Monsieur Dada
Pe invizibile picioare din vată dănţuitoare
Te văd mergînd sub mustaţa de cristal
Nefiresc de mare rămînînd ascunsă ochiului privitor
E totuşi cît un elefant într-o ceaşcă de ceai
Suflînd fulgi moi din săruturi de hulubi
Din nestatornicele stări ale muşchilor tăi

Înaintînd în mare
În buzunarul din spate
Ţii scheletul nurliu
Din ochi de şarpe
Şi fluturii îi sperii fără pic de milă
Cu găleata golindu-le bărbile de lacrimi cenuşii

Cînd părul tău ascunde sub spumă
Zîmbetele tigrilor ca să clocească struţii
Printre zonele de munte ale batistele tale
Te văd ieşind
Din orbitoare zăpezi din somnul catîrului
Plimbîndu-te de-a lungul Senei suflînd aburul
Înaintea soarelui să-i stîrneşti rîsul

Tristan Tzara Tristan Tzara
Păsările îşi bat cuiele gumate din cînturi
În jobenul tău elegant din cîntece fluide
În care ţii pantofii zîmbitori din foc îngheţat
Părul din ouă cu două capete ciripitoare
Urechile din douăzeci de milioane de cîntece de privighetori
Bastonul din aer ars desenînd lupinguri
Monoclul din tunet făcînd tumbe
Şi antipoemele tale din iepuri albi intrînd ieşind
Ţopăind pe vîrfuri prin golurile cerului
Rîzînd ca sclavii roboţi
Din scobiturile ochilor

O Monsieur Tristan Tzara

Plouă plouă plouă plouă plouă plouă
Bolboroci crescînd din rîsu-ţi bulbucind
Peste Rue Rivoli Jardin des Tuileries Rue Jacob
Boulevard St Germain Pont-Neuf

Urşii
Aceşti urşi de culoarea portocalei
păroşi şi greoi
cu feţe mînjite cu miere
înaintează anevoie pe piciorele din spate
ridicîndu-se din subconştientul celui adormit
şi pornesc dansul uimitor
un balet cumpănit tăcut
pe muzică ciudată stropită cu linişte
unde timpul alunecă într-un adagio
ţinînd trează atenţia celui care visează

fiecare urs prinde un soare între fălci
şi face tumbe prin aer în voie
hoinărind ca un artist la trapez
sărind fără grabă de la o stea la alta
mînuind o duzină de sori diferiţi
cu iscusinţa unui magician priceput

ei valsează deasupra nesfîrşitelor păduri de pin
atingînd ici şi colo
cu labele grele
un copac doi şi brusc flăcările
se-mpreună într-un foc ameninţător
erupînd ca un vulcan furios
împroşcîndu-l cu lavă clocotindă pe cel care visează

acum iadul se deschide înaintea lui
şi se porneşte teroarea
simte cum păşeşte în infern
văzîndu-şi trupul
bulbucind într-o minge de foc
carnea şi părul topindu-i-se
rămînînd o ţeastă rînjind
ochii arzînd acoperiţi de flăcări copleşitoare
şi el se face mic între cearşafuri răsucite de spaimă

cînd coşmarul îl apropie
de lama briciului deşteptării
urşii ies din foc
rîzînd şi dansînd în jurul capului lui
şi apoi rînd pe rînd se retrag
strecurîndu-se în vîrful picioarelor
temîndu-se să nu cumva să îl trezească
lăsîndu-l să alunece în somn din nou

tot dansînd ei se fac mai mici
lăsîndu-şi formele păroase
dispărînd puţin cîte puţin în adîncuri
devenind acolo lumini bătînd pînă departe
mîini de stele risipite
aruncate peste chipul rece al nopţii

Traduceri: **Olimpia IACOB**

POEZIE CONTEMPORANĂ DIN ISRAEL

Menachem M. FALEK

Măcelar
Bunicul meu avea o măcelărie cușer
Singura în Bistrița-Năsăud.
Când a părăsit lumea la vârsta de 37 de ani
Tatăl meu i-a luat locul
Și a devenit măcelar la șapte ani.

Și eu fug de mirosul cărnii proaspete
De atingerea cărnii vii, de culoarea sângelui.
Eu sunt măcelar de cuvinte
Le tai, le curăț, le aranjez, le acopăr cu mirodenii
Sacrific poezii.

Într-o cameră mică
Pe strada Titulescu
Tata șade îmbrăcat în alb
Pe o pernă albă ca zăpada
Înalt înalt în capul mesei
Luminată de lumânările de sărbători.

Cartea veche de rugăciuni e deschisă în fața sa.

El se ridică de pe scaun, își închide ochii
Se acoperă cu talitul[1]
Și șoptește cu mare credință
Cuvinte neînțelese
Într-o limbă ciudată învățată pe de rost
Din tată-n fiu.
Eu ascult credincios
Și ating sfințenia.

Tata a revenit în satul copilăriei
Răsărit
Căruță părăsită

[1] Eșarfă de rugăciune.

Câmp acoperit cu un strat
De gheață grea

Și totuși trebuie
Documentat
Casa goală
O mână osoasă
Se deconectează

Ceața înghețată plutește
În aer.

Exodul meu egiptean
La miezul nopții m-am predat cuvântului de vrajă inventat
Am străbătut marea râului Bistrița cea întinsă
Spre pădurea veche a lui Bram Stoker.
Castele întunecate, nișe de peșteri luminate cu lumânări
Sicriu strălucind în mijlocul sălii
Și contele în haine negre, părul pieptănat
spre spate cu grijă
intră și iese -
mă invită
în paginile pădurii
mă cheamă înăuntru
să născocesc povești
să fiu eroul invincibil
al propriei mele povești.

Iluminat
Bunicul meu era un cunoscut constructor de coșuri de fabrici
Când comuniștii au intrat în București
El stătea zilnic
În fața casei sale, cu o secure ascuțită
În mâini,
Ca să-și păzească cele cinci fete
De iluminatul invadator
Căruia îi plăceau blănurile, ceasurile Doxa
Și fecioarele lui tinere.

Bicicleta
Când autobuzul a sosit tata a coborât din el

M-a pupat, s-a urcat pe acoperişul autobuzului
Şi a coborât de acolo o bicicletă neagră strălucitoare
Ca acelea ale lui Dorel şi Toma, şi a adus-o cu mâinile sale spre mine.

În drum spre casă eu ţin strâns
Mâna tatei cu o mână a mea
Şi mânerul bicicletei cu cealaltă mână.

Îmi promit să învăţ să conduc
Până la sfârşitul săptămânii, cad şi cad dar continui
Lovit însângerat adorm în fiecare noapte cu zâmbetul pe buze
Decolez înalt, deasupra tuturor.

Marele tenor al tatei
Tata stătea pe punte
Privea la infinitul albastru
De peste balustradă, spunea uimit
Ce mare e marea!
Ce mare e marea!

Vocea a rezonat în toba valurilor
Însoţită de trompeta difuzorului:
Mangiare mangiare.

Şase zile şi încă o zi
A continuat melodia
Ce mare e marea!
Ce mare e marea!
Şase zile şi încă o zi
A cântat marele tenor al tatei.

Prima zi în Israel
Am ajuns cu vaporul la malul din Haifa.
Tata a cerut să ne duca la Beer-Sheva unde ne aştepta familia
Dar funcţionarul de absorbţie ne-a anunţat aspru hotărât:
Pentru voi va fi mult mai bine la Mitpe-Ramon.
E aproape de Beer-Sheva, doar cinci minute.

Era luna iulie. Soarele ardea.

În taxi era tare cald și soferul
Repeta „ţvei minute”[1] cu un accent străin.
Eroii care au luptat în povestirile Bibliei
Și portocalii care mi-au fost promiși
Nu i-am văzut la marginea drumului, poate pentru că eu nu știam cum arată.

După masă am ajuns la o clădire cu multe etaje prăfuite.
Într-o parte se înghesuiau alte câteva zgârie-nori la fel de monotone
Și în cealaltă parte se deschidea un deșert fără de sfârșit.
Pe linia cerului era un turn de apă.

Mama a intrat în apartamentul gol
A scos din geanta ei o batistă
Și a început să șteargă praful din salon.
Când a văzut mărimea deșertului și ariditatea lui
A spus hotărâtă tatei:
Noi nu rămânem aici!
Mâine dimineaţă plecăm!

Eram culcat pe patul de sohnut[2], cu faţa spre lună.
Prima dată în viaţă am văzut un cer lipsit de nori.
Luna privea spre mine cu faţa ei palidă.

Înăuntrul etajului de sus al clădirii goale și înfricoșătoare
Între șuieratul vântului și urlatul șacalilor
Am adormit paralizat
Învăţând însemnătatea cuvintelor „mi-e dor”.

(din volumul în curs de apariție *Limba paternă, limba maternă*)

[1] Două minute; în limba idiș, limbă vorbită de noii emigranți din ţări europene care nu știu limba ebraică. Șoferul era marocan și nu știa nici o limbă a acestor emigranți și doar încerca să se împrietenească și să ne liniștească.
[2] Pat de sohnut': o parte din micul ajutor pentru mobilat dat de agenția evreiască care aducea emigranții.

POEZIE CHINEZĂ CONTEMPORANĂ

YAO GUOYOU 姚国友

Sau scris pe verticală:
姚
国
友

Yao Guoyou este poet, pictor şi caligraf, membru al Centrului Internaţional de Artă Beijing şi al mai multor societăţi de arte frumoase, cercetător, fondator al Academiei de Pictură şi Caligrafie Shengshi Hancheng din Beijing.
În 2013: interviu exclusiv cu sute de caligrafi şi pictori din întreaga lume în „Financial Street Weekly": „Onestitate, Înţelepciune şi Calea dreaptă: interviu cu educatorul de artă Yao Guoyou".

O explicaţie a catrenului cu şapte caractere：
Poezia cu şapte caractere, gen al poeziei tradiţionale **七绝 qijue**, aparţine deopotrivă liricii chineze străvechi şi poeziei moderne. Întreaga poezie în acest stil are patru versuri a câte şapte caractere. Există cerinţe metrice stricte în ceea ce priveşte ritmul şi rima.

Celebru este poemul lui **LI BAI 李白** (701 - 762)

CASCADA DE PE MUNTELE LU 望庐山瀑布
Wàng lúshān pùbù

日照香炉生紫烟，(rìzhào xiānglú shēng zǐ yān,)
遥看瀑布挂前川。(yáo kàn pùbù guà qiánchuān.)
飞流直下三千尺，(fēi liú zhíxià sānqiān chǐ,)
疑是银河落九天。(yí shì yínhé luò jiǔtiān.)

În razele soarelui, candela naşte fum violet,
Privită de departe, cascada e apă suspendată.
Zboară în jos de la trei mii de picioare,
Parcă din al Noulea Cer cade Calea Lactee.

În original, aceeaşi rimă au versurile 1,2 şi 4.

În dinastia Tang (618-907) acest tip de poezie, laolaltă cu *五绝* ***wujue***, cinci caractere în vers, sunt formele poetice cele mai utilizate. Poeţii încercau să cuprindă în aceste forme prozodice fixe şi pretenţioase trăirile lor, starea poetică a ţării şi a lumii. Pentru a prezenta cititorilor noştri cât mai fidel aceste scrieri de valoare, am optat pentru calea traducerii libere, neîngrădite de rigori, cât mai aproape de sensul originalului, aproape cuvânt cu cuvânt.

NOUĂ POEME ÎN STIL CLASIC

孝道 PIETATE FILIALĂ

Cocoşii cântă. Bătrânii-i aud, se trezesc,
Din străvechime-i schimbul reîncarnării.
Bunătatea strămoşilor este cât apa mării,
Pietatea noastră filială–- firav pârâu.
6 Decembrie 2019

叶 CLOROFILĂ

Mugurii de jad aclamă începutul primăverii,
Smaraldul proaspăt al frunzelor se dedică apelor limpezi,
dealurilor verzi.
Ele nasc cele mai felurite flori căptuşite-n smarald,
Trupul de aur cade şi se preface-n ţărână.
28 Octombrie 2019

路边树 POMII DE LÂNGĂ DRUM

Netulburaţi în singurătate, pomii de lângă drum
Răsuciţi, cocârjaţi, năpădiţi de boli.
Nu se poate face mobilă din trunchiuri,
Ba se despică greu să ardă-n vatră.
21 Noiembrie 2019

园浪漫绽春芳 GRĂDINA ROMANTICĂ ÎNFLOREŞTE PRIMĂVARA

Briza toamnei aduce frigul dimineaţa şi seara,
Mugurii iubirii au în ei timiditate, persistenţă.
Mlădiţe mii iubesc pământul cu pasiune
O grădină romantică înfloreşte primăvara.
13 Septembrie 2020

梨园游 LIVADA CU PERI

Plimbare în livada cu peri, la începutul verii,
Pretutindeni sunt frunzele roşii, parcă-ar fi toamnă.
Culoarea conopidei dă înapoi,
Piersica aurie îşi cercetează timid budoarul.
6 Mai 2020

文友缘 SENSUL CULTURII

De patruzeci de ani tot agit tuşul,

Priceperea şi stilul bat calea până-n vârf de munte.
Cântul, virajul şi culmea nasc mugurii prieteniei,
Pe stâncile înalte înfloresc flori proaspete.

13 Aprilie 2020

咏菊 ODĂ CRIZANTEMEI

Cerul îngheţat este plin de flori,
Lacrimile spală crizantema în cinci culori.
Ea se-nconvoaie, în os dur se preface,
Cu dragoste şi ambiţie.

4 Decembrie 2019

咏兰花 ODĂ ORHIDEEI

Câteva orhidee, sus pe munte, în ploaie şi ceaţă,
Trifoiul trei petale umple câmpul de phoenicşi.
Flori roşii cu frunze largi sunt peste tot,
Parfumul puternic urcă sus în nouri.

4 Decembrie 2019

丹青翰墨照无求 FĂRĂ PRETENŢII

Lacrimile de jad, fire de mătase, alungă mii de toamne,
Cultivarea calităţii: mări de înţelepciune, fluvii de instruire.
Eu susţin luna şi deopotrivă stelele,
Şi n-am nici o pretenţie.

16 Octombrie 2019

SI WEN 司雯

Sau numele scris pe verticală:

司
雯

Si Wen este o tânără poetă, editor din provincia Anhui, China de mijloc. Cărţile de artă editate de ea au fost adesea premiate şi sunt preluate şi tipărite de case de editură de prestigiu de pretutindeni.

《南歌子•中秋》CÂNTEC DIN SUD. MIJLOCUL TOAMNEI

Norii acoperă luna. E mijlocul toamnei,
Ploaia răpăie peste lampioane.
Cine a trimis pe nor o scrisoare de brocart
Zâmbeşte. Pe ploaie, luna seamănă cu un om beat.

Barca de-acum
A fost tot timpul pe ape.
Un val stârneşte altele mii,
Şi se miră
Cine nu împlineşte viaţa ca lumea?

《秦楼月·中秋》PAVILIONUL LUNII DIN QIN. MIJLOCUL TOAMNEI
Pe Muntele prunilor, oamenii se uită la lună
Şi o întreabă când e mijlocul toamnei.
În mijlocul toameni, luna e perfectă,
Îi poate împlini şi pe oameni?

Când va fi luna rotundă?
Calea toamnei cu greu se-mplineşte.
Iar în toamnă, oriunde ai merge
Eşti supus naturii.

《相见欢·新春》CELEBRARE. PRIMĂVARA
Piersicile proaspete înlocuiesc talismanul,
Mi-e de-ajuns primăvara.
Recit China Roşie
Răsunetul cărţilor pretutindeni.

Discut şi râd
Din inimă, cu clarviziune.
Urări tuturor
Dealurile verzi curg mereu în torenţii repezi.

《醉太平·新春》 BEŢIE TIHNITĂ. PRIMĂVARA
A venit primăvara,
Fericire fără de margini.
Exaltate tresar mii de cuvinte,
Vântul şuieră pe nenumărate voci.

Planurile de-un an
Fac un pas înainte.
Înaintează, nu te opri,
Fie prea bine peste tot!

Traducere şi prezentare: **Constantin LUPEANU**

POEZIE NIPONĂ

Taeko UEMURA

Taeko Uemura este deja cunoscută cititorilor revistei, dat fiind că nu este prima dată când au apărut poeme ale ei în versiunea română, inclusiv în revista „Poezia". Este născută în Kyoto, oraș în care locuiește și azi. A absolvit literele la Konan University. Este director al Japan Universal Poets Association. Predă literatură și economie la universitate, și este președinta unei companii.
Este membră a Japan Pen Club, Kansai Poets Association, Japan Universal Poets Association. A publicat mai multe cărți de poezie între care amintim și *Duet of Wind*, apărută la Kyoto, în colaborare cu subsemnatul, dar și *Pas de deux*, în aceeași formulă auctorială, apărută la editura ieșeană Timpul.

No radio, No echo

Când dansez într-un loc fără radio
Nu aud nici un sunet
Și nu cer nimic
Pentru că spusele mele
Se vor pierde într-un spațiu lipsit de sunet

Rețelele sociale nu sunt disponibile

Când măsor valoarea iubirii
Într-un spațiu fără reflexie
O infinită binecuvântare se ridică
Dintr-o serenitate fără ecou

Sufletul poetului

Azi și ziua de mâine
Voi pleca oriunde
Prin toată lumea
Să întâlnesc sufletele poeților
Să rezonez cu ele...

Dincolo de diferențe, limbi,
Ascult sufletul poeților
Cu urechile mele

Întrezăresc chipurile poeților
Cu ochii mei
Ating viețile poeților
Cu emoție
Sunt inspirată de stilul lor de viață
Cu elemente vii

Pentru a întâlni poeții
Care trăiesc în solitudine
Croind un strigăt al sufletului
Care nu e umplut
Și nici nu a fost umplut
De vreun înțeles
Ci de cuvinte
De poezie
Așa încât ei fac pași semnificativi prin viață
Eu nu pot decât să hoinăresc ici și colo
Azi și ziua de mâine
Voi merge oriunde
Peste tot în lume
Să descopăr locul
În care se pot întoarce sufletele poeților

Versiunea română și prezentare: **Marius CHELARU**

POEZIE CONTEMPORANĂ SLOVACĂ

Dagmar MÁRIA ANOCA

Dagmar Mária Anoca (n. 28 XII 1951, Nădlac, jud. Arad). Studii la Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine la Universitatea Bucureşti; a absolvit studii de slovacistică şi romanistică la Facultatea de Filozofie de la Universitatea Komenský, Bratislava. Doctorat în filologie la Universitatea Bucureşti (1981). A c t i v i t a t e a: conferenţiar la Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine a Universităţii Bucureşti, redactor la publicaţiile minorităţii slovace din România, membru în colegiul de redacţie al revistelor „Dolnozemský Slovák", „RAK", Bratislava. Membru în Comisia pentru minorităţi a Uniunii Scriitorilor din România (1997-2001, 2013-); membru fondator al Societăţii Culturale şi Ştiinţifice „Ivan Krasko" din Nădlac, secretar general (2008 -); membru al Asociaţiei Slaviştilor din România; membru de onoare al Societăţii Scriitorilor Slovaci (Slovacia); membru al Uniunii Scriitorilor, Artiştilor şi Oamenilor de Cultură Slovaci din Diaspora, membru al Comisiei pentru ştiinţă a Asociaţiei Mondiale a Slovacilor de peste Hotare. Volume: *Knižka pre prvákov* [Carte pentru cei dintr-a-ntâi; versuri], 1983; *Knihy rozlúčok* [Cărţile despărţirilor; versuri], 1985; *Kniha príbehov alebo poltóny* [Cartea întâmplărilor sau semitonuri; proză], 1988; *Synonymia* [Sinonimie; versuri], 1993; *Kniha stretnutí* [Cartea întâlnirilor; versuri], Arkus, Senica, Slovacia, 1995; *Kde bolo, tam bolo* [A fost odată; basme de autor], 1997; *Ročné obdobia* [Anotimpuri; versuri], 1996; *Hľadanie sférického priestoru* [Căutarea spaţiului sferic; critică şi istorie literară], 1997; *Literárne reflexie* [Reflecţii literare; critică şi istorie literară], 1997; *Zväčšenina* [Fotografie mărită; proză, selecţie], 1997; *Slovenská literatúra v Rumunsku* [Literatura slovacă din România; monografie, istorie literară], 2002 (ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, 2010); *Melanchólia*, Verše [Melancolia, Poeme], 2010; *Stratený archetyp*, Verše [Arhetip pierdut, Poeme], 2014; *Renesančný kruh***,** Verše a poetická próza [Cercul renascentist, Versuri şi proză poetică], 2017; *Arhetip pierdut*, Poeme, Antologie şi traducere în limba română de Lucian Alexiu, Timişoara, 2018 etc.

Prevalentă, între multele domenii de manifestare ale scriitoarei, este poezia. Interogativă şi dilematică uneori, Anoca propune, în primele culegeri (mai puţin în *Synonymia,* 1993, carte construită, experimentând nelinişti şi premoniţii ale omului de litere, filolog şi enciclopedist) confesiuni lirice, ceremonialuri ale întristării ori exultaţii naturiste. Selectează, în volumele mai noi, stanţe în care de remarcat sunt fervoarea contemplativă, tentaţia construcţiei conceptuale, turnura apodictică a frazei, reflexivitatea, ştiinţa, nu în ultimul rând, a formulării lapidare, eliptice. De precizat în context că poezia pe care o practică universitara nu aparţine, neapărat, unui spirit livresc. Între *glosă* şi *confesiune*, pentru autoare, graniţele rămân îndestul de laxe, îndestul de fluide; tot la fel cum între fabulaţie şi trăit, între autoficţiune şi epica mitului ori a istoriei. Date valabile deopotrivă pentru construcţiile poematice mai ample şi pentru textele, mai scurte, în maniera celor din ciclul *Haiku despre metafizică la preţul de 24 de coroane*, care pot da o idee despre un mod de a înţelege poezia; care vorbesc, cu suficientă claritate, despre practicile care agrementează discursul liric: formulări apodictice, decupaje

imagistice și asociații rare, plăcere a parafrazei și a citatului cultural, venind dintr-un secol de experiment literar și decantare a experienţelor istoricizate ale literaturii.

ARHETIP PIERDUT
Mor și învii
în groapa mea
de douăsprezece ori pe an.

Cu toate acestea nu sunt Osiris.
E suficient de adâncă groapa?
Dar pântecul?
Conștiința?

PE MASĂ UN CAP RETEZAT
Pe masă un cap retezat
nici urmă de ghilotină
nici o picătură de
sânge –

Ochii lui muți aduc laudă
dăltuitorule
mâinilor tale.

APOI
Pe celălalt mal
totul îmi pare străin.
Acolo-i o femeie cu trup uriaș
ea dă drumul la căluşei
urcă în ei
copii și bătrâni.
Îmi trimit ochii-ntr-acolo
din această pricină capul mi se învârte.
Sunt toată spuzită de pustule.

GINKGO BILOBA
Pe o foaie imaculată – frunza
mi-ai trimis-o din era secundară.
Precum un evantai își desface palma
delicată, mă privește cu dorință în ochi.
Am coborât pleoapele ca să nu observe

cât de ieftin i-am vândut iubirea
pe-o iubire de alaltăieri.

* * *

Să decupezi din muşchiul putred al cerului
un mesteacăn alb,
strălucitor precum un sat mexican
pe limba de nisip a verii.
Să-l pui într-un colaj,
să smulgi lâna de aur a furiei
iar din muţenie
să dezghioci mesteacănul alb.

* * *

Nu sunt bărbat
iată de ce nu pot să spun
că îmi împrăştii sămânţa.
Aş putea fi însă asemeni pământului
care primeşte şi dă.
(De ce să mă căznesc cu metafora
dacă în curând
cu toţii vom fi nişte calculatoare
alimentate cu hârtie perforată,
ele vor ejecta hârtie perforată,
voi fi o maşinărie rece
– până când se va descoperi imitaţia perfectă a materiei vii
sau şi mai bine
roboţii biologici, geneticienii
lucrează deja la treaba asta –
carcasa metalică
se umple de broboane reci de transpiraţie
şi din pricina ei chiar aş putea
să mă înec
în furtuna propriului meu sânge.

ALEXANDRU CEL MARE E MORT SAU E *MORTUL* ?
Alexandru cel Mare, scufundat în miere,
pentru a putea fi transportat de pe câmpul de luptă
la Ekbatana ori la Alexandria,
ce mai contează, de vreme ce
Alexandru cel Mare, scufundat în miere, e mort.

Murim în fiecare seară şi
ne trezim renăscuţi într-o nouă dimineaţă.
Murim la finele fiecărei epoci şi
ne trezim în alta.
Murim în fiecare iubire şi
ne trezim mai săraci
şi mai bogaţi cu o moarte.
Cochilia creşte, se face crustă, se răsuceşte
tot mai departe de străînceput –
ce fericire pentru fiinţele superioare –
au pierdut cochilia...

* * *
Să colinzi prin deşertul de nisip
către orizontul numit sfârşit.
Ca să pot asfinţi
dincolo de el, acolo,
unde voi fi găsită de alţii.

* * *
Frumuseţea piramidelor
ne încântă
prin inutilitatea lor eroică.

Inutilitate?

* * *
Să-ţi iei zborul cu aripi de şindrilă
şi să rămâi în veşnicie.
Să zideşti o casă.

HAIKU DESPRE METAFIZICĂ LA PREŢUL DE 24 DE COROANE
Nori pe tăcute –

Vântul îşi râde de ei.
Tu eşti dedesubt.

* * *
Să pui pâinea la copt.
Virtutea simplă a coajei.
Riduri pe faţă.

* * *
Un cal, un câine. Fidelitatea lemnului.
Căruţă.
Desăvârşirea – o roată.

* * *
Să închizi uşa.
Pe urmă fereastra.
Să păstrezi în memorie două ceşti.

* * *
Pasărea lângă
bobul roşu de păducel.
Albul zăpezii.

Traducere şi pezentare de **Lucian ALEXIU**

Ivica RUTTKAYOVÁ

Ivica Ruttkayová s-a născut în 1 martie 1963 la Bratislava. Absolventă, în 1988, de studii superioare la Universitatea Komenský din Bratislava, specializarea teoria culturii. Din anul 1989 este redactor la Radiodifuziunea Slovacă. Se dedică publicisticii culturale şi artistice, problematicii ştiinţelor sociale. Membră a Asociaţiei Organizaţiilor Scriitoriceşti din Slovacia şi a Centrului Slovac PEN. Scrie poezie, proză, texte de teatru radiofonic şi recenzii. Pentru activitatea jurnalistică şi dramatică a fost distinsă cu mai multe premii. Au fost traduse în limbi străine: *Dievča na telefón (*Tânără la telefon, în engleză, 2006); *Dekády* (Decade, în engleză şi franceză, 2008). Poemele i-au apărut în antologii în cehă (*Korene/Kořeny* – Rădăcini, 2018), în sârbă (*Svetlosti sabranija* – Lumina întâlnirii, 2019). A publicat două volume de versuri: *Anjeličkárka* – Komentáre (Doftoroaia – comentarii, 2002), *Hadia žena* (Femeia şarpe, 2012).

Numărul nopţilor e finit
Borges iubeşte oglinzile.
Îşi dublează în ele
singurătatea.
Şi aceasta este un mod.
Mai simplu ar fi
să şezi
la miezul nopţii
pe un parapet
şi să urmăreşti stelele.

Oglinzile dublează.
Iar numărul nopţilor
e finit...

Mecanismul budhist Alenka
Aşa deci,
ceva între respiraţie
şi inspiraţie,
acel spaţiu liber esenţial
dindărătul lor.
Trebuie să descoperi,
unde e asta
şi să încetezi definitiv
să te temi.

În ţara minunilor
Numele Alenka nu-mi place
dar
nu-mi place nici numele Alica.
Nu mă asemăn
cu nici una dintre ele,
uite,
nu mă asemăn
cu nimeni dintre voi...
Trec prin oglindă.
Repet la infinit
aceleaşi greşeli,
la capătul culoarului
aştept eu
şi alerg în întîmpinarea mea.

Medeea II
I-am aparţinut
lui, zic, nu ţie,
pentru că tu eşti doar un bărbat
pe un vas care se îndepărtează,
sărmane argonaut.
Cu degetele înfipte în nisipul
litoralului,
îmi aparţin mie însămi.
Cu un cap mai înaltă

decât femeile băştinaşe din cor.
Singura.
Îmi asum copii mei morţi.

Gelozie
Crezi că mă observă
un înger?
Frica mea?
Aceea ilizibilă
ştire?
Mă observă
din oglindă,
când îmi pieptăn
părul?
Eşti pe cale să mă pierzi.
Mă pierzi
cu fiecare privire
mai mult...

Mersul trenurilor la îngeri
Se întorc de la tine oglinzile....
De parcă în tren
pentru o clipă
te scufunzi în lectura unei cărţi.
Ridici capul
Şi în faţa ta
stă....
altcineva
Acela,
care a fost acolo,
a dispărut....
Îţi vine să plângi
şi-l întrebi
pe celălalt –
Când, pentru dumnezeu,
în sfârşit
coborâm?

Cu Bach niciodată nu am băut cafea
Trebuie să revin mereu la asta.
De parcă pelicula de celuloid

a memoriei mele
s-ar fi lipit la temperatură mare.
E ceva curios,
că m-a cunoscut atât de intim
un bărbat gras puturos.
Undeva în semiîntuneric,
în spatele scărilor în spirală
din biserica pustie,
lovea cu degetele
clapele orgii.
În note a scris
tot ce mi s-a întâmplat
şi încă mi se va întâmpla...
Şi pe urmă un alt bărbat, în cu totul altă vreme,
exact după îndrumările lui
dă mai departe mesajul.
Eu
stând în rândul nouă,
speriată şi nesigură.
Cum să mă împac cu asta?

Ce mai aştept
Prea liberă
ca să
nu devin pescăruş...
Încă pe luciul apei,
cu picioarele crescând în apă,
mă las dusă
de curent.
Aştept
clipa
în care îmi iau zborul
şi mă întorc acasă.
Doar că unde e casa
mea?

Ofelia la mănăstire
În sfârşit am înţeles că e un banc
şi că cineva puternic
glumeşte cu noi în mod deplasat...
Hamlet jucând un nebun

iar Ofelia nebună definitiv
pe fundul apei din împrejurimi.
Uneori însă lucrurile
pot fi schimbate,
într-o altă versiune. Ofelia
ajunge la mănăstire,
îşi scrie dramele copilăreşti
despre trădare
şi exact potrivit scenariului
joacă îngeri palizi dintr-un alt cer.
În celula strâmtă a morţii.

Traducere şi prezentare de **Dagmar Maria ANOCA**, **Lucian ALEXIU**

POEZIE ŞI CENUŞĂ

Dragoș COJOCARU

Poezie şi cenuşă în *Divina Comedie*

Încheiem Anul Dante şi cu această contribuţie, sărbătorind cele şapte secole trecute de la trecerea Poetului la cele veşnice prin examinarea prezenţei în *Divina Comedie* (şi a reflectării în traducerile româneşti integrale consacrate) a simbolului prin excelenţă al morţii: *cenuşa*. Profitând de rezultatele efortului sistematic întreprins de Scartazzini, aflăm o nuanţare semantică a utilizărilor acestui simbol în funcţie de care vom purcede şi vom desfăşura analiza noastră traductologică.

Apariţia termenului (în italiană *cenere*, din latinescul *cinis*, *cineris*) în sensul său primar (definit de Scartazzini: „acea pulbere în care se transformă lemnele şi celelalte materiale combustibile mistuite de foc") survine în *Purg*. IX, 115. În pasajul respectiv, Dante descrie veşmântul îngerul postat la poarta Purgatoriului, zăbovind în mod particular asupra culorii acestuia, pentru care oferă doi termeni lumeşti de comparaţie: cenuşa şi pământul uscat săpat („*cenere o terra che secca si cavi/ d'un color fora col suo vestimento*"). Natalino Sapegno oferă mai multe explicaţii concurente pentru această culoare cenuşie: poate fi vorba, atât separat cât şi concomitent, de smerenia confesorului, de practica în sine a penitenţei sau de aluzia la un ordin călugăresc axat pe sărăcie (franciscanii). George Coşbuc ţine aproape de original: „Coloare de cenuşe-ori de pământ/ ce-l sapi uscat, avea a lui hlamidă". El păstrează formularea disjunctivă preferenţială oferită de Dante, care propune două modele mentale distincte. La prima vedere, „hlamida" introdusă de traducător iese din generica vestimentaţie menţionată de Dante, pentru a intra, mai grav, în contradicţie cu sensul de modestie sugerat în original: atât prin culoarea alb-roşie extrem de provocatoare în sine, cât şi prin întrebuinţarea festiv-celebrativă şi întotdeauna monarhică sau cel puţin înalt aristocratică a hlamidei (inadecvată pentru un înger care, deşi plasat într-un prag diamantin, nu face altceva decât să îşi exercite „profesia" obişnuită). Totuşi, atât funcţia ritualică a îngerului (care întipăreşte trei P-uri pe fruntea călătorului), importanţa acestui oficiu (în care întrebuinţează cheile Sfântului Petru), cât şi impresia copleşitoare pe care o exercită asupra insolitului pelerin justifică, măcar în parte, opţiunea terminologică a lui Coşbuc, mai ales în condiţiile în care „coloarea", ea însăşi *sui generis*, a „hlamidei" îngereşti fusese deja descrisă în termenii simbolici cuveniţi... Eta Boeriu modifică structura primului vers, din care reţinem (în afara

parantezelor) partea care ne interesează: „[De sub] veşmântul de culoare moartă/ ca lutul şi cenuşa laolaltă". În această versiune, disjuncţia dantescă este transformată într-o conjuncţie („şi" în loc de „sau") întărită prin adverbul laolaltă. Ceea ce descrie traducătoarea este o hibridizare de nuanţe, între cenuşa păstrată ca atare şi lutul care înlocuieşte pământul uscat (dar care este, în mod definitoriu, galben sau cafeniu). Traducătoarea anticipase acest experiment coloristic în versul anterior, prin expresia „culoare moartă", care, cu toată încărcătura sa metaforică, nu acoperă trimiterile din original.

Al doilea sens, un pic mai specializat, fără a se desprinde însă fundamental de prima semnificaţie, este, pentru Scartazzini, definit cam în aceiaşi termeni: „acea pulbere în care se transformă un corp animal ars". Această utilizare survine, cu repetiţie la scurtă distanţă, în *Inf*. XXIV, 101 şi 104. Totuşi, aşa cum precizează Raffaello Monterosso în mai noua *Enciclopedia Dantesca*, majoritatea editorilor exclud a doua utilizare, pentru care se preferă termenul (apocopat) *polver* („pulbere"). În context, Dante descrie complicata metamorfoză colectivă a hoţilor pedepsiţi să se preschimbe, succesiv, în şerpi atacatori şi apoi în cenuşă. Despre unul din aceşti păcătoşi, muşcat de şarpele agresiv, Poetul ne spune: „*Né* o *sì tosto mai, né* i *si scrisse,/ com'el s'accese e arse, e cener tutto/ convenne che cascando divenisse*" („Nici „o" atât de repede vreodată, nici „i" nu s-a scris,/ cum el s-a aprins şi a ars, şi cenuşă în întregime/ a trebuit, căzând, să devină"). Iată varianta lui George Coşbuc: „A scrie-un „O" sau „I" mai scurt e jocul/ de-cum s'aprinse el şi-arzând căzu/ şi'ntreg îl prefăcu 'n cenuşă focul". Nici „jocul" şi nici „focul", cu care Coşbuc îşi construieşte rima, nu figurează ca atare în original. Totuşi, ambele sunt acceptabile în context: primul termen sugerează repeziciunea prin uşurinţă, iar al doilea e subînţeles în poziţie de cauză activă a cenuşii obţinute concluziv... Eta Boeriu descrie bine repeziciunea straniului fenomen, dar o exagerează printr-un verb la gerunziu: „Nu-i chip mai iute-a scrie-un «o» de cum/ se-aprinse duhul şi, zvâcnind 'nainte,/ căzu grămadă prefăcut în scrum". Zvâcnirea în sine – atât 'nainte, cât şi 'napoi –, ca şi „prefăcutul", sunt trăsături constante ale manierei traductologice „hibridizante" practicate de Eta Boeriu. „Scrumul" boerian este elocvent în context, deşi părăseşte etimologia latină pentru una balcanică. Traducătoarea va opta imediat ulterior pentru latineasca „cenuşă", revenind la lectura desuetă a lui Scartazzini.

Acelaşi sens principal, particularizat de Scartazzini prin selecţia riguroasă a materialului combustibil, survine în *Par*. XXI, 6. Aici, Beatrice îi explică lui Dante că nu îi surâde pentru că strălucirea frumuseţii sale l-ar preschimba instantaneu în cenuşă. Poetul recurge explicit la antecedentul

mitologic al Semelei, care a ţinut cu tot dinadinsul să îl contemple pe Iuppiter în întreaga-i splendoare divină, imposibil de susţinut de ochii şi de firea simplilor muritori[1]: „*E quella non ridea; ma «S'io ridessi»/ mi cominciò, «tu ti faresti quale/ fu Semelè quando di cener fessi* [...]»" (pe româneşte: „Iar ea nu surâdea; ci «Dacă eu aş surâde»/ îmi începu [a spune], «tu te-ai face aşa cum/ a fost [făcută] Semele când în cenuşă s-a prefăcut»"). Iată versiunea românească a acestei terţine realizată de George Coşbuc: „Dar nu zâmbia. Ci: – «Zâmbetele mele/ te-ar face jertf-acum acelei stări/ ce-avu, când spuză se făcu, Seméle [...]»"[2]. Aici, prin opţiunea lexicală a „spuzei", pare că imprudenta muritoare din poveste încă mai palpită în fierbinţeala pricinuită de atracţia fatală a splendorii divine supreme... Eta Boeriu se menţine în perimetrul etimologiilor balcanice cu „scrumul" deja utilizat: „Dar dânsa nu râdea, ci: «Dacă-acum,/ grăi spre mine, aş zâmbi, pe dată/ precum Semele te-ai preface-n scrum [...]»". Greşeala mai importantă este, în această reformulare traductologică, interpretarea brutală a verbului italian *ridere* ca „a râde", câtă vreme sensul acestui verb, vehiculat de poeţii italieni de-a lungul secolelor, este acela de „a surâde" (în pofida faptului că limba italiană oferă şi termenul perfect echivalent *sorridere*). Traducătoarea se pliază acestui sens poetic abia în versul al doilea al terţinei, dar pare să îl adopte ca pe o ipotetică situaţie dramatică inferioară râsului deja referenţial: o situaţie care, chiar şi aşa, în minora-i potenţă, ar provoca oricum acelaşi efect fatal al combustiei integrale. În varianta sa integrală în proză care a precedat traducerea Etei Boeriu, Alexandru Marcu căzuse în aceeaşi capcană a „râsului" (din care nu a mai ieşit cu prilejul reiteraţiei danteşti a termenului). În aceste condiţii, varianta boeriană a terţinei aflate în discuţie ni se înfăţişează ca o nouă „hibridizare", de această dată între opţiunea lexicală eronată (a lui Marcu) şi cea corectă (operată de Coşbuc)...

Pentru ocurenţa din *Inf*. V, 61-62, Scartazzini operează încă o distincţie semantică („rămăşiţele trupului omenesc înmormântat sau ars"). Este vorba de un distih renumit unde Dante îşi parafrazează maestrul[3]:

---

[1] Sursele clasice concurente sunt: Ovidius, *Metamorfoze*, III, 307-309 şi, respectiv, Statius, *Thebaida*, III, 184-185.

[2] Profesorul Gheorghe Chivu actualizează ortografia (corijând „rostirea" ardelenească a imperfectului verbal) şi facilitează punctuaţia primului vers al acestei terţine în ediţia îngrijită pentru Academia Română (2013): „Dar nu zâmbea, ci: „Zâmbetele mele/ [...]".

[3] Vergilius, *Eneida*, IV, 552. Este un vers pe care Dante îl traduce fidel după original (‚*non servata fides cineri promissa Sychaeo*"). Îl vedem astfel pe Vergilius însuşi traducându-şi versul din limba latină în limba italiană.

„*L'altra è colei che s'ancise amorosa,/ e ruppe fede al cener di Sicheo*". Ne aflam în cercul infernal unde sunt pedepsiți păcătoșii de „amor trupesc" (luxurioșii sau concupiscenții). Personajul virgilian indicat de Vergiliu însuși este Didona, regina Cartaginei, despre care autorul *Eneidei* își informează discipolul nu prin numirea ei propriu-zisă, ci prin două propoziții relative elocvente: „Cealaltă este cea care s-a omorât din dragoste,/ și a încălcat credința (jurată) cenușii lui Siheu". Înainte de analiza traducerilor, merită să ne oprim un pic asupra structurii discursului dantesc. În primul rând, Poetul nu distribuie faptele în ordinea lor cronologică. După cum lesne putem observa, prima propoziție relativă are, din punct de vedere informativ, un caracter dublu generic, plasând personajul într-o categorie: aceea a femeilor care s-au excelat în materie de dragoste trupească (*amorosa*: și care, ca atare, suportă pedeapsa infernală conformă păcatului practicat), iar acest exces a fost, în cazul ei, împins până la capătul existenței lumești (*s'ancise*, „s-a omorât"). Însă abia a doua propoziție relativă este cea care individualizează personajul fără echivoc: este vorba despre *acea* femeie (și numai ea) care nu și-a ținut jurământul de credință față de soțul ei decedat, al cărui nume era Siheu. Abia acum descrierea perifrastică se desăvârșește și, în consecință, o putem identifica pe Dido fără a mai fi nevoie să îi aflăm numele direct din narațiune. Aceasta este schema logică pe care traducătorii o au de transpus în limba-țintă. George Coșbuc rezolvă pasajul și ține seama de această structură după cum urmează: „Se-ucise-a doua din amor și-i ceea/ ce spuzei lui Sicheu perfidă-i fuse". Faptul că „cealaltă" din originalul dantesc devine „a doua" în versiunea lui Coșbuc nu e o inadvertență, întrucât se respectă ordinea înfățișărilor narative (înaintea ei mai fusese prezentată doar Semiramida). Încălcarea jurământului expusă ca „perfidie" e o opțiune discutabilă numai la prima vedere, întrucât ne permite să observăm, la un nivel mai subtil, că vocabula aleasă conține radicalul latin *fid-*, prezent și în italianul *fede* (unde vocala s-a deschis pornind de la etimonul latin)": etimologic vorbind, „perfidia" este tocmai devierea de la credință. În al doilea rând, termenul „spuză" utilizat pentru cenușa defunctului soț adaugă o doză de dramatism în raport cu originalul, în măsura în care sugerează că jurământul de credință fusese rostit de puțină vreme, cât jarul trupului ars încă nu se transformase în ultima cenușă (desăvârșind astfel procesul incinerării). Totuși, popularitatea vocabulei, întărită de anumite expresii și de întrebuințări figurate, nu prea e în ton nici cu solemnitatea tragică presupusă de jurământ, nici cu dramatismul sentimental al episodului vergilian[1]... Din partea sa, Eta Boeriu vine cu o

[1] E interesant de confruntat soluția operată în cazul dantesc chiar cu traducerea

variantă parcă desprinsă din telejurnalele senzaţionaliste: „Din dragoste cealaltă şi-a curmat/ al vieţii fir şi şi-a-nşelat bărbatul". Desigur, metafora „firului vieţii" care „se curmă" e mai presus – nu doar prin inversiunea „al vieţii fir" – de limbajul jurnalistic curent, dar o femeie care „îşi înşeală bărbatul" nu ne acordă, chiar dacă e tot aceea care şi „curmat al vieţii fir", nici o şansă de a o întrezări, îndărătul scandaloasei dar prea generice formule, tocmai pe aceea care „şi-a încălcat credinţa jurată cenuşii lui Siheu". În dubla structură enumerativă a descrierii perifrastice a personajului, Eta Boeriu dezvoltă cu vanitate metaforică prima etapă (încadrarea în categoria practicanţilor concupiscenţei, cu precizarea caracterului extrem, întrucât autoanihilant, al excesului), dar (inclusiv în lipsă de silabe rămase la îndemână) reduce tocmai a doua etapă (aceea a precizării personajului prin raportarea sa inconfundabilă la soţul Siheu) la o simplă nouă încadrare a aceluiaşi personaj (care, astfel, nici nu mai apucă să se contureze) într-o simplă altă categorie, chiar mult mai vagă decât prima (femeile care şi-au înşelat soţii). Pe de altă parte, involuntara triplă aliteraţie în „ş" situează versul, la nivel fonetic, în condiţia unei şuierătoare cacofonii. În această derutantă împrejurare, în care nu se ţine seama nici de logica progresiv individualizantă a discursului dantesc, nici de prestigiul versului vergilian citat în text, nota de subsol a lui Alexandru Balaci vine să acopere păguboasa lacună referenţială din, iată, infidela tălmăcire.

În sfârşit, cuvântul *cenere* poate avea şi un sens „poetic" şi anume acela identificat de Scartazzini prin formula: „dărâmăturile şi rămăşiţele dintr-un oraş distrus de incendiu". În această accepţie, Dante recurge mai întâi la „cenuşă" în *Inf*. XIII, 149. Versul se referă la reconstruirea din temelii a cetăţii sale natale, Florenţa, care fusese distrusă, potrivit legendei populare, de nimeni altul decât Attila. Aşadar, oraşul fusese „reîntemeiat" – cum spune Poetul – „*sovra 'l cener che d'Attila rimase*" (adică: „peste cenuşa care de la Attila a rămas"). După cum arată comentatorii, această tradiţie populară a distrugerii Florenţei de către căpetenia hunilor are la origine o confuzie de nume cu Totila, regele got care – spune-n cronici – a atacat oraşul în anul 542. Dar acest detaliu de ordin istoric nu contează în traducerea textului dantesc. În versiunea lui George Coşbuc, cetatea a fost

versului din *Eneida*, de unde George Coşbuc a exclus cu totul cenuşa, ideea condiţiei defuncte a soţului fiind exprimată printr-un epitet uzual în materie: „Nu ţi-am păstrat credinţa jurată, sărmane Sichaeus!" (Vergilius, *Eneida*, traducere de George Coşbuc, ediţie critică îngrijită, note şi prefaţă de Stella Petecel, Editura Univers, Bucureşti, 1980). În ediţia citată, numărul ce corespunde acestui vers din Cartea a IV-a este 549.

reconstruită „pe spuza dânsei, după Huni rămasă". Este, în ordinea lecturii integrale a *Divinei Comedii*, o altă prezenţă timpurie a „spuzei" coşbuciene, pe care însă am mai întâlnit-o chiar în exemplul studiat mai adineaori. În versul coşbucian, eroarea istorică se păstrează, dar numele căpeteniei este înlocuit cu acela al poporului condus în luptă. Putem observa, în treacăt, că o eventuală confuzie sonoră de pornire între „huni" şi „goţi" era mult mai puţin probabilă decât aceea dintre numele proprii Attila şi Totila. Dar ce este metonimia în general (şi sinecdoca în particular) dacă nu o manieră de a confunda?... Eta Boeriu nu îşi înfruntă, de această dată, înaintemergătorul într-ale tălmăcirii danteşti şi nici nu îl completează pe Poet, ci preia soluţia coşbuciană, pe care doar o face mai elegantă prin recursul nemijlocit la „cenuşa" noastră de studiu (dar şi printr-o graţioasă inversiune, din partea casei): în această variantă, cetatea a fost reclădită „pe-a ei cenuşă, de la huni rămasă". Vedem totuşi cum, pe finalul versului, genialul Coşbuc îşi recapătă întâietatea în materie de semantică, întrucât, faţă de locuţiunea prepoziţională „de la" (folosită de Eta Boeriu şi care indică mai curând o „moştenire" sau un „dar", însă Dante nu manifestă vreo intenţie ironică), prepoziţia „după" accentuează mai precis caracterul consecutiv al distrugerii lăsate în urmă de trecerea nemiloasă a năvălitorilor...

Ajungem astfel la ultima utilizare dantescă a cenuşii din catalogarea principial semantică şi secundar cronologică a lui Scartazzini. Locul este *Purg*. XII, 61, iar sensul „poetic" este acelaşi din cazul precedent. De aceasta dată, cetatea distrusă despre care ni se povesteşte este Troia: ultim şi elocvent exemplu, vizualizat în lunga serie de scene sculptate în basorelief, al trufiei pedepsite. În original, versul sună astfel: „*Vedea Troia in cenere e in caverne*" (pe româneşte: „Vedeam Troia în cenuşă şi în caverne"). Probabil că, aşa cum sugerează Natalino Sapegno, termenul *caverne* indică „cavităţile care se deschid sub acumulările de dărâmături": sunt golurile care au înlocuit superbele construcţii ale cetăţii. Oricum, termenul în sine nu este esenţial pentru înţelesul de ansamblu al Troiei odinioară falnice, iar mai apoi distruse din temelii. Cei doi traducători de care ne ocupăm renunţă la amănuntul cavernos şi redau, în maniere diferite, acest sens global al prăbuşirii jalnice a unui grandios simbol al superbiei. George Coşbuc înlocuieşte, fără nici o pierdere semantică, poetica „cenuşă" dantescă prin nu mai puţin sugestiva (în materie de fatală descompunere) pulbere: „Văzui şi Troia-n pulbere-aruncată". Urmându-şi însă propriile idei poetice, Eta Boeriu atenuează copios absolutul distructiv al descrierii danteşti: „Vedeam cetatea Troiei în ruină!". Traducătoarea obţine, astfel, o nouă imagine hibridizată: de această dată,

una obținută prin alterarea meditației ecleziastice asupra deșertăciunii într-o contemplație de natură gotico-romantică...

În concluzie (de bună seamă, parțială, dar aceeași la care am ajuns și prin examinarea altor pasaje), atunci când cititorul român are de gând să parcurgă o traducere în care *comunicarea* intențiilor și stilisticii lui Dante prevalează asupra *hibridizării* polimorfe a textului tălmăcit, el va trebui să recurgă, fără doar și poate, la varianta lui George Coșbuc.

Bibliografie esențială:

Dante: *La Divina Commedia*: *Inferno*; *Purgatorio*; *Paradiso*, a cura di Natalino Sapegno, Firenze, La Nuova Italia, 1993; 1985[3]; 1985[3];

Dante: *Infernul*; *Purgatoriul*; *Paradisul*, în românește de George Coșbuc, București, ESPLA, 1954; 1956; 1957;

Dante: *Infernul*; *Purgatoriul*; *Paradisul*, în românește de Eta Boeriu, București, Editura Minerva, 1982;

Scartazzini, G.A.: *Enciclopedia Dantesca. Dizionario critico e ragionato di quanto concerne la vita e le opere di Dante Alighieri*, *Volume I (Parte prima)*, *A-L*, Milano, Hoepli, 1899;

***: *Enciclopedia Dantesca*, Vol. 6 [*Av-Ce*], Milano, Arnoldo Mondadori Editore [Biblioteca Treccani], 2005.

Diana Dobrița BÎLEA

Cenușa – simbolul sfîrșitului de drum sau al unui alt început?

Cînd vestește mîntuirea, Isaia pune în opoziție cenușa, văzută ca eșec, nenorocire, sclavie, tristețe și un final al ființării umane, cu o cunună împărătească, deci cu o viață demnă de un împărat, din care nu lipsește ceea ce e bun și util omului: „Duhul Domnului Dumnezeu este peste Mine, căci Domnul M-a uns să aduc veşti bune celor nenorociţi: El M-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită, să vestesc robilor slobozenia şi prinşilor de război, izbăvirea; să vestesc un an de îndurare a Domnului şi o zi de răzbunare a Dumnezeului nostru; să mîngîi pe toţi cei întristaţi; să dau celor întristaţi din Sion, să le dau o cunună împărătească în loc de cenuşă, un untdelemn de bucurie în locul plînsului, o haină de laudă în locul unui duh mîhnit, ca să fie numiţi «terebinţi ai neprihănirii», «un sad al Domnului», ca să slujească spre slava Lui”. (*Isaia 61:1-3*). Eliberat din

primejdie, din robie, din moartea nefirească, omul împăcat cu Dumnezeu poate zidi iarăşi, spre fiinţarea lui şi a urmaşilor săi: „Ei vor zidi iarăşi vechile dărîmături, vor ridica iarăşi năruirile din vechime, vor înnoi cetăţi pustiite, rămase pustii din neam în neam" (*Isaia 61:4*).

Pe de altă parte, cenuşa este un simbol al austerităţii individuale şi colective, al pocăinţei, al dorinţei de purificare sau al pregătirii în vederea parcurgerii unui drum de elevare sufletească, spirituală. Ritualul punerii cenuşii pe cap este foarte vechi şi se practică în diverse forme, după cum ne face cunoscut istoria religiilor. Creştinii romano-catolici, de exemplu, celebrează Miercurea Cenuşii, sărbătoare instituită pe timpul pontifului Grigore I, numit şi cel Mare (al cărui pontificat a avut loc între anii 590-604). Miercurea Cenuşii se sărbătoreşte în prima zi din Postul Paştelui şi îşi datorează numele faptului că cenuşa rezultată din arderea, la biserică, a crenguţelor de măslin (ori palmier, salcie) sfinţite cu un an în urmă de Florii este folosită la finalul Sfintei Liturghii, cînd preoţii fac semnul crucii pe fruntea credincioşilor purtînd pe degete această pulbere în timp ce repetă pentru fiecare cuvintele pe care Dumnezeu le-a rostit în faţa lui Adam la izgonirea lui şi a Evei din rai: „Adu-ţi aminte, omule, că din ţărînă eşti şi în ţărînă te vei întoarce" (*Geneza: 3, 19*). Este un semn al conştientizării omului privind condiţia umană, al plîngerii pentru păcatele săvîrşite şi o dorinţă-angajament pentru pocăinţă.

Odată cu venirea lui Iisus însă, ţărîna nu mai reprezintă materia neînsufleţită din care a fost făcut omul, ci viaţă şi mai ales viaţă veşnică pentru cei care aleg calea ce duce către mîntuire. Avraam, cînd vrea să mijlocească pentru Sodoma şi Gomora, îi spune Domnului că e făcut din ţărînă şi din cenuşă. Sfîntul Chiril al Ierusalimului scria că Avraam „n-a spus numai «pămînt» şi a tăcut, ca să nu se intituleze numai una din stihiile de temelie ale lumii, ci a adăugat şi «cenuşă», ca să arate că este pieritor şi supus putreziciunii". După venirea lui Iisus, ritualul cenuşii trimite astfel la minunea fără egal a învierii Lui şi, implicit, la viaţa creştinului după moartea sa fizică. În vechime, preotul presăra cenuşă, după spovedanie, pe capul celor ce voiau să facă penitenţă. Părintele teologiei, Tertulian, convertit la creştinism după ce a asistat la prigonirea şi martiriul creştinilor la Roma, recomanda în lucrarea sa *De Poenitentia* ca penitentul să ducă o viaţă austeră, fără bucurii, îmbrăcat în pînză de sac şi „în murdăria cenuşii". Despre a face penitenţă îmbrăcat în pînză de sac şi cu cenuşă în cap a pomenit însuşi Iisus Hristos: „Căci, dacă ar fi fost făcute în Tir şi Sidon minunile care au fost făcute în voi, de mult s-ar fi pocăit cu sac şi cenuşă" (*Matei: 11, 21*). De altfel, teologia creştină evidenţiază dubla perspectivă asupra simbolisticii cenuşii: simbol al dimensiunii omului, ca fiinţă efemeră, limitată şi slabă (Avraam: „Iată, am îndrăznit să vorbesc

Domnului eu, care nu sunt decît praf şi cenuşă" – *Geneza: 18, 27*) şi simbol al reînnoirii, prin penitenţă şi dezbrăcarea de practicile păcatului („Oamenii din Ninive au crezut în Dumnezeu, au vestit un post şi s-au îmbrăcat cu saci, de la cei mai mari pînă la cei mai mici. Lucrul a ajuns la urechea împăratului din Ninive; el s-a sculat de pe scaunul lui de domnie, şi-a scos mantia de pe el, s-a acoperit cu un sac şi a şezut în cenuşă" = *Iona: 3, 5-6*). Preotul Noël Tanazacq observa într-una dintre scrierile sale, în acest sens, că în timp ce Biserica din Apus a recurs la ritualul cenuşii pentru intrarea în post, semn de acceptare a morţii pentru că va urma înnoirea sau învierea, cea din Răsărit a ales iertarea şi pocăinţa, oamenii cerînd iertare lui Dumnezeu şi unul altuia.

Cenuşa, ca simbol al doliului şi al morţii şi apoi al învierii, este prezentă şi în mitul păsării Phoenix. Despre această pasăre considerată nemuritoare prin capacitatea ei de a renaşte din propria cenuşă s-au nevoit a scrie mulţi învăţaţi antici şi medievali ai lumii, contribuind la ţeserea legendelor cunoscute azi în jurul ei: Ovidius, Hesiod, Tacitus, Herodot, Claudius Claudianus, Plinius, Solinus, Lactantius, Philostrat ş. a. De-a lungul timpului, numeroase culturi au preluat mitul şi l-au reinterpretat, pasărea Phoenix, cunoscută sub mai multe nume (arabii au numit-o „Anka", persanii – „Simurg", indienii – „Garuda") fermecînd mereu omenirea prin ceea ce simbolizează ea. Iată cum prezintă poetul exilat la Pontul Euxin, Ovidius, această renaştere sau regenerare: „După ce trăieşte 500 de ani, îşi construieşte un cuib printre ramurile unui stejar. În acesta, strînge scorţişoară, cuişoare şi mir, iar din aceste materiale îşi construieşte o movilă peste care se aşază şi moare, dîndu-şi ultima suflare. Din corpul Phoenixului părinte, se naşte o altă pasăre Phoenix. Cînd aceasta creşte destul, va părăsi stejarul şi va duce cuibul în oraşul Heliopolis, în Egipt, depozitîndu-l în Templul Soarelui"[1]. Alte legende spun că, atunci cînd pasărea Phoenix îşi simte moartea aproape, îşi construieşte un cuib din plante aromatice şi tămîie şi dă apoi foc acestui cuib, în care arde o dată cu el. Din cenuşa rezultată ia naştere o altă pasăre. Dintre legendele apărute în jurul păsării Phoenix, cea mai cunoscută spune că aceasta ar fi ieşit din oul de aur care plutea pe oceanul primordial. Cînd a simţit că sfîrşitul e aproape, după 500-700 de ani de viaţă, a căutat cel mai înalt palmier, unde şi-a făcut un cuib din nard, cassia, smirnă şi laudanum, apoi, la răsăritul soarelui, a început să cînte. Cîntecul său era atît de frumos, încît şi zeul Apollo şi-a oprit carul şi a stat să asculte. Cînd s-a terminat cîntecul, Apollo a pornit mai departe şi o scînteie a sărit din carul său, aprinzînd cuibul. Pasărea şi cuibul ei au ars, dar după trei zile Phoenix a renăscut din cenuşă.

În tradițiile și credințele populare românești, cenușa este un element cu încărcătură simbolistică puternică. În Ialomița, pe 9 martie, în ziua prăznuirii celor 40 de Sfinți Mucenici, femeile presară cenușă în jurul casei lor pentru a nu le intra șerpii în locuință. În Țara Oltului, se consideră că aceasta are proprietăți vindecătoare și, ca urmare, cenușa intră în compoziția unor leacuri, crezîndu-se că printre copacii pădurii de unde au fost aduse lemnele ce au fost arse au trecut vînturile și măiestrele. În Tecuci, vatra se curăță mereu de cenușă pentru a nu rămîne urmele oalelor în ea, deoarece se crede că, la moarte, cei din casă vor rămîne cu gura deschisă și cu pleoapele ridicate. Pentru a feri copilul de deochi, în Suceava, femeile iau cenușă albă din vatră și-i fac un semn pe frunte etc.

Diferitele practici care au inclus folosirea cenușii au stat la baza formării mai multor expresii în componența cărora intră și această vocabulă: „a se alege praful și cenușa" (a nu rămîne nimic), „a-și pune cenușă în cap" (a-și recunoaște greșeala, a se pocăi), „a trage cenușa/ spuza pe turta sa" (a acționa în interesul propriu), „a nu avea nici cenușă în vatră" (a fi sărac lipit pămîntului), „a-i lua cuiva și cenușa din vatră" (a lăsa pe cineva sărac lipit, a-i lua cuiva tot), „a preface în cenușă" (a distruge în întregime prin foc, a pustii).

Cenușa, cu multiplele ei semnificații, i-a inspirat pe Frații Grim să scrie una dintre poveștile lor arhicunoscute: *Cenușăreasa*. Iată fragmentul în care autorii arată cauza pentru care fata orfană de mamă a primit supranumele, ce dă și titlul povestirii, din partea celor două surori vitrege: „Seara, fata cădea frîntă de oboseală, că muncea de se spetea toată ziulica. Dar cum n-avea un pat unde să-și întindă oasele trudite, se cuibărea în cenușă lîngă vatră și pînă și somnul îi era numai chin și amar. Și fiindcă din această pricină era totdeauna plină de cenușă și murdară, îi ziseră în rîs Cenușăreasa".

În *Elegie de dimineață*, Ana Blandiana opune cîmpul semantic al cenușii (murdăria, compromisul, răul, culpabilitatea, păcatul, sminteala, rătăcirea) celui al ninsorii (izbăvirea de păcat, puritatea, candoarea, binele, visul, speranța) și își asumă responsabilitatea de a fi, arătîndu-se mirată și îndurerată față de calea greșită pe care au apucat-o semenii, omul care a „albit toată noaptea" pentru ceilalți, trudind la salvarea acestora, la scoaterea lor din ignoranță, din neștiință, din netrăire, la trezirea conștiinței lor. Această trudă sisifică nu poate veni decît din convingerea că poeții au puterea de a purifica lumea, oricît de profundă ar fi mizeria ei: „La început făgăduisem să tac, dar apoi, dimineața,/ V-am văzut apărînd cu cenușă în porți,/ Semănînd, cum se seamănă grîul, cenușa,/ Și n-am mai putut, și-am strigat: Ce faceți? Ce faceți?/ Pentru voi am nins toată noaptea deasupra orașului,/ Pentru voi am albit toată noaptea; o, dacă/ Ați pricepe

ce greu e să ningi!/ Aseară de cum v-ați culcat am ieșit în văzduh./ Era întuneric acolo și frig. Trebuia/ Să zbor pînă-n punctul unic în care/ Vidul rotește în jurul lui sorii și-i stinge/ Și eu trebuia să mai pîlpîi o clipă în unghiul acela/ Ca să mă-ntorc ningînd printre voi./ Orice fulg l-am gîndit, cîntărit, încercat,/ Modelat, lustruit cu privirea,/ Și acum cad de somn și de oboseală am febră./ Vă privesc semănînd praful focului mort/ Peste alba mea operă și zîmbind vă destănui –/ Or să vină ninsori mult mai mari după mine/ Și tot albul din lume va ninge pe voi,/ Încercați să pricepeți legea lui de pe-acuma,/ Or să vină uriașe ninsori după noi,/ Și nu veți avea destulă cenușă,/ Și copiii de mici învăța-vor să ningă,/ Și-o să-acopere albul slaba voastră tăgadă,/ Și intra-va pămîntul în rotirea de stele/ Ca un astru arzînd de zăpadă"[2].

Cea care scria „Voiam să rămîn în septembrie/ pe plaja pustie și palidă,/ voiam să mă-ncarc de cenușa/ cocorilor mei nestatornici/ și vîntul greoi să-mi adoarmă/ în plete cu apă năvoade" (*Voiam să rămîn în septembrie*), Nina Cassian, a ales să fie incinerată după moartea sa. Nu era ceea ce se cheamă un om religios, dar spiritul său elevat aspira la o unire strînsă cu un spirit superior, atoatevăzător și protector: „Suntem atît de imperfecți, de limitați, de sălbatici, încît aș dori să vegheze asupra noastră un spirit superior. Dar nu-l numesc Dumnezeu, nici nu știu dacă-l numesc în vreun fel. Probabil că este blestemul meu. O să ard în iad, probabil. Nu știu, și mi-e indiferent"[3]. Dintre ceilalți scriitori români care au preferat incinerarea, îi amintesc pe: Rodica Ojog-Brașoveanu, Petru Ion Culianu, Anton Holban, Garabet Ibrăileanu, Virgil Ierunca, Eugen Lovinescu, Monica Lovinescu, Dora d'Istria (Elena Ghika).

O altă poetă, nu de calibrul talentului Ninei Cassian, dar cu o sensibilitate și cu trăiri la fel de înalte, care credea în puterea iubirii de a renaște din propria cenușă, de a se reînnoi grație unui sentiment neadormit, a fost Veronica Micle. Iată tabloul acestei iubiri: „În cenușă stă ascunsă/ Foarte-adese o scînteie/ Și-o iubire nepătrunsă/ Într-un suflet de femeie.// Și de patimă e arsă/ Inima ce ți-am dat ție,/ Dar iubirea-n ea neștearsă/A rămas pentru vecie" (*În cenușă*)[4].

Nici Eminescu nu putea să ignore un mit atît de cunoscut. În poezia *Un Phoenix e o pasăre-n vechime*, cea care nu va muri și va renaște ori de cîte ori un admirator va sta s-o asculte este „ideea". El aduce astfel în prim-plan condiția poetului, aceea de a trăi veșnic prin poezia sa, chiar dacă omul de carne și oase va pieri: „Bătrînul Phoenix arde în văpaie/ Și din cenușa proprie renaște,/ Dar, spre-a-nvia mai mîndru el din moaște,/ Îi trebui lina vîntului bătaie.// Aș vrea să fiu ca pasărea aceea,/ Ca Phoenix care arde blînd în pară/ Pierind în vînt ca glasul care zboară,/ Ca un suspin, ca unda, ca scînteia./ Dar din cenușă reînvie iară,/ Minune scump-a

lumii acesteia./ El moare azi, in forma-i, dar ideea/ Chiar şi de vrea nu poate să mai moară”[5].

Fără să facă referire în mod expres la mitul păsării Phoenix, Lucian Blaga vorbeşte, în poezia *Stă în codru fără slavă* despre condiţia geniului în lumea prea strîmtă pentru el. Ca şi pasărea Phoenix, poetul trăieşte trist şi neînţeles într-o solitudine în care doar privirea către înalt îl mai mîngîie. Şi tot ca această pasăre solitară, care se hrăneşte, conform legendei, cu aer şi perle de tămîie, pasărea din poezia lui Lucian Blaga „numai rouă dac-ar bea/ cu cenuşă, scrum de stea”. Hrana poetului, a geniului sfîşiat de disperare metafizică, nu poate veni decît din înalt. El caută sensul vieţii, şi, atîta vreme cît nu-l identifică nici în realitatea concretă, nici în esenţele cele mai fine ale firii, va trăi bolnav, într-o continuă meditaţie asupra lumii: „Stă în codru fără slavă/ mare pasăre bolnavă.// Naltă stă sub cerul mic/ şi n-o vindecă nimic,// numai rouă dac-ar bea/cu cenuşă, scrum de stea.// Se tot uită-n sus bolnavă/ la cea stea peste dumbravă”[6].

Şi Emil Cioran trimite la mitul păsării Phoenix. În cartea sa *Amurgul gîndurilor*, filozoful cheamă la veghea spiritului asupra vieţii cotidiene, invită la trezirea conştiinţei şi la căutarea unui scop existenţial care să asigure supravieţuirea dincolo de moartea fizică. Ignoră „scheletul”, trupul, pentru că la baza supravieţuirii în spirit (sau a învierii, după cum e numită în creştinism) stau faptele noastre în efemera trecere pe pămînt: „Doar pentru cei ce şi-au dormit viaţa moartea poate însemna un somn. Ceilalţi, atinşi de veghe, vor supravieţui treji cenuşii lor sau scheletului ironic!”[7]

Bibliografie:

R. A. Boulay, *Flying Serpents And Dragons: The Story Of Mankind's Reptilian Past*, Orrin Schwab Books, 2003;
Ana Blandiana, *Călcâiul vulnerabil*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1966;
https://revistatango.ro;
Convorbiri literare, XVI (1883), nr. 10, 1 ian., p. 404;
https://www.poezie.ro;
Lucian Blaga, *La cumpăna apelor*, Ed. Ars Longa, Iaşi, 2012;
Emil Cioran, *Amurgul gîndurilor*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2017.

Cristina RUSU

Cenuşă am mîncat în loc de pîine – omul simplu plin de căinţă în faţa Domnului

Psalmii, fiind cîntece pentru liră, pot fi interpretaţi ca şi poezii lirice. Muzicalitatea lor se deschide în suflet iar versul face ca inima să vibreze în cînt: „Şi a înflorit trupul meu şi de bunăvoia mea Îl voi lăuda pe El" (Psalm 27, 10); „În ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa te doreşte sufletul meu pe tine Dumnezeule" (Psalm 41, 1); „adânc pe adânc cheamă în glasul căderilor apelor Tale" (Psalm 41, 10). Tonul este înalt, versul pătrunde în structura interioară a fiinţei şi o răscoleşte, din interiorul inimii se aude strigătul de suferinţă, de plîns, de mulţumire, de bucurie, sufletul trece prin mai multe stări tulburătoare căutând liniştea absolută. Regele David are har poetic; el nu excelează prin războaie sau victorii importante, singurul rol al său care i-a fost dat de Dumnezeu rămâne cel al scrierii versurilor ca o cunună a vieţii sale şi este convins că Dumnezeu i-a dat acest har şi nu este mândru; „Domnul e tăria mea şi cântecul meu" (Psalm 117. 14), „întru Domnul voi lăuda graiul, întru Dumnezeu voi lăuda cuvântul" (Psalm 55, 10). Rostirea poetică creşte în trepte şi pare ca un murmur de izvor ce freamătă într-un rîu, apoi vuietul clocoteşte într-un ocean, psalmistul respiră viaţa, suflul pur dat de la Dumnezeu, versul se deschide ca o lumină ce cuprinde totul. Sfinţii Părinţi au comentat psalmii, i-au exemplificat şi i-au tălmăcit într-un înţeles mai aproape de limbajul firesc de percepţie al creştinului în *Omilii* (cuvîntări bisericeşti). Sfîntul Vasile Cel Mare spune despre cartea psalmilor că ea este „o vistierie obştească de învăţături bune, dînd fiecăruia, după sîrguinţa lui, ce i se potriveşte".

Multă literatură referitoare la psalmi s-a adunat de-a lungul veacurilor. Chiar şi astăzi se scrie foarte mult despre acest subiect. Prin aplicarea metodelor moderne de analiză pe text, poetică, simbolică, se descoperă noi repere în universul psalmic ce îndeamnă cititorul să aprofundeze, să înţeleagă pe deplin aceste gînduri scrise prin revelaţie divină. Poetul David este preocupat de a lăuda necontenit pe Domnul, neatribuindu-şi lui însuşi absolut nimic. El trăieşte prin muzica harpei şi a versurilor psalmice. Întreaga lui fiinţă este în exaltare iar poezia devine rugăciune, căci se desprinde din tiparele rituale. Trăirea mesianică îl întregeşte într-o permanentă ardere pentru Dumnezeu. Psalmii sunt plini de aceste expresii, adevărate figuri de stil dar nu luate neapărat în sensul de afirmaţie literară. David folosea un limbaj figurat pentru a-şi exprima

durerea că a păcătuit în faţa lui Dumnezeu. Figurile sunt interpretate doar în lumina în care ele au fost folosite, uzanţa lor fiind exprimată prin ideea de gînd simplu continuu al durerii, plînsului.

La nivel gramatical şi lexical se observă o condensare a structurii lingvistice, găsim anumite grupuri de sunete neuzuale marcate de fraze în stih sau elemente ale unor expresii stereotipe. Există o concentrare mare a elementelor marcate stilistic şi de imagini şi limbaj figurat, mai ales metaforă şi metonimie. Se observă vorbirea directă, asociată cu forme vocative, a numelui divinităţii, avînd drept scop dramatizarea înţelesului versurilor; formele poetice de exprimare iar perechile de cuvinte se grupează în acrostihuri.

Psalmul 101 este cel în care David cîntă pocăinţa dar şi conştientizarea ei. Primul verset al psalmului: „Auzi-mi, Doamne, rugăciunea,/ strigarea mea la Tine să vină!" (Psalm 101, 1) dezvăluie şi tema centrală a acestei creaţii davidiene. Prin „strigare", Sfinţii Părinţi înţeleg rugăciunea care se face cu mintea din inimă, spre deosebire de rugăciunea care se face doar verbal. Părintele Arsenie Boca spune că aici este vorba de o „strigare a conştiinţei".

Versetul „Faţa Ta de la mine să nu Ţi-o întorci", (Psalm 101, 2), se referă la faptul că exista un vechi obicei al necredincioşilor care se întorceau cu spatele pentru a nu îi auzi sau vedea pe oamenii credincioşi ce se pocăiau şi îşi puneau cenuşă în cap cînd se rugau.

„Că zilele mele s-au stins ca fumul/ iar oasele mele ca nişte uscături s-au mistuit/ sunt bătucit ca iarba..." (Psalm 101, 3-4), „Devenit-am asemenea pelicanului pustiei/ ajuns-am ca o bufniţă într-o casă dărăpănată,/ în priveghiul meu sun ca o vrăbiuţă singuratică pe acoperiş" (Psalm 101, 6-7), sînt versuri ce abundă în figuri de stil şi rolul lor este de a sublinia/ întări suferinţa copleşitoare a celui care Îl cheamă pe Dumnezeu prin rugăciune.

Versurile „Că-n faţa urgiei şi a mîniei Tale/ cenuşă mîncam în loc de pâine", sînt stihuri ce fac referire la plînsul şi durerea care ţin loc de mîncare şi băutură. Unii dintre Sfinţii Părinţi tîlcuiesc astfel aceste versuri interpretînd că în inima creştinului bucuria Duhului poate să hrănească trupul care nu mai slăbeşte în faţa păcatului. Căci lacrimile i se fac lui pîine. Şi astfel ajunge să se hrănească doar cu Duh Sfînt.

Părintele Arsenie Boca scrie, în cartea sa *Cărarea împărăţiei*, că David a renunţat la tronul de aur pentru a se îmbrăca cu sac şi a se aşeza în cenuşă. Căci hrana pocăinţei lui David a fost cenuşa, la propriu. Sfîntul Ioan Hrisostom spune că aceasta este de fapt o medicină a pocăinţei. „Să-ţi osândeşti păcatele proprii; să-ţi pui mintea în stare de smerenie; să ai

inima zdrobită de păreri de rău; să te rogi cu stăruinţă şi cu lacrimi; să faci fapte de milostenie".

Versetele din partea de mijloc a psalmului schimbă tematica acestei creaţii literare de la suferinţa unui singur om la suferinţa întregului popor de credincioşi din acea cetate. Cetatea Sionului aşteaptă un izbăvitor, ea plînge după Mîntuitorul care va veni.

Psalmul este o puternică mărturisire de credinţă conştientizată atît la nivel văzut cît şi la nivel nevăzut. Trupul mănîncă cenuşă în loc de pîine iar sufletul se hrăneşte prin puterea credinţei creştinului. Şi astfel creştinul devine curat în duh şi Dumnezeu poate să îi ierte păcatele.

Note:

Biblia, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca 2009
Biblia comentată. Poezia Vechiului Testament, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti, 2000
Cărarea împărăţiei, Arsenie Boca, Editura Charisma, Deva, 2006
Cuvinte vii, Arsenie Boca, Editura Charisma, Deva, 2006
Omilii şi cuvântări, Sfântul Vasile cel Mare, Editura Basilica, Bucureşti, 2015

Nicolae MAREŞ

BICENTENARUL POETULUI VASILE ALECSANDRI

Despre relaţia lui Alecsandri cu poloneza Paulina Lukasievici

Acel rege al poeziei – cum atât de drept şi de frumos l-a caracterizat poetul naţional, Mihai Eminescu, pe înaintaşul său, patruzecioptistul Vasile Alecsandri, prieten devotat şi statornic al domnitorului, Alexandru Ioan Cuza, demne de relevat sunt relaţiile sale strânse cu Polonia ale bardului de la Mircești. Soarta a făcut ca însăşi c o n s o a r t a poetului să fie poloneză. Mariajul, contractat în 1856, în condiţiile la care ne vom referi, i-a dat lui Alecsandri un câmp larg de manifestare literară, politică şi socială, inclusiv internaţională; ca bărbat îşi va purta pălăria – cum spune proverbul – lăsând pe seama nevestei gospodăria. Şi, în cazul acestui boier de viţă veche, n-a fost deloc uşor. Aleasa inimii poetului, o femeie de mare caracter, îşi va îndeplini menirea, cu mult tact şi pricepere, în stilul mamelor poloneze, cele care au salvat, din răsputeri, de la pieire, naţiunea din care acestea făceau parte.

De-a lungul căsniciei celor doi, care a durat din 1856, şi nu din momentul legiferării ei, cum spun unii biografi, deci în 1878, atunci când doi ţărani din Mircești care nu ştiau carte au pus degetul pe certificatul de căsătorie al poetului Vasile Alecsandri şi Paulinei Lukasievici. Pe toată perioada scursă se înregistraseră numai momente de concordie deplină. Iar ceea ce este cel mai important de relevat e faptul că alături de aleasa sa, timp de 34 de ani, Vasile Alecsandri îşi desfăşurase o bogată activitate unionistă, inclusiv în Divanul ad-hoc al Moldovei. La un an de convieţuire a venit pe lume fiica, Maria, care le-a umplut casa de bucurie. Tot atunci poetul a fost ales în Comitetul Central al Unirii; apoi în Adunarea Electivă a Moldovei, moment în care a refuzat desemnarea sa ca domnitor. L-a propus să ocupe cel mai înalt post pe Costache Negri, care la rându-i a refuzat, fiind ales Cuza. La scurt timp, domnitorul, Al.I. Cuza, i-a încredinţat colegului şi prietenului său Vasile Alecsandri, postul de ministru al treburilor din afară, iar la scurt timp importanta misiune de a desfăşura o campanie diplomatică la Paris, Londra şi Roma, unde a pledat cu ştiinţă şi tact pentru recunoaşterea unirii. Din 1860 poetul, demnitarul român s-a stabilit la Mircești, în conacul cumpărat de tatăl său în 1827. Din lipsă de persoane de încredere în vederea edificării noului conac şi de gospodărirea unei moşii destul de întinse se va ocupa soţia, Paulina; Alecsandri continuându-şi cu o mai mare asiduitate reflexele tinereţii de veşnic călător.

Corespondenţa purtată de pe alte meleaguri cu Paulina, aşa cum a caracterizat-o şi de G. C. Nicolescu, dovedeşte „o afecţiune caldă şi calmă, lipsită de exagerări, ca doi vechi soţi siguri de afecţiunea şi stima lor reciprocă, şi niciodată nu uită să transmită sărutări „copilei"/Marghioliţa/, ba uneori îi adaugă un bilet special" sau cele mai frumoase jucării inventate în capitala Franţei.[1] Nu peste mult timp are grijă să îşi ducă odrasla la Paris, unde aceasta s-a instruit în cele mai renumite pensioane, alături de verişoarele ei, fiicele lui Iancu Alecsandri, primul agent diplomatic român în Franţa.

Relaţia destul de intimă dintre Vasile Alecsandri şi Paulina în mod cert a jucat un rol important pentru o făptură atât de sensibilă ca cea a autorului de *Doine şi lăcrimioare.* Însă, contemporanii şi urmaşii, dintr-un misoginism caracteristic societăţii româneşti, n-au pus temeinic în valoare raporturile dintre poet şi devotata consoartă, de ajutorare reciprocă. Am întâlnit tot felul de relatări trunchiate despre raporturile lor sau epitete înjositoare, precum „slujnica poloneză a poetului". Nici o referire la faptul că omul modern pentru vremurile respective, Vasile Alecsandri, cel care militase ferm pentru desrobirea ţiganilor, care n-a uitat în plină afirmare că printre prietenii copilăriei sale, a figurat şi ţigănuşul Porojan. Hotărârea

de-a o aduce de la Târgu Frumos la Mircești pe chipeșa Paulina a însemnat ridicarea viitoarei consoarte de pe treapta cea mai de jos a societății moldovenești pe cea de mare Doamnă. La rândul ei, Paulina a dovedit a fi credincioasă obiceiurilor pământului, ale soțului în primul rând, a trecut de la ritul catolic la cel ortodox și a vegheat ca nimic din ceea ce se cuvenea a fi înfăptuit, potrivit tradiției românești, să nu îi scape. Putem spune că a rămas cel mai credincios legatar testamentar al scriitorului; a militat timp de peste patru decenii pentru înfăptuirea voinței poetului, a dorințelor exprimate de acesta în testamentul redactat în amurgul vieții pe care îl prezentăm mai jos.

Testamentul lui Vasile Alecsandri

Eu, subsemnatul Vasile Alecsandri, născut și crescut în sfânta religie ortodoxă a lui Hristos, ajuns la maturitatea vârstei și bucurându-mă de întregimea facultăților mele, iau următoarele dispoziții în privirea averei ce posed astăzi, făcând acest testament de bună voia mea și scriindu-l întreg eu însumi.

În urma căsătoriei fiicei mele Maria cu Dimitrie A. Catargi la 9 Octombrie 1877, și a înzestrării sale conform legii, dându-i moșia Borzești din județul Bacău, precum și un trusou în valoare de două mii galbeni; în urma vânzării moșiei mele Pătrășcani, din același județ al Bacăului pentru plata tuturor datoriilor ce am avut, astăzi averea mea se compune de moșia Mircești, aflătoare în plasa Moldovei din județul Roman și de via dela Socola, comuna Buciumi, lângă Iași.

Las soției mele Paulina uzufructul acestei moșii Mircești și a pădurei de pe dânsa, precum și acela al viei de la Socola pe tot timpul vieței sale, cu dreptul de a le cultiva ea însăși sau de a le arenda, fără a fi supusă la nici o dare de seamă către nimeni de dispozițiile ce va vroi să iee în privirea lor, afară însă de a le putea vinde sau a le înstrăina prin schimb.

Mormântul lui Vasile Alecsandri.

Soția mea va locui la Mircești, de-i va conveni, sau în casele cele vechi sau în cele mai nouă și va dispune de tot ce alcătuiește gospodăria și menajul lor, fără a fi răspunzătoare de degradările caselor, acaretelor și a mobilelor etc. fie parțiale, fie generale.

După săvârșirea din viață a soției mele Paulina, atât moșia Mircești cât și via de la Socola vor rămâne conform voinței mele, dreaptă și deplină proprietate a copilelor Mărgărita și Elena, născute din căsătoria fiicei mele Maria cu Dimitrie A. Catargi; însă dacă soția mea s-ar muta din viață înaintea epocei majorității ambelor copile, sus numite, mama lor se va bucura până la acea epocă de uzufructul moșiei Mircești și al viei dela Socola.

Pun însărcinare soției mele să îmbunătățească școala primară din Mircești, încurajând dezvoltarea învățăturilor folositoare și să înzestreze trei fete sărace din satul Mircești, dându-le câte o pereche boi și una vacă fiecărei din ele.

O rog, dacă va dispune de mijloace, să clădească o școală încăpătoare și să construiască pe piața satului de lângă casă, o biserică mică (capelă) cu beciu boltit destinat rămășițelor părinților mei și ale întregei mele familii.

Pentru aceste clădiri precum și meremetul caselor și acaretelor se va lua din lunca de pe malul Siretului, lemnul necesar pentru construcție.

Las Academiei Române toate manuscrisele mele.

Făcut, scris și subscris de mine în Mircești, astăzi douzecișiuna septembrie una mie optsute optezecișișase (21 Sept. 1886).

(ss) V. Alecsandri

NOTA

Urmașii lui Vasile și Gheorghe Dumitru, ai lui Bălașa, a Mariei Surdoaiei precum și dascălul Constantin și Iordache cu urmașii lor (toți locuitori din Mircești), vor rămânea veșnic stăpâni pe locurile de casă, de grădină și pe pământurile dăruite lor de mine, după aplicarea legei.

Dorința mea este ca moșia Mircești să nu se înstrăineze din familie și frumoasa luncă de pe malul Siretului să nu se taie nici odată în mod de a fi desființată.

21 septembrie 1886

Mircești

(ss) V. Alecsandri

Vasile Alecsandri și Polonia văzut din alte unghiuri

După un secol de ignoranță și misoginism, în acest moment aniversar, aș dori să se conștientizeze cât mai bine și mai clar rolul jucat în viața marelui poet și demnitar român, Vasile Alecsandri, de devotata sa consoartă, Paulin Lukasivici. Și nu în ultimul rând, să amintesc că dacă ar fi lipsit această persoană din viața sa, multe din realizările lui nu știm cum s-rr fi înfăptuit, dacă până și mult alintatele nepoate ale poetului, Elena și Margareta, cele cu care – e drept – diplomatul și-a mângâiat bătrânețea, aducându-le la Paris, pe timpul cât a funcționat ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar, și acestea au fost în stare să scoată la mezat Mircești. Ani îndelungați ele s-au bătut statul român prin tribunale, folosind tot felul de chichițe avocățești, doar, doar își vor însuși o seamă de

bunuri inestimabile din zestrea conacului, obiecte atât de dragi poetului şi Paulinei. Bătrâna lor bunică a fost cea care a pus, atât cât au ţinut-o puterile, stavilă înstrăinării întregului patrimoniu alecsandrin.[2] În acest context înţelegem şi ne explicăm şi mai bine dragostea lui Alecsandri pentru consoarta sa, ca şi, în general, pentru polonezi şi Polonia, lucru pe care doar autorul *Luceafărului*[3] şi Nicolae Bălcescu, au întruchipat-o atât de profund şi articulat[4].

Precum cei doi contemporani ai săi, Vasile Alecsandri a ajuns să cunoască cel mai aprofundat istoria Poloniei şi năzuinţele polonezilor. De aici dragostea şi simpatia statornică cu care l-a înconjurat până la sfârşitul vieţii pe artizanul Unirii, pe prietenul său, Nicolae Pisoski, „fostul adjutant a lui Cuza-Vodă" – cum l-a denumit Iorga însuşi, pe acest colonel cu rădăcini vechi poloneze. Militarul a rămas în conştiinţa românească nu doar cu faptele sale curajoase pentru înfăptuirea Unirii, ci şi cu blânda poreclă de „Moş Pisoi", cu care Alecsandri l-a mângâiat în poemul pe care în 1878 i l-a dedicat.[5]

Nu întâmplător fapte şi mai ales poemele sale: din creaţia: *Cristos a înviat* şi *Pochod na Sybir*, au o rezonanţă aparte în ansamblul operei sale prin felul în care s-a perpetuat în conştiinţa românilor, figurând ani îndelungaţi în manualele şcolarilor români. Poemul din urmă a fost inspirat de suferinţa greu de descris în cuvinte, întruchipată fiind pe o pânză sumbră de pictorul Artur Grottger (1837-1867). Mesajul marelui artist polonez a fost descifrat cu mare simţire de poetul român în cuvinte dintre cele mai răscolitoare.

Palid convoi, pierdut, uitat, Coloană funerară, Ea poartă-n frunte un stigmat... Amorul sfânt de ţară! O! sfânt, sublim, ceresc amor, Câţi pentru tine mor!

Ah! câţi martiri pentr-un cuvânt, Un dor de libertate, Cu zile mers-au la mormântPrin răzbunări turbate! Câţi au format grozavul şir, Pohodul la Sybir!

Nu lipsită de interes ar fi sublinierea că până atunci nici un poet din lume nu s-a inspirat din opera artistului plastic la care ne referim, stabilit la Viena, dar cu sufletul în ţară. De asemenea, puţini scriitori străini au surprins cruzimea faptelor săvârşite de armatele imperiului ţarist, cele care au înăbuşit în sânge insurecţia militară de la Varşovia din 1863. Dar câte întrebări nu se nasc şi la lectura altor poeme ale sale, precum Cristos a înviat!, cu strofe referitoare direct la Polonia şi stările de fapte din această ţară, după dezmembrarea ei de imperii străine?.

Polonie strivită sub aprigul picior
A tiraniei crude,
Curaj! în cer s-aude
Un imn de re-nviere, un glas prevestitor.
Curaj! Deschizând astăzi a veciniciei porți,
Mântuitorul vine,
Polonie, spre tine,
Să te ridice falnic cu dânsul dintre morți!

Asupra acestor aspecte vom reveni cu un alt prilej, mai ales în cotext literar românesc și universal. Fără exagerare poți afirma că ceea ce n-au avut înaintașii lui Alecsandri a fost lipsa unei asemenea n e v a s t e, o femeie simplă, un mare caracter, adusă dintr-un han botoșănean, în casa părintească, în conacul său din Mircești, la jumătatea secolului al XIX-lea. Puține persoane au realizat că Paulina Lukasievici, c o n s o a r t a poetului, a fost nu doar sprijinul său moral, dar și administratorul admirabil și tenace al averii poetului. A fost ființa care a dat splendoare rară a lăcașului mirific „raiul de la Mircești" – cum îi plăcea să spună –, loc care a atras ca un magnet reprezentanți de seamă ai intelectualității românești: Costache Negri, Ion Ghica, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, A. D. Xenopol, Mihai Kogălniceanu etc.

Pe baza documentelor, a manuscriselor și scrisorilor de la Academia Română, avem toate argumente t r ă i n i c i a și r o d n i c i a acestei căsători. În parte, cele de mai sus ne sunt confirmate și în monografia amplă dedicată bardului poeziei românești, scrisă pe alocuri cu o acribie rară, de istoricul literar, scriitorul G. C. Nicolescu, tipărită în anii 70 ai secolului trecut, dar care scapă multe accente. Altfel citim azi viața lui Alecsandri, cunoscând și aspectele de mai jos.

Despre amorurile poetului și drumul său înțelept spre Paulina

De remarcat că nenorocul în dragoste al junelui moldav a început destul de timpuriu, în 1834, în timpul studiilor liceale efectuate la Paris. În orașul luminilor, Vasile Alecsandri s-a îndrăgostit, potrivit propriilor mărturisiri, de nepoata unui general francez, care locuia pe aceeași stradă cu el: „Notre Dame des Champs". S-a îndrăgostit din nou, la Florența, în 1839, la întoarcea în țară, unde junele a cunoscut-o pe Giuseppina, cunoscuta „buchetieră". Dragostea a rămas săefemeră între cei doi din lipsa mijlocului de comunicare – limba. Ceva mai târziu, la Mânjina, în

vizită la conacul prietenului său, Costache Negri, tânărul Alecsandri a cunoscut-o pe Elena, sora acestuia. Deşi liberă, tânăra avea probleme grave cu sănătatea, suferind de incurabila boală a acelor vremuri – tuberculoza. Moartea iubitei s-a săvârşit în braţele poetului, la 4 mai 1847, pe vapor, la intrarea în Cornul de Aur. A fost evenimentul care l-a marcat o lungă perioadă de timp pe romanticul Alecsandri, ştiut fiind că poetul o însoţea într-un voiaj, care a durat aproape un an, prin Italia, Austria, Germania, Franţa şi din nou în Italia.[6] La întoarcerea în Moldova de la Istanbul, unde a participat la înmormântare, alături de familie, in iunie 1847, poetul, publicistul, Vasile Alecsandri, a intrat în „vâltoarea revoluţiei de la 1848". După înfrângerea ei, timp de aproape trei ani îl întâlnim „pribeag peste mări şi ţări", perioadă în care a cunoscut-o pe Dridri, actriţa de 19 ani de la Teatrul Varietăţilor din Paris Marie Angélique Chataignez, intrată în conştiinţa românească prin romanul său, cu tentă autobiografică, pe care scriitorul i l-a dedicat. Trista iubire dintre cei doi a fost amintită şi de Eminescu în *Epigonii*, când scrie: „Acum râde printre lacrimi, când o cântă pe Dridri". Voi aminti numai în treacăt despre pasiunea pentru Mărgărita (Maria Cantacuzino), pentru a mă opri mai îndelung la două din întâmplările sale „amoroase", petrecute pe plaiuri natale, una cu impact literar şi alta strâns legată de viaţa cotidiană a scriitorului şi de patrimoniul literar lăsat moştenire de marele creator.

După succese palpabile în literatură şi insuccese în dragoste, Alecsandri începe să îşi caute o consoartă de nădejde pe care să o aibă sigură în „cuibul" lui. Acesta nu era altul decât conacul bătrânesc de pe lunca Siretului, Mirceştii. Aşa ajungem la episodul petrecut de scriitor, mai întâi în Valea Glodului, ţinutul Sucevei. Nu ştim pe ce căi a aflat burlacul Alecsandri că la Glodeni, Anastasia Greceanu avea două fete de măritat: Calipsiţa şi Aristiţa. Se spune că într-o bună zi poetul şi-ar fi pus «cilindrul» peste chelie şi s-a aruncat în rădvan. Nici prin minte nu i-a trecut atitudinea defavorabilă a Anastasiei Greceanu, mama fetelor. După ce aceasta a privit din depărtare, prin lornion, la viitorul ginerică, viitoarea soacră ar fi strâmbat din nas. Discuţiile din familie, la un şerbet şi apă rece, şi sclifoseala fetelor gata de măritat l-a dezgustat pe poet să se mai însoare. Dar a avut de câştigat literatura. Sufletul de dramaturg, l-a împins să scrie imediat: „Două fete şi-o neneacă". I-a arătat textul, prietenului său, compozitorul şi dirijorul, Alexandru Flechtenmacher, cel care i-a cerut acordul să pună cupletele pe muzică. N-a surprins pe nimeni că lucrarea a avut un mare succes. Şi prodigiosul dramaturg nu se va mărgini doar cu textul amintit, deoarece vor urma, după cum se ştie, seria: «Chiriţa în Iaşi», «Chiriţa în provincie» şi «Chiriţa în balon». Un prilej fericit pentru Alecsandri, bun cunoscător al teatrului parisian, să înfiereze moravurile

existente în societatea românească. Aș spune chiar că – înaintea lui Caragiale – el a surprins o seamă de moravuri triste, jucate până mai ieri pe scenele din toată țara. Însă, și după episodul respectiv, dramaturgul tot burlac a rămas. Asta până în 1856, an în care, potrivit relatărilor unei vare primare a poetului/Maria Grigoraș/, la întoarcerea de la Iași prin Târgul Frumos, cei doi s-ar fi oprit la vestitul rateș, ținut de polonezul Novakovski, un fost bucătar a lui Petru de Mavrogheni, cunoscut se vede meșter în arta culinară.

După dejun, pe când se înhămau caii la trăsură spre a-și urma drumul, Alecsandri, care hoinărea prin rateș, a venit spre vară-sa, care îl aștepta, și-i zise pe franțuzește: – Mario, Novakovski are aici o slujnică drăguță... *Tare îmi vine s-o fur când m-oi întoarce și s-o duc la Mircești*. Doamna Grigoraș a luat totul ca pe o glumă. Însă, peste câteva luni, în trecere prin Mircești, a remarcat-o pe tânăra servitoare, destul de plăcută, bine îmbrăcată, despre care văru-său îi zise că este aceea pe care o văzuse la Târgul Frumos, la Novakovski. I-ar fi spus că adus-o ca să-i îngrijească de casă, precizând că ar fi foarte mulțumit de ea. A fost așa de mulțumit boierul că peste un an, Paulina a adus pe lume Maria, care semăna leit cu tatăl, și de educația căreia Alecsandri s-a preocupat cu o grijă, demnă de orice părinte, instruind-o la Paris, alături de fiicele fratelui său, Iancu, primul agent diplomatic român în Franța. Corespondența dintre poet și fiică ni-l înfățișează pe poet drept un părinte iubitor, preocupat până în cele mai mici amănunte de educația fiicei. A crescut-o frumos nu doar pe Maria, ci și pe Paulina. Nu știm câtă limbă românească învățase aceasta până ce a ajuns la Mircești din hanul de la Târgu-Frumos, stăpânit de Novakowski. Corespondența purtată între cei doi, pe timpul în care Alecsandri se afla în străinătate ne arată instrucția pe care scriitorul i-a făcut-o. Mai mult, din catolică convinsă Paulina îmbrățișează religia ortodoxă și va veghea cu mare strictețe la respectarea tuturor ritualurilor, mai ales după trecerea la cele veșnice a lui Alecsandri, până la moartea ei, în 1921. Dovadă relațiile avute cu înalți clerici, cât și cu autoritățile românești, la nivel local și central. Nu exagerez cu nimic afirmând că a devenit o bună româncă, ceea ce i-a știrbit cu nimic autoritatea poetului și înaltului demnitar român. Așadar, după nașterea fiicei, Paulina a devenit o persoană indispensabilă pentru poet, o neîntrecută gospodină, un administrator loial al bunurilor de care dispunea, și care – după cum se știe – nu avea nici o tragere de inimă pentru asemenea îndeletniciri. Ea va fi nu doar bună gospodină, ci și o mamă iubitoare, o femeie de caracter și de bun gust, o soție distinsă care va ajunge să frecventeze Peleșul, în vizită la Carol I și Regina Elisabeta. Mai mult, să reprezinte româncele, ca membră a Corpului Diplomatic din Paris. La amurgul vieții poetului, când diplomatul tânjea foarte mult să ajungă

cât mai repede la „cuibul său", la conacul de la Mirceşti, cu multă chibzuinţă gospodărit de Paulina, accepta totuşi să o ducă la cele mai cunoscute staţiuni balneare, frecventate de protipendada europeană a acelor vremuri. Nu putem să nu surprindem în nota din Testamentul poetului nu doar sufletul generos al unui boier român dar şi implicarea consoartei, cea care ştia tot ce mişca şi se petrecea pe moşia lor. Cu siguranţă Paulina a fost cea care a argumentat de-a fir a păr lui Alecsandri starea de fapte sugerându-i finalul notelor din testament în favoarea unor oameni simpli, care le-au fost atât de aproape. Aceste semne de recunoştinţă arată noblețea sufletului ei.

Note:

1. C.G. Niculescu, *Viaţa lui Vasile Alecsandri,* Editura Eminescu, Bucureşti, ediţia III-a, 1975, p. 424
2. Astfel cele două nepoate şi rudele lor/Catargiu şi Bogdan/ au reuşit să înstrăineze după moartea Paulinei a unei părţi din bibliotecă, „Bbiliartul şi muzica automată", oferite de Alexandru Ioan Cuza poetului la o onomastică a acestuia, cupa de la Montpellier, decoraţiile sale etc.
3. Nicolae Mareş, *Mihai Eminescu în limba polonă,* eLiteratura, Bucureşti 2018, cf. *Eminescu şi istoria Poloniei,* pp. 23-32 şi în continuare.
4. Nicolae Mareş, *Nicolae Bălcescu şi cronicarii polonezi*, în România literară nr. 32/2019
5. cf. Poezia plină de afecţiune pe care i-o dedică colonelului botăşeanean, în 1878, poartă titlul respectiv
6. Ibidem, G.C. Nicolescu, p.123

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, aceste cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor şi vor beneficia şi de alte comentarii.

Din motive de spaţiu, pentru că primim multe titluri la redacţie, unele le vom menţiona doar, eventual cu o scurtă remarcă, din respect pentru autorii care nu le-au trimis, şi pentru a sublinia că sunt în atenţia noastră, şi, în măsura posibilităţilor, la parte dintre ele vom reveni mai pe larg fie aici, fie în „Convorbiri literare", după caz.

Leo Butnaru, *Internaţionalizarea stepelor. Antologia autorilor evrei în poezia avangardei ruse*, tehno: Adrian Grauenfels, Imagini – Internet, Editura Tipo Moldova, Iaşi, Editura SAGA, Israel, 2020, 402 p.

Despre traducerile lui Leo Butnaru din poezia spaţiului ex-sovietic/ al Rusiei am scris de mai multe ori, şi despre felul în care lucrează, amprenta personală, dar, mai ales, bogatul material informaţional din aceste antologii sau/ şi volumele de autor pe care le alcătuieşte şi le oferă cititorului de limbă română.

Şi aici, ca şi în alte astfel de antologii, Leo Butnaru subliniază „multietnicitatea poeziei ruse", cu „o tradiţie de secole", amintind între „înaintemergători" pe Antioh Cantemir (1709-1744), „deschizătorul de drum pentru prozodia şi stilistica poetică modernă rusă", Aleksandr Puşkin (1799-1837), „fiul unui african", Mihail Lermontov (1814-1841), „descendent dintr-o familie scoţiană, la origini trăgându-se de la cvasi-legendarul bard-proroc Thomas Learmonth (sec. XIII)", Gavriil Derjavin (1743 – 1816), ale cărui origini sunt tătăreşti ş.a..

Leo Butnaru spune din primele pagini că, în timp ce elabora *Panorama poeziei avangardei ruse*, semnalată şi ea cititorilor noştri, între autori „cam fiecare al şaselea avusese descendenţă israelită". Iar antologia aceasta e cu referire şi la avangarda rusă/ manifestările ei (despre care vorbeşte, din nou, Leo Butnaru în prefaţa sa), fiind, astfel, un fel de „parte" din *Panorama avangardei ruse*, şi din alte antologii. Sunt aici poeţi cu „descendenţă israelită", între care Osip Mandelştam (încă de la primele

manifeste ale avangardismului rus, dar care a avut „unul din cele mai dramatice destine sub teroarea bolșevică"; asupra lui, de altfel, se insistă și în prefață), Boris Pasternak (și el suferind „privațiuni și teroare morală") sau Iosif Brodski, „vlăstare din neamul biblic, iar ca vocație și incantație, metaforic „precizând", din *Cântarea cântărilor"*.

Nu ne mai oprim aici la drumurile sinuoase ale spectaculoasei avangardei ruse, multele manifeste ale ei, felul cum le raportează Leo Butnaru la mișcările literare europene, parte amintite și analizate succint și aici, și în „Convorbiri literare" (unde vom detalia și despre aceasta), când am scris despre celelalte antologii amintite. Cartea începe cu Serghei Rafalovici (1875–1943) și se încheie cu Nadejda Mandelștam (1899 – 1990), și cuprinde mai multe nume, unele foarte probabil dacă nu cu totul oricum mai puțin cunoscute publicului larg de limbă română (excepție făcând, poate doar Moldova de peste Prut), altele mai cunoscute, cum e cazul lui Ilya Ehrenburg (1891–1967). De pildă, citim din/ despre avangardiști asasinați sau care au murit în GULAG sau au suportat teroarea bolșevică: Benedikt Livșiț (1887–1939), Boris Kușner (1888 – 1937), Serghei Neldihen (1891 – 1942), Aleksandr Iaroslavski (1897 – 1930), Nikolai Erdman (1900 – 1970), Volf Erlih (1902 – 1937) la care se adaugă și Osip Mandeștam. Mai sunt antologați autori ca: Aleksandr Ghingher, Matvei *Roizman,* Filipp Vermel, Ilya Selvinski ș.a.

Așadar, un alt fel de privire asupra „panoramei avangardei ruse", în viziunea și traducerea lui Leo Butnaru. Semnalăm și colaborarea dintre o editură ieșeană și una din Israel la acest proiect interesant, semnat de un nume cunoscut al literaturii din Moldova de peste Prut.

Nicolae Petrescu-Redi, *Lacrimi cu periscop*, Editura Timpul, Iași, 2021, 128 p.

Nicolae Petrescu-Redi, care, până acum, a publicat douăzeci și nouă de cărți de poezie, aforisme, lucrări istorice, și-a făcut un nume prin maniera în care se prezintă scrierile sale „concise".

Astfel, miniaturile/ aforismele, maximele sale (cum sunt și textele din această carte) i-au creat o imagine în ochii criticii de specialitate și ai cititorilor săi. Aceste *lacrimi cu periscop* sunt împărțite după tematicile abordate în „mini-secțiuni" de amplitudini difere (în general restrânsă, unele chiar cu un singur text, altele, mai puține, cum sunt *Literatură*, *Părinți și copii,* pe două sau mai multe pagini) cu nume ca: *Alcool, Aforism, Adevăr, Experiență, Fățărnicie, Femeie, Iertare, Lingușeală, Violență, Păcat, Speranță Școală* ș.a.

Așadar, o gamă tematică cuprinzătoare, din diverse aspecte ale vieții/ cunoașterii umane, cu aforisme, gen în care, și de această dată,

autorul arată că ştie să picure şi ironia şi din spinul satirei, să îmbine şi tuşele caricaturizării cu acelea ale trimiterilor la ideologie/ morală ş.a..

Încheiem cu trei exemple; (din secţiunea *Sărac*): „Omului desculţ nu-i vorbi de mersul pe jos"; (din *Tiranie*): „Tiranul ia măsuri să-ţi retragi plângerea, nu lacrima"; (*Cultură*): „Pe motiv că apără cetatea culturii unii îi închid poarta".

Caliopia Tocală, *Statui de apă*, prefaţă (*Lumea şi fiinţa ca aventură mentală*) de Ioan Holban, editura Timpul, Iaşi, 2021, 78 p.

Nu este prima dată când cititorii noştri întâlnesc numele Caliopiei Tocală în „Poezia" sau în „Convorbiri literare", fie că a fost vorba de teatru, proză sau versuri. În acest volum pare că vrea cel mai apăsat, cum scrie în poemul care îi dă titlul, să sublinieze că în creaţiile sale personajele ades îmbracă haina singurătăţii, a unei comunicări dificile chiar imposibile („vai ce mare e lipsa de comunicare"), chiar alienării („în jur o lume necunoscută, populată cu străini"), pe o planetă din ce în ce mai văduvită de multe dintre care cele îi dădeau sens altădată, şi într-un timp în care viaţa pare că a devenit uneori „o pură aventură mentală". Ea însăşi se vede pe simeza acestui tablou desenat în tuşe sinuoase, dar de o cromatică aparte, ca o „statuie întâmplătoare", trăind „într-un prezent încremenit", dar sperând că prin cuvinte, prin versetele în forma cărora se derulează evenimentele din viaţa ei va reuşi să exprime ceva cu totul personal, numai al său. În afară de apăsarea pe o gamă cromatică intensă (şi viaţa, şi evenimentele, şi timpul, toate căpătă nuanţe, culori; până şi moartea le primeşte – uneori este „un blând animal", alteori este „moartea verde"), scrisul, cuvintele (care pot însemna „creaţie" – „mama/ a spus acest cuvânt prelung şi nesigur/ care sunt eu" – dar pot fi „şi de graţie", ucigând), revin ades în poemele sale. Şi asta în diverse formule, pentru a surprinde frameuri din această lume caracterizată şi de jocul iluziilor („se ştie că suntem vedenii ale cuiva" sau „privirea inventează peisajul din jur" ş.a.), şi de fragilitate, aspecte pe care insistă; până şi craniul are „oase de sticlă", şi soarele este „gânditor şi de sticlă".

Şi pe cromatică, aşadar, mizează în această carte Caliopia Tocală, dar poate mai ales pe descrierea lumii, a oamenilor, a cerului, a tot ce ne înconjoară ca fiind sub semnul unei inerente şi atotstăpânitoare evanescenţe şi a unei fragilităţi apăsătoare, dominată de umbra morţii şi a curgerii timpului, a perimării amintirilor, viselor, sărutului, a fiinţei însăşi aflată sub semnul abisului: „îmi spun că nu sunt altceva/ decât ecoul neantului mare". Pe de altă parte, în lumea aceasta „victimă şi călău" este „propriul tău creier", care „este fratele morţii" dar luptă pentru „singura dorinţă legitimă", anume „aceea a ieşirii din anonimat".

Caliopia Tocală și-a propus, așadar, un anume tip de scriitură și de mesaj. A ieșit un volum elaborat pe fondul unei cromatici aparte (poate cu dominantă alb-negru și verde/ albastru), cu nuanțe și umbre, dar și pe acela al însingurării/ înstrăinării și evanescenței/ fragilității/ iluzoriului.

Încheiem cu un fragment din *Miez pe verde*: „Noaptea se furișează în mine prin călcâie,/ iar eu calc nu pe lucruri, ci pe umbrele lor, provocând misterioase combinații,/ calc pe umbra unei pietre și/ undeva o pasăre moare în aer".

Mircea M. Pop, *Flori de maci*, versuri, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2021, 116 p.

Mircea M. Pop, născut pe meleaguri arădene, din 1989 viețuiește în Germania. A lucrat vreme de 23 de ani într-o bibliotecă a Institutului Max-Planck, din Heidelberg. Este unul dintre autorii români care, dincolo de creațiile sale proprii, face eforturi pentru propagarea/ promovarea poeziei de limbă română, clasică și contemporană în limba germană, dar și a poeziei germane în limba română. Și din acest motiv, și pentru opera sa originală, cititorii săi au întâlnit adesea numele său atât în „Poezia", cât și în „Convorbiri literare".

De data aceasta este vorba despre un volum al său de versuri cu un titlu oarecum aparte față de cele alese până acum, *Flori de maci*. Însă, deși sunt unele nuanțe mai altfel în această carte, Mircea M. Pop rămâne consecvent felului său de a scrie versuri, vorbind în maniera sa cunoscută despre viață și curgerea timpului, despre „cotidian", așa cum se reflectă prin oglinda propriei percepții, detaliu cu detaliu (de la „copacul chel", la tablouri, despre care, odată, se întreba „ce s-ar întâmpla dacă/ așa deodată/ s-ar da jos de pe pereți", ori de la tristețea cu care stă la masă la oglinda care într-o zi îl sperie arătându-l așa cum era atunci ori...), căci, în fond, ades „repetăm zi de zi/ mereu aceleași lucruri,/ de o viață, de o viață". Alteori pătrunde, în mai multe poeme, în lumea lui de suflet, a cărților, a scrisului, a poeziei și poeților (amintind diverse nume, de la Neruda la Villon sau Byron ori, desigur, Eminescu) care „sunt pâinea și sarea pământului". Sau „călătorește" pe calea versului în Bolivia, Patagonia... ori cine mai știe unde.

Așadar, și aici nu se abate de la felul său de a scrie, nefiind preocupat pe a miza neapărat pe imagine/ metaforă (deși nu le ocolește), cât ceea ce are de spus. Dar, ca o concluzie, acest volum are și multe tonuri mai închise la culoare, moartea apare și ea mai des pomenită (în această călătorie de cuvinte a sa între două lumi, între acum și altădată), în poeme cu titluri ca *Rumegușul amintirilor, Testament* ș.a.. Sau, cumva, ca în *Am cântat*, cu care încheiem aceste note de lectură: „Am cântat la chitara

vieții/ o viață.// Când am venit/ a fost dimineață.// Acum e noapte/ făr' de lună."

Violeta CRAIU, *luz quente, vinho verde/ Inima vinului verde* (jurnal portughez imaginar), prefață: (*Instalarea"... iubirii de Lusitania, Portugal, Lisboa. Pseudo-exordiu la o carte-experiment, un alt fel de jurnal portughez - imaginar) de* a.g.secară-halil, Editura Sympoesium, Iași, 2021,

Citim în aceste pagini despre orașe de vis, oameni frumoși și iubiri care ar fi fost fie cu un amant imaginar, fie cu un bărbat „bolnav de un viitor incert". Mai citim despre o călătorie, cu detalii multe și vii, printr-o țară cu orașe cu „străzi largi, aerisite, pastelate", „lumi neștiute, pline de secrete", în care „verdeața din pădurile tropicale se mișcă amețitor" și...

Dar, „poezia rămâne totuși poezie" chiar și „în această lume nebună și bolnavă", în care s-au putut face doar „călătorii imaginare". Căci și acesta este „un jurnal portughez imaginar", despre zile la fel de imaginare, într-o Portugalie ivită din închipuirea autoarei, plutind între senzualitate și visare spre un „orizont verde", unde „dragostea rostită-n versuri/ în săptămâni fără sfârșit, crește și crește în acorduri de lăută". Sau întâlnindu-se cu atâtea chipuri din istoria, din poezia acestei țări, pe când călătorește în gând spre vreunul din locurile descrise cu căldură..., sorbind în poem un *vinho verde* și visând la „spectacolele cu artiști, piscinele, sălile de jocuri,/ prieteniile ocazionale" care, toate, din nou, „au deschis ferestre spre lume".

Așa că, imaginare dar atât de vii pe drumul poeziei din inima Violetei Craiu, „amintirile se-ngrămădesc într-o poveste,/ o croazieră de neuitat" pe care a așternut-o în scris în acest volum despre o lume visată pe care, poate, o va vedea și aievea.

Vasi Cojocaru-Vulcan, *Coliba mea de ceamur*, Argument de Christian W. Schenk, Editura Colorama, Cluj-Napoca, 2017, 92 p.

Despre *Coliba mea de ceamur*, girată de Christian W. Schenk, notăm acum doar că vădește un autor care are posibilități poetice, și pe care îl așteptăm, spre a vedea încotro și mai ales cum pășește mai departe pe drumul poeziei, cu un eventual viitor volum.

Deocamdată, la această primă întâlnire cu Vasi Cojocaru-Vulcan (de loc din Vulcan, Valea Jiului), putem spune că e o voce care promite și că se întrevăd, printre căutări, poeme cu expresivitate evidentă (și cu multe exprimări interesante („opaițul care mângâie tăcerea", „moartea urcă (...) culegând lămâiță", „ne vom preface în funie de fum", „dănțui pe buza momentului" ș.a.), și aici regăsind, fiind și autor de haiku, elemente care țin de formele de poezie niponă (unele chiar aducând, oarecum, a astfel de

texte: „Mă doare truda scoicii/ de a preface șoapta mării/ în perle"), și nu doar prin/ în unele poeme scrise cu parcimonie de cuvinte, ci și altele. (Am primit acest volum împreună cu alte două, cu lirică de sorginte niponă în diverse formule poetice, pe care le-am prezentat la „Biblioteca haiku".)

Încheiem cu un scurt poem al lui Vasi Cojocaru-Vulcan, *Ceremonie*: „Muntele meu/ și-a îmbrăcat pădurea în alb,/ eu m-am îmbrăcat în pădurea lui./ În zori ne-am salutat sobru/ și-am început să ne rugăm/ împreună".

Teodor Dume, *Față-n față cu mine*, cuvânt pe coperta a IV-a: Daniel Corbu, 2018, 98 p., *Ferestre spre marginea lumii*, prefață și cuvânt pe coperta a IV-a: Atila Racz, 2019, 94 p., *Când umbrele trec strada*, 106 p., Editura IPM, Iași

Despre Teodor Dume, un autor care s-a plecat cu precădere (dar nu numai) spre ce se petrece/ felul în care se răsfrâng cele palpabile în lăuntru, am scris de câte ori am avut ocazia, socotind că merită să fie adus (și) în atenția cititorilor revistei noastre. De altfel, în *Când umbrele trec strada* regăsim două versuri poate definitorii, întrucâtva, pentru cele spuse mai sus: „asemeni umbrei/ mă retrag în mine". De data aceasta, din aceleași motive, socotim că e bine fie și să semnalăm apariția acestor cărți ale sale. În așteptarea viitoarelor sale volume, încheiem cu un fragment din *față în față cu mine*, din volumul cu același titlu: „azi stau față în față cu mine/ pentru a-mi putea da seama/ cât sunt adevăr/ cât minciună și/ cât sunt eu/ ceea ce înseamnă/ că fac parte din lumea/ lucrurilor ce încă respiră".

Ticu Leontescu, *Peste edenice ruine*, antologie de autor, cuvânt de însoțire de Adrian Dinu Rachieru, Editura Mirton, Timișoara, 2017,

Mă voi referi mai cu seamă la o secțiune intitulată *Iașii în haiku*, dar și la alte secvențe/ poeme pe care autorul le-a intitulat „haiku". Când și-a lansat prima dată cartea care constituie acum un capitol în această antologie de autor, cu ani în urmă, la Iași, am discutat și despre cum se poate raporta, după canoanele genului, la haiku. Și, adăugam eu atunci – ceea ce este valabil, evident, și acum, poemele sale de acest tip fiind în același registru – este cartea unui om a cărui inimă bate puternic pentru Iași, care și-a dorit să omagieze și astfel orașul pe care îl iubește, îl prețuiește și al cărui farmec îl poartă cu sine mereu. Lucru care se poate desprinde și din titlurile secțiunilor acestui volum, inclus în antologie: Prolog, Ctitori… cărturari, Puls duhovnicesc, Masa umbrelor, Culturale… temple, Înmiresmate loc(al)uri, Epilog. (două exemple: *Mihai Eminescu, bibliotecar* – „În cărți afundat,/ lumea tot-a colindat/ bătrânul dascăl.";

Veronica Micle – „La statuia ei,/ rătăcind pe-alei, visezi/ un… păr blond şi-un tei.")

În parte dintre poeme teologul Ticu Leontescu aduce tematica religioasă. (exemplu: La Cina din urmă –/ toţi împreună. Mai departe, doar… Unul.") În mai fiecare dintre ele se vede limpede dorinţa de a aduce sacrul mai aproape, de a-l zugrăvi în cuvânt. De a-l aduce pe Domnul în textele acestea.(De altfel, pecetea sacrului, a dorinţei de apropiere de sacru răzbate din mai tot volumul, de la modul în care este alcătuit, intitulat, copertă ş.a.)

Semnalăm, aşadar, această carte pe care autorul o consideră, din inimă, pe drept, un omagiu adus Iaşului.

Doru Mihai Mateiciuc, *antieroica*, Editura Vinea, Bucureşti, 2018, 230 p.

Acest volum, după cum citim, în „versiunea transcrisă de Doru Pustnicul de Bucovina", aflăm din subtitlu, poartă cititorul pe mai multe drumuri poeticeşti, de la poezie cu tentă civică, chiar patriotică (cu o vedere amplă, („din deltă până în cluj") la cele legate de plaiurile natale şi felul în care percepe Bucovina lui dragă (cum se vede acest loc al zeilor într-o vreme în care „tricolorul ni se scurge prin unghii/ şi se aprinde diferit" şi tu calci apăsat tu calci apăsat/ inimile strămoşilor uscaţi în uitare/ spiritul cetăţilor ruginite-n ruine"). Nu lipsesc nici reflecţiile ironice ori satiric/ amare uneori, legate, de pildă, de vre-„un şpriţ mioritic cu ministrul", ori, pe alt palier, „condiţia profesorului în România" sau „mizeria de a exista aicea/ sărăcia de-a te cunoaşte/ patria mea patria mea", patrie din care pescuiesc fără jenă şi la „adăpostul" celor care ne conduc, de „nenumăratele legi pentru ceilalţi", ori de „iarba fricilor", care are şi seminţe, tot ce îşi doresc „năvoadele străinilor"). Alte poeme sunt de tip „autoportret" (mai ales) interior ş.a.

Şi din punct de vedere al scriiturii este la fel de dificil de „încadrat" acest volum, pendulând între o coloratură spre postromantic şi postmodern, cu diverse nuanţe. Autorul are un mod de a scrie variat. Dacă avem în vedere aspectele formale, de pildă, de la poemele mai lungi/ ample la cele scurte, în care parcimonia de cuvinte şi chiar de figuri de stil aduce aminte (cum se întâmplă, de pildă, într-un tristih numit *Borges*) şi de faptul că a scris şi poezie de sorginte niponă. Pe de altă parte, felul în care şi-a alcătuit volumul, negrupând poemele în cicluri ci lăsând-şi gândurile să „sară" tematic, dar şi ca scriitură, e o altă poveste, pe marginea căruia se poate discuta.

Una peste alta, Doru Mihai Mateiciuc este un autor cu disponibilităţi poetice aparte, care poate să folosească nuanţe diverse pentru a se

exprima, călătorind tematic pe un areal larg, de la zeii Bucovinei la familia tradiţională sau Europa/ europarlamentarii/ „parlamentarii crescuţi în melasă/ preschimbată în costume armani" ş.a., ori de la intimism la poezie de dragoste (cu note personale interesante) ori pastel, metafizic şi apoi spre tern/ derizoriu „strecurat" între subiectele majore. Că tot am vorbit despre modul său de a scrie poezie (şi) „de dragoste" şi felul de a-şi alcătui versurile/ poemele, încheiem, nu înainte de a remarca felul în care arată cartea, frumoasă, atent realizată şi editorial şi tipografic, în stilul Editurii Vinea, cu un poem intitulat *la malul mării*: „ochii ei/ mari negri calmi/ pleacă în larg/ ridurile se scurg în cutele rochiei/ setea îmbătrâneşte pantofii// jarul s-a stins/ între noi stăruie/ o vertebră din tăcerea de început".

Alexandru Birou, *Departe*, prefaţă (*Ipostaze lirice ale resemnării în poezia lui Alexandru Birou*) de Elena Netcu, Next book, Constanţa, 2018, 126 p.

Alexandru Birou este un însingurat care caută să îşi exprimă gîndurile, trăirile, aşteptările, preumblarea printre amintiri ş.a. în vers. Dar şi felul în care se simite departe de ceilalţi, într-un fel sau altul. Astfel, ciclurile în care îşi împarte textele din carte se intitulează: Departe de tine, Departe de mine, Departe de sat, Departe de voi şi, în final, Departe de mântuire. Fără a fi confesiv, mai degrabă prin notaţii care par scrise în ton neutru, dar nu impersonal cu totul, deşi adesea, cînd vine vorba de o iubită sau alta dorită sau pierdută (dar niciodată statornică), el este victima, perdantul, cel care rămâne. Şi spune toate acestea, în versuri succinte, scurte, sacadate, mai degrabă constatativ, nu teoretizînd, filozofînd. Nostalgia frîngerii de meleagurile natale, care par a fi de la sat, e o altă temă a sa. Parcă şi natura, aşa cum o vede Alexandru Birou, este rece, aproape străină, subliniind înstrăinarea, singurătatea. Refugiul său este şi nu este un lamento continuu, ci, scrie autorul, „în gînduri obosite/ mai vechi/ mai noi". Cam atît la această primă semnalare a unei cărţi a lui Alexandru Birou. Fără alte consideraţii relativ la felul de a scrie, stil, frazare ş.a. încheiem, şi cu titlu de exemplu, cu *Lună plină*: „E linişte/ între noi,/ mult/ prea multă,/ ne privim,/ ne zîmbim,/ dar nu vorbim./ Ne atingem/ din/ întîmplare/ ne/ zîmbim,/ fără/ vorbire/ şi ne/ suportăm/ fără/ vreo vină/ justificînd/ că e lună/ plină/ departe… de noi".

Ioan HOLBAN

Poezia lui Florentin Dumitrache

Florentin Dumitrache adună în eleganta sa antologie de autor, *Eu tac vorbind cu tine* (Editura 24:ore, 2021), tot ceea ce este mai important, mai rezistent în ordine valorică din cele zece cărți de poezie tipărite pînă acum.

Lirica lui Florentin Dumitrache este una a căutării echilibrului între cosmic şi teluric, fiinţă şi nefiinţă, viaţă şi moarte, între lumină, speranţă, iubire şi ceea ce răvăşeşte lăuntrul: „Viaţă în cer,/ viaţă pe pământ/ echilibru perfect/ între duh şi cuvînt./ Viaţă în apă,/ viaţă în aer/ echilibru perfect/ fir întors dintr-un caier./ Viaţă în stele,/ viaţă în noi/ echilibru perfect/ între-acum şi apoi" (*Echilibru perfect*). Florentin Dumitrache e mereu atent, dedicat, asumînd cîntecul vieţii, elanul vital, în aproape toate poemele cărţilor sale, trăind „bucuria vieţii în clipa deplină" (*Suntem doar o clipă*...), alungînd pasărea nopţii pentru a pluti spre înaltul cerului cu lună (*Pasărea nopții*), lăsînd lumina „să curgă peste tot" (*Eu am lăsat lumina*), bucurîndu-se „până-n ultim ceas" (*Mă străduiesc*...); ca în acest *Autoportret*; „Sunt sîmbur de viaţă/ germinînd din trăire,/ sunt tulpină de om/ din multă iubire,/ sunt pom roditor/ în timp şi speranţă,/ sunt frunză pe ram/ în soare şi ceaţă,/ sunt pomul vieţii/ de cînd m-am născut/ şi al eternităţii:/ spre stele şi lut".

Poezia lui Florentin Dumitrache este una de notaţie, calmă, într-un asfinţit senin, îmbrăcat în „pînza vieţii, întreagă", adoptând *picturalitatea* ca pe o dimensiune esenţială; aceasta e una din calităţile unei lirici de evocare a amintirilor şi viselor „pierdute", selectînd doar *gîndurile bune,* aruncînd din nacelă povara incertitudinilor şi dezechilibrelor. Iar suportul acestui zbor liniştit, în lumină, unde poetul foloseşte simboluri ascensionale consacrate (pasărea, aripa, visul, norul), rămîn *satul dintre dealuri* şi vîrsta de aur a copilăriei petrecute acolo; citite în această cheie, poemele lui Florentin Dumitrache din toate cărţile sale constituie o autobiografie lirică: „Pătrunde-n amintiri dor neuitat, trecut/ De satul dintre dealuri, de locul înăscut,/ în liniştea de-acasă cu fraţii şi ai mei,/ Unde creşteam ca frunza verde în ramură de tei,/ Prin timpul care vine o văd în urma sa,/ Copilăria-ntreagă, balsam în viaţa mea./ Copilăria-ntreagă, balsam în viaţa mea,/ Prin timpul care vine o văd în urma sa,/ Unde creşteam ca frunza verde în ramură de tei,/ În liniştea de-acasă cu fraţii şi ai mei,/ De satul dintre dealuri, de locul înăscut/ Pătrunde-n amintiri dor neuitat, trecut" (*Amintiri*). În *ograda_amintirii*, cum îi spune în poemul *Alături de tine*, autorul se regăseşte, printre fotografiile „prinse în

cui", în copilăria „ce creşte în zeci de vise", un joc peste timp, cu amintirea părinţilor şi, mai ales, a unui spaţiu edenic: „Peste cîmpuri şi păduri gîndurile mele toate/ Sunt rotiri de albe păsări, amintiri de neuitat,/ Pentru clipele trecute petrecute zi şi noapte/ În împărăţia lumii, satul meu cel mult visat./ Amintirile se plimbă prin păduri, peste ponoare,/ Pe la rîu cu bulboana de la margine de pod/ Unde ogoiam căldura trupului încins de soare,/ Peste cîmpurile-ntinse şi livezile cu rod./ Cum să uit copilăria ce creştea în zeci de vise/ Transformate-apoi în jocuri şi în întîmplări hazlii:/ Baba-oarba, oina, mija, întreceri pe dealuri ninse/ Cu sănii în zbor ca vîntul prin larma de copii?/ Amintirile curg toate ploaie caldă peste gînduri,/ Sufletul împrospătîndu-mi cît şi timpul în aval,/ Doruri nasc rînduri, rînduri şi iar rînduri/ De copilăria dragă şi de satul meu natal" (*Amintiri*). În contrapunct, poezia din cărţile lui Florentin Dumitrache este (şi) una a *interogaţiei active* adresate lumii şi sinelui, prin care se strecoară, adesea, umbra, neliniştea, sentimentul romantic al trecerii timpului şi al năruirii secundei date fiinţei: „Stelele din ce răsar,/ dintr-o umbră-a nopţii,/ sau apar şi tot apar/ din lumina morţii?/ Stelele în ce apun,/ într-un cîmp de ceară,/ sau cu toatele îşi spun/ şi-n pămînt coboară?/ Întrebări puse mereu/ despre nemurire,/ tot o stea voi fi şi eu/ după adormire?" (*Întrebări*); „Unde să m-ascund/ cînd ierburile curg/ rîuri de timp peste mine?/ Unde să m-ascund/ cînd timpu-i furtună ce vine?/ Unde să m-ascund,/ decît în amintiri de mîine?" (*Unde să m-ascund...*).

Dominatoare în astfel de poeme este tonalitatea elegiacă, potenţată, chiar şi în poeziile de influenţă folclorică (*Baladă*), de muzicalitatea căutată de un poet care îşi spune „melos curat", de o trăire erotică împăcată, calmă, departe de arşiţa patimii şi, mai cu seamă, de un subtil sentiment religios; Florentin Dumitrache nu scrie o poezie de amvon, ci una a comuniunii în gînd cu Dumnezeu: în legea nouă a iubirii şi speranţei: „Cînd luminările se-aprind/ La Învierea lui Hristos,/ Lumina-n inimă şi-n gînd/ Să vă pătrundă-adînc, pios./ În clipa Învierii Lui/ Să fim mai buni, evlavioşi ,/ Căci este semnul Domnului/ Pe trupul nost' de credincioşi./ E seara magică acum/ De blîndă rază peste noi,/ Lumina Lui ne este drum/ Pentru acum şi pentru-apoi./ Cînd lumînările se-aprind/ Primim lumină-n trup şi-n gînd" (*Cînd lumînările se-aprind...*). Tonul elegiac este şi al sonetelor şi pastelurilor, forme lirice clasice pe care Florentin Dumitrache le cultivă cu virtuozitate; „Amurgul se prăvale din resturi de lumină/ Rămase dinspre ochiul strălucitoarei zi,/ Prin aer e doar vîntul ce-şi cîntă în surdină/ Prezenţa înspre noaptea ce pare-a o zidi./ Natura îşi îmbracă cămaşa nopţii neagră,/ Mulţimi de vietăţi culcuş îşi pregătesc,/ Să se scufunde-n vise, căci după-o zi întreagă/ De căutări febrile, spre altele gîndesc./ Boarea de vînt clăteşte sleitele puteri/ A zecilor de păsări şi

vietăţi mărunte,/ Ce-şi lasă trupu-ofrandă trecutelor plăceri,/ Simţite peste zi prin întîmplări avute./ Amurgul se prăvale din resturi de lumină,/ Peste natură noaptea se vrea a fi stăpînă" (*Amurgul se prăvale...*).

Un etaj liric bine construit este acela al unei constelaţii simbolice purtate printre visele regăsite în ograda amintirii. Mai întîi, *calul alb* din poeme precum *Evoluţie...*, *Calul meu alb*, *Pat de cuvinte*, *Rugă*, simbol al luminii solare, al fertilităţii, dar şi al trecerii: „Pe calul meu alb/ doar visele au călărit/ prin timp, peste timp/ înfăşurate în mantia/ copilăriei, tinereţii, maturităţii/ transformîndu-se în adevăruri,/ reuşite şi nereuşite,/ iar acum călăresc/ spre ţara necunoscută/ pentru odihnă./ Doar calul meu alb/ se-ntoarce acasă/ îmbrăcat în harnaşamentul amintirilor" (*Calul meu alb*). *Luna* e astrul poeziei lui Florentin Dumitrache; pavăză a trăirii erotice într-un poem precum *Îţi aminteşti* din volumul *Vise de lumină*, luna e „uitare", dar şi o „figură" lirică de identificare a amintirii mamei ori a jocului din vis; „Se făcuse că eram/ pe-un vîrf de munte înalt,/ încercînd să prind/ norul de coadă,/ să-1 sucesc în jurul meu/ să acopere luna/ ce mă orbea cu strălucirea ei,/ să acopere luna/ ce îmi amintea/ de ochii de mură coaptă/ şi buze de fragă./ Încercări nereuşite/ mă prăvăliră-n hău adînc de somn,/ iar luna rîdea,/ rîdea cu strălucire,/ privindu-mă/ prin fereastra camerei" (*Vis*); de unde se vede încă o dată că avea dreptate Mircea Eliade care, în *Insula lui Euthanasius*, spunea că „Viaţa lunii este mai aproape de om, decît gloria majestuoasă a soarelui". Tot astfel, *castanul*, *albatrosul* (dar nu cel ucis al simboliştilor şi al lui Nicolae Labiş, ci acela „tandru", al liniştii din viaţă şi din adîncul necuprins, cum se spune în *Dor de adînc*), *cocorul* (un semn nu al primăverii, ci al toamnei, al prevestirii îngheţului, cum scrie poetul în *Se simte adiere*...) şi *cerbul solar*, simbol al vieţii şi al luminii; „Cerbii se-adapă din vîrfuri de brad/ Oglindite-n ochiuri de apă,/ Stropi de neodihnă curg înspre vad,/ Iar cerbii se-adapă, se-adapă./ Rămîne doar umbra apei pe prund,/ Setea le-a fost potolită,/ Se-ntorc înspre ţarcuri. Oare cînd/ Ivitu-s-a iar frumuseţe dorită?/ Privesc înspre vîrfuri, arcuri de trup/ În salturi tot mînă şi mînă,/ Se-nalţă spre ceruri, de-acolo irup/ Lumină în inimi, lumină./ Cerbii se-adapă din vîrfuri de brad,/ Stropi de neodihnă curg înspre vad" (*Cerbii*). În astfel de poeme se regăseşte partea rezistentă a liricii lui Florentin Dumitrache.

În *Flori de gînd* Florentin Dumitrache scrie, într-o sensibilă lirică de notaţie, o cronică a vieţii, adunînd amintiri, gînduri „cu-ntoarceri în trecut", sentimente, stări, repere biografice; între acestea, satul copilăriei, al „clipelor dintîi", într-un halou al rechemării vremurilor de altădată, într-un orizont al departelui de departe, „spre undeva, spre undeva", cum scrie Florentin Dumitrache în poemul *Drumul întoarcerii,* marcînd ceea ce Mircea Eliade numea *eterna reîntoarcere* la vîrsta de aur a fiinţei: „Printre-

amintiri rămase din timpuri/ Te văd răsărind floare de vis/ Copilărie, născută în cîmpuri/ De trai nedescris./ Te caut copilărie/ În blîndă căldură din casă,/ Cînd mama cu vocea-i zglobie/Mă-ndemna să mănînc ce-i pe masă./ Te caut copilărie/ În mustul ierbii, mătasă,/ În chiotul toamnei din vie,/ În jarul fierbinte din casă./ Te caut acum copilărie/ În visul de toamnă tîrzie" (*Te caut copilărie*).

Flori de gînd circumscrie o poezie a crepusculului, a amurgului, unde se spune povestea din durata vieţii , „din timp spre răstimp"; e vremea marginilor, a „cîntecului trist pe alei" şi iubirii de ieri, departe de secunda pasiunilor devastatoare: în amurg, după ce va fi trecut „prin furtunile vieţii", în „lucirile de amintiri" ale unei toamne tîrzii, răvăşită de strigătul ascuţit al cocorilor în anotimpul plecării, ca în această scrisoare către iubita de totdeauna; „lasă frunza să-ţi acopere chipul,/ să-ţi răcorească sufletul/ trecut prin furtunile vieţii,/ lasă floarea să-ţi sărute buzele/ şi să-ţi admire parfumul iubirii,/ lasă fructul să se pîrguie,/ ca apoi să simţim gustul său plăcut/ zi de zi,/ lasă mugurul/ să încolţească mereu în inima ta/ fructul plăcut al dragostei noastre" (*Iubito*): tot elanul vital şi bucuria clipei sînt (re)descoperite acum în „stropul de amintire". Sîntem departe de lirica surpării şi apocalipsei din paradigma expresionistă; poezia lui Florentin Dumitrache e, mai degrabă, o alunecare calmă, împăcată, spre netimpul lumii de dincolo, păstrînd încă iluzia clocotului vieţii în galopul Calului Alb, numit într-un poem şi Marele Alb - o fantasmă a timpului (pe)trecut şi o metaforă a căutării tinereţii fără bătrîneţe şi a vieţii fără de moarte: „Calul meu Alb răsare în gînd,/ În gîndul trecut, amintire/ Călărind pe el surîzînd/ Peste cîmpul de timp, fericire./ În şeaua-i de lumină candidă, caldă/ Mă simt un hoinar trubadur,/ Călător printre spaţii ce inima-şi scaldă/ În trecutul şi prezentul contur./ În drumu-i cel lung Calul Alb se adapă/ Cu vise, speranţe şi crez,/ Aleargă galop spre-o linişte-n pleoapă/ Simţită-n al timpului miez./ Calul meu Alb nu se-opreşte din drum,/ Străbate năvalnic lumină şi fum" (*Calul meu Alb*).

Florentin Dumitrache scrie în *Flori de gînd* despre vremea omului, în marginea distincţiei eminesciene între *timp* şi *vreme*: e timpul *călătorit*, al *peregrinului*, figura tutelară a poemelor cărţii. Peregrinul,filare se identifică, uneori, în chipul fără contur al *sihastrului*, „adulmecă" potecile necunoscute, fără întoarcere, din zarişte ghicită de după zările văzute: „Ieri am fost mugur de timp/ Născut din tulpină de viaţă,/ Crescut printre dealuri şi cîmp/ În zi de lumină şi soare în faţă./ Azi sunt printre lumi trecător,/ Cu pasul agale sau alergat,/ Mă-ndrept înspre-o ţară de dor/ Plutind pe un gînd de înalt./ Mîine voi fi plecat înspre zări/ De taină şi trăiri neştiute,/ De ziua de ieri şi de azi întrebări/ Despre clipe de vis acuma pierdute./ Trăire de timp ieri, azi şi doar mîine,/ După «apoi" de noi

ce rămîne?" (*După „apoi"*). Tot un peregrin e şi *menestrelul*, trubadurul unor gînduri-cîntece întoarse în trecut, pe ţărmul, azi visat doar, al mării: „Mă simt departe de mal,/ Înot printre gînduri şi gînduri,/ Plutesc printre val şi iar val,/ M-apropii de el rînduri, rînduri./ Nisipul îl simt acum sub picioare,/ E cald, e cald şi plăcut/ Marea mea, întinată splendoare/ E gîndul trăit în trecut./ Privesc ţărmul proaspăt visat,/ Din valuri ajuns pînă la el,/ E drumul în viaţă umblat/ În cînt de-adevăr, menestrel./ Mă aflu pentinderi de mal,/ Doar gîndul e-ntors în aval" (*Înot printre gînduri*).

În numeroase poeme din *Flori de gînd*, materia lirică se structurează în jurul unei *interogaţii* active adresate lumii şi sinelui; texte precum *În clipele mele, Dizertaţie, Dilemă, Tăceri de spini, E înmiresmat gîndul, Clipa liniştii de seară, Petale calde, În lacrimi de gînd, Simt acum…, Nostalgie de iarnă, Flori de uitare, Toamnă, plîngînd…, Tu, toamnă, Visele curg,* fiinţa se adună în semnul de întrebare al neliniştii vremii de dincolo de vreme şi a drumului cu un capăt în „clipe de odinioară", iar cu celălalt într-un început care stă să înceapă după scurgerea nisipului din clepsidra vieţii: „Unde sunteţi clipe de odinioară/ Coborîte-n ploi, ploi de primăvară?/ Unde sunteţi voi clipe-amintiri/ Coborîte-n noi, în cînt şi iubiri?/ S-a scurs peste ele timp înmiresmat,/ Petale de dor, iubire, păcat,/ Nopţi şi zile calde, păsări călătoare,/ În clepsidra vieţii nisip în mişcare./ Peste cîmpul timp acum e uitare,/ Sau răsare clipa a înlăcrimare?/ S-aşterne pe gînduri praf de timp trecut,/ Sau e doar himeră şi nu început?/ Unde sunteţi clipe coborîte-n ploi?/ Vă vreau iar cu mine, vă vreau înapoi" (*Unde sunteţi clipe?*). Iar noul început e (re)găsit chiar în liniştea fremătîndă a scurgerii nisipului din clepsidră, în împăcarea cu lumea şi cu sine, dar, mai ales, în lumina Învierii în care coboară chipul Domnului de după Jertfa Sa, ca în această *Rugă*: „Adă-ne, Doamne, cîntul din trăiri profunde/ Cînd lumina blîndă peste noi coboară,/ Ca în suflet ruga Lui să o asculte/ Şi simţirea noastră şi topita ceară./ Din Înalturi visul de a fi există/ Nu doar pe pămînt, ci şi-n trup ceresc,/ Adă-ne, Doamne, clipa cînd din jale tristă/ Chipul Său trăieşte peste noi firesc./ Coborînd din ceruri peste noi coboară/ Lumina-Învierii din sufletul Său/ Şi în inimi calde cîntul nempresoară/ Jertfă pentru Dînsul în gînduri mereu./ Adă-ne, Doamne, cîntul din trăiri profunde/ Dragostea de El n-o putem ascunde". Poemul e singular în sumarul cărţii pentru că, iată, Florentin Dumitrache nu scrie în *Flori de gînd* ceea ce se cheamă o lirică religioasă; e, mai degrabă, o poezie care creşte din *religia iubirii* pe care Iisus a arătat-o oamenilor pentru a se mîntui de frica întunericului şi de neliniştea tărîmului de dincolo.

În *Amintiri lovite în aripă*, Florentin Dumitrache continuă să scrie, într-o sensibilă lirică de notaţie, cronica vieţii, adunînd amintiri, gînduri, vise, sentimente, dar, mai ales, stări, într-un orizont al Înaltului, *departele*

poeziei sale, locul de neatins de lîngă „cascada-n ape curate", reconstituind un *atunci* „de care ştim doar noi", stins în spatele unor uşi, cu *amintiri fără număr* pe care le poartă asemeni unei păsări căzătoare „decupată cu tot cu înalt", într-o lumină ce sîngerează pe apusul pieziş: ca în acest poem cu totul remarcabil: „Aripă fugărită de vînt/ în pasăre căuta ascunziş/ pe ochiul meu întîrziat pe înalt/ lacrima sîngera apusul pieziş/ Era un zbor de pasăre/ căzătoare/ O frunză cu aripi şi cu prăbuşire/ Rănită în aripă amintirea cădea/ şi o dată cu ea/ mîna mi se-nălţa/ Priveşte cum păsările cad peste rînd/ cum cerul se umple/ de amintiri căzătoare/ şi poemele toate încearcă să ţipe/ să se-ascundă în umbra/ topită de Soare./ Aripa fugărită de vînt/ în pasăre căuta ascunziş/ Pe ochiul meu întârziat pe înalt/ lacrima sîngera apusul pieziş" (*O clipă de pasăre*).

Într-un anume fel, Florentin Dumitrache se desparte, subtil, de poetul care va fi evocat amintiri, sentimente, repere biografice, satul copilăriei şi, mai cu seamă, *vechile trăiri* ce năşteau, altădată, speranţe şi energii, în cărţi precum *Calul alb*, *Ninsoarea tîmplelor*, *Iluminări tăcute* , *Nedumeriri tîrzii*, *Fluturii din scris*, *Vise de lumină*, *Săgetat de anotimpuri*, *Prin ochiul lunii*, *Flori de gînd*; în cea mai recentă carte, amintirile sînt *lovite_în aripă*, au consistenţa unor corăbii de mătase (*Prin doruri care mint*) şi se ascund, discrete,
în dimineţi care „plîng sub pleoapele zilei" (*Dimineţile curg*): poezia din *Amintiri lovite în aripă* este una a stărilor *închiriate*, uneori, închipuite, cu rosturi în gestul din realitate şi cu o prelungire în visare, lăsînd să se audă liniştea cum cade printre crengile pădurii, păstrînd, oricît de firavă, amintirea iubirii şi rătăcirii pelerinului din volumele anterioare: „Prin gînduri, clipe trecătoare/ Plutesc încet spre neuitat,/ Cînd albul îngerea o floare/ culoarea-n roşu a cedat/ în starea mea călătoria/ e o mănuşă aruncată/ îmi aminteşte de beţia/ culorilor ce-au fost odată/ poemele au pus pe pînze/ apusuri veşnic despletite/ ce-mi confiscau/ căderile de frunze/ simţind sub paşi urme de vis rănite/ urmau acele nopţi eterne/ ce ne purtau rostogoliţi/ amestecaţi cu tot cu perne/ iubeam postura de iubiţi/ acum simt timpul scurs din noi/ cum vinul nu mai e-n butoi/ şi stăm pe prag privind la ploi/ cum spală talpa de noroi/ Setos de viaţa prinsă-n cîmp,/ în flori, lumini şi răni de mac/ pîntec rotundului pămînt/ cedăm iubirii din iatac" (*Iar floarea se-ntrupa din tine*).

Călătoria e acum într-un spaţiu al aburului şi fantasmelor, pierzîndu-şi cromatica *fauve* de odinioară. În acest registru, poezia lui Florentin Dumitrache evoluează spre *starea* de a vedea ceea ce nu se vede, de a simţi ceea ce nu se simte şi de a atinge ceea ce e de neatins; dacă în cărţile precedente, poetul scrie în logica exprimării exprimabilului, în *Amintiri lovite în aripă*, Florentin Dumitrache se lasă atras în ceea ce aş numi

exprimarea inexprimabilului: „În apele rîului mi-am spălat faţa/ după ce olarul mi-a făcut chipul din lut/ Aveam nevoie/ de curgere şi de mişcare/ de profunzimea ochilor/ ce aveau să cîştige în timp din orbire/ starea de a vedea/ doar ceea ce nu se vede/ de a simţi/ doar ceea ce nu se simte/ de a atinge/ doar ceea ce nu se lasă atins/ Aveam nevoie de tine.../ Tu nefiind doar blestemul/ de a nu rămîne singur/ (cu luminile stinse)/ cît mai ales/ tu fiind partea mea de vinovăţie/ partea mea de pedeapsă/ căci altul ar trebui să suporte/ toate prăbuşirile/ atîta timp cît eu/ fiind alesul/ aveam un alt program de urmat/ Aveam nevoie de tainica ta iubire/ La galerele căreia eram biciuit/ să vîslesc” (*Alesul eram eu*).

În această ordine a reflectării în oglinda care nu reflectă nimic, asemeni unei uşi închise în faţa unor „hrube” unde se vor fi zidit (şi) poemele, poetul e mereu într-o stare de alertă, încercînd să desluşească fiorul (pe)trecerii dincolo, tăcerea lui a-fi-nefiind: „Stau în faţa oglinzii/ şi privesc/ de unde aş putea veni./ Văd uşa în spatele meu/ doar atît/ O uşă închisă ce mă ţine/ prizonierul oglinzii/ şi a întrebării:/ «de unde vin/ cine sunt,/ încotro mă îndrept?»/ şi Paul Gauguin/ şi-a pus aceeaşi întrebare/ Dar era altă oglindă/ Altă uşă/ Alt cîmp din care apar/ Ţărăncile cu poalele suflecate/ Alt cîmp cu marginea/ ocupată de umbra/ alăptării pruncului.../ Şi toate acestea/ nu se văd în oglindă/ Ele există în mine/ În faţa unei ferestre închise/ prin sticla căreia/ îmi pătrund ochii/ înlăcrimaţi de amintirile vieţii/ (mai aud înspre seară/ o fărîmă de cînt)./ Mă ridic din faţa oglinzii/ şi plec/ pe uşa rămasă închisă” (*Fărîmă de cînt*).

Florentin Dumitrache este un poet care a atins maturitatea potenţialului şi mijloacelor sale lirice.

Departele dintr-o scoică ori din steaua de lotus

Un „lirism transparent şi declarativ, marcat de un apetit pentru sentimentul pur de dragoste”, cum spune Gellu Dorian într-o caldă şi percutantă prezentare, găsim în cea de-a doua carte de poezie a lui Mihai Babei, *Oraşul de zgură roşie* (Editura Colorama, 2021). În aparenţă, poemele (re)constituie *albul* care e al nuntirii, dar şi al unei lumi improbabile, de dincolo de contingent, între flori de gheaţă argintie şi într-un crîng de mătase, cu oameni ce trec cu torţe de smarald alb, (de)gustînd „celula albă” din vin, cu nuferi albi şi crini albaştri, o floare de colţ şi un lan de maci azurii, flori de măr, nori de vişin alb şi o pasăre albă care sărută mestecenii, într-o seară blîndă de decembrie şi omătul de dincolo de nori, un decor ca o expoziţie florală albă, cu un nufăr alb din gura smălţuită cu maci roşii; poezia lui Mihai Babei e a întîlnirii înaltului cu teluricul, a lumii

de dincolo de nori cu cochilia unei flori: „într-o seară/ blîndă de/ decembrie căzut/ în omătul de/ dincolo de nori/ mă ridic şi/ nu ştiu dacă/ vin sau dacă plec/ dacă mă vezi/ sau dacă mă/ ascunzi/ te-am văzut/ în cochilia/ unei flori/ de gheaţă amăruie/ şi nimeni nu/ te gustă ca mine/ ca pe o/ gură/ de apă/ vie" (*Poem de decembrie*). Sînt, de altfel, şi cîteva poeme care figurează clocotul pasiunii erotice, *patima*, transformînd dragostea şi iubirea în amor, în simbolistica macilor: „ţi-am deschis/ bluza cu/ buzele să-ţi/ văd tremurul nebun/ al sînilor tăi şi/ să-ţi sădesc maci/ în mireasma lor/ arămie/ să-ţi rup rochia/ de crizanteme/ cu dinţii/ să-ţi aşez/ pe inima/ colţului stîng/ o lacrimă/ să-ţi aşez crini/ pe sfîrcurile nude/ să-ţi escavez/ tivurile fustei/ cu ochii/ să-ţi tremure genunchii/ ca aerul ce te/ cuprinde/ să-ţi şoptesc pe coapse/ seara şi îngerii/ să cînte în/ turla mănăstirii/ prăbuşite/ şi apoi/ să te desţelenesc/ încet şi blînd/ cu inima ce ară/ în prag/ de seară/ plumburie" (*Sădesc maci*); „ţi-am alintat/ sînii ce curgeau/ pe patima mea/ şi apoi coapsele ţi le-am/ atins pe pajiştea/ dealului năuc" (*Zile curse în drumul spart*).

Dar poezia lui Mihai Babei nu e una „de dragoste", e departe de romanţă şi de cîntecul trubadurilor, de baladesc. *Oraşul de zgură roşie* e o carte a *departelui*, ipostaziat, în poemele volumului, în cîmpiile verzi, pe care pleacă herghelii de cai („eu te/ aştept/ cu caii plecaţi/ pe cîmpurile verzi"; „şi ai fugit/ să visezi/ cai pe cîmpurile/ verzi şi/ să adun/ stele de săruturi/ tîrzii", scrie Mihai Babei în *Flori de gheaţă* şi *Căuşul de foc al serii*), pe „steaua lotus", în neantul celor fără busolă, însoţind cocorii care pleacă în „negura pustiei": *departele* e niciunde, dincolo de marea cea mare, cum se spune în *De ce va să vină*, cochilia unui melc, spaţiul securizant unde „ne-ascundem de lume şi/ ne-nchidem în/ florile de sticlă/ zugrăvite de/ inima ta/ sîngerîndă" (*Toamnă întîrziată*), în aripa neantului „din noi", lîngă pasărea care „plînge într-o stîncă dincolo de noi": din departe vine însuşi poetul, în ipostaze romantice: „eu/ sunt cel fără/ identitate/ care a venit/ din trecutul/ de dincolo de/ zarea prea/ albastră", scrie Mihai Babei despre sine într-un poem intitulat, deloc întîmplător, *De dincolo.* Poetul e cel de totdeauna şi de niciunde, venit în caleaşca timpului pierdut pentru a se întîlni (şi a se iubi) cu *moartea*, „doamna moarte", cum îi spune Mihai Babei. Întîlnirea „cu tine moarte" e o aventură printre nori de vişin, marcînd ceea ce aş numi tema-pivot a poeziei din *Oraşul de zgură roşie*, în orizontul sentimentului tragic al vieţii, cum zice Unamuno: e fisura din acest univers de un alb ce pare compact: „în oraşul/ trist/ de mine/ plouă/ şi nu pot cînta/ nici la liră/ nici la floare/ stau în peştera/ slută şi cu/ ochi îngheţaţi/ doar cu mine/ frînt de/ locurile triste/ te aştept în/ dar/ cu caleaşca de/ fluturi morţi/ nu vii şi/ te pierd în/ pietre de/ cleştar dăruit/ în loc de mine/ ţi-ai prins un/ şal alb de/ libelule sfărîmate/ şi

dansezi pentru/ cel ce fuge/ pe armăsarul gri/ dăruit de toate/ ploile mărunte/ din inimile/ negre de/ tăuni" (*Oraşul de zgură roşie*): acum, şalul alb e „de libelule sfărîmate",inimile sînt „negre de tăuni", aşteptarea e aici, într-o caleaşcă „de fluturi morţi", luna e „plină de venin": albul din *Oraşul de zgură roşie* este unul letal, amintind de farmecul dureros de dulce eminescian, el vine din „taverna florilor uscate" şi de la vînzătorul de iluzii care vinde, iată, şi dragoste, fixînd izomorfismul dragoste - moarte, sentimentul trecutului trăit în *cripta* „de smarald" a zilelor de odinioară: „în seara/ asta pe cînd/ cîntam/ tîrîndu-mă încet/ şi stepat de/ la nunta lotusului/ pierdut/ m-am întîlnit/ cu moartea/ ea/ a trecut ignorîndu-mă/ şi gesticulînd şi/ chiar vorbind/ singură/ ei, ce faci/ nu mă vezi/ şi mi-a răspuns/ că nu are ochi/ pentru mine şi/ cu ciudă/ că am deranjat/ mersul ei în/ ritm de samba,/ m-a întrebat dacă nu ştiu unde stă/ o libelulă ce a/ înotat prea mult/ şi trebuie să o/ frîngă înainte de/ a se scufunda/ am vrut s-o cert/ dar moartea/ dispăruse,/ iar eu am plecat/ spre casa mamei/ melc/ undeva în cripta/ de smarald a/ zilelor trecute" (*În seara asta*).

În metafora obsedantă a *pădurii de mesteceni* de dincolo de departe, Mihai Babei scrie în *Oraşul de zgură roşie* o poezie cu un *feeling* special, al nemarginilor din iubirile trecute între mestecenii ce plîng şi al departelui care uneşte viaţa cu moartea, cosmicul cu teluricul, lumina cu întunericul. Mihai Babei e un poet deplin.

Lina CODREANU

Neliniştea psalmistului

În anul 1995, la Chişinău, debuta cu două cărţi de versuri apărute la Chişinău-Leova: *Poemele regretelor târzii* şi *Risipitorul de iubire.* Numărul mare de volume editate până acum (peste 60), atingerea areală a multor genuri literare (în postura de poet, aforist, eseist, traducător, textier) ilustrează polivalenţa şi capacitatea de lucru a scriitorului român din Chişinău – Traian Vasilcău/ Traianus. Configuraţia lucrărilor include versuri pentru copii (*Ziua poznelor frumoase, Cerul scris cu stele, Ciocârlia cântă fără tălmăciri, Din Cartea Copilăriei*) ori lirică satirică [*Cameleonismul la români (Îngândurări basarabene)*], *Prădalnicii din crăia lui Dumnezeu*), dar una din laturile poetice constante atestă înclinaţia către lirica existenţială. Este o dimensiune poetică pe care autorul o abordează

cu densitate filosofică şi onestitate de psalmist în cărţi apreciate de condeieri critici de rezonanţă (Mihai Cimpoi, Horia Bădescu, Theodor Codreanu, Paul Aretzu). Reprezentativ pentru profilul poetic este ciclul celor trei *Cărți*, apărute la Iaşi în 2008 şi 2009: *Regăsit în Cer – Trilogie Psalmodică*, fiecare precedată de câte o *Predoslovie* semnată de Tudor Palladi, Paul Everac, Theodor Damian. Alăturăm acestei trilogii mega-proiectul antologic *Inscripții pe Etern, Opere Netăcute în 9 volume*, început în 2012 şi dus la capăt în 2017.

În acest text analitic, ne vom opri la prima din cele două apariții recente, ante-pandemice, *Nemărginirea sufletului/Бесконечность души* şi *7*, apărute în anul 2018 la Chişinău (Editura Print Caro). Prima este o ediție bilingvă româno-rusă, cu aportul traducătoarei Tatiana Dabija. A doua plachetă – *7*, prezentată ca „antologie", cuprinde şapte poeme eterogene (inclusiv reluate) în şapte variante lingvistice: română, portugheză, rusă, turcă, franceză, poloneză şi tătară crimeeană, traduse de specialişti în materie din patru țări: Luciano Maia, Natalia Zagoreanu, Ion Mărgineanu F., Guner Akmolla şi Lucian Butulescu.

Artist-reflector în treceri ne-finite. Titlul *Nemărginirea sufletului* pare un avertisment asupra neputinței umane de a cuprinde ne-finitul. Însuşi Lucian Blaga intuia că măsura trecătorului trup este insuficientă pentru magnitudinea aspirațiilor sufleteşti: „căci lutul tău slab/ mi-e prea strâmt pentru straşnicul suflet/ ce-l port" (*Dați-mi un trup, voi munților*). Profilul tematic se axează pe insondabilul raport dintre *sinele poetic* şi *„dincolo de însumi*", dintre omul creator şi divinitate, dintre viață şi moarte. Puntea de legătură între cele două „lumi" este ruga intimă şi intuitivă, monologată cu smerenie Atotputernicului.

Ineluctabila „trecere" este cauza meditativă a poetului pentru căutarea unor soluții de triumf împotriva morții, de împietrire în „Clipa cea repede/ Ce ni s-a dat" (M. Eminescu, *Stelele-n cer*). În *Sonetul CLXX,* Vasile Voiculescu răsturna percepția valorilor, încât intuia supremația *clipei* în raport cu *eternitatea* şi vulnerabilitatea *veşniciei* față de *cuvânt*: „Sămânța nemuririi, iubite, e cuvântul,/ Eternul se ascunde sub coaja unei clipe".

Salvarea făpturii de duh o găseşte Traianus în *cuvântul* zidit în poemele sale: „O, şi cât visai într-un *cuvânt*/ Viețile să-mi înhumez odată,/ Nesfârşindu-mi trecerea cea toată/ În privirea cerului Preasfânt..." (p. 10, s.n.). El înțelege că nu se poate abstrage condiției de *artist-reflector* al poveştii lumii pe care o poartă-n sine: „şi n-aş mai scri'... şi nu se poate!" (p. 8); „Ales mi-s al tăcerii poemelor ce sunt/ Şi scriu c-un ram de cruce şi nu-s decât cuvânt!" (*Hoțul incorigibil*). Îşi asumă această postură aproape eminescian, oscilând între astral şi terestru, prin cădere/ stingere –

ardere/ veşnicie: „M-am stins în cer/ Ca să fiu pe pământ/ Şi de atunce/ N-am mai fost cuvânt.// Până-ntr-o zi,/ Ca să nu mai disper,/ M-am ars de voi/ Şi m-am nestins în cer" (p. 14).

Aspectul bilingv al antologiei pune faţă în faţă variantele lingvistice română şi rusă. Poemele se-nşiruie într-un crescendo tematic intuit nu prin titluire (în majoritatea lor, poemele nu au titluri), ci prin substanţă textuală. Aproape incomodat de polivalenţa trudnic creatoare, poetul descoperă că limitele sufletului nu mai oferă loc aspiraţiilor sale. De aici nevoia dez-zăgăzuirii sufletului sugerată de titlul volumului – *Nemărginirea sufletului*. Redimensionarea abisului interior al artistului se reuşeşte prin trecerea graniţei din fenomenalul rănit de clipă în metafizicul luminat de mântuire.

Cuvânt şi Tăcere. Soarta de creator e una jertfitoare: „Metafora barbar te urmăreşte,/ Ea stă la pândă, veşnic te ţinteşte" (p. 22); „În ocnele cuvântului muncesc,/ Eternitatea clipei să-mblânzesc,/ Să nu-mi trădeze suferinţa ora" (p. 24). Muza poetică devine copleşitoare, pustiitoare şi numai înturnarea în psalmodie îl poate tămădui pe creator: „A răbufnit în mine Poezia,/ Sublimă rană mi-i, taină şi cântec./ Numai c-o boală christică mă vindec" (*Poetul*). Ca artist al cuvântului, trudeşte, dăltuieşte, zideşte la înveşnicirea luminii creaţiei, translând-o psalmodic spre „ţărmul rugăciunii Tale", în felul acesta îmblânzindu-şi cathartic rănile: „Mă vindec de lumină cu Lumină" (p. 18); „Sunt iar beat de Ierusalime/ Şi mă zidesc în plâns oricând./.../ Atunci când mor nemor Cuvântul/ Şi veşnicesc doar în Cuvânt" (p. 22).

Din larga aspiraţie a cunoaşterii absolute, epicentrul poemelor rămâne aspiraţia autocunoaşterii („Mă căutam şi nu eram", p. 34) şi lupta sinelui cu propriile limite: „Pot să-nving pe-oricine./ Nu mă-nving pe mine!" (*Imperfect*). Ca fiinţă dual animată de iubire însă supusă îndoielii, eul liric percepe acut sfâşierea lăuntrică vindecabilă prin tăcere: „Între mine şi tine e un râu izvodit de iubire,/ Între mine şi mine e-un deşert infinit de tăceri" (*Râul*).

În neîncăpătorul suflet, sentimentul morţii se prefiră lent şi hotărât încât cuvintele îi brodează epitaful: „Scriind pentru când nu voi fi/ Pe-o floare care m-o citi" (p. 14). Sufletul are drept echivalent cuvântul, astfel încât, atunci când *sufletul-cuvânt* va fi neputincios, e semnul că „Prohodul poeziei a-nceput/ Tot ce vom scri[e] e *Opera Tăcerii"* (p. 16). În universul metafizic, de „dincolo de însumi", *nemărginirea Sufletului* se pliază cu *dezmărginirea Tăcerii*. Trufia deşartă îl învesteşte pe om ca împărat al clipei, a cărui putere stă-n cuvânt, *cuvântul* care „a incendiat tăcerea/ Şi-a-ngenuncheat în faţa unei flori,// Care e ea, a lumii mele soartă,/ O sfântă-n

amintirea de neşters" (*Arta iertării*). Domnitoare în veşnicie, *tăcerea* anihilează păcatele lumeşti.

Motivul tăcerii în spovedaniile lui Traian Vasilcău atinge consonanţe expresioniste de natură blagiană şi bacoviană. În ruga sa, psalmistul „din a Tăcerii casă" invocă o clipă eşuată tocmai sub imperativul Tăcerii ca efect al unui „*strigăt nestrigat*". Invocarea puterii divine („Doamne, ajută-mă să fiu smerit") e rostită înfrigurat nu în sprijinul magiei cuvântului, de care s-ar lepăda, ci pentru alinarea sufletului prin *necuvânt*: „Ia-mi de pe buze orişice cuvânt,/ *Graiul tăcerii* dă-mi-l, Doamne, mie!/ Numai la harfa inimii să cânt/ Cu lacrimi a Ta slavă pe vecie" (*Cântul de sâmbătă*, s.n.).

Compoziţia poeziilor se abate de la forma clasică, Traian Vasilcău adoptând o prozodie neomodernistă într-o modalitate de comprimare a ideilor (distih, catren), care conduce uneori către sfera aforismului. Din punct de vedere lingvistic, practică o flexibilitate lexicală, ceea ce-i permite frecvente inovaţii precum: *nesfârşindu-mi trecerea*, *vecia mă buciumează*, *când mor nemor Cuvântul*, *acuprinzând o zare, binecuvântu-i culegea*. Stilistic, antiteza şi asocierea oximoronică sunt generos valorificate în postúri de complementaritate ori de opoziţie ale lumii transfigurate: *cuvânt-tăcere*, *cunoaştere-neştiinţă*, *secundă-veac*, *mor şi-nviu*, *râu-deşert*, *în mine-dincolo de însumi, să urâm-să iubim*; *sublimă rană mi-i*, *tăcând strigam, strigătu-acela nestrigat*.

Psalmist în secundă. Lirica lui Traian Vasilcău îl aşază în descendenţa marilor poeţi psalmişti – Tudor Arghezi, Vasile Voiculescu, Ioan Alexandru, Nicolae Dabija – căutători ai Adevărului, Luminii şi Păcii eterne. Viziunea lor metafizic-religioasă include armonia biunivocă, deopotrivă cu lumea fenomenală aflată în „marea trecere" şi cu divinitatea luminătoare şi izbăvitoare. Într-un interviu acordat Alexandrei Mihalache, poetul Traianus mărturisea legătura intrinsecă dintre rugăciune şi poezie: „nu voi putea concepe existenţa umană în afara Rugăciunii neîncetate, care pentru mine a devenit sinonimă cu Poezia şi viceversa" (vezi blogul https://alexandram.ro, 21 ian. 2019).

Tonalitatea versurilor este luminoasă şi nu include frica, întinarea, îndoiala, disperarea, cruzimea etc., ci optimismul, bucuria, iubirea, imagini realizate prin sugestiile date de albul necromatic: „Ning cu psalmi fără de vreme", „Mă vindec de lumină cu Lumină", „schitul crinilor", „Castelele luminii irump în asfinţit", „Blocaţi în zăpadă privim/ O horă a fulgilor, sfântă./ În Tine, Iisus, nu murim,/ Cât Dragostea-n inimi cuvântă".

Lucid şi sensibil, eul poetic percepe deşertăciunea puterii trufaşe: „Tot crezând că am de toate/ Am ajuns că n-am nici moarte" (*Psalm*) şi-şi

păstrează din destinul de artist doar fărâma cântecului de slavă a Atotputernicului. Demersul psalmistului pe calea spiritualizării include înfrângeri şi nevoinţe, dar poema *Spovedania* dinspre finalul cărţii ilustrează limpezişul căutărilor: „Fără de tine, Tată,/ În van mai cânt!/ N-am fost, nu sunt şi n-oi fi niciodată/ Decât pământ!// Numai avându-te ca pe-o rană/ În orice zi,/ Cu heruvimii cântători la strană/ Pot veşnici!"

Ediţia în cauză are structură sferoidă dacă avem în vedere echilibrul poematic susţinut de un grupaj de închidere/ deschidere al experienţelor spirituale. Născut în anul 1969, la Viişoara (Edineţ, Moldova), Traian Vasilcău – omul are acum 52 de ani iar Traian Vasilcău – poetul dovedeşte o deplină maturitate artistică. De aceea, poate, surprinde acest *catren-cheie*, aflat în incipit şi reluat în finalul cărţii, ce cuprinde un tulburător mesaj testamentar al poetului:

„Secunda-mi ajunge,
Vă las vouă ora,
Din ea să refaceţi
Veacul tuturora".

Diana DOBRIŢA BÎLEA

Povestea, salvatoarea identităţii noastre spirituale

Fata de rouă (Ed. Timpul, Iaşi, 2020), cartea Danielei Oatu, este o pledoarie pentru întoarcerea la „poveste". Povestea este văzută ca o salvare a fiinţei umane de la pierderea identităţii spirituale, de la îndepărtarea continuă de orice credinţă, de beatitudine, de adevărata viaţă, de optimism, de speranţa că lumea noastră va dăinui în baza aceluiaşi *pattern* tradiţional, care şi-a dovedit eficacitatea timp de secole. Actantul liric este „fata de rouă", simbol pentru renaştere, pentru viaţă şi veşnicie binecuvîntată de Dumnezeu, roua fiind considerată lacrimi ce vin din Rai, sfinţitoare, protectoare aşadar. Poezia care dă titlul volumului de versuri face de fapt portretul poetei. Ea, poeta, trece prin trei ipostaze: fetiţa visătoare, care o anunţa deja pe poeta de mai tîrziu (pe cînd era mică/ şi-o zbughea din fotografii/ spre rîu/ s-arunce pietricele în propriul chip/ pînă se tulburau poveştile-n larg), Şeherezada care, spunînd oricărui Shahryar „poveşti şoptite cu sînge de rouă" (poeziile pe care le scrie), are puterea de a ţine moartea departe de semenii săi („De-atunci nu mai ştie/ cîtă moarte s-a scurs/ de cînd viaţa-i dansează din buric/ pe tăiş de

poveste/ ştie doar că-n fiecare dintre noi/ zace cîte-un Shahryar") şi, în fine, femeia ce a „trecut prin Valea Plîngerii", aidoma lui Făt-Frumos din basmul *Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte*, care, vînînd în valea cu pricina, s-a întors la condiţia sa de om, la nefericire şi la moarte. De fapt, în viziune creştină, Valea Plîngerii este Pămîntul, locul de exil al oamenilor după ce au păcătuit, spaţiul în care poeta, ca un iniţiat trecut nişte probe importante, a aflat – şi simte că e datoria ei să ne spună şi nouă – că povestea, cea care „se macină singură" oricum dacă nu o dirijăm după cum ne-ar fi nouă mai bine, este singura care „ne va mîntui" pînă la urmă (*Povestea ne va mîntui*).

Daniela Oatu face, de asemenea, portretul instanţei divine, pe care o situează în diferite ipostaze, în funcţie de nevoia noastră de a o avea sau nu în preajmă, de spiritualitatea noastră sau de pervertirea sufletului, pradă cum suntem atîtor ispite lumeşti, şi pe care o recunoaşte drept girantul strădaniei sale literare: „La etajul X a stat cu chirie/ cel mai cumsecade vecin./ Îi rîdeau poveştile-n barbă,/ […]/ Cînd se-ntrerupea pe scară lumina/ venea de la El./ Minunat mai era bătrînelul nostru/ scump la vorbă./ […]/ Într-o duminică, în drum spre biserică,/ mi-a dat într-un pomelnic 10 lei./ De-atunci parcă poeziei i-a pus Dumnezeu/ mîna-n cap./ Scara a urcat în noi ultima treaptă/ şi nu ne-a mai găsit./ Unii spun că a plecat la Techirghiol, la băi./ Alţii că ar fi uitat candela aprinsă/ sau că s-ar fi reîntors pe cruce/ unde părea să nu aibă pe nimeni,/ părea să aibă lumea-ntreagă" (*Chiriaşul*). Repetat, verbul „părea" subliniază deruta fiinţei umane, aflate sau nu în comuniune cu Dumnezeu, de unde şi starea generală de confuzie, de rătăcire şi, în ultimă instanţă, de nevoia de mîntuitoarea poveste, de felul nostru de a fiinţa aşa cum l-am moştenit de la strămbuni.

În satul Danielei Oatu nu se mai vorbeşte despre veşnicie, ci despre naşterea fetei moşneagului, simbol pentru oamenii ca din poveste, buni şi onești, dar transformaţi de tăvălugul modernizării şi al globalizării, rămaşi fără identitate, fără amintiri, fără tradiţii, posesori ai unui spaţiu care şi-a pierdut naturaleţea, autenticul, continuitatea, unde „nu se mai naşte nimeni" şi unde clopotele nu mai vestesc sărbători, ci „asfinţit". Autoarea anunţă moartea ţăranului român („prea s-au înmulţit în jur crucile forfotitoare"), care e sedentar acum ca şi omul de la oraş, şi dispariţia satului de altădată. Satul de azi este schimbat în esenţa lui, iar tablourile sunt zugrăvite cu ironie amară şi cu o crudă onestitate: „Satul în care fata moşneagului s-a născut/ nu mai creşte vite ca altădată,/ şi-a luat abonament prin vecini la brînză şi lapte/ între orele 11,00-16,00 nu mai sapă,/ nu mai coseşte,/ nu mai culege ştiuleţi sau lucernă,/ se dă cu cremă de protecţie 50/ […]/ îşi ia ochelarii, pălăria de paie/ cînd se-ndreaptă

greoi spre crîşma din vale/ să-l treacă pe caiet pînă-i vine pensia de la C.A.P./ c-un ţap de bere, c-o pîine/ că n-a mai făcut de mult mămăligă sau colaci/ […]/ nu mare opinci, nici iţari (*În tremurul zilei*).

Daniela Oatu denunţă faptul că oamenii nu mai empatizează cu povestea şi că „uneori ne e frică să devenim, ca ea, nemuritori", că sunt apatici şi vulnerabili, resemnaţi şi fără un ţel, bolnavi de neîntîmplare şi de nerost, că, avînd impresia că le ştiu pe toate, nu se mai bazează pe puterea terapeutică a poveştii, a cuvîntului frumos şi profund. Ne arată că lumea e întoarsă pe dos şi veacul s-a manelizat, şi-a pierdut consistenţa, esenţele, valorile: „privighetoarea face play-back", „florile refuză roua", „Se miră şi-Ahile cum înaintează veacul tăcînd/ cu-atîţia spini în călcîi…/ Cum se umflă-n pene sunetul lui fals/ cînd trece maneaua-n benzinăria/ din vecinătatea pădurii/ să-şi facă plinul" (*Voce pierdută*). Ca orice artist veritabil, poeta are încredere totuşi că natura umană va lucra în favoarea derulării în continuare a poveştii cu şi despre oameni, cu şi despre autenticul/identitatea acestora. Cu alte cuvinte, are intuiţia creatorului, a celui care trudeşte pentru a lăsa urmaşilor o operă de durată. Iar această credinţă ne este relevată în ultimul poem al cărţii, ceea ce echivalează cu un *happy-end*, valabil, bineînţeles, cu respectarea condiţiei identificate de o poetă care ştie să opereze cu scenariile esenţiale ale timpului istoric, ale celui profan şi ale timpului mitic deopotrivă: „Cum în fiecare dintre noi/ zace cîte-un Shahyar/ nu vom lăsa povestea să aţipească la această pagină…/ Vom trece în numele ei/ tot ce-am făcut/ bun sau rău./ Vom răsuci cuţitul în cele 1001 de răni/ cu sau fără greşeli de tipar/ pînă vom afla/ cît sînge-am pierdut pe drum/ pîn-au nimerit ţinta./ Fată de rouă,/ numai povestea/ nu condamnă la moarte veşnicia" (*Numai povestea*).

*

Vocea eului liric, credibilă şi empatică

„Poezia mea…, ultima mea libertate în viaţă", răspunde Marilena B. Matei, autoarea volumului *Ca un bonsai neiubit* (Ed. Colorama, Cluj-Napoca, 2021), la întrebarea *Cum vă definiţi poezia?*, pe care Adina Alexandrescu i-o adresează în cadrul interviului apărut în *Ziarul românilor din Andalucía*, Spania, la 12 mai 2021. Cu siguranţă, afirmaţia este legată de contextul pandemic, ceea ce relevă ironie şi incertitudine în aceeaşi măsură. Cel de-al doilea volum de versuri (după „Dimineţi de hîrtie", publicat în anul 2020) se ţese chiar în jurul acestei idei, conturîndu-se o viziune onestă asupra condiţiei sale de poet într-o lume tributară culturii materiale, dispusă să acorde mai multă atenţie mediului fizic decît să caute

satisfacție în cunoașterea frumosului artistic, o lume mînată de tăvălugul pandemic să uite cum se trăiește cu adevărat pentru că în prezent e preocupată să supraviețuiască.

Ca un bonsai neiubit cuprinde două secțiuni, *Psiholog de circumstanță* și *Pandemice*, inegale ca număr de poezii ori substanță, cea de a doua parte conținînd doar cîteva fulgurații cu privire la criza din sănătate pe care o traversează actualmente omenirea și impactul pe mai multe niveluri al acesteia, unul dintre ele fiind, din nenorocire, întîlnirea cu „doamna moarte".

„Un bonsai neiubit" se simte Marilena B. Matei într-o contemporaneitate lipsită de naturalețe și autentic („de cînd nu mai calcă goale/ iarbă și noroi/ picioarele mele au claustrofobie/ […]/ între ziare de plastic/ și bolerouri sexi"), în care ea, dăruită cu har, trăiește disperarea – accentuată de sentimentul pierderii unor elemente importante ale propriei identități și de nostalgia pentru trecutul afectiv – de a nu mai avea ce să sublimeze în poezie: „am moștenit infinitul/ și nu știu ce să fac cu el/ […]/ uneori vreau să mai visez/ pe patul cu saltea de paie/ să asist la drame ieftine cu paparude" (*Incurabil*). O atare stare de lucruri poate fi fatală și unui creator de poezie, dar și unui om de rînd, femeii cu care se identifică actantul liric. Nevoia de reconsiderare a vieții impune apelul la propria putere psihică: „încearcă ceva înainte de a spune imposibil/ mătură-ți gunoaiele de pe creier/ scoate-ți nurii de la naftalină/ fii propriul psiholog de circumstanță/ sufletul oglinzii în care te privești" (*Psiholog de circumstanță*).

Elocvența discursului liric al Marilenei B. Matei se datorează și intuiției sau științei autoarei de a așeza față în față idei, stări, situații, sentimente, pentru o mai bună evidențiere și înțelegere a lor. Astfel, vremea copilăriei, luminoasă, a cărei retrăire liniștește și suscită un val de emoții plăcute, este pusă în opoziție cu timpul prezent, care frustrează și agită: „pianissimo zic azi/ să n-o ia prea mult nostalgia înapoi/ cînd așteptam să plece mama la serviciu/ să-mi arunc rochița de stambă/ ca să-mi pun capotul ei de zanana/ și pantofii cu toc/ […]/ să-mi colorez unghiile cu acuarele/ și buzele cu cel mai strident ruj/ să-mi pun la gît perlele/ […]/ fortissimo vîntule/ șterge-mă din oglindă/ îmbrăcată azi elegant/ aș mai tropăi/ cu pantofii mamei" (*Pantofii mamei*); noaptea și spaimele/incidentele provocate de întuneric sunt în contradicție cu dimineața și lumina, care vindecă: „noaptea/ sufletul se face păpădie/ dusă de vînt/ uneori/ meniu în festinul demonilor/ dimineața/ o palmă uriașă/ le oprește nesațul" (*Dimineața*); între dorință și realitate există un abis existențial: „chemări sălbatice mă aprind/ pînă devin urgie/ dar mă ghemuiesc neputincioasă/ între paginile jurnalului" (*Urgie*) etc.

Pledoariile nu sunt clamate, verbul nu are tonalităţi mai grave decît restul frazei, ceea ce face credibilă şi empatică vocea eului liric: „te-aş săruta aşteptînd pe roşu/ deşi fredonezi ceva/ în cealaltă maşină/ te-aş săruta mireasă/ în rochie curcubeu/ peste dansul ceresc al armoniei/ te-aş săruta şi dacă aş fi femeie/ sau oculistul care tratează amoraşi miopi" (*Te-aş săruta*).

Timpul, tema principală a volumului, cunoaşte salturi înainte şi înapoi, consistenţe şi nuanţe diferite, în funcţie de felul în care se simte poeta – e apolinică sau dionisiacă –, vede – fie strălucirea, fie pestilenţa elementelor ce compun lumea –, gîndeşte – dozîndu-şi elanul cu instrumentul înţelepciunii căpătate în ani de experienţă sau apelînd la o sinceritate tulburătoare, cuvîntul frust fiind pionul care se mişcă infailibil pe tabla de şah a vieţii şi a poeziei: „pe mine, cea care credea că moartea e o linie/ şi că se poate trece pe sub ea" (*Moartea e o linie*); „pînă şi oglinda mă confundă cu mama" (*Bilet de tren*); „mă opresc/ spirală imperfectă/ într-o celulă a universului/ azi îmi permit să ştiu/ doar ce conţine o secundă" (*Unde e nordul*); „am să-mi împart sufletul în două/ zise mama/ tu primăvară eu castan/ am rîs inocentă/ […]/ şi am devenit castanul/ altei primăveri" (*Sinteză*); „trecutul parcă nu se mai termină/ amintirile în cîrje/ au umbre doar noaptea" (*Tablou*); „în ultimul timp/ mă tot împiedic/ ştiu că într-o zi am să cad/ […]/ parcă am cumpărat ceva cu raţiunea/ şi acum plătesc cu inima/ sau invers" (*Sau invers*) etc. Bătrîneţea are chipul unei gorgone: „octombrie a venit neanunţat/ sub păr avea/ coadă de şarpe" (*Coadă de şarpe*). Imaginea din oglindă denotă un timp conştientizat, neasumat însă întru totul: „o să-mi cos frunzele pe ramuri/ să păcălesc vîntul// azi sunt doar un puf de păpădie/ cînd mă uit în oglindă/ mai văd cîteva petale galbene/ vicii incomplete/ ca nişte semne din toamna mea" (*Semne din toamna mea*).

Volumul se încheie fără optimism („şi primăvara asta miroase a Wuhan" – *Alt plan*), reflectînd starea lumii intrate sub roţile dinţate ale unor mori neîndurătoare, aşa cum sunt timpul ce nu mai are răbdare cu oamenii, boala, fatalitatea. Este starea poetei şi a noastră, a tuturor. Dar poeţii pot inventa curcubeie cu care să îmbrace lumea copleşită de durere şi Marilena B. Matei, cu o lăudabilă stăruinţă şi cu pricepere, chiar reuşeşte s-o facă. Trebuie doar să-i citim poezia.

Raluca FARAON

Caligrafia poeziei pe foaia destinului

Volumul cel mai recent al Evelynei Maria Croitoru, publicat la Editura *Neuma*, colecţia *Arca*, în 2021, este o antologie de autor, ediţie bilingvă (în română şi în engleză), retroversiunea aparţinându-i Anei Camelia Baiculescu. Se numeşte *Caligrafia destinului/ Calligraphy of destiny* şi, după cum sugerează şi titlul ales de autoare, reprezintă o apropiere interesantă între abstract şi concret, în linie modernistă.

Aşa cum remarcă şi majoritatea comentatorilor critici ai poeziei Evelynei, poezia ei se situează contra oricăror tendinţe dezinhibate şi experimentale ale momentului, aş putea adăuga faptul că se „încăpăţânează" să rămână nu neapărat în linia consacrată a poeziei romantice, simboliste sau moderniste, prin care seamănă pe alocuri ca influenţă de lectură, de asimilare a unor repere estetice, ci să fie, mai degrabă, atemporală. Stilul Evelynei e cuminte, tihnit, nu presupune nici etalare a sentimentului, nici impunerea unui mod de a gândi. Echilibrul acesta între minte şi simţire e demn de toată atenţia. Dragostea e configurată senin: „La tâmpla/ ce strigă a toamnă,/ nepăsător,/ fără cuvinte,/ mă răspândesc în miresme/ de vară,/ când mâinile tale-mi/ sculptează/ trupul şi sufletul/ în rostogoliri/ incandescente de primăvară" (*Anotimp*). În mărturisirea poetică, Evelyne Maria Croitoru preferă emoţia discretă, pe care o ascunde, însă, de multe ori prin fixarea unui cadru natural, care nu e descris, ci folosit ca paravan pentru această emoţie difuză. Iată: „Ciocârlii, păsări ale dimineţii,/ mă învaţă respiraţia soarelui,/ focul fără cenuşa uitării.// În spumoase foşniri/ se sparge tăcerea./ Strop de apă în pumnul tău,/ sete – cercetaş în lutul iertării. (*Conturul tău*). Elementele naturale (copaci, păsări, momente ale zilei sau nopţii) sunt reperele sau chiar pretextul pentru ca mărturisirea lirică să devină coerentă: „Străvezii,/ oasele mele plutesc/ spre-ntunecări/ amurgul îl pipăie-n liniște/ uitând dimineţile.// […] Peste umărul nopţii,/ în sâmburi de dor/ rodeşte iubirea". (*Vise arse*).

Când se mai insinuează nişte tresăriri nervoase, oarecum atinse de satiră sau autoironie, sunt întotdeauna din impuls civic: „Răbdare s-avem şi-o să fim în Arcadia!/ Răbdare, popor tolănit./ Răbdare şi minţi fără gânduri.// Răbdare s-avem, nu simţire./ Deşertul e ţară e-aici./ Vom da socoteală odată.// Dormiţi liniştiţi! Dormiţi în Arcadia!" (*Arcadia*).

O atenţie deosebită oferă Evelyne Maria Croitoru, în această antologie, statutului poetului prin exprimări nuanţate în versuri. De fapt,

antologia începe cu o astfel de artă poetică: „Poetul singur este inima/ eternă a simțirii.// Vâslaș printre/ false combustii,/ are adesea soarta/ nisipului spulberat/ de vântul deșertului.// Rareori, firul își găsește/ locul în scoică./ Atunci luminează poetul.// Singurătatea îi adâncește/ căderea în libertate.” Alteori, autoarea trece de la statutul generic la observații lirice despre toți poeții (uite cum reușește, astfel, să armonizeze orice diferențe estetice între creatorii de poezie!), în același stil care este o marcă a sa, prin analogii cu elementele naturale: „poeții sunt pleoapele focului/ atinse de căderea serii/ în lumea cotropită/ de umbre,/ din lampa ce arde/ hotarul amurgului.// Poeții cresc precum șoimii./ În cuiburi înalte/ își află adăpost.// Plutesc/ pe aripa lumii,/ săgetând din înălțimi/ iadul de vrăbii.” (*Singurătatea poetului*). În altă parte, Evelyne continuă în aceeași notă („poeții sunt/ fructele stelelor/ scuturate/ din frunze de nori.// În dialog cu cerul/ luminează pământul,/ își poartă cuvintele –/ semințe,/ în pântecul vântului.// poeții/ sunt fructele/ stelelor.” (*Precum șoimii*) Dar finalul este ambiguu, astfel încât se poate înțelege că persoana întâi plural din ultimul distih ar reprezenta apartenența la statutul de poet sau, dimpotrivă, că vocea mărturisitoare devine solidară cu cei care nu sunt poeți, că fără ei (sau fără poezie), oamenii s-ar simți dezrădăcinați: „În nopțile negre/ suntem orfani” (*Fructele stelelor*).

Limbajul poetic are meritul naturaleței exemplare (poate așa se poate justifica și titlul: *caligrafia*), prin evitarea neologismelor, a termenilor tehnici sau urbani, poezia curge firesc, precum în discursul atent ales când te afli într-o împrejurare festivă, de sărbătoare câmpenească, ca un elogiu al rodului pământului, al frumuseții naturii, al prezenței umane ca miracol în sine. Deși Evelyne Maria Croitoru nu abuzează de metaforă, când o folosește, aceasta e memorabilă: „Clipele mele/ târându-se pe trup./ Noaptea/ e-ncolăcită pe case…”

O antologie necesară, *Caligrafia destinului* o recomandă pe Evelyne Maria Croitoru ca pe o poetă care trăiește poezia ca pe o sărbătoare continuă!

Mihaela MERAVEI

Arhitectura secretă a iubirii

„Din perspectiva psihologiei, poezia nu se vede doar ca arta de a transpune în celălalt o gramatică a sentimentelor personale, ci şi un exerciţiu de ascultare poetică, în cheia emoţionala a poetului. Poezia este cea mai subtilă formă de cuminecare a emoţiilor", afirmă poetul constănţean Eduard Rosentzveig, de profesie psiholog, dar şi scriitor implicat în viaţa culturală a Constanţei, el fiind şi realizator de emisiuni la Radio SKY-Constanţa, Radio PRO FM-Constanţa, colaborator al Radio România Actualităţi, Radio Cultural, Radio Vacanţa, care ne propune volumul de poezii *Arhitectura secretă a iubirii*, apărut la Editura TipoMoldova, 2018, un corolar al credinţelor sale psihanalitice, transpus în metru liric.

Volumul, cu un conţinut de cincizeci şi cinci de poeme, este dedicat soţiei poetului, cea care îi este muză şi alături de care acesta „trăieşte recursiv" Arhitectura secretă a iubirii, aşa cum reiese şi din poemul care inspiră titlul cărţii: „Ca un strugure ce-şi inspiră boabele în ciorchine/ Aşa s-au copt stelele în cerurile cerurilor/ Via în care ne altoim îmbrăţişări adolescentine/ ne învelește cu aceeaşi placentă străvezie/ de dincoace de experienţa exodului,/ într-un interior nedezgolit al dragostei pristine" (p. 76, „Arhitectura iubirii"). Cadrul poetic sensibil şi sentimental al cărţii surprinde imagini, oameni şi locuri ale vechii cetăţi Tomis, dar şi ale mării, habitatul unde această dragoste îşi construieşte în secret propria arhitectură. „Izbucneşti în râs când îţi spun că ultimul friedman/ a luat sulurile Torei şi a fugit, în loc de rămas bun,/ lăsându-i mai singuri şi mai puţini pe cei de dincoace de râul străbun,/ cu Sinagoga dărâmată, cu rugăciunea neterminată,/ pradă Constanţei unei singure certitudini". (p. 19, „Cuvintele acestei dimineţi"). Spuneam că această construcţie romantică este secretă, având în vedere trimiterile pe care instanţa le face la cunoaştere profundă a sinelui său, umbra, ca şi concept psihologic, reprezintă parcurgerea unui drum spre interior, spre acele trăsături care nu sunt arătate lumii şi prin care, odată cu descoperirea lor, persoana trece printr-un sentiment de teamă, este vorba de acele aspecte pe care nu le acceptăm la noi şi pe care nu ni le putem asuma. „Dacă vrei să mă ştii/ iubeşte-mi întâi umbra,/ descoase-i pribegiile,/ ia-o cu tine în duş,/ lunga neagra sălbăticiune/ s-a lipit de picioarele-ţi goale/ şi împrăştie doar lumina,/ dar fără ea nu se poate exista;/ dacă vrei, fă albă umbra mea." (p. 10, „Fă-mi albă umbra mea"). Tematica din volumul în discuţie are la bază

iubirea surprinsă în flash-uri erotice, filozofice, psihanalitice prin căutarea sinelui și armoniei prin întregire. „Cine aș fi eu cât nu m-ai atinge?/ ce ar face visele tale din copilărie acum?/ unde-ți zboară gândul când buzele/ tocmai îți transformă pielea/ într-un derdeluș pentru respirații sacadate?" (p. 26, „Această viață"). Poemele erotice de factură neomodernistă au o autenticitate aparte. Imaginile idilice se împletesc salutar cu ambientul citadin, sensibilitatea și subtilitatea metaforică, dar și inflexiunile ludice fiind evidente. „Urcă-mi iubito în brațe/ ca-ntr-un lift fără cabluri/ să atingi doar butoanele roșii stângace/ și zburând să-mi cuprinzi daltonistă și tandră,/ o idee șoptită, pitulată, sugace,/ ce dacă spui că-n subsoluri n-ai plasă.../ vom urca ne-ntrerupt spre un cer hedonist/ cum privirea-i mieroasă și iubită nu mai știu,/ buruiana din tine mi-este leac mai târziu./ Metafizica plânge latin./ Până seara, peste glasul tău verde, înflorește chitara." (p. 27, „Descântec pentru o mansardă"). Fericirea pare un obiectiv permanent pe care instanța îl întrepătrunde, printr-o lirică rafinată, cu inefabilul iubirii. „Fericirea poate să fie o considerație de care ești sigură/ și-ți strângi toată iubirea avută vreodată la piept/ ca pe o cămașă care te apără de vreme și oameni./ Bucuriile mari sau simple,/ pe cer nu este scris nimic,/ el e un ochi imens prin care/ poți să vezi în sufletul întregului." (p. 33, „Când te deschizi"). Imagine repetitivă, sânul, conduce la ideea unei legături organice între poet și muza sa, aprofundată prin conexiunea pe care acesta o face între iubirea fizică și Dumnezeu. „Uneori Dumnezeu vine/ să se lupte cu mine./ Îmi încearcă răbdarea, credința, dreptatea/ mă silește să Îl înfrunt/ în încercarea de a alege/ între ce mi se cuvine după dreptate/ și ce aș accepta să pierd, după iubire.// Iubirea Lui e mai înaltă,/ redându-mi-te așa cum te cer/ întreagă, coaptă, nemistuită,/ ca pe un refuz al nașterii mele/ din pântecul unui hău, iubito." (p. 16, „După iubire"). De apreciat modul cum poetul Eduard Rosentzveig combină, în cadrul aceleiași poezii, curente literare diferite, cum sunt modernismul și neomodernismul sau romantismul și neomodernismul. „Îți dăruiesc un soare desenat/ iar tu îmi zici că nu-l mai vrei;/ fiindcă nu e-nsulițat/ și nu are dedicație// Apoi tastezi pe chat ca și când/ o barjă de minereu ar transporta iar vechiul tău eu/ pe un fluviu demult ascuns în mare." (p. 41, „Soarele e ascuns în mare"). De altfel, multe dintre creații sunt melodioase, rima întâmplătoare sau special căutată aducând un plus de originalitate acestui autor, care nu se ferește să-și cânte iubirea în mod sprințar în doine, balade ori ode dedicate femeii iubite. „Măghiran verde prin sân/ te-ncurcai cu un hapsân/ de la mă-ta te dusei/ pe-un covor de mielușei/ Io mai neaoș dintre ei/ aveam dinți de lup pe blăni/ de-i rânjeam la anii grei/ și-aprindeam stele prin răni// Măghiran roșu pe casă/ miresucă ești frumoasă/ ca un fir de iarbă fină/ când ninsoarea stă să vină// ca un strop

de ţuică vie/ pe buze de năsălie/ îi zice morţii să plece/ nici-un iepure n-o-ntrece." (p. 92, „Măghiran verde prin sân").

Trecerea de la tonul glumeţ la cel grav este o altă trăsătură specifică poemelor din volumul Arhitectura secretă a iubirii, poetul dând dovadă de luciditatea filozofică şi de realism, în compensarea sentimentalismului, pentru un echilibru cât mai solid al creaţiei sale. „Până la urmă,/ între o fantezie şi virtualizarea ei/ diferenţa este pierderea/ oricărei suspiciuni a schimbării/ şi odată cu aceasta a nădejdii/ de a mai privi în ochi un om;/ uciderea omenescului începe/ prin împuşcarea imprevizibilului său.// de aceea visez mult/ şi aleg realitatea ce rezistă/ oricărei tentaţii a virtualului." (p. 35, „Până la urmă"). Poetul nu este de acord cu informatizarea, mai ales pentru că aceasta desfiinţează iubirea şi apropierea de persoana iubită şi de semeni, şi care, mai devreme sau mai târziu, are ca efect singurătatea, însingurarea şi înstrăinarea. „Singurătatea, ce ascunzătoare pentru morţii vii…/ Nu lipsa prezenţei ci lipsa unui raport;/ doar ştii că printre mai mulţi te poţi ascunde mai bine./ Împreună printre absenţi e cea mai virtuală trăire/ cea mai dureroasă aşteptare/ vorbim cu personaje imaginare, citim cu voce tare/ dezmierdăm umbre ale fostelor prezenţe. (…).

Demolarea, minciuna, crima, pustiirea, însingurarea/ amorsează un iureş de ideologii salvatoare;/ Epicur ne-a salvat de tragismul unui adevăr/ înlocuindu-l cu o pergolă anxiolitică; moartea nu doare/ (…)/ Te întrebi, ce fel de relaţie, ce fel de religie se consfinţeşte astfel?/ O religie a absenţei; mamă îi e singurătatea, iar/ tatăl eşti tu." (p. 46, „Religia absenţei"). Motive terestre şi astrale guvernează teme diverse precum: timpul, singurătatea, condiţia omului, sufletul, Dumnezeu. Anotimpurile predominante, vara şi iarna, sunt îmbrăcate în albul imaculat al iubirii şi albastru nesfârşit al mării. Poemele sunt marcate de trimiteri biblice, filozofice, istorice, limbajul fiind unul evoluat, chiar calofil pe alocuri, însă metafore eterogene fac contextul versurilor lirice, care atrag prin emoţia pe care o suscită lectorului. Iată câteva exemple edificatoare: „Buzele mele nu au făcut aerul să viseze"; „Explodează brazii în coame de aur"; „Scuturi ceasul de clipe/ şi-ţi sângeră-n gheare alţi cai de argilă"; „Inorogul e un cal ireal/ care a păscut din inimi/ singurătatea"; „Cuvintele mele zăitin pe apă devin/ prigorii ce ne caută dintre salcâmi privirea."; „În delta coapsei tale mă hrănesc păsări."

Arhitectura secretă a iubirii este un volum de poeme captivant, savuros, mai ales prin stilurile diverse abordate de către autor, prin profunzimea filozofică, prin sinceritatea şi candoarea, dar şi voluptatea iubirii. Poetul Eduard Rosentzveig are un stil original, este conştient de

potențialul său intelectul și liric, iar următoarele volume vor confirma cu prisosință aceste trăsături.

Ion PACHIA-TATOMIRESCU

Poet-protopopul de-a văzut lacrima „în clătinare“ de pe diamantul din Graal

Un frumos lirism al maturității „fără mască“, ori, și mai exact spus, „un lirism de-apogeu ne-Covid-at“ nici la data de 22 Florar 2020 a caligrafierii autografului către cronicarul de la „pagini de istorie literară valahă de mâine“, întâmpină Distinsul Receptor din spiritualul spațiu al Pelasgimii > Valahimii, așa cum se dovedește și prin cel de-al șaselea volum de versuri al poet-protopopului de-a văzut lacrima „în clătinare“ de pe diamantul din Graal, Marcel Miron (născut în Zodia Scropionului, la Cozmești-Vaslui/ Dacia, în 29 octombrie 1951, cu clasic-temeinic-laică școlire elementar-gimnazială în localitatea-i natală și la Oșești, între anii 1958 – 1966, apoi, cu notabil-religioasă învățătură, tot în Moldadava > Moldova Daciei, la Seminariul Teologic de la Mănăstirea Piatra-Crăciun/Piatra Neamț, între anii 1966 – 1971, cu continuare superior-post-bacalaureată în capitala Daciei-de-România, Bucurestes > București, devenind, între anii 1990 – 2010, chiar protopop de Huși-Vaslui etc.), așadar, al șaselea op de poezii, care poartă și un titlu inspirat de condiția „adamicului“ ***ens***- > ***ins*** de-i „cel mai frecvent iubit/urât dintre pământeni“, ca „întâistătător de-o viață“, desigur, cu o tâmplă alb-gălbuie și cu un drept auricul intens-rubiniu în tangență ferestrei „termopanate“, cu „geam-limită tragic-existențială“, infinit-înrăzăritoare de litere prin milenii, *Poeme din anticamera vieții* (Iași, Editura Timpul [ISBN 978-973-612-974-6], 2020; „pp. A5“: 88), op „de mironesc apogeu“ ivit după: *Versuri albastre și aurii*, Iași, Editura Junimea, 2015; *Caiere de lumină*, Alba Iulia, Editura Gens Latina, 2015; *De la Cogaion la Athos*, Iași, Ed. Timpul, 2016; apoi, sub grăbit-neinspirat titlu dat „în criză rogvaiv-ă“ și „tot cu sete de *albastru*“: *Spre orizonturi albastre*, Ed. Timpul, 2017; și „penultimul“ (apărut la o ieșeană instituție a cărții contemporane, care, în presimțirea „planetarei crize Covid-19“, și-a lipit pe os-frontalul fondator/directorial, sfidând perenitatea tricentenară de ceasloave-ogoare albe păscute se negre

mieluţe-litere, chiar o „sintagmă desemnator-sinonimică la dienoc"), *Şarpele de pe balustradă*, Iaşi, Editura 24:Ore, 2018.

DR (*infra*, sigla DR = Distinsul Receptor): Maestre, daţi-mi voie să observ că „transfăgărăşana frază" a Dvs. de mai sus are şi o „duzină" de inoxidabile seceri telluric-selenar-cuprinzător-defrişatoare în faţa cărora iute poate cădea, ecologic, ori nu, chiar şi pădurea tropical-ecuatorială a Amazonului, cu Ecuador cu tot…!

I.P.-T. (*infra*, sigla I. P.-T. = Ion Pachia-Tatomirescu): Ai observat bine şi la ţanc, convins fiind că ai avut vreme destulă de a pregăti pluta de Distins Receptor de pe liric-fluviul Amazon, străbătătorul a cinci ţări sud-americane – Brazilia, Peru, Bolivia, Columbia, Ecuador –, ori, de ce nu, „că-i mai de-acasă", de pe paralelul fluviu liric, Donares > Dunăre (Danubius/Hister), fluviul sacru şi coloana vertebrală a antic-strămoşeştii Dacia, purtătorul de azi şi al „liricelor nave ale paradoxismului", cu condiţia de a fi „cogaionice", adică „nemuritoare", din secunda jumătate a secolului al XX-lea şi din prima jumătate a secolului prim din mileniul al III-lea, prin zece ţări europene ivite, desigur, între hotarele de apogeu ale euro-balcanico-asiatic-anatolienei Dacii (Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croaţia, Serbia, România, Bulgaria, Republica Moldova şi Ucraina), reamintind că trebuie urmărit cu atenţie traseul eroului poematic-mironesc cu mai toate sinuozităţile lui.

DR: Promit solemn, maestre…! Dar nu înainte de-a semnala/cita câteva „judecăţi de valoare ale criticii de întâmpinare" despre poemele semnate/publicate în prezentul deceniu de Marcel Miron, dând prioritate prezentării brevilocvente a poetului Cassian Maria Spiridon – ce ne-a încredinţat şi de data asta că şi Domniei Sale Cassianice îi place, îndeosebi, «lujerul de floare al Evei» –, prezentare de pe faţa a patra de la coperta opului *Poeme din anticamera vieţii*, op purtător al titlului inspirat de *condiţia „adamicului" poet* (cum s-a subliniat, pornid chiar de la această aserţiune cassian-spiridoniană de-a făcut să se ivească prin derivare, în cronica de faţă, şi epitetul utilizat mai sus de Domnia Voastră – „adamic"):

«Marcel Miron este un Adam liric din inima căruia se-nalţă nu doar lujerul de floare al Evei, ci şi cuvântul ce s-a *îmbrăcat în toate culorile* poeziei din *Cartea vieţii*. Scriind cu *peniţa de lebădă*, poetul cunoaşte *parada veşniciei* din care se revarsă *firimituri de lumină* spre *locul acela singuratic/ în care inorogul încă mai bântuie*. Vocea lirică a lui Marcel Miron are un timbru unic, de dincolo de Iad şi Rai. Călător cu năframa Veronicăi peste obraz, le zâmbeşte *leilor înfometaţi*, îi îmbracă în lumina iubirii, dăruindu-se jertfă în anticamera vieţii din cer.».

Din „binevenit-acribioasa prefaţă“ la cel de-al şaselea volum mironian, *Poezia reperelor fundamentale* (pp. 5 –12), de Mircea Platon, semnalăm cititorului de veritabilă poezie trei aserţiuni-jalon de receptare:

(a) «…volumul de faţă se dovedeşte a fi […] jurnalul unui călător, al unui martor, uneori chiar al unui apostol. Şi asta pentru că anticamera nu e parte a unei construcţii, ci a unei Zidiri, iar viaţa e, de fapt, Viaţa veşnică. Desigur că autorul enunţă acest lucru chiar de la începutul volumului, ci, aşa cum îi stă bine unui scriitor antrenat în paradoxele omileticii şi în rigorile/canoanele poeticeşti, abia spre finalul cărţii, unde ni se lămureşte că anticamera aceasta, sau „închisoarea“, nu e prea mică, ci prea mare, confundându-se cu existenţa poetului, cu timpul prin care îi este dat să umble […]» (p. 5);

(b) «…lumea, aşa cum ne-o arată Marcel Miron în acest volum este un drum […]. Undeva, departe, în urmă, în urma lăsată în sufletul poetului, e pădurea, sunt codrii „milenari“, înrouraţi, mitici şi siguri […], pe care nu-i străbate nicio fiară şi care păstrează adâncimile şi noimele…» (p. 6);

(c) «Paradoxul creştin care pulsează în inima acestui volum se regăseşte şi în poezia *De ziua Cuvântului*, în care iarăşi Adevărul triumfă […]. Reculegerea nu e reflux, ci restaurare, regăsire a întregii lumi în tainica îmbrăţişare a Adevărului, a celui care înfiază lumea. De fapt Iadul este chiar lipsa acestei posibilităţi, şi aici Marcel Miron vine cu o foarte puternică formulare poetică a unor subtilităţi teologice, prezentându-ne lumea întoarsă pe dos, din cauza lipsei dragostei de Dumnezeu…» (p. 11); etc.

Dinspre volumul *Şarpele de pe balustradă* (2018), poetul Gellu Dorian atrage atenţia cititorului de poezie mironiană şi asupra faptului că are de-a face „neapărat“ cu „le violon d'Ingres“:

«Poezia lui [Marcel Miron] este ca o vioară mereu acordată pe înţelesul inimilor care iubesc cu adevărat poezia».

Din cronica *Senin şi drept*, *poetul Marcel Miron*, de Elena Câmpan, publicată în «cotidianul bistriţenilor de oriunde», *Răsunetul*, numărul de marţi, 16 iunie, 2020, tot celui de-al şaselea volum mironian închinată, mai spicuim câteva „rânduri necesare“ – „trimiţătoare“, nu neapărat la „poeţi-colegii de astăzi şi din trecut“, ci la marea poezie „certă“ datorată *fluxgeneraţiei* resurecţional-post-belic-secunde şi a paradoxismului din 1965/1970 (*the High Tide Generation*), în cazul de faţă, la Leonid Dimov, S. Almăjan ş. a.:

«Cunoscător al „Cărţilor Sfinte“, al cărţilor poeţilor colegi de astăzi şi din trecut, sensibil şi direct, inspirat, cu preocupări constante, lirice, folosofice, Marcel Miron înnobilează existenţa cu poemele sale. Un rol aparte în frământările din poezie îl are „uşa albastră“, metaforă a morţii, a

lui „dincolo“, lăsată la sfârşit ca o inevitabilă continuare, în altă camera, a poveştii […]. Trecând prin etapele vieţii, copilărie, tinereţe, maturitate şi înţelepciune, surprinse cu talent în volumul prezentat, poezia lui Marcel Miron se ridică deasupra tuturor lucrurilor ca un psalm al psalmilor.» (cf. https://rasunetul.ro/senin-si-drept-poetul-marcel-miron); etc.

I.P.-T.: S-au cam spus până aici „mai toate cele necesare bunei receptări de poezie mironească“, nemairămânându-ţi decât să tensionezi cenuşiul arc de volfram al traiectoriei cu veritabilul erou poematic-mironian.

DR: Cum ziceţi, maestre, de la „deschiderea“ prin *Cateheză* (p. 13) şi până la „închiderea“ cu *Uşa albastră* (p. 83)…! Catehizat-mironianul erou liric, ţintind clasic-hristica modestie îşi aşteaptă cititorii ca pe nişte „apostoli“ presupuşi „*epopţi*“/„*învăţători*“ *ai* Învierii – în arealul ecologizat al Poeziei, bineînţeles –, dar şi prezumtivi iniţiaţi în «clătinarea potirului», a Graalului, «aşezat pe pupa corăbiei», fie ea şi ancorată la malul drept al Prutului, în dreptul urbei natal-mironiene, Huşi, nu neapărat în „bătaia vânturilor Mării Roşii“, care pot fi suplinite – mai în fiecare an, în Moldadava > Moldova nemuritoarei Dacii („Grădina lui Dumnezeu“, după învăţăturile Zalmoxianismului, ori, după adânca ştiinţă a papilor, a Creştinismului, „Grădina Maicii Domnului“), neapărat, în luna lui Răpciune, dar mai ales în luna lui Brumărel – de brizele vinului ca „sângele Domnului“, într-un *tsunami* rosé, într-o *rozalie mare*, în cuprindere de coline vasluiene; chiar din această „prim-deschidere“ eroul liric mironian vede foarte clar, nu numai printr-un element, *Apa*, din totalul celor *cinci* de fundament de lume: «Aici potirul/ sângeră speranţă/ cu apă şi vin/ pentru grădina/ de pe tărâmul celălalt.» (*Cateheză*, p. 13).

I.P.-T.: Dacă elansările-ţi în astfel de frumoase-alpine fraze „transfăgărăşane“ sunt cultivate şi „în mai departele“ cronicii noastre, în fireasca-ţi deplasare spre roşu – şi poţi lua sintagma chiar astronomiceşte, după cum scrie clar în mai toate tratatele serioase, la „efectul Doppler“, potrivit căruia stelele de se îndepărtează, prin raportare la Receptorul Teluric, îşi transportă/ deplasează fotonii/ lumina *în* partea roşie *a spectrului solar*, căci universul ni-este „în expansiune“ (chiar şi univers liric fiind acesta), şi invers, stelele de s-apropie îşi transportă/ deplasează fotonii/ lumina *în* partea albastră *a spectrului solar*, căci universu-i în contracţie/ extincţiune –, mai greu s-ar putea ajunge la „închiderea mironiană“ cu «Uşa albastră» (*supra*), analizând/ examinând acest poem al lui Marcel Miron – dacă rezistă depresurizării „galactice“ – între bariera onirismului cu „seria uşilor scoase din ţâţâni, desigur“ («Ca seria spre fund să fie calmă/ Sunt scoase uşile din loc în loc…»), ca-n «Poemul odăilor», de Leonid Dimov (1926 – 1987) – cândva în programele de limba şi literatura

valahă pentru licee, seminarii teologice etc. – şi dinspre bariera paradoxismului întâlnit, de dincoace de poetul Vasile/Vasko Popa (1922 – 1991), şi-n poemele lui S. Almăjan (1940) constelate de „ieşirea"/ „uşa" *labirintului rotativ*, ori, de ce nu, şi în piesa lui Marin Sorescu (1936 – 1996), «Ieşirea prin cer», scrisă/ tipărită în anul 1984 (vezi şi capitolul *S. Almăjan – auria etapă şi vârsta rotirii labirintului în necuvânt*, din lucrarea noastră mai veche, *Generaţia resurecţiei poetice*, apărută la Editura Augusta, în anul 2005, pp. 415-418, unde relevam că «Simbolul lui S. Almăjan, *labirintul rotativ*, din 1983, în polivalenţa lui lirică, „dă certitudinea" altor ieşiri decât cea „prin cer", în funcţie de unghiurile de rotire; în „deplasarea" lui S. Almăjan, labirintul se concretizează astfel: „El este tipografia şi metamorfoza/ Şi fiinţa înspăimântată şi preliterată/ Şi mai este rotirea spre sensibilitate/ Şi trecerea dintr-o stare în alta" – *Deplasarea labirintului*»).

DR: Firește, maestre, să relevăm – în opul *Poeme din anticamera vieţii* (2020), de Marcel Miron – în ce constă „inedit-evenimenţiala simfonie lirică" între fundamentalele tribulaţii/ trăiri ale eroului „central-poematic", dintre *Cateheză* şi *Uşa albastră*…!

În mitosofia liric-mironiană, eroul central-poematic este „de-al casei sacre", de vreme ce vine «cu Moş Crăciun de mână» (p. 14), «înalt cât Statu Palmă Barbăcot» (Statu-Palmă-Barbă-Cot), mirându-se de «câtă lumină şi câtă moarte» (p. 15) îi iese în cale, de «firele de lumină/ care mor pe frunzele/ foşnind a înserare» (p. 16), de copacii «ca nişte hieroglife» din marginea poienii lui Athanasie de Trebizonda, sau Athanasie Athonitul (c. 920 – 5 iulie 1003), „fondatorul Republicii Monastice de la Muntele Athos", hieroglife ca «într-o batistă în care/ şi-a înfăşurat inima» (p. 17);

în situaţii speciale, mironianul erou nu-i neapărat cleptoman pentru că îşi însuşeşte «acul de cristal din ochiul dormind al poetului», ca, începând cu a doua zi, să fie «mai sărac în suferinţe» (*ibid*.), pe când, în altă împrejurare, dăruieşte icoana luată «dintr-un magazin aglomerat/ cu imagini suprapuse –// chipuri palid-gălbui/ cu aur patinat/ şi mult nisip» (p. 18), poate, din convingerea că «orice icoană din vitrina magazinului/ visează să fie fereastra/ prin care tu să priveşti/ cum nu eşti,/ cum n-ai fost,/ cum vei fi.» (p. 19); pentru mironianul erou, motivul *drumului* nu mai este „bivalent romantic-macedonskian", ci-i „polivalent"/ „brownian" – potrivit celor din poemul *Cărarea*:

«Ne lovim unii de alţii/ ca nucile din traistele colindătorilor,/ ori ca stelele din buzunarul lui Dumnezeu/ înainte de-a fi semănate…», paradoxist întrebându-se în ultimă instanţă lirică de «va muri cărarea/ de dorul trecătorilor» (p.25); *drum*/*cale* străbate către mironianul erou şi bibliotecarul «în haine/ din foi de hârtie/ din toate cărţile tuturor

limbilor/ scrise ori nescrise» (p. 26), unde «fiecare cuvânt/ [e] un ochi,/ fiecare literă –/ o ureche,/ fiecare pană –/ un zbor,/ fiecare aripă –/ un orizont» (p. 27), dreptul scop fiindu-i nu numai să i se dea «găzduire/ în biserică», ci şi, poate, în spiritul expresionismului din prima jumătate a secolului al XX-lea, «aici,/ în oraşul cu mii de căsuţe tăcute –/ nişte biblioteci/ de fapt –/ să dezlege înţelesul *neînţelesului* veşnic.» (p. 27; s. n.); tot înainte de-a ajunge la uşa albastră, mironianul erou de poem invită frumos cititorul spre „a fi botezat“ «în apa de la marginea timpului –/ ultima apă din care să ieşi/ viului viu» (p. 30), vede atât «copacii cu scorburi/ vizitaţi adesea de îngeri» (p. 32), cât şi «un bărbat [de] strălucea printre ceilalţi/ care prindeau – sau nu prindeau – peştele,/ răsturnând bărcile către satul Pisica [Tulcea]» (p. 33), evident, într-o mărturisit-psalmic-davidiană stare febrilă: «…sunt ca un cărbune aprins pe care/ Tu, Doamne, arzi tămâia cu bună mireasmă,/ spre slava tronului Tău…!» (p.34); într-o „alergare“, pare-se, în/ spre „zorii poeziei folclorice a Pelasgimii> Valahimii“, cunoaşte «pădurile blânde,/ […] pădurile încruntate şi reci», pe unde «au mai rămas/ cântece de vitejie,/ balade de haiducie/ şi privirile hotărâte ale melcilor,/ toreadorilor,/ învingătorii/ îmbrăcaţi în togi de mătrăgună», culegând totodată şi misterioasele rădaşte „spăimos-încornorat-cerboase“ de scot bovinele din sterpie, rădaşte de unde-şi înfiripează colecţia de coarne „înfloritoarele“ «în tălpile desculţe,/ [în] roua ochilor albaştri/ ascunşi printre nuferi/ şi stele» (p. 37); dar bunul cititor trebuie să fie atent şi la fântânile celeste, pentru că «se deschid fântânile cerului/ ca nişte ochi albaştri,/ privind spre grădinile de jos» (p. 47); nu uită să atragă atenţia cititorului şi asupra domiciliului său din blocul de beton-armat din urbea-i ameninţată de ambrozie (*Ambrosia aspera*/ *artemisii folia*):

«Ambrozia/ plantă dulce/ de sub şinele de cale ferată/ trece,/ consumând sufletul pământului/ până în blocul de piatră,/ în care este închis sufletul meu;// m-a înfăşurat cu frunzele sălbatice,/ m-a legat de fiinţa păcatului,/ când,/ sufocat,/ am cerut ajutor împăratului oxigenului» de i-a răspuns: «…nu te cunosc…!» (p. 41); dar eroul mironian mai constată cu multă obiectivitate că «moara timpului/ ne ameţeşte busola» (p. 57), că nemuritorii [cogaionici, desigur] «au mormintele săpate în cer» şi «îşi aştern/ patul neodihnei pe curcubeie» (p. 69), că prin el «urcă timpul/ […]/ spre lumină» (p. 75), că pensionarii «ca o oaste tăcută/ dispar/ în zâmbetul roşu/ al asfinţitului.» (p. 77); etc.

I.P.-T.: Aşadar, între cele şase volume publicate până în prezent de Marcel Miron, cel recent, *Poeme din anticamera vieţii* (2020), neasemuit îşi înrăzăreşte arcul de wolfram liric între *Cateheza* (p. 13) „deschiderii“ – ca model-ştiinţă-de-Înviere pentru Ţara-cu-Dor – şi „închiderea“ întru

„eterna reîntoarcere“ în/ din Ţara-fără-Dor, nu prin dimoviană „serie calmă de uşi scoase din loc în loc“, nici prin paradoxist-almăjanianul „labirint rotativ“, ci printr-o „eternă reîntoarcere“ în „tabelul periodic al elementelor“, printr-o „eternă (pe)trecere fotonic-rogvaiv-ă a pragului de dinainte de indigo/ violet, sau de neocolit-mironiana *Uşă albastră:*
«Se mişcă blând convoiul/ printre cruci aprinse/ ca luminile la Înviere,/ spre groapă –/ uşa albastră,/ parfumată cu tămâie şi nard;// trec toţi prin ea/ ca oile la strungă –/ doar mortul/ se ridică,/ închide uşa şi se întoarce acasă.» (p. 83).

Maria NIȚU

La vama dintre lumi

Pornind chiar de la titlu şi apoi prin conţinut, volumul recent de versuri al Elei Iakab, *Poemele de la Aethris* (Ed. Eurostampa, Timişoara, 2020), formează un diptic cu cel anterior (al debutului), *Cartea lui Athanasios* (Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2017). Pilonul de susţinere, în parte, îl constituie studiile pentru lucrarea *Deşertăciune şi asceză* (premiată la Festivalul Internaţional „Tudor Arghezi,” 2012), o pătrundere în lumea de spiritualitate mistică a eremiţilor, prin lecturi aprofundate dintr-o vastă bibliografie tematică despre fenomenul ascezei, din patristică, din Părinţi ai Bisericii şi Părinţi ai pustiei, din teologi greci şi scriitori creştini, despre filosofia creştină, despre misticism şi gnostici, noţiuni de esoterism şi orfism, de kabbală şi chiar de alchimie. E raportarea la divin a lumii reale, cu fizica şi metafizica sa, iar transfigurarea poetică a acestei lumi devine substanţa volumelor de versuri, ca într-o a treia dimensiune.

Câmpul referenţial al universului său poetic este metafizic, imaterial, într-un limbaj poetic în ton de cabală, esoterism numerologic şi rostire biblică, „*de şapte ori a dezlegat/ firavul taumaturg/ nodul morţii mele*”, „*De la geneza iubirii noastre/ până astăzi, nouă sfere/ mi-au crescut în suflet*”. Această tonalitate sibilinică jalonează propensiunea spre un ermetism mistic, sugerat chiar prin motto-ul ales din Hermes Trismegistus. Citatul se bazează pe ideea *trezirii minţii,* care apare şi la Clement din Alexandria, din concepţia novatoare privind rolul cugetării filosofice întru consolidarea credinţei, Cheile spre porţile înţelepciunii sunt prin cunoaşterea omului în complexitatea sa, care el însuşi e ca un

arbore sefirot, „Arborele Vieții", cu rădăcini, trunchi, brațe, coroană.

Ambele titluri, prin eufonia numelor proprii intarsiate, decodează crearea unei mitologii personale, cu rezonanţă sonoră de mitologie antică greco-romană. Inițial, titlul celui de-al doilea volum fusese *Fecioara de la Templul Aethris* – ca o vestală la Templul unei zeități feminine (similar eufonic cu templul zeiței Artemis din Efes, cu rezonanţă hieroglifică, precum a altor temple închinate deeselor: Hera, Atena, Diana, Isis, ori chiar Templul reginei - faraon Hatshepsut, lângă Luxor, Egipt). Pe lângă motive şi simboluri comune (îngerii însoțitori, spirala ca-n dansul dervişului, semnele ascunse în pietre – „*cele şapte pietroglife*" etc.), ori acelaşi limbaj poetic esoteric, oracular, ca de misterii eleusine, ultimele două poeme din *Cartea lui Athanasios,* unul numit chiar *Eter,* iar celălalt *Hierofanie,* fac legătura cu volumul următor, ca o punte spirituală firească.

Dipticul se configurează astfel ca o complementaritate în simbolică refacere a unității, sub tutela divinității, androginitatea lui Platon în cavalcada spre „Arborele Vieții", Ying şiYang, El şi Ea, Duhul Sfânt în Iisus şi Sfânta Fecioară. De aceea, poemele au accentuate intonații de poezie erotică, într-o adresare continuă unui interlocutor apropiat, o poezie de dragoste, dar nu sub semnul pământeanului şi ghiduşului arcaş Eros (Cupidon), ci cu poeme ale acelei forme de iubire din Scriptură, *„Agape",* pentru Dumnezeu şi a lui Dumnezeu pentru tine – nucleul credinței adevărate – lumina din interiorul tău. E o androginitate *sui generis*, contopirea cu celălalt, întru împlinire prin spiritualizare, când eşti pătruns de lumina Duhului Sfânt. În această accepție, preoteasa de la altar e numită, îndeobşte, mireasa lui Iisus. *„Te-am lăsat dintotdeauna/ să cioplești piatra de temelie/ a templului în lumina/ dinlăuntrul meu (…) crede-mă / Doamne,/ că atât te iubesc/ încât de şapte sute de ani/ templul Aethris sunt eu."*. Această Fecioară e zeiță a primirii de ofrande şi deopotrivă preoteasă a oferirii ofrandelor.

În tandem cu Athanasios, ea e *„fecioara-arcaş"* din vedenia lui Athanasios, cel care la fel pentru Zeu era „*dansator şi ofrandă*", aflat şi el „*la vama dintre lumi*", ca un semizeu, un Ahile fără moarte, dar cu vulnerabilitate în semnul din călcâi. Ambii sunt printre cei aleşi. Ceilalți, care, în drumul spre lumina credinței - prea strâmt pentru cei necredincioşi, „*până în trecătoarea dinspre Aethris*", o jefuiesc de darurile creştine ce-i dau tărie şi sens, *„smaraldele, vânatul/ peştele, mirodeniile, fructele,/ ierburile şi uleiurile tămăduitoare"*- reprezintă pe cei rătăciți de la *„calea cea dreaptă", „cei pierduți pe drumuri necunoscute"*, orbii care nu văd lumina credinței: *„cine orb se naşte, orb moare/ şi nu poate orbul să primească/ ori să ucidă lumina celui ales"*.

„*Aethris*" (dativul şi ablativul plural al subst. latin „aethra") este

omolog în greaca antică cu *aether* – aerul pur al zeilor, strălucirea cerului din Paradis, respirația divinului, Duhul Sfânt din trupul și spiritul Fecioarei, astfel că Aethris e *„la vama dintre lumi”,* e *„templul himeric/ dintre lumi*”, Templul Divinului, al Purității, în înălțimea absolută a vieții nemuritoare. În poezia orfică, *aetherul* e sufletul lumii, suflul vieții. Cugetarea metafizică este nu pe baza trăirii terestre, ci pe fundalul temporal și spațial al cerului divin, acel *aether* de dincolo de linia orizontului.

În multe aspecte, poemele Elei Iakab au tangențe cu poezia criptică a lui Constantin Novăcescu (care debuta în 2013 cu volumul *Ca o pleoapă de înger*, scriind despre „dansul cu moartea” și „floarea nisipurilor” și care, similar, pornind de la arborele sefirot din kabală, Arborele Vieții, contextualizează totul în acel eter, golul cifrei zero prin care se multiplică lumea, definit prin tăcere și liniște, în golul lui e „miezul tăcerii”).

Templul – ca sanctuar închinat unei divinități, „The House of the Lord”, când cei care intră aici sunt slujitorii săi și-i aduc sacrificii, este toposul matcă a poemelor sale – adevărate *cânturi orfice* – așa cum psalmii și cântările religioase au ecou divin în lăcașe sfinte, de la bisericuța de lemn, la catedrale. Acest templu se află pe *„culmea muntelui”*, pe *„muntele pecetluit”,„pe muntele ascuns”,* templul *„cu ochiul imens din cupolă”*, un templu la care *„porțile erau/ păzite de îngeri care niciodată/ nu au mai fost pe pământ”*, templul unde *„pecetluit cu semne ciudate/ altarul ridicat de taumaturg/ în culmea sacră a muntelui/ era intrarea secretă/ în arhitectura cosmică*”, templu cu *„șapte sute de trepte*” – ca etape ale urcușului greu spre mântuire. Chiar dacă include elemente de credințe diverse, budism, confucianism, mitologie greco-romană etc., *axis mundi* pe care se grefează „*arhitectura cosmică*” este credința creștină, Dumnezeu și Fiul Omului, cu o tentă ortodoxă, pentru că doar în ortodoxie e dialogul familiar cu Iisus, care vine în casa ta, ca de la egal la egal.

Deși cuvântul „*templu*” – loc de oficiere a unui cult religios, desemna inițial și o biserică „păgânească”, „neortodoxă, protestantă și mozaică”, se folosește și în traducerile Bibliei, în Noul Testament, pentru definirea trupului – lăcaș al spiritului sfânt: „Trupul e templul Duhului Sfânt și prin El sunteți zidiți împreună, ca să fiți o locuință a lui Dumnezeu, în Duhul” (Efeseni). Corpul, Trupul nostru e în-truparea Duhului Sfânt, încât noi suntem temple vii. Disputa e veche în teologia și filosofia creștină, *dualitatea trup/suflet, corpul și pneuma,* cât sunt antagonice sau contopite, cât se luptă care să domine sau cum să se armonizeze, cât ești materie sau spirit, în profunzime, însă, sunt sinonime, ești materie transfigurată prin lumina spiritualizării, „spiritul este visul materiei” (E. Dorcescu).

În spiritul lecturilor și referințelor ezoterice, poeta își simte polivalența trup teluric (pământean, pământesc – *„corp teluric”*, *„o intreagă rotație a pământului/ de jur împrejurul/ corpului meu de lut”*, și trup (corp) astral, spiritual, *„un corp astral adăpostește/ acum, sufletul meu”.* Și lui Athanasios Dumnezeu i-a „*surghiunit sufletul/ de dansator celest/ într-un corp muritor*”.

Leitmotivul *îngerului* (ca-ntr-un imn de angeologie), omniprezent, este firesc, pentru că *Îngerul însoțitor*, în arborele sefirotic este tocmai consubstanțialitatea *intelect/ inimă.*

În ultimă instanță, poemele sunt o alegorie a existenței Poetului, în multiplele-i ipostaze ascetice de renunțare la plăcerile efemere ale vieții mundane – Athanasios, Fecioara templului Aethris, taumaturgul, eremitul etc., pentru că Poetul e cel prin care se comunică spiritual cu divinul, e omul cu percepții extrasenzoriale, ca într-o lume de șamani, iar starea de poezie autentică e o transfigurare spirituală, ca o transă, o stare de halucinație vizionară, de trecere în altă lume, în starea de călătorie mistică în lumea spirituală.

Activarea celui de „al treilea ochi” este calea înluminării, prin starea poetică, care ne învăluie precum substanța secretată de acea glandă pineală, „molecula spirituală”, „al treilea ochi”, ce determină deschiderea conștiinței spre universul astral, spre experiențe mistice, de dilatare și transfigurare a timpului și spațiului, când leacul e dincolo de nisipurile mișcătoare ale vieții dusă în van (în deșert), și anume în divin, în spiritualizarea supremă. De altfel, în teoria literară, în termenii filosofiei limbajului, una dintre premise este poezia ca act de cunoaștere „un mijloc neobișnuit de cunoaștere metafizică” (Marcel Raymond).

Ambele volume sunt o aventură existențială inițiatică, întru mântuire, în care acele trepte urcate cu răni sângerânde sunt probele inițiatice, întru salvarea sufletului. Topind în athanorul poetului elemente de ezoterism, ocultism, gnostică etc., poemele Elei Iakab, se înscriu într-o lirică a metaficicului, în dimensiune mistică, a unui poet mag-taumaturg, în căutarea hierofaniei prin drumul inițiatic întru spiritualizare, într-un enunț orfic, de ermetism hieroglific.

Anca SÎRGHIE

Oglinda lumii existențiale în optica lui D. Cristănuș din volumul *Citirea oaselor*

(Editura Agnos, Sibiu, 2021)

Parcurgând versurile noului volum al lui Dumitru Cristănuș, mi-am amintit îndemnul Magdei Isanos: „Și-mi pare așa ciudat că se mai poate/ găsi atâta vreme pentru ură/ când viața e de-abia o picătură/ între minutu-acesta care bate/ și celălalt – și-mi pare ne-nțeles/ și trist că nu privim la cer mai des/ că nu culegem flori și nu zâmbim/ noi, care-așa de repede murim". (*Murim ca mâine*). Un asemenea pământean ce cugetă neîncetat la destinul omenesc este negreșit poetul Cristănuș, care privește scrutător cerul, dorind să înțeleagă taina vieții și pe cea a morții, pentru că le urmărește dialogul zi de zi, chiar și la locul său de muncă, în Cimitirul municipal din Sibiu. O asemenea simplă localizare a inspirației nu ar fi suficientă, dacă ar lipsi talentul literar. Dar el, talentul, tocmai există și autorul nostru l-a cultivat pe îndelete, ucenicind din tinerețe pe lângă marii condeieri ai vremii sale. Cu emoție relatează Dumitru Cristănuș, spre exemplu, întâlnirile lui cu poetul Mircea Ivănescu la redacția revistei „Transilvania", atunci când tânărul de atunci venea de la Reșița la Sibiu, oraș în care el s-a stabilit apoi. I-au rămas aproape însă bunii săi prieteni literari din Timișoara, Lugoj și Deva, care nu lipsesc de la evenimentele livrești pe care poetul s-a obișnuit să le organizeze în orașul de pe malurile Cibinului.

Cert este că poetul sibian trăiește într-o permanentă iscodire a tainelor existenței, continuând imperturbabil un drum început în 2015 cu *Întemeierea somnului*, și *Morminte insomniace*, din 2017, (Editura Agnos, Sibiu), în care prietenia cu moartea devine tot mai manifestă. Mesajul îmbrăcat în haina versurilor este ca fiecare să-și vadă de propria sa moarte, iar prin recul și de propria viață. În vol. *Livada nopții* din 2019 moartea apare obosită, îmbătrânind, lăsând omului șansa vieții într-o livadă a veșnicei înfloriri, cea în care se proiectează iadul și raiul.

Dacă George Bacovia, un clasicizat poet al cimitirului și al morții, scosese primele lui volume la distanță de câte un deceniu, Cristănuș ne-a obișnuit cu apariția unor foarte interesante volume la fiecare doi ani. Iată că în 2021 vine să ne ofere un nou volum, atât de năucitor intitulat *Citirea oaselor*. Lipsite de vreun titlu, versurile actualului volum compun împreună un amplu poem al meditației existențiale întins în vers liber,

chiar şi fără punctuaţie, pe 100 de file. Motoul cărţii este desprins din *Măştile Solitudinii* de Costel Stancu: „Mor în afara ta, moarte,/ în timp ce înlăuntrul tău mă nasc/ şi nu mi-e uşor să înţeleg graba aceasta...”. Prefaţa semnată de părintele profesor dr. Constantin Necula, el însuşi un om de spirit cu o cultură enciclopedică în domeniu, poartă titlul *Învelitoarea de piele, învelitoarea de oase.* Socotit de prefaţator „o altă Cântare a Cântărilor morţii”, volumul aduce cu „povestirile scurte ale lui Borges” sau cu „joaca lui Pablo Neruda în valul de cristal şi fum de ţigară al Oceanului care ne primeşte”. Alăturări onorante, fără îndoială.

Faptul că autorul mută lansarea noului volum de la cofetăria Erasmus, din centrul oraşului, în Cimitirul municipal josefin, de vădită tradiţie transilvăneană, nu este defel întâmplător. Rabindranath Tagore încuraja proiectul educării măriei-sale, copilul, în mijlocul naturii, în jurul unui copac, pe care învăţăcelul îl înţelegea mult mai bine printr-un contact direct decât prin unul teoretic. Tot aşa şi poetul Cristănuş este decis să ne aducă într-un mediu anume şi acolo, în centrul cimitirului, în capela cu vitralii şi catafalc transformat în expoziţie de carte, ca să ne facă părtaşi la o lectură sublimă, de data aceasta, nu a filelor de carte, ci cea a „oaselor”. Aşadar, un spectacol unic în literatura noastră, unde tot la Sibiu Radu Stanca imaginase moartea care îl pândea din adolescenţă în cu totul altă optică, aceea a ciclului *Ars doloris*. Spicuind la întâmplare, *Fata cu vioara*, ameninţată de moarte, printr-un blestem, cântă neîncetat, ştiind că oprirea din mânuirea arcuşului îi va aduce sfârşitul, ceea ce se va şi întâmpla. Poezia *Sympozion*, cu versurile unui decor somptuos, sfârşeşte cu strofa „Şi-adormirăm şi noi până-la urmă de vinul/Pe care în zori îndrăznisem să-l bem./ Doar paharnicul morţii, el singur, seninul,/ Sta treaz, sus pe soclu, tăcut şi solemn”, distihul final fiind un laitmotiv al poemului. În *Crinul negru*, cu o imaginaţie funestă, Radu Stanca se închipuie îngropat de viu, căci „Paloarea mea de mort vă înşelase”, iar imaginea creată este una coşmarescă: ”Şi-acum, prieteni, iată-mă-n mormânt/ Treaz, învelit în giulgiuri de mătasă./ Mă zbat să scap, să ies de sub pământ/ Şi vreau să strig-dar crinul nu mă lasă”. Motivul ce creează atmosfera poeziei *Nocturnă* (Întru-n Sibiu încet ca-ntr-o-ncăpere...) este „mortul care umblă prin cetate”. Este evident că cu totul alt tonus este specific universului creat în volumul *Citirea oaselor*, ce se constituie drept un ciclu monocord, pivotând pe aceeaşi temă, dezvoltată simfonic în variaţiuni surprinzătoare, de un inefabil uimitor.

Oasele devin la Dumitru Cristănuş canalele de transmitere a existenţei. „Viii/sunt în oasele/ morţilor”. Ca un nou Atlas, el însuşi îşi asumă o responsabilitate anteică, atunci când proiectează o nouă

aventură: „am luat cerul/ pe umeri/ şi ies în noaptea/ pământului/ unde/ lumina/ pe muntele albastru/ al flăcării/ va înflori". Poetul se plasează într-o nouă livadă, în care izvorăsc lumini, unele ce au atributul regnului vegetal al înfloririi. Aşadar, aici nu sunt luminile de pe comori, ca în proza lui Galaction, şi nici cele blagiene, ale începutului de lume din ciclul de debut intitulat *Poemele luminii*. De altfel, nici pământul nu rămâne în fruntariile regnului mineral, ci se umanizează, personificat, căci el „îşi pune mâna/ streaşină la ochi/ privind/ oasele-păsări/ cum zboară". Oasele poartă esenţa existenţei în toate ipostazele viului. În căutarea poetului, ele sunt o prezenţă ubicuă, devenind printr-o sublimare adevărate repere ale totului din care este făurită lumea lui: „îmbătrânesc/ printre oase", constată poetul cugetând.

El schimbă neobosit perspectivele şi metaforele se ivesc năucitor, atunci când experienţa sa devine livrescă, una încărcată de miraculos: „cuvintele se aşază/ fiecare în răsăritul/ unui vers/ mă simt un poem/ dedicat cuvintelor". Aşadar, o aventură a făuritorului de frumos care se identifică cu slovele ce întruchipează poezia vieţii. În lupta cu vremelnicia existenţei umane, el este un învingător: „ies din timp/ în călătoria ninsorii/ pământul rămas/ captiv în oglinda lumii/ nu mă poate vedea/ sub talpa întunericului/ din dimineaţa/ lumânării stinse". Triada viaţă-moarte-timp este proiectată cosmic în propriul său destin: „distanţa dintre moarte/ şi viaţă sunt eu/ vorbesc din nou limba ceasornicului/ necunoscut stelelor".

Geneza continuă sub auspicii cosmice: „soarele/ din privirile pruncului/ nou-născut/ în trupul meu/ m-a lăsat fără replică". Prezenţe tutelare, oasele veghează miracolul unei asemenea experienţe de regenerare: „oasele /rădeau fericite /m-au învins/ şi eu/ nu am ştiut".

Imaginea-pivot a universului său, oasele sunt comparate în debutul unui poem cu slovele, ca instrument al gestului poetic, este definitorie: „înaintez/ printre oasele/ trupului meu/ ca printre litere/ şi cuvinte/ moartea să fie doar un poem". Ele, oasele, devin o entitate geografică a sinelui, comunicând cu reperele cosmicului: „du-te mai încolo/ printre oasele mele/ îi spun cerului/ până răsare luna/ voi fi vindecat/ în tăcerea/ unei cununii/ a ninsorii". Exerciţiu ludic, în care el este „cel mai bătrân/ mort al morţii", versurile lui Cristănuş sparg tiparele imaginarului romantic printr-o permanentă schimbare prismatică: „moartea/ se întoarce vie/ în oasele mele/ şi eu nu ştiu/ să mor/ să înviez/ sau să fiu eu/ însumi/ atât de senin/ pe cerul pământului/ îmbrăcând moartea/ în fotografia/ vieţii". Într-o altă poezie, rol auctorial joacă tocmai ele, oasele, căci noua confesiune nu depăşeşte reperele imaginarului deja stabilit: „mă duc / să iau o carte/ de pe un raft/ al cerului/ citesc/ tot ce au/ scris/ oasele despre/ pământ/ îmi privesc/ trupul/ ca pe un cimitir/ unde vin/

oasele/ să îmi dea/ de pomană/ lumina lor". Oasele lui Cristănuș sunt luminiscente, regenerând puterile poetului. Sub cheia prospețimii descriptive stă și comparația din versurile „îmi imaginez/ muntele sacru/ al morții/ ca pe un surâs/ al cireșului/ înflorit/ când cireșul/ s-a închis/ în fructele-i coapte/ moartea adormise/ pe brațele/ mele de zăpadă". Un gest de o tandrețe maternă, care nu poate să nu ne uimească. Familiaritatea poetului cu moartea, figurată și de Tudor Arghezi în poezia *Și totuși*, nu este o noutate a ciclului acestuia, ci la Dumitru Cristănuș o reperăm ca pe o constantă. Chiar atunci când oasele sunt proiectate pe pământul gropii, poetul nu rămâne prizonierul morbidității, ci el cosmicizează imaginea: „pierdusem/ cheia nemuririi/ printre oasele/ din groapa/ săpată/ ca o fântână/ în cercul lunii". Nu fără o undă umoristică este descrisă însăși moartea, umanizată printr-o personificare. Supusă ritualului omenesc al somnului: „moartea / dormea dusă/ în oase".

Există la modul bacovian o repetivitate intensă a unor elemente descriptive, ce susțin dialogul morții cu viața: „oasele/ mi-au spus/ că vor urca/ muntele sacru/ al morții/ fără trup/ pământul știe/ ce are de făcut/ un cerc roșu/ rotit/ în jurul gropii/ ne-a desprins/ de timp". Repetițiile nu devin totuși obositoare datorită unei variații semantice mereu interesante. Mai exact, la Cristănuș, inedită este tocmai această ipostaziere a oaselor, care mediază viața cerului cu pământul, dobândind la un moment dat chiar și valențe mitice: „oasele/ știau că/ într-o vale/ de lumină/ între lună/ și soare/ se află/ ascunsă comoara/ unei lumi de aur/ atunci când/ ne naștem/ toți visăm/ să o descoperim". Oasele devin un talisman al aducerii aminte, atunci când poetul se închipuie atingând „cu genunchii/ de pământ/ aerul gropii/ cu povara/ fericirii cerești/ pe umeri/ adun în poala/ cămășii de in/ țesută de mama/ oasele copilăriei/ să le dau/ de pomană/ morților/ în seara/ de colind". Așadar, oasele fragede ale pruncului devin în optica poetului o ofrandă, dar implicit sunt și un liant între generații. Cu o salutară discreție, ce-i este caracteristică, Dumitru Cristănuș trimite la sărbătoarea cea mare care este Crăciunul, însă esențială rămâne meditația sa asupra existenței.

În spectacolul ludic imaginat, poetul se detașează de acest suport corporal: „după ce am dansat/ cu oasele/ la sărbătoarea morții/ ne-am așezat/ cu cerul/ la masa de lut/ a întunericului/ resemnate oasele/ s-au despărțit de mine/ în alt timp/ al lunii". Un verb vehiculat mai ales spre finele noului ciclu este cel al învierii, „căci nu numai mâinile/ ațipite în soare/ au înviat", ci chiar și oasele se supun ciclicității existenței, intrând într-o mixtură a mineralului cu vegetalul: „au înviat/ oasele/ având cicatrici/ de iarbă pe ele". În viziunea autorului, lumea celestă repetă în oglindă pe cea pământească. Într-o poezie „roata luminii/ zburdă/ pe un

cer/ care seamănă/ uimitor/ cu pământul". Iată un răspuns poetic dat celor care reproşau *Bibliei* că se ocupă numai de formele izbăvirii omului pe pământ şi nu prezintă şi viaţa ce ne aşteaptă după moartea fizică. Exerciţiul ludic al citirii oaselor are şi o finalitate artistică: „mult/ mai târziu/ iarba verde/ ca primăvara/ mi-a deschis/ uşa gropii/ tot cerul somnului meu/ era topit/ în dimineaţa de rouă/ a unei poezii".
Poezia finală dă cheia invitaţiei noastre în spaţiul unei capele mortuare pentru această lecţie existenţială majoră, pentru o lectură „a oaselor", ca simbol al dialogului dintre viaţă şi moartea pe care autorul o imaginează cu semnificativă condescendenţă, deosebindu-se de Radu Stanca, cel care se inchipuia chiar el cel îngropat de viu de către prieteni: „stau/ lângă sicriul/ gol/ uimit cum/ moartea mea/ a intrat/ în paragină". Izbăvit de spaima morţii, aşa cum nu a putut fi Radu Stanca, autorul dă o notă optimistă mesajului transmis cititorilor de oase, căci „uşa capelei / mortuare/ e deschisă/ către cer/ pe pragul ei / câinele meu/ Roşu din lanţ/ doarme dus/ într-o ţară/ fără de nume". Aşa cum există o glie a spaţiului celest, aici poetul descrie modul tonic în care „cerul pământului/ râde şi lasă/ anume lumina/ să cadă/ peste cimitir/ afară se porneşte/ un ropot de ploaie/ semn că pământul/ a înviat/ nu îmi rămâne/ decât să îmi văd/ în tihnă/ de oasele mele". Aşadar, oasele sunt chiar suportul dăinuirii noastre pe pământ, simbolul existenţei înseşi cu ciclurile lui inexorabile- viaţa şi moartea.

COMEMORĂRI

Nicolae MAREŞ

Stanisław Jerzy LEC – 45 de ani de la trecerea în veşnicie

Lec – precum Dumnezeu a vorbit în citate

În acest an se împlinesc 45 de de la trecerea în veşnicie a unuia dintre cei mai mari aforişti ai bulversatului secol al XX-lea. Nimeni n-a surprins – la modul în care a făcut-o el – cu un ochi şi o sensibiltate rar înâlnite, lumea frământată din deceniile postbelice. Poetul şi gânditorul polonez, evreu de origină, a adus în atenţia confraţilor, şi nu numai a acestora, cele mai absurde paradoxuri prin care a trecut omenirea în deceniile de după cea de-a doua marea conflagraţie mondială. A fost, cred, unul dintre cei mai traduşi scriitori polonezi în lume. Nu o dată a fost citat la înalta tribună a Naţiunilor Unite şi de preoţi în amvon. În perioada studenţiei mele, făcute la Varşovia, la începutul deceniului al şaselea, îl vedeam deseori la Cafeneaua Uniunii Literaţilor Polonezi din Krakowskie-Przedmieście, în edificiul baroc reconstruit la umbra statuii Craiului Sigismund, care a mutat capitala Poloniei de la Cracovia la Varşovia. Actualul Palat regal era încă în ruine, încât Vistula se vedea destul de uşor pe geamul cunoscutei cafenele. Polonezii reconstruiseră însă - după pânzele lui Canaletto si Baciarelli - multe din edificiile din perimetrul care înconjura urbea medievală. N-au aşteptat să le intre fonduri europene, nici la „ajutorul" neprecupeţit din răsărit. Au rupt, cum spunea poetul în vogă în acei ani, Władysław Broniewski, fiecare câte o felie de pâine de la gură şi l-au reconstruit. Spre cinstea lor, au creat încă de atunci, sub îndrumarea unor universitari, printre care directorul Muzeului Naţional, Stanisław Lorentz, fostul meu profesor de istoria artei, o şcoală de conservare a monumentelor istorice, dascălul mărturisindu-mi nu o dată că nu vrea să închidă ochii până nu va vedea înalţat acel simbol al polonităţii. Şi nu i-a închis, iar multe din operele salvate de el la începutul războiului, unele trecute în pârjolul din 1939 şi prin România, şi care şi-au reluat locul în acel palat. Lec nu l-a mai apucat refăcut. Prin mintea sa a filtrat toate ororile, toate rănile din subconştientul naţiunii sale, pe care „schimbările", nu toate l-au încântat, cum ne-am fi aşteptat. Prea multe suferinţe marcau societatea umană, nu numai poloneză, ci la scară globală, am spune azi. Imediat ce Lec aşternea gândurile sale pe hârtie, deseori pe câte un şerveţel din cafeneaua amintită, presa poloneză se grăbea să le publice. Le

prelua mass-media germană şi cea israeliană, Lec având mulţi amici atât la Viena cât şi la Tel-Aviv, unde a funcţionat, o perioadă în calitate de ataşat cultural.

Ceva mai târziu, când la Bucureşti a luat fiinţă *România literară,* avându-l ca redactor şef pe Geo Dumitrescu, i-am trimis spre publicare, la început sub pseudonim unele din aforismele lui Lec, la fel lui Adrian Păunescu, la *Flacăra*. Din acestea am încropit, ulterior, volumul de *Gânduri nepieptănate* – care cu greu găseai atunci o editură dornică să îl publice, cenzura cerând să îl p i e p t ă n e mai întâi. Nu ştiu câte a pieptănat din ele Mircea Radu Iacoban, redactor şef la *Junimea* din Iaşi, cert este că avut curajul să le aducă în faţa cititorilor, în colecţia *101 cărţi.* Nu ştiu cine o mai are, personal nu ştiu prin ce împrejurări mi-a dispărut din biblioteca personală. În „Cronica" din 1972, polonistul Ion Tiba, fost lector la Universitatea Jagiellonă din Cracovia, avea să o salute şi să sublinieze cu toată convingerea: „că maximele şi aforismele lui Lec stimulează gândirea, îmbie la reflexiuni, deschizând universuri nebănuite, teritorii neexplorate. Adesea au un ţel satiric, pentru că autorul îşi revarsă amărăciunea în legătură cu inechităţile lumii". Da, şi câte inechităţi existau! Timp de decenii am primit multe gratulaţii de la scriitori, de la gânditori contemporani, de la cititorii care le savurau. Cea mai mare bucurie mi-a produs-o confesiunea unui cititor, care mi-a spus că un preot ortodox o citează în predicile sale de la altar, duminică de duminică. N-am mai apucat să îi spun acest lucru lui Lec, care cine ştie ce aforism „trăsnit" ar fi plămădit.

Am retipărit volumul de la *Junimea* din 1971, imediat după 1989, într-o ediţie mai modestă din punct de vedere tipografic, dar nu şi grafic, din lipsa acută de hârtie din perioada respectivă, publicată la noua editură Colosseum. Noul florilegiu conţinea şi gânduri noi, nepublicate până atunci, culegerea fiind tipărită în peste 15.000 de exemplare.

Spre surprinderea mea, în 1998 am găsit la Varşovia un volum cu aforisme inedite de Lec. Se pare că era nevoit şi el să se autocenzureze. Le-am tradus pe nerăsuflate, dar au zăcut în sertar peste un deceniu, pentru că n-am mai găsit o editură dornică să le publice în volum. Poate le va veni timpul. Aşa m-au găsit mai întâi Centenarul naşterii sale, iar acum 45 de ani de la trecerea în veşnicie, cu o comoară nefructificată printre manuscrisele mele. Mă voi strădui să le public din nou, aşa cum am făcut-o cu cincizeci şi cinci de ani în urmă, în paginile presei noastre, în primul rând la *România literară*, cu convingerea că vechii cititori, poate şi preotul din anii 70 se va bucura, dacă mai trăieşte, de noua *descoperire.* Ţin să se constate că Lec rămâne nemuritor. Sentinţele sale rămân valabile şi azi. Poate mai valabile decât oricând. El a fost cel care a spus că – *Şi Dumnezeu*

a vorbit în citate. Mai ales acum, când: *Arta miniaturii se stinge. Pe cine să-l măreşti azi?*

Putem oare a-i mări pe fruntaşii noştri lideri?

A F O R I S M E I N E D I T E

Cred în precizia întâmplării.

Aşteptarea-i principala formă de consum.

Pierzându-se, ideea înceteză de-a mai exista. Devine o aberaţie concretă.

Tine minte: scurtăturile prelungesc viaţa.

N-am câştigat niciodată lozul cel mare. Vina cea mai mică a fost că niciodată nu l-am cumpărat.

Proştii sunt tot mai deştepţi, iar deştepţii tot mai proşti.Si totuşi - distanţa dintre ei creşte întruna.

Uneori se ridică din străfundurile memoriei ceva ce n-a fost la suprafaţă niciodată. E imaginaţia.

Nu-mi pot închipui lumea fără duşmanii şi aliaţii mei. Uneori mi-aş putea-o închipui, însă fără mine.

Ruinele gândului deseori sunt locuite de oameni sănătoşi tun.

Demolatorii cerului vor să pună mâna pe stele.

Satiricul acela nu doar dintr-un Lec a mâncat pâine.

Lutul grijilor e mai greu decât tonele de fericire.

Ar crede că Dumnezeu nu există, doar dacă ar apărea şi le-ar confirma acest lucru.

Unii cred că ar crede, alţii cred că nu cred.

Fără de sens e şi nonsensul, numai că se diferenţiază în sensul lor.

Platfusurile lăţesc pământul.

Faptul că au trântit uşile raiului n-ar fi nimic. Dar de ce au înfundat şi gaura cheii?!

In urma luptei dintre Bine şi Rău a trebuit să profite până la urmă Cel mai Bun.

Nu fiecare are norocul să fie victimă. Unii trebuie să se mulţumească şi cu soarta de torţionar.

Dacă aş fi vrăjitor m-aş transforma într-un om cenuşiu,obişnuit, modest.

Unii au un miros perfect. Când trebuie nu simt putoarea.

Omul află numai după ani şi ani cu cine a practicat sodomia.

N-aş vrea ca oamenii să stea pe delături. Abia de-acolo se poate observa cel mai bine.

Un copil stă pe marginea râului cu undiţa. Vreau să pescuiesc un pirat – spune.

Cine dă cu capul de pragul veşniciei, acela rămâne în viaţă.

Tinteşte sus! - l-au îndemnat maeştrii. Si l-au împuşcat în cap.

Dacă oamenii ar fi realmente mari, mult loc ar mai fi pe lumea aceasta.

Si pe Lună şi pe Marte vom întâlni astrologi.

În ecuaţiile noastre foarte des adevărul e doar semnul egalităţii.

Fantezia se îngustează pe măsură ce cunoaştem mai bine lucrurile.

Cei cinstiţi se consideră urmaşi ai lui Abel, care a murit fără moştenitori.

Au fost şi perioade când literatura epistolară a avut la bază numai scrisorile de urmărire.

Cum de sângele rece nu i-a salvat pe morţi?

Pe altarul acelor zei atârnă grelele şi desele voturi de neîncredere.

Idealul: unitatea unităţilor.

Ar fi fost bună măcar o zi la stânga: fără dată.

Ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus. Lizibil pentru puţini.

Doi de zero - îi spun babei de la closet - cândva făceau împreună opt.

De ce nu mai cunoaştem adevărul? Nu-i suficient că-l trăim?

Există şi o muzică a activităţii manuale.

Două generaţii: noi am visat împreună, ei dorm împreună.

Si în teritoriul fanteziei artistice, statul îşi plasează paznicii lui.

Oamenii ar putea trăi fără artă, cenzorii nu.

Ereticii iau foc uşor. Atenţie la rug!

Cele mai puternice sunt pasiunile în momentele lor slabe.

Inteligenţa e stratul care ne scuteşte de mojicie.

Uneori republica nu poate fi recunoscută.

Sunt organisme care omoară otrăvurile.

Au fost vremuri când măsuram distanţa cu forţa dorului.

Oamenii care nu au o imaginaţie prea bogată,deseori nu-şi pot imagina lumea reală.

Sunt şi picături atât de subtile, că se pot scufunda fără să se ude.

A fost ars pe rugul tămâierii.

În viitor şi la cenzură vor fi maşini de gândit.
O fi ajutând dragostea să trăieşti? Întrebare valabilă şi pentru generaţiile viitoare.
Mi-am dormit visele!
Fananticii relativismului. Nemuritoarele suflete moarte.
Nu uitaţi: şi cuvintele care nu înseamnă nimic au semnificaţia lor.
Nu tot ce-i real e adevărat. De pildă, minciuna.
Abia atunci vom putea tăcea, când va fi posibil să vorbim de toate.
Copacul cunoaşterii a fost acoperit cu coajă de creier.
Sunt atât de îndrăgostiţi că au uitat de dragoste.
Ar trebui introdus un nou semn: semnul gândirii.
Cei care nu-şi au egal sunt foarte mici.
Să ne gândim cât mai grabnic toate gândurile.
Va veni în curând epoca fericită a negândirii.
Din fizică: deseori numai aerul e liber în localurile închise.
Încrucişează cuvinte sterpe.
Stiinţa despre cosmos de mult nu mai pluteşte prin nori.
Groparii n-au sezon mort.
Prăpăstiilor, trăgeţi-ne mai sus!
Mai uşor sunt iertate greşelile popoarelor decât dragostea persoanelor.
Printre troglodiţi sunt şi uriaşi pitici.
Cine a făcut lumea? A recunoscut până acum numai Dumnezeu.
Când logica noastră se dovedeşte falsă, toate ştiinţele devin poezie.
În somn un profesor de la gimnaziu m-a întrebat: Spune-mi cine eşti?
Noroc că un funcţionar de la poliţia secretă mi-a suflat.
Zero vrea să fie bază la toate.
Toţi zeii sunt înrudiţi unii cu alţii prin om.
Omul se gândeşte la toate antropomorfic, dar la om nu.
Ce vârstă avem – întrebi? – Biblică – a lui Abel.
Acei lupi în piele de oaie, ar trebui să mănânce carnea aceea mizerabilă de berbec.
Cine devine erou de legende, să ţină minte că începutul lor sună aşa: A fost odată...
Oare aşteptaţi până lumea vă este adusă la pat?
Se fac experienţe şi în ce condiţii politice poate trăi omul.

Visul ruinelor: să se prefacă a fi edificii nefinisate încă.

Cei care au dărâmat Bastilia au plătit după aceea cu capul, pentru că au lăsat un stat nou fără o puşcărie ca lumea.

Si morţii mint - prin gura celor vii.

L-am văzut pe dracu cu coarne şi copite de cal. Nu s-a folosit de fapt niciodată de ele, el fiind de fapt un înger.

Dacă marionetele ar şti că prin ele vorbesc voci străine s-ar considera încă drept prooroci.

Laşilor trebuie să le dai puterea, altfel se tem.

Dacă există diferite simţuri ale umorului, atunci există şi diferite simţuri ale terorii.

Nimeni în artă nu minte mai mult ca realiştii.

Am cunoscut un tip al cărui secret profesional era că nu există.

Sângele nu-i un colorant durabil.

Se spune că lipsa de imaginaţie facilitează cunoaşterea realităţii.

Ah, de s-ar termina povestea: S-a dus la moarte, dar s-a rătăcit prin viaţă.

Si manechinele poartă cele mai mari distincţii.

La ce poezie proaspătă ne putem aştepta de la poeţii care nu cunosc sensul cuvintelor!

Si măciucile vor înverzi cândva.

Cititorul ar trebui să fie de masă şi nu arta.

Lumea merge spre mai bine, dar spre ce merge acel mai bine?

Analfabetismul străin îngreuiază până şi scrisul celor mai mari creatori.

Omul se simte uneori în el ca un oaspete nedorit.

Si după alungarea oamenilor, raiul a rămas!

Purecele şi elefantul nu ştiu de existenţa lor.

Parodiile unor baliverne deseori devin capodopere; parodiile unor capodopere rar devin capodopere.

Nu îneca creionul în cerneală!

Greu să nu apreciezi dragostea pe bani. De obicei preţul e stabilit.

Ignoranţilor, miraţi-vă că proza vieţii nu rimează!

Probabil că numai necredincioşii pot aprecia genialitatea lirică a Bibliei.

Neghiobia străină nu numai că ucide, dar mai naşte şi oameni.

Pentru mulţi - cultura e prima nevoie ce nu trebuie satisfăcută.

S-a ridicat nivelul tehncii, reducând distanţa dintre ciocan şi nicovală.

Au fost fericiţi. Li s-a permis să ma scrie încă o tragedie.
Realitatea pe care deseori imdiat au uitat-o au denumit-o mit.
Fiecare clasă are burghezia ei.
Cei întârziaţi în timp au un viitor mare.
Hăul e foarte încăpător.
Din cap la mână e mai departe ca din mână la cap.
Adevărata fericire n-are graniţe, nu poate fi găsită doar într-o ţară.
Uneori distanţa care ne separă de cineva e ocupată de o altă persoană.
Din patru Ziduri ale Plângerii nu poate ieşi decât o casă tristă.
Unele ranguri sunt precum maladiile: de unele te molopseşti, pe altele le moşteneşti.
Nu trezi trecutul, pătrunde în letargia lui.
Visul unora e să aducă cuvântul la perfecţiunea pierderii sensului.
Ce teatru e acela în care doar actorii între ei se aplaudă?
Sunt şi inimi de piatră, dar preţioasă.
Si fraza aceasta e deja aminitire.
Uneori startul în sine e ţel.
Foarte multe piese se termină altfel decât e scris în text.
Oare trecutul îşi aminteşte de noi?
Incet, încet, lumea se deşteaptă. Foarte încet.
Uneori mă apucă frica,că deja sunt în rai.
Până şi Vistula e diluată în poezie.
Crucea e minunată pentru a măsura în lung şi în lat.
Ce ţâşneşte din experienţa cea mai profundă? Sânge.
In milioane de creiere veţi găsi amprentele degetelor.
Pauzele din viaţă se regăsesc în autobiografii.
Caii troieni au pe undeva călăreţii lor.
Părăseşte logica doar înspre înţelepciune.
Aduceţi torţe în faţa oamenilor, dar nu vii.
Nu uitaţi: la victorie participă activ şi înfrânţii!
Si măştile se ascund în riduri.
Nu toate gândurile trec prin cap, unele numai pe la cenzură.
Oamenii pleacă şi în trecut.
La dragostea care nu lasă urme e greu să te întorci.

N-ar fi ajuns niciodată atât de sus de n-ar fi fost grămada de piedici ce i-a fost aruncată la picioare.

Nu există creştere naturală la îngeri. De-aici numărul lor atât de mic printre oameni.

După ani şi ani de studii grele, a reuşit ca sub straturi grele de ştiinţă să îşi ascundă neştiinţa.

Toată viaţa a fost bun la gimnastică. Făcând plecăciuni.

Sunt unii care sar din trecut în viitor.Asupra prezentului cade doar umbra lor.

Sunt şi ingineri ai sufletelor care nu cred în nu.

Vremea n-are o clipă de răgaz.E respirată.

Îngerii n-au sex. Se înmulţesc prin agitaţie.

Proletarii învinge în Polonia. Sunt tot mai mulţi.

Cele mai groaznice sunt execuţiile de sub Zidul Indiferenţei.

Lăsaţi-mă o clipă singur. Vreau să discut cu voi.

A fost o vreme când istoria a dat roade bogate. Coşurile erau pline de căpăţâni.

Oamenii sunt altruişti. In propriile amintiri scriu mai ales de alţii.

E deasupra tuturor, nimic nu-i mai presus de el.

Si marii filosofi au fost stăpâni ori bărbaţi de stat. Pauzele în gândire le consacrau birocraţiei.

Aş vrea să citesc: Vieţile celor care canonizează.

Celor mici le lipsesc cuvintele.Au nevoie de elocinţa bogaţilor.

Să dăm dreptate călăilor. Si-aşa n-are nici un rost să vorbim.

Dacă ei vor ajunge la cârmă, mulţi se vor scurge pe Stix.

Rar învinge taurii la corida. Nu-s cointeresaţi economic.

Întunericul e starea naturală a lumii, lumina starea de excepţie.

Si din trezie trebuie să te trezeşti.

A rămas din el numai umbra care a căzut pe amintirea lui.

Mă gândesc la atâtea lucruri, ca la multe să nu mă gândesc.

A spus careva: Dacă nu-l poţi convinge pe cineva, trebuie să-l înghiţi. Şi-atunci poţi să-i dai şi dreptate - am adăogat.

Totul a fost spus de rabinul Ben Akiba. Dar o parte a fost confiscată.

Nu-i reproşaţi escortei că rămâne în spate.

Stim că până la urmă vom învinge, de-aceea ne supără atât de mult

înfrângerile noastre mortale.

Lumea creşte pe socoteala cerului sau a iadului?

Adevăratul creator trebuie să aibă un caracter vulcanic pe care ştie să îl strunească.

Cu lacrimi nu stingeţi flăcările rugului.

Nu lipseşte cu desăvârşire teama de-a tăcea.

Unii cred în minuni! Toţi însă le aşteaptă.

Curaj! Curaj! -am strigat. Oamenii au înţeles şi-au început să-mi sară în gât.

Cei mari ar trebui să aplece cerul spre cei mici, fără să-i scadă nivelul.

Ar trebui să avem mâinile curate. Cel puţin degetul arătător.

Vai de viaţa ce-atârnă de-un fir de păr răspicat în patru.

Nu din toate poziţiile îţi vezi umbra.

Dacă aş avea o voinţă mai puternică aş putea s-o înfrâng.

Nu sunt adevăruri veşnice. Dar minciuni sunt.

Medalia care-i atârna pe piept părea a fi capacul de la cutia de cremă din care îşi lustruise pantofii.

In funcţie de slujbă se nasc şi păcatele.

Deşărtăciunea e mare. Câţi filosofi nu şi-au trecut adresa în catastifele ei.

Sunt şi gânduri proprii pentru unele limbi.

De mii de ani ne schimbăm costumele şi moartea tot ne recunoaşte.

De ce să minţi. Si-aşa adevărul seamănă prea puţin cu realitatea.

Există şi un câmp sălbatic de-a te afişa.

Nu aruncaţi cu excremente în duşmani, dacă va trebui să-i mâncaţi.

Uneori numai aplauzele mai scutură operele de praful uitării.

Numai în artă e posibilă alchimia: să faci aur din nimic.

Cum de nu s-a născut credinţa că suntem produsul unei Greşeli.Probabilitatea ar fi fost poate prea mare?

Happy-endul omenirii e posibil. Dar ce va urma după aceea?

Nu ucideţi! In toate limbile sună la fel. Altul e sensul.

Sunt unii care abia aşteaptă să fie vrăjite frumoasele zâne, ca să le mănânce ca broscuţe.

Mulţi au încurcat Stixul cu Rubiconul.

Într-adevăr, nu toţi leii sunt vulturi.

Îmi făcea impresia că în capul lui erau câţiva creieraşi.

Dacă vrei să întinzi stindardul trebuie să mergi împotriva vântului.

Dacă mi se tot repetă că e miezul nopţii, încep să casc.

E creator dintr-o bucată desprinsă dintr-un mare artist.

El trăieşte cu Muza! Dar foloseşte mijloace anticoncepţionale.

Mulţi dramaturgi nu-şi înţeleg propriul rol pe scenă.

Uneori ar trebui aplaudate sălile care tac.

Pe pilonii orânduirii se sprijină deseori balconul din care cuvântează despoţii.

Se întâmplă ca mergând pe urmele vechilor gânduri să întâlneşti inscripţia: Deminat.

Savel s-a schimbat în Pavel. Veşnica soartă a apostolilor. Evreii de obicei îşi schimbă numele.

Să vezi: ideea de om a fost făcută pe picioare de lut.

Când văd banderola pe ochii Temidei, mă uit imediat şi la mâini dacă nu-i sunt legate.

Să luptăm pentru autoconducere nu pentru autoconducători.

Patru unităţi dramatice: de timp, de acţiune, de loc şi muncitoresc-ţărănească.

Cercul se strânge uneori ca punctul de pe i.

Nu bloca calea întoarcerii cu crucea ta!

În româneşte de **Nicolae MAREŞ**

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIȚĂ

POEZIA DIASPOREI (XXI)
„Doar rămânând încrezător, activ și tenace poți fi învingător!”

Dacă ne-am limita să apreciem realizările unui autor doar făcând bilanțul cărților publicate și al premiilor obținute, în cazul Alinei Monica Țurlea ar fi prea puțin. Despre ea avem toate motivele să vorbim la superlativ la timpul prezent și să prevedem mari perspective pentru viitor. Argumentele care ne îndreptățesc să o credem țin nu doar de tinerețea și elanul inerent vârstei sale, cât mai ales de pregătirea solidă pe care, cu perseverență și dârzenie, și-a asigurat-o până acum. Este la început de drum, dar deviza sa călăuzitoare este o garanție a succesului.

S-a născut la Bârlad, exact jumătate din anii de viață de până acum petrecându-i în România iar cealaltă jumătate sub alte orizonturi, după ce în anul 2000 a emigrat în Italia. La Roma, după o perioadă de adaptare și integrare, s-a orientat spre studierea limbilor moderne la Universitatea „La Sapienza”, urmată de o specializare în științe lingvistice și traduceri și completată cu un Master în traduceri juridice. Aceste competențe îi vor permite să ajungă să lucreze ca traducător profesionist specializat și să dea consultanță lingvistică și tehnică la Tribunalul din Roma.

Opinia sa despre activitatea de traducător, exprimată pe platforma profesioniștilor în materie, este una clară și fermă: „*Mulți cred că munca de traducător poate fi făcută de oricine cunoaște, chiar și superficial, o limbă străină. În schimb, a fi traducător, presupune ani de studiu și specializare, dar și o pregătire continuă în noile tehnologii, instrumente, normative care să-ți permită să fii la curent cu ce este pe piață. Serviciul de traduceri pe care îl ofer, ca profesionistă înscrisă pe platforma Prontopro, se remarcă prin precizie, atenție la formă și la detalii, cu respectarea cerințelor specifice tipului de text*”. Aprecierile nu au întârziat să apară și pentru activitatea sa de traducătoare a primit titlul de ”Profesionista anului” în 2020 și 2021, în clasamentul Top Pro al portalului.

Pe plan literar, până în prezent, a tradus în italiană, împreună cu Alessio Colarizi Graziani, opera lui Liviu Rebreanu, „Ciuleandra”, publicată la Editura Rediviva, Milano în 2020 și a realizat traducerea în limba română a romanului „L’apprendista di Goya”/„Ucenicul lui Goya”, de Sara di Furia, în curs de apariție. Scrie și publică articole pe teme culturale și de

actualitate în diferite reviste şi pagini culturale, în română şi în italiană (Orizonturi culturale italo-române, Abitare a Roma, ilromeno.com, fuis.it, revista.vocativ-plus.com, Parnas XXI, etc.). Se ocupă de secţia culturală a portalului F.O.R.I. (Federazione delle Associazioni Romene in Italia). A participat la redactarea Anuarului 2020 al Centrului Cultural Italo-Român din Milano „Repere de istorie şi cultură românească în Italia", ediţia a V-a, punându-şi în valoare aptitudinile de traducătoare şi de poetă, cu o contribuţie însemnată în reflectarea activităţii din mediul cultural românesc din zona Romei.

Perioada 2018-2019 o petrece în Franţa, în urma câştigării unei burse de studii Erasmus la Universitatea Sorbona din Paris. Experienţa pariziană îi va permite să-şi desăvârşească studiile de limbă şi literatură franceză şi să-şi îmbogăţească orizontul de cunoştinţe privind istoria şi cultura acestei ţări. Sunt luni de viaţă trăite cu entuziasm, cu sete de cunoaştere şi cu multe planuri de viitor, pe care, într-un moment de exuberanţă, le descrie ca „*Momente de energie pură!*".

În dimineţile însorite la Paris,
clapele unui pian
mă încântă în vis,
cerul e tot mai albastru,
îmbrăţişare de dor sihastru.

Dimineţi însorite la Paris,
în clipe fără cuvinte,
fără oprire,
ascult tăcerea petalelor de iris
şi ispita vechiului manuscris.

(*Chintesenţa unor dimineţi*)

Tot din acea perioadă datează, aşa cum este consemnat în josul unor pagini şi cum declară însăşi autoarea într-un interviu din ziarul vasluian *Vremea Nouă*, mare parte din poeziile din volumul *La mia Quintessenza*, publicat în aprilie 2019 la Aletti Editore, în colecţia pentru debutanţi „Gli Emersi", în care ne dezvăluie latura introspectivă, frământările şi căutările acelei experienţe trăite. „*Cele mai multe poezii au fost compuse la începutul sejurului meu la Paris, unde mă aflu cu o bursă de studiu la Sorbona. În acele momente de introspecţie, de căutare lăuntrică, am realizat cât de important este să ai pe cineva lângă tine, suportul său moral şi căldura sufletului. Da, acest volum l-am dedicat soţului meu, omul care îmi este alături de douăzeci de ani. În aceste versuri e o percepţie proprie despre viaţă şi pe care am încercat să o transpun cât de bine am crezut, mânată parcă de o chemare irezistibilă venită din adâncul sufletului meu*".

O carte scrisă, aşadar, cu iubire şi despre iubire, „*adevărata cale spre Eternitate şi sigiliul întregului Univers*". Iubirea se reflectă cu flash-uri metaforice în „i tuoi occhi d'angelo" (ochii tăi de înger) şi „la luce che

dimora in te" (lumina găzduită în tine), ori în simboluri viu colorate: „una ciliegia perfetta, come un cuore" (o cireașă perfectă, ca o inimă), „l'arcobaleno d'amore di due anime unite" (curcubeul iubirii a două inimi unite). Se adună și revarsă în „versi profumati che ho appeso alle tue labbra" (versuri parfumate pe care le-am atârnat de buzele tale). Corpul de îndrăgostită este „una clessidra riempita con polvere di stelle" (o clepsidră umplută cu pulbere de stele) ce strălucesc mai aprins pe cerul parizian, „nella citta dell'amore" (în orașul iubirii).

Lansarea cărții a avut loc în luna mai 2019 la Centrul Cultural Municipal Giorgio Morandi din Roma, cu participarea unor scriitori italieni și români și susținerea amicală a membrilor Asociației culturale Cenaclul literar de la Roma, din care face parte. Un debut promițător, aprecieri la scenă deschisă, „*un vis devenit realitate*" – spune ea, un început de drum, mai exact.

Alina nu doar compune poezie, ci adoptă un limbaj poetic propriu în tot ceea ce scrie, meditează, exprimă. „*Vă invit in Raiul meu, în primăvara-poezie din jurul și din sufletul meu, pentru că aici e casa mea și aici mă voi întoarce mereu*." – exclama ea într-o zi aniversară de aprilie. Impresiile consemnate cu încântare în urma unei vizite capătă și ele culori impresioniste: „*Cu simfonie în inimă vă spun că Paradisul nu e o himeră, ci el există. Eu l-am găsit... acasă la Claude Monet, în grădina de la Giverny - Clos Normand. Am sufletul în nuanțe de roz trandafiriu, de alb de nuferi, galben de soare, de albastru de zbor și de verde paradisiac de Giverny*."

Experiențele liturgice trăite în incinta unor catedrale sau muzee, locuri de cult dar și adevărate temple de artă nemuritoare, nu o conduc la gesturi de smerenie ci, mai degrabă, îi stârnesc amintiri de demult, purificate în fumul timpului și o admirație înălțătoare spre spiritualitatea ascunsă în ele:

Doar poetul își construiește propriul poem,
din clopotul duminicilor copilăriei sale,
și din conclavul cuvintelor
cu parfum de smirnă.
Întins în fața ușilor împărătești,
ale altarului aurit,
sanctuar al celor neprihăniți,
poetul își ascunde dorul, fără de sfârșit,
și dezleagă neștiința
la cina cea de taină.
(Sfințire)

Alina Monica Țurlea este prezentă cu poezii în antologii publicate în România și în Italia, în reviste și pe bloguri literare. Vibrează cu aceeași intensitate, indiferent de limba în care se exprimă.

Versurile mi se ascund
într-un jgheab în șuvoiul ploilor,
iar eu m-am aciuat sub pielea
nălucilor cu trup de hârtie.
Aici, cuvintele sunt atât de albe! (Cugetare)

Anul trecut a participat la concursul de proză scurtă Lingua Madre, adresat exclusiv scriitoarelor străine rezidente în Italia, lucrarea sa "L'alchimia della vita" (Alchimia vieții) fiind selecționată printre finaliste și inclusă în antologia "Lingua Madre Duemilaventi. Racconti di donne straniere in Italia", Edizioni SEB27, 2020. Succesul obținut de povestire sa, în care a relatat aventura călătoriei ce avea să o poarte în Italia în urmă cu douăzeci de ani, a făcut-o să-și reconsidere convingerea că ar putea scrie doar poezie.

De multe ori tentația traducătoarei de a dezghioca sensurile cuvintelor este mai puternică decât sensibilitatea poetică. În primăvara anului 2020, publică o serie de poezii și reflecții pe portalul FUIS (Federazione Unitaria Italiana Scrittori) în cadrul unui proiect menit să constituie un jurnal colectiv, mărturie pe timp de pandemie, intitulat „Diario in Coronavirus con grani di scrittura". Iată un fragment din aceste „Esercizi Spirituali" în care emoția umană lasă loc explicațiilor lexicale, pe baza descompunerii cuvântului în italiană *Perdonare/ Per-donare* (Iertare/De dăruit): „*Quando lavoravo all'ospedale, mi chiedevo sempre, vedendo una salma, se quella povera persona abbia avuto il tempo di chiedere perdono o di perdonare. Per-donare! Che bella parola! Perdonando si dona – l'amore.*" (Trad.: Când lucram la spital, mă întrebam mereu, văzând un defunct, dacă bietul de el avusese timp să ceară iertare sau să ierte. Iertare! Ce cuvânt frumos! Iertând se dăruiește – iubirea.) Altădată, se folosește de etimologia cuvintelor pentru a le răstălmăci semnificația: „*În etimologia acestui cuvânt, (dez)nădejde, mai exact „nădejde", există speranță. La fel de importantă*." Exerciții lexicale pentru antrenarea competențelor lingvistice.

Răsfoind pagini de ea scrise, am simțit o muzicalitate în surdină, imprimată în structura versurilor din ciclul de poezii cu titluri de note muzicale, Do, Re, Mi Fa, Sol, La Si, Do(2), ce se poate percepe atât în versiunea în limba italiană, în care ele au fost scrise, cât și în traducere.

Sol	
Scorrono dentro di me	Se scurg prin mine
i suoni purificanti del tempo,	sunetele purificatoare ale timpului,
vibranti del Divino	vibrații ale Divinului
come nel moto ondoso.	ca în mișcarea ondulatorie.

Argumentul muzical ne aminteşte, prin analogie, faptul că un instrumentist îşi datorează virtuozitatea interpretării atât talentului, cât şi unei pregătiri asidue, realizate prin studiu şi exercitare iar maeştrii care îşi depăşesc statutul de simplu interpret şi ajung să îşi scrie singuri partiturile devin compozitori. Dacă traducerea înseamnă, pentru Alina, o muncă de interpretare profesională, scrisul este, pentru ea, fără îndoială, instrumentul prin care îşi poate pune cel mai bine în valoare talentul şi creativitatea. Condeiul său mânuieşte cuvintele, le face să sune armonios, să se înalţe, să vibreze în game minore sau majore, să se povestească în versuri sau în proză, purtând arta interpretării spre perfecţiune. E doar o chestiune de timp până ce cuvintele sale se vor aşterne, în mai mare număr, pe portativele unor ample simfonii.

PREMIUL revistei *POEZIA*
La Festivalul Internaţional al Aforismului,
Tecuc , Ediţia a V-a, 2021

Ion CUZUIOC, Chişinău, Republica Moldova

Fostul preşedinte a declarat clar şi răspicat,
că după alegeri va trăi şi mai bine ... familia sa.

*

Un ex-deputat la pensie: „Nici o deosebire. Doar atât,
că în parlament dormeam în fotoliu, iar acasă-n pat.

*

Politica este ca o mlaştină; cu cât te sforţezi prea tare,
cu atât mai mult ai şanse să fii tras la fundul ei şi să te îneci.

*

Dacă vreai să afli ceva despre strămoşii tăi, să mai auzi unele date
inexistente din biografia ta, să fii bârfit şi umilit, să ai nopţi
nedormite, să trăieşti în stres şi nesiguranţă, fă-te politician.

*

Dacă tot se vorbeşte sus şi tare că deputaţii sunt slugile poporului,
de ce după alegerile parlamentare poporul devine sluga lor?

*

Nici peştele nu se simte confortabil în apă dacă în jurul său
plutesc rechini.

*

Chiar dacă măgarul are reputaţia de a fi încăpăţânat, el niciodată
nu va pretinde să fie lider, căci conştientizează că este un animal
de povară şi tracţiune şi acesta îi este destinul lui în viaţă.

*

Visul unui măgar: Unitatea monetară naţională să fie măgarul.

*

Unii aleşi ai poporului au devenit atât de murdari că-i ocolesc
chiar şi muştele.

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Mihaela Ailenei
Vă mișcați cu nonșalanță în spațiul poeziei, deplîngînd universul fizic, sufocat de materie și de tendințe triviale. Ne propuneți versuri ce trimit la simbolistica Genezei, reușite parțial. Oricum o miză atît de înaltă mai dă și rateuri în sensul că e greu de susținut. Dar continuați, nu se știe ce va ieși. Naivitatea prefăcută vă prinde bine, în timp ce detașarea de propria suferință vă avantajează de-a dreptul. Uneori, voința și încăpățînarea forțează muza inspiratoare să își exprime punctul de vedere într-un mod mai hotărît.

Ioan Postovaru
Văd multă circumspecție în exprimarea fluxului liric, ce dovedește un bun simț nativ, dar și o posibilă anvergură poetică ținută în frîu, adică cenzurată de teama eșecului. Tablourile sînt îndelung gîndite, descrise cu minuție, cadru în cadru, dar pînă la urmă pare că nu se întîmplă nimic. Deși vibratile uneori, aparent interesante, impulsul inițial sucombă în detalii nesemnificative. Ar fi necesar, cred eu, să depășiți faza înregistrării pasive a mediului înconjurător pentru a merge la esențe.

Master Alpha
La un asemenea pseudonim interesant, sigur că am căscat ochii cît cepele, să văd ce mușchi poetici se ascund în spatele lui. Dezamăgire! Mi-a evocat proverbul românesc uitat astăzi: „La pomul lăudat să nu te duci cu sacul”. Mi-am mai amintit fabula cu broasca și viţelul, nimic altceva. Dar nu vreau să vă descurajez. Poate că, dacă vă spuneați, mai simplu, numele, nu creați un orizont de așteptare prea amplu. Există totuși, dincolo de bravura adolescentină, semne de poezie autentică ce stă să apară, însă pentru ca acest miracol să se concretizeze este nevoie de studiu intens și modestie.

George Vladu
Vă influențează Bacovia! Observ asta în sensul bun pentru că nu vă opriți la etapa de mimetism găunos, ci încercați mai mult, ceea ce este extraordinar, avînd în vedere că această experiență literară a fost de mult consumată. Poate fi curajul începătorului, dar de ce nu și norocul acestuia? Aveți șansa să izbutiți o formulă originală, recognoscibilă, pornind la drum pe cărări bătătorite. Dezvăluiți deja o formă de conștiință poetică ce promite mult, chiar dacă deocamdată este într-o fază incipientă. Stîngăciile inerente, construcțiile facile de tipul substantiv+atribut substantival („zarea nemuririi", „deșertul cunoașterii" etc.) vor fi cu siguranță depășite într-un timp foarte scurt. Felicitări și mult succes!

ÎN ZĂDAR ÎN COLBUL ŞCOLII…

În zădar în colbul şcolii,
Prin autori mîncaţi de molii,
Cauţi urma frumuseţii
Şi îndemnurile vieţii,
Şi pe foile lor unse
Cauţi taine nepătrunse
Şi cu slovele lor strîmbe
Ai vrea lumea să se schimbe.
Nu e carte să înveţi
Ca viaţa s-aibă preţ –
Ci trăieşte, chinuieşte
Şi de toate pătimeşte,
Ş-ai s-auzi cum iarba creşte.

Eminescu, *Poezii*, Editura pentru literatură, 1965